

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

วิทยานิพนธ์
ของ
สระขวัญญาลภัสร์ บุรณะกิติ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
พฤษภาคม 2555
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

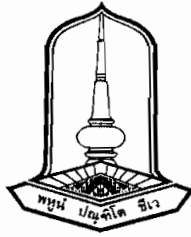

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

วิทยานิพนธ์
ของ
สระขวัญญาลภัสร์ บุรณะกิติ

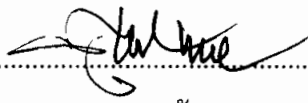
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
พฤษภาคม 2555
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของสระขวัญลภัสร์ บุรณะกิติ
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

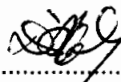
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

(ผศ.ดร.ทรงคุณ จันทอง)

ประธานกรรมการ

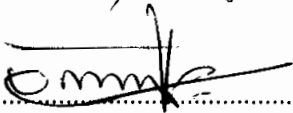
(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....

(อาจารย์ ดร.ชิ่ง กิรติบุรณะ)

กรรมการ

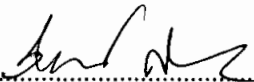
(ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

.....

(อาจารย์ ดร.จักรพรรดิ วัฒนา)

กรรมการ

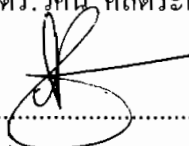
(กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

.....

(อาจารย์ ดร.วิศนี สีลตระกูล)

กรรมการ

(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

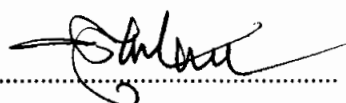
.....

(อาจารย์ ดร.ไพรัช ถิตย์ผาด)

กรรมการ

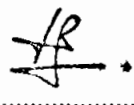
(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....

(ผศ.ดร.ทรงคุณ จันทอง)

คณบดีคณะวัฒนธรรมศาสตร์

.....

(ศ.ดร.ประดิษฐ์ เทอดทูล)

ผู้รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 29 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2555

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2553

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร.ยี่ง กิรติบุรณะ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.จักรพรรดิ วัฒนา กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทจร ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ อาจารย์ ดร.วิศนิ ศีลตระกูล กรรมการอาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ และอาจารย์ ดร.ไพรัช ถิตย์ผาด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์คณะวัฒนธรรมศาสตร์ ที่กรุณาให้ความรู้ คุณค่าเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือให้คำปรึกษาและเสนอแนวทาง ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง ผู้วิจัยตระหนักในพระคุณ รู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างมากและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงด้วยความเคารพยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คุณสมชาย มีชูพร รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม คุณพงษ์เทพ รุ่งเรือง คุณชาญชัย รัตนบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คุณบุญสม เพชรน้อย ร้อยตรีมณี อารีราษฎร์ คุณสำรวย มีสมชัย และผู้รู้ ผู้นำ ผู้ปฏิบัติและประชาชนในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

ขอขอบคุณ คุณแม่สำราญ บุญอินทร์ อาจารย์วิเชียร สุขสบาย คุณธัญชนก สุขสบาย ในการจัดทำวิทยานิพนธ์และคอยให้กำลังใจตลอดมา ขอขอบคุณ คุณศรีรัตน์ ทรงศิริ หัวหน้าหอผู้ป่วยตึกศัลยกรรม ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ตึก ภปร.ชั้น 6 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ทุกท่าน และเพื่อนปริญญาเอกรุ่นที่ 2 สาขาวัฒนธรรมศาสตร์

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมาจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดาและบูรพาจารย์ทุก ๆ ท่าน ด้วยความเคารพอย่างสูง ที่มีส่วนในการประสิทธิ์ประสาทวิทยากรและวิชาความรู้ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยสามารถประสบความสำเร็จจนตราบเท่าทุกวันนี้

สระขวัญลภัสร์ บุรณะกิติ

ชื่อเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

ผู้วิจัย นางสาวสระขวัญลาภัสร์ บุรณะกิติ

กรรมการควบคุม อาจารย์ ดร.ยิ่ง กิรติบุรณะ และอาจารย์ ดร.จักรพรรดิ วัฒนา

ปริญญา ปริญญาตรี สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2555

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ โดยศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และรูปแบบการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในพื้นที่ 2 เทศบาล 6 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้แก่ เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง, เทศบาลตำบลสามเมือง, อบต.ลาดบัวหลวง, อบต.สิงหนาท, อบต.พระยาบันลือ, อบต.คลองพระยาบันลือ, อบต.หลักชัย และอบต.คู์สลอด

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ มีโบราณสถาน ประเพณี แหล่งธรรมชาติ สินค้าและอาหารพื้นเมือง มีผลผลิตทางการเกษตรหลากหลายและจำนวนมากพอที่จะเป็นวัตถุดิบให้โรงงานอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และผู้ประกอบการสามารถลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์กลาง และศูนย์รวมผลผลิตทางการเกษตรได้

ด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ พบว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน จำแนกได้ 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ใช้แผนพัฒนาสามปี (2553-2555)
- 2) ด้านบุคลากรมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบเทศบาลตำบล และรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) ด้านงบประมาณ มีการจัดทำงบประมาณประจำปีเช่นเดียวกับหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ตามแผนการดำเนินงานประจำปีเกี่ยวกับโครงการพัฒนา และกิจกรรมเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาทุกด้าน ยกเว้นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ หรือโครงสร้างพื้นฐาน จะได้งบประมาณจากจังหวัดหรือส่วนกลางด้วย เพราะโครงการส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการก่อสร้างปรับปรุงถนน ซึ่งใช้

งบประมาณจำนวนมาก 4) ด้านการจัดการ จัดทำโครงการพัฒนาตามแผนการดำเนินงานประจำปี งบประมาณตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชน เลียบคลองพระยาบันลือ พบว่า มีการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล โดยนายกเทศมนตรี นายก อบต. และสมาชิกร่วมกันกำหนดและประกาศนโยบาย ต่อสาธารณชนให้ทราบ โดยมีการระบุแผนพัฒนา 3 ปี ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ มาร่วมด้วย

TITLE The Development of Cultural Tourism Model of Local Municipal Central
Klong Phraya-Banlue Communities

AUTHOR Miss.Sarinyalapat Buranakitti

ADVISORS Dr.Ying Keratiburana and Dr.Chakraphat Wata

DEGREE Ph.D. **MAJOR** Cultural Science

UNIVERSITY Maharakham University **DATE** 2012

ABSTRACT

The thesis is of its objective to study a model of tour development run by the local administration organization, Phraya Banlue Irrigation Canal-Side Community by means of surveying their cultural tour sites, their development method and the development model carried out by the local administration organization, Phraya Banlue Irrigation Canal-side Community.

The Study was conducted by means of having an interview with, Observation, a group conversation and action meeting in the area of zone 2, municipality 6, the Tambon administration organization, namely the municipality of Ladbualuang Tambon, that of Sammuang Tambon, the Tambon administration organization of Ladbualuang, that of Sing-hanat, that of Phraya Banlue, that of Klong Phraya Banlue, that of Lakchai and that of Kusalod respectively.

The research result revealed that the cultural tour sources, Phraya Banlue Irrigation Canal-side Community had their interesting history. They had ancient places (remains), traditions, natural sources, goods and native or local food. They had plenty of agricultural products sufficient for being used as raw materials for a plant of processed agricultural products, the entrepreneur of which could reduce his or her production cost. In addition, it could be developed to be the centre of agricultural products.

As for the development of Cultural tour encouraged by the local administration organization, Phraya Banlue Irrigation Canal-side Community, it was found that the tour management run by the community was classified into 4 terms, namely 1) in terms of their strategy and development method based on the 3-year plan (2010-2013), 2) in terms of personnel with 2 forms or models, i.e. the form of the Tambon municipality and that of the Tambon administration Organization, 3) in terms of a budget, the annual budget being allocated in the same way as in other

government offices according to the annual operation plan for the development projects and their strategy of all aspects, except that the strategy for transport and communication development, public utilities and public welfare system or infrastructure would be provided with the subsidy budget from the province or from the central government. That was because most of the projects were concerned with the construction of and improvement in roads that needed a large number of budgets and 4) in terms of management, there being the implementation of the development projects according to the fiscal year budget plan for the strategy and development of supporting the cultural tour.

Regarding the pattern of developing the cultural tour run by the local administration organization, Phraya Banlue Irrigation Canal-side Community, there was the stipulation of policy on the operation of municipality and the Tambon administration organization, with Lord Mayor, Or. Bor. Tor. Chairperson and its members sharing their policy stipulation and making it known to the public. The policy was to specify the 3-year development plan, its strategy and development method. Important was the participation of people and other sectors.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
คำถามการวิจัย	7
ความสำคัญของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
สังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	10
แนวคิดเกี่ยวกับการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	36
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	91
บริบทพื้นที่วิจัยชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ	109
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	134
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	152
งานวิจัยในประเทศ	152
งานวิจัยต่างประเทศ	160
3 วิธีดำเนินการวิจัย	163
ขอบเขตของการวิจัย	163
วิธีดำเนินการวิจัย	165
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	168
ตอนที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ	168
ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ	203

บทที่	หน้า
ตอนที่ 3 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครอง	
ส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ	234
5 สรุปลผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	248
ความมุ่งหมายของการวิจัย	248
สรุปลผล	248
อภิปรายผล	260
ข้อเสนอแนะ	268
บรรณานุกรม	270
ภาคผนวก	279
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	280
ภาคผนวก ข รายนามผู้สัมภาษณ์	313
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์	320
ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า	331

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1	จำแนกประชากรอำเภอลาดบัวหลวง 114
2	แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลอง พระยาบันลือ 200
3	แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2555) ของเทศบาล ตำบลลาดบัวหลวง 204
4	แผนภูมิ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ของเทศบาล ตำบลสามเมือง 208
5	แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การ บริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง 212
6	แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การ บริหารส่วนตำบลหลักชัย 216
7	แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ขององค์การ บริหารส่วนตำบลสิงหนาท 218
8	แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การ บริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ 223
9	แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ขององค์การ บริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ 226
10	แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การ บริหารส่วนตำบลคู้สลอด 230

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนภูมิกรอบแนวคิดในการวิจัย	9
2 เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง	170
3 อาคารที่ว่าการอำเภอลาดบัวหลวง	170
4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	171
5 ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย เช่น ม่านเปลือกหอย	172
6 ผลิตภัณฑ์จากกรมะพร้าวและกะลามะพร้าว	172
7 เทศบาลตำบลสามเมือง (เดิมเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสามเมือง)	173
8 หลวงพ่อพุทธวิชัยมงคลรังสี	174
9 วิหารกตัญญูกตเวทิต	176
10 ผลิตภัณฑ์น้ำพริกตำบลสามเมือง	177
11 ผลิตภัณฑ์บ้านทรงไทยย่อส่วน	177
12 องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง	178
13 โบสถ์วัดสุทธาวาส	180
14 พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่อุโบสถหลังใหม่	180
15 ป้ายพระบรมสารีริกธาตุ	180
16 รอยพระพุทธรบาท	181
17 องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย	182
18 ศาลาเก่าของวัดปทุมวัน	184
19 ศาลาหลังใหม่ไม้สักทั้งหลัง	185
20 พระปางมารวิชัย และหลวงพ่อยกวัดปทุมวัน	185
21 พระพุทธรูป 5 องค์	185
22 หลวงพ่อรวย และพระสำริดที่วัดปทุมวัน	186
23 องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท	187
24 ซากหอยทะเลโบราณที่หมู่บ้านปิ่นหยาดง องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท	188
25 ทางเข้าวัดราษฎร์บำรุงองค์การบริหารส่วน ตำบลสิงหนาท	188
26 ผลิตภัณฑ์ขนมไทย องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท	189

ภาพประกอบ

หน้า

27	องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ	190
28	มัสยิดอะมะดียะห์ (โคมเอียง)	191
29	พิพิธภัณฑ์ข้าวอูน้า	192
30	องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ	192
31	มัสยิดรอซี้ดี ตำบลคลองพระยาบันลือ	192
32	องค์การบริหารส่วนตำบลคู์สลอค	194
33	ศาลาวัดโสภณเจติการาม	196
34	หลวงพ่ศรีเพชรวัดโสภณเจติการาม	196
35	ที่ประดิษฐานหลวงพ่ศรีเพชร	197
36	ข้าวเกรียบผลไม้	197
37	แผนภูมิโครงสร้างเทศบาลตำบล	233
38	ภาพรวมวัดและพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของวัดปทุมวัน	239
39	ภาพรวมของวัดลาดบัวหลวง	240
40	ภาพรวมพระบรมสารีริกธาตุและอุโบสถวัดสุทธาวาส (วัดตะพังโคลน)	240
41	หลวงพ่ศรีเพชร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย วัดโสภณเจติการาม (วัดคู้แม่)	241
42	อุโบสถและหลวงพ่เศรวัดฉัตรทองคำธรรม (วัดคู้ฉัตร)	241
43	ภาพรวมวัดและพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของวัดปทุมวัน	242
44	ภาพรวมของวัดลาดบัวหลวง	243
45	หมู่บ้านมั่นคงตำบลพระยาบันลือ	243
46	มัสยิดอะมะดียะห์ (โคมเอียง)	244
47	หลวงพ่ศรีเพชร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย วัดโสภณเจติการาม (วัดคู้แม่)	244
48	ภาพความประทับใจที่บ้านขุนขลุ่ย (ร้อยตรีมณี อารีราษฎร์)	245
49	รวมพระบรมสารีริกธาตุ และอุโบสถวัดสุทธาวาส (วัดตะพังโคลน)	245
50	ทุ่งนา และภาพยามเย็นของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ	246
51	แผนภูมิ รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ	247

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-10 อาจกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศไทย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศมีการพัฒนาและได้รับความสำเร็จอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากสถิตินักท่องเที่ยวในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 3.48 ล้านคนในปี 2530 เพิ่มขึ้นเป็น 7.19 ล้านคนในปี 2539 และ 10.06 ล้านคน ในปี 2544 มีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ 50,024 ล้านบาท ในปี 2530 เพิ่มขึ้นเป็น 219,364 ล้านบาท ในปี 2539 และ 299,047 ล้านบาทในปี 2544 ตามลำดับ จนกระทั่งรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวกลายเป็นรายได้อันดับหนึ่งของประเทศติดต่อกันเป็นระยะเวลาหลายปี จึงกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวมีบทบาทและความสำคัญอย่างเห็นได้ชัดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศซึ่งรวมถึงระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จและดำรงอยู่ในระดับแนวหน้าของการท่องเที่ยวโลก ดังจะเห็นได้จากข้อมูลสถิติการท่องเที่ยวขององค์การการค้าโลก (World Tourism Organization : WTO) พบว่าปี 2545 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 17 หากพิจารณาจากจำนวนนักท่องเที่ยวและอยู่ในอันดับที่ 18 หากพิจารณาในแง่รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้รับการจัดอันดับขององค์การต่างประเทศหลายองค์การให้เป็นประเทศที่ได้รับรางวัลแหล่งท่องเที่ยวสวยงามหรือการเป็นสุดยอดในด้านการบริหาร อาทิเช่น Scandinavian Travel Trade จัดอันดับให้ประเทศไทยเป็น The World's Best Country 2004 โดยได้รับรางวัล Grand Travel Award 2004, โดยได้รับรางวัล Grand Travel Award 2004, Travel & Leisure Magazine จัดให้กรุงเทพฯ เป็น Best Tourism Cities, ITB ที่กรุงเบอร์ลิน ซึ่งเป็นงานส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุดในโลก ลงคะแนนให้ประเทศไทยเป็น The Most Popular Destination in ITB 2004, Asia-Pacific Region Spa Research จัดอันดับประเทศไทยเป็น Number 1 Spa Destination

ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้การท่องเที่ยวของประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา มีความเจริญก้าวหน้าตามลำดับ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งทำให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อีกทั้งสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงในประเทศเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว, 2547 : 2-5)

อย่างไรก็ตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วทั้งในเชิงปริมาณและการกระจายตัว ส่งผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบหลายประการ ผลกระทบทางบวก ได้แก่ มาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น เนื่องจากเกิดการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นทั้งทางตรง และทางอ้อม เช่น การจ้างงาน บุคลากรของธุรกิจต่าง ๆ เกษตรผู้ผลิตอาหารส่งให้แก่ผู้ประกอบการ มีความสะดวกสบายจากการพัฒนา ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ ช่วยลดปัญหาการอพยพของประชากรสู่เมืองหลวง และส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องของการนำเอาผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในท้องถิ่นมาพัฒนาเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก ส่วนผลกระทบเชิงลบนั้น มีผลต่อความเปราะบางของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ค่าครองชีพสูง การค้าประเวณี ปัญหามลพิษและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และบริเวณใกล้เคียงอันเนื่องจากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว รวมทั้งปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้น ดังตัวอย่างที่พบเห็นอยู่ทั่วไปตามแหล่งท่องเที่ยวในเกือบทุกประเทศ

ประเทศต่าง ๆ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการสร้างรายได้ให้กับประเทศของตนอย่างมหาศาล จึงนำวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์ของประเทศ เช่น ประเทศเกาหลีได้มีการจัดตั้งหน่วยงานอิสระที่สนับสนุนภาคเอกชนในการส่งออกสินค้าวัฒนธรรม ซึ่งเราจะเห็นโฆษณาการท่องเที่ยวของเกาหลีที่เน้นการสัมผัสวัฒนธรรมและเทคโนโลยี รวมถึงการโฆษณาแฝงในภาพยนตร์ซีรีส์ต่าง ๆ ของเกาหลี ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ก็พยายามใช้ความหลากหลายของเชื้อชาติ เป็นจุดขายในการท่องเที่ยวเช่นกัน ภายใต้แนวคิดที่ว่า Uniquely Singapore โดยมีการฟื้นฟูแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนสิงคโปร์เชื้อชาติจีน อินเดีย และมลายูในประเทศ ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับประเทศมาเลเซีย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเน้นความเป็นมุสลิม สำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากสัมผัสวิถีต่าง ๆ ของมุสลิม ยังมีประเทศอื่น ๆ อีกมากมายที่มีการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ เช่น จีน ประเทศในยุโรปและออสเตรเลีย ในขณะที่บางประเทศมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ยังมีปัญหาในด้านการเมืองภายในประเทศ หรือยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว เช่น พม่า เวียดนาม ประเทศในแอฟริกา และตะวันออกกลาง เป็นต้น

รัฐบาลเริ่มสังเกตเห็นถึงปัญหาของการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา จึงได้แนวคิดที่จะแสวงหาแนวทางหรือรูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยว เพื่อแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อม ด้วยวิธีการจัดการที่เหมาะสมเพื่อลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและต้องไม่กระทบต่อกระทบเชิงบวกอื่น เนื่องมาจากมีการท่องเที่ยวมากเกินไป ทำให้หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประสานงานร่วมมือกันเพื่อค้นหาแนวทางที่จะสามารถพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างมีคุณค่าและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการนำผลการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลกหรือ “Earth Summit” เมื่อปี 2535 ที่เมืองริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสำหรับการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลกนั้นได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ในส่วนของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับทิศทางในการตัดสินใจพัฒนา และการจัดทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากประชาชนท้องถิ่น เป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์และผลกระทบด้านลบโดยตรงจากการท่องเที่ยว และได้สรุปสาระสำคัญของกระแสความต้องการในด้านการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการ ประกอบด้วย

ประการที่ 1 กระแสความต้องการ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความพอใจในการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและในขณะเดียวกันนั้นมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในชาติให้นักท่องเที่ยวที่ดี มีความรู้ ความเข้าใจ มีความรัก ความห่วงใย ที่จะช่วยทำนุบำรุงมรดกการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีจิตสำนึกที่ดีในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ยังส่งเสริม สนับสนุนสินค้าและบริการ ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นวัสดุที่สามารถย่อยสลายได้ง่ายในธรรมชาติ หรือเป็นวัสดุที่ทำจากเศษวัสดุธรรมชาติที่เหลือใช้นำมาใช้ประโยชน์ด้วย

ประการที่ 2 กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษารียนรู้ การเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมีเพิ่มมากขึ้น ในทุกประเทศ ทุกสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความตระหนักและจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงมีการปรับรูปแบบของการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยรูปแบบของการท่องเที่ยวเริ่มจากการท่องเที่ยวที่อยู่ในรูปของการท่องเที่ยวแบบเป็นหมู่คณะ จากนั้นมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นในเกิดกิจกรรมนันทนาการมากขึ้น มีการท่องเที่ยวผจญภัยในป่าจัดเส้นทางเดินธรรมชาติเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เช่น การเดินป่าโดยมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นผู้นำทาง การเดินป่าเพื่ออนุรักษ์ การล่องแก่งโดยใช้แพไม้ไผ่ หรือ

เรือยงการที่จักรยานเสื่อภูเขา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติ และจะส่งผลดีต่อการเรียนรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมตามมา

ประการที่ 3 กระแสความต้องการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากฐานเพื่อให้มีการพัฒนาที่ถูกต้องและมีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม ผู้ท้องถิ่นจากกระแสการพัฒนาทั้ง 3 ประการ ดังกล่าว มีผลต่อการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวและระบบการจัดการท่องเที่ยวในการหาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) แบบเดิมๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา ดังนั้นแนวคิดในการนำเสนอการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่นี้จึงมีชื่อเรียกอย่างหลากหลาย เช่น Green Tourism, Bio Tourism, Sustainable Tourism, Conservation Tourism, Responsible Tourism และการจัดการท่องเที่ยวที่นิยมและแพร่หลายที่สุดในเวลานี้และ มีนัยยะเชิงความหมายที่เข้าใจกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” (Community - based Ecotourism) ซึ่งโดยภาพรวมแล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นคำที่ใช้เรียกการท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลักแต่ในการอ้างอิงอย่างเป็นทางการยังไม่มีชื่อภาษาไทย บางครั้งก็เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาสีงแวดล้อมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ นิเวศสัญจร นิเวศท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้การปรับตัวขององค์กรและชุมชนที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย จึงอนุโลมให้มีการเรียก “Ecotourism” ว่าหมายถึง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวชุมชน ต่างกันตรงที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเรื่องของธรรมชาติส่วนใหญ่ แต่ในเรื่องการท่องเที่ยวชุมชนมีบริบทกว้างกว่า และกำลังเป็นวาระสำคัญของการท่องเที่ยวโลก ซึ่งตรงกับเป้าหมายขององค์การสหประชาชาติในศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่า The Millennium Development Goals ซึ่งมีวาระที่สำคัญๆ อยู่ 2 ประเด็น คือ การแก้ปัญหาความยากจนของพลโลก และการรักษาปกป้องสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ในขณะที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ก็มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับสหประชาชาติ คือ กำหนดให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของประชากรในแต่ละประเทศ โดยมีแผนงานที่เรียกว่า STEP (Sustainable Tourism Eliminating Poverty) คือ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนช่วยขจัดความยากจนให้หมดไป

การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ (Community - based Tourism หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “Host Management” ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ.2530 - 2550) ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวในตัวเอง ในขณะที่เดียวกันก็เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชนของคน

ในท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งด้วย นอกจากนี้หากมองในด้านของการตลาดด้วยแล้วปรากฏว่าตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นกลุ่มเฉพาะและบ่อยครั้งคำว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community - Based Tourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (Ecotourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (Conservation tourism) และการเรียกชื่ออื่นในลักษณะคล้ายกันได้ถูกนำมาใช้เพียงเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมภาพพจน์ของการท่องเที่ยวแต่ในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมประเพณีของคนในท้องถิ่นสำหรับประเทศไทยนั้น ได้กำหนดสิทธิของชุมชน (Community Rights) ไว้ชัดเจนในมาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและธรรมชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน”

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในรูปแบบของ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งมุ่งพัฒนาให้ “คนในชุมชน” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว โดยเน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ เป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีความสมดุลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจ ชุมชนในอนาคตในปัจจุบันการท่องเที่ยวทางน้ำกำลังได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากมีชุมชนที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลายแหล่งในจำนวนนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการศึกษาเนื่องจากเป็นชุมชนใหญ่เพราะคลองพระยาบันลือ (คลองที่ขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำท่าจีนขุดครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2485) เริ่มต้นที่อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไหลผ่าน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ไปสิ้นสุดที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

เดิมคลองพระยาบันลือเป็นลำรางเก่าเล็ก ๆ เพราะในสมัยนั้นบริเวณนี้เป็นป่าพงตะวานไม่ค่อยมีต้นไม้ใหญ่มีแต่ต้นกระทุ่มเป็นส่วนมากมีสัตว์ใหญ่น้อยมากมาย เช่น เสือ ช้าง ฯลฯ ต่อมาผู้คนอพยพมาอยู่ก็จะถากถางพื้นที่ที่จับจองกันเอาเอง คลองที่มาขุดตอนแรกๆ นั้นจะเป็นลำรางไม่ได้ขุดใหญ่มากเท่ากับปัจจุบัน การขุดในสมัยพระยาบันลือ ซึ่งมีชื่อเต็มว่า “พระยาบันลือสุรสิงหนาท” ได้ให้คนจีนมาขุดโดยใช้เหรียญ (ปลั้วหางเหยี่ยว) เป็นอุปกรณ์ในการขุดต่อมากคนจีนกลับหมดทางการจึงใช้คนแคว้นี่ที่เรียกว่า ส่วย ขุด ส่วยในที่นี้หมายถึงชาวบ้านที่ต้องเสียภาษีให้กับทางการคนละ 6 บาท ถ้าใครไม่มีเงินก็ต้องมาขุดคนละ 2-3 วา (ส่วยต้องอายุ 17 ปีขึ้นไป) เครื่องมือที่ใช้ขุดในสมัยนั้น คือ ปลั้วหางเหยี่ยวคลองที่ขุดในสมัยนั้น ชาวบ้านเรียกว่า คลองพระยาบันลือ หรือคลองสิงหนาท ตามชื่อของผู้สั่งขุดทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้นมีเรือสินค้าเข้ามาค้าขายและส่งสินค้าไปยัง

ตัวเมือง การค้าขายจะใช้เรือกระแชงลำไม่ใหญ่นัก หรือเรียกอีกอย่างว่า เรือหูกกระต่ายเป็นเรือกางใบเหมือนเรือสำเภา โครงการรักษัคลองพระยาบันลือ ระยะที่ 3-4 2552 (2552 : 1)

พ.ศ.2485 คลองพระยาบันลือใช้เรือขุดและรถขุด โดยใช้เรือขุดตั้งแต่ประตูสิงหนาทตรงบริเวณไม้ตราปัจจุบันมาถึงสี่แยก (บริเวณหน้าโรงเรียนลาดบัวหลวงไพโรจน์วิทยา) ตั้งแต่สี่แยกเวาะห์ ถึงแม่น้ำท่าจีนมีความยาวทั้งสิ้น 42.5 กิโลเมตร อันมีประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม และเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคม การเดินทางไปมาหาสู่กันเดิมใช้เรือแจว แต่ในช่วง 30 ปี ใ้หลังจะใช้เรือ 2 ตอน และเรือหางยาวเป็นหลัก และได้มีเรือท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ มาทางวัดไผ่โรงวัว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เข้ามาดูศิลปะต่างๆ โดยเรือจะใช้เส้นทางคลองพระยาบันลือ ชาวบ้านจะเรียกเรือนี้ว่า เรือด่วน

ต่อมามีการสร้างถนนสาย ลาดบัวหลวง-ไม้ตรา และสายตลิ่งชัน-สุพรรณบุรี การคมนาคมทางเรือผ่านคลองพระยาบันลือ จึงลดความสำคัญลง ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเลียบบคลองพระยาบันลือ ถูกลดความสำคัญไปในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวยังคงเดิม แต่ขาดการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวทั้งด้านการบริหารจัดการ และด้านการให้บริการไปด้วย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องนี้ ซึ่งจะเป็นกรณีตัวอย่างให้หลายๆ ท้องที่มีสภาพแวดล้อมในลักษณะเดียวกัน ได้มีส่วนรับผิดชอบโดยเฉพาะหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรง และชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ จัดการทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ และประสิทธิภาพในการจัดการท่องเที่ยวสืบไป โดยวัตถุประสงค์ในการวิจัย มีดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ

คำถามการวิจัย

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือเป็นอย่างไร ?
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ มีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไร?
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ มีรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไร?

ความสำคัญของการวิจัย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ได้รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ได้แก่
  - 1.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา หมายถึง การวางแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายและวิธีการปฏิบัติที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความชัดเจนมากขึ้น
  - 1.2 บุคลากร หมายถึง ประชากรกลุ่มเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่หรือพนักงานรับผิดชอบโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่การวิจัย
  - 1.3 งบประมาณ หมายถึง งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ
  - 1.4 การจัดการ หมายถึง การจัดคนและงบประมาณให้สอดคล้องกัน โดยผ่านยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ หมายถึง เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง เทศบาลตำบลสามเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ และองค์การบริหารส่วนตำบลคู้สลอด ในเขตอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. บริบทชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ หมายถึง ประวัติความเป็นมา, สภาพเศรษฐกิจ, สภาพสังคม และสภาพการปกครอง

4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง โบราณสถาน, ประเพณี, แหล่งธรรมชาติ, สินค้าและอาหารพื้นเมือง

5. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การปรับปรุงแก้ไขยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาบุคลากร งบประมาณ และการจัดการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ผู้วิจัยจะศึกษาส่วนสำคัญ 5 ประเด็น ซึ่งประกอบด้วย

1. บริบทพื้นที่วิจัย ศึกษาประวัติชุมชน สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และสภาพการปกครอง ของชุมชนในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง เทศบาลตำบลสามเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ และ องค์การบริหารส่วนตำบลคู้สลอด

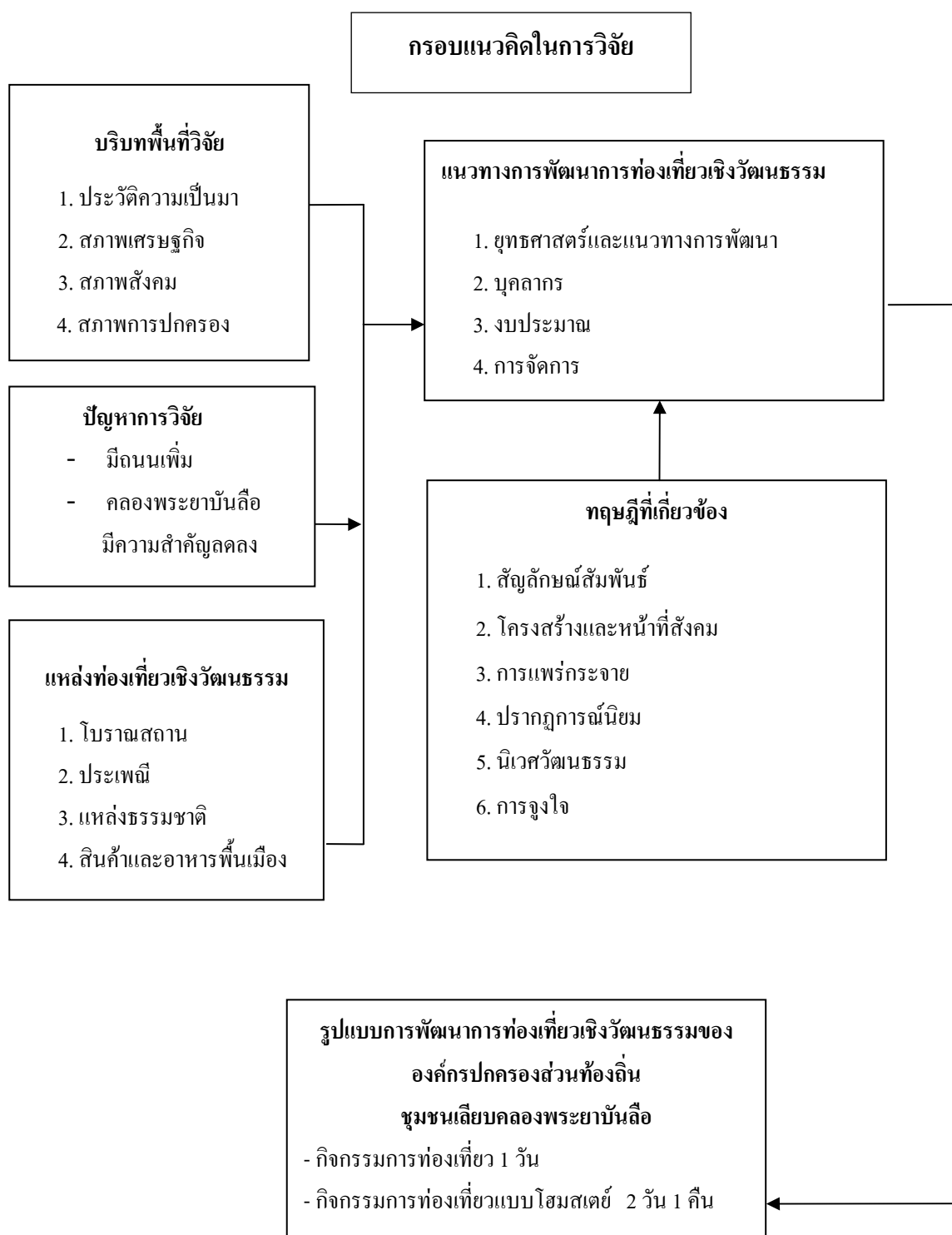
2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย โบราณสถาน ประเพณี แหล่งธรรมชาติ สินค้าและอาหารพื้นเมือง

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ในการนำทฤษฎีมาประกอบด้วย ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีการแพร่กระจาย ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม ทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม และทฤษฎีการจูงใจ

4. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศึกษายุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาบุคลากร งบประมาณ และการจัดการ

5. รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ประกอบด้วย บุคคล งบประมาณ การจัดการผ่านยุทธศาสตร์ และ แนวทางการพัฒนา สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยทั้งในและนอกประเทศ ดังมีรายละเอียดตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. สังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
4. บริบทพื้นที่วิจัยชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ
5. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1. ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบหลักและวิธีการทางสังคม

การจัดเกลาเป็นสิ่งสำคัญจะขาดเสียมิได้ตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่เป็นหลักในการปฏิบัติที่คนเราจะต้องเรียนรู้ คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่ง ๆ ที่กำหนดไว้เพื่อให้ความสัมพันธ์กันได้ ฉะนั้นการจัดเกลาจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก เป็นการรับเอาคุณค่าของกลุ่มที่เรารวมด้วยในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกเป็นตัวตนหรือตัวของตัวเอง (Self) คือ ความรู้สึกที่ตัวเองเป็นมนุษย์ต่างจากคนอื่น สามารถควบคุมความรู้สึกนึกคิดประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบหรือตามความเหมาะสมในกลุ่มอื่น ๆ

การจัดเกลาทางสังคมจึงเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมยุคหนึ่งไปยังอีกยุคหนึ่งเป็นกระบวนการที่สมาชิกแรกเกิดถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของสังคมที่เป็นระเบียบเป็นการเรียนรู้บทบาทต่าง ๆ ของสังคม รวมตลอดถึงทักษะที่จำเป็นต่อการอยู่รอดและการบำบัดความต้องการ

เพราะมนุษย์ตามธรรมชาติไม่อาจจะปรับตัวให้เข้ากับความต้องการทางชีวภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคมได้ เว้นแต่บุคคลจะได้รับความรู้ ทักษะ บทบาท ฯลฯ จากตัวแทนการขัดเกลา เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน เป็นต้น ซึ่งทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติในฐานะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมสืบไป

การขัดเกลาทางสังคมอาจจะแบ่งออกเป็น การขัดเกลาโดยตรง (Direct Socialization) และการขัดเกลาโดยอ้อม (Indirect Socialization)

การขัดเกลาโดยตรง (Direct Socialization) เป็นการอบรมในรูปแบบที่ต้องการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมนั้นกำหนดไว้ ซึ่งการอบรมโดยตรงนี้ช่วยให้บุคคลได้เรียนอย่างแจ่มแจ้งควรเพราะเป็นการบอกว่าจะไรควรทำไม่ควรทำ อะไรผิดอะไรถูกเป็นต้น ซึ่งนับว่าได้ผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ เนื่องจากมีการชี้ทางและแนะแนวทางในการปฏิบัติแก่บุคคลอย่างจริงจังและเจตนาเพื่อให้บุคคลนั้นสามารถวางตัวได้ถูกต้องและเหมาะสมต่อสถานการณ์

การอบรมโดยตรงนี้ เรามักจะพบในหมู่ครอบครัว โรงเรียน และวัด เช่น ถ้าเป็นครอบครัวก็จะอบรมสั่งสอนและแนะนำเด็กให้กับสมาชิก หรือกลุ่มสังคมในรูปของการว่ากล่าวตักเตือน เต้า ชมเชย เป็นต้น ส่วนโรงเรียนและวัดจะมีความเป็นทางการมากกว่าครอบครัว เพราะเป็นสถานที่ที่ต้องการอบรมคนเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์การอบรมแบบเป็นทางการและเป็นแบบอบรมสั่งสอนโดยตรงถ้าทำผิดก็มีการลงโทษเช่นกัน

การขัดเกลาโดยอ้อม (Indirect Socialization) เป็นการอบรมที่ไม่ประสงค์จะให้ประโชยชน์แก่บุคคลโดยตรง เช่น เราไปในงานเลี้ยงที่มีอุปกรณ์การกินมากมาย และเราไม่คุ้นเคยและเราก็ไม่ทราบว่าเราจะใช้อะไรก่อนหลัง เราก็เรียนรู้ได้จากการดูบุคคลอื่นว่าเขาจะหยิบอะไรก่อนคือแก้ว มีด ช้อน เล่มไหนก่อน เป็นต้น ถ้าเราพยายามเลียนแบบคนที่ทำถูกต้องเราจะไม่มีวันหยิบเครื่องใช้ผิดหรือทำอะไรที่ไม่ถูกต้อง หรือในกรณีพ่อแม่ก็เช่นกัน เด็กอาจจะเลียนแบบความประพฤติของพ่อแม่โดยไม่รู้ตัว เช่น พ่อ แม่ ชอบใช้คำหยาบคาย เด็กก็จะใช้คำหยาบคายด้วย หรือถ้าเป็นในกลุ่มเพื่อน เด็กก็จะเลียนแบบการกระทำของเพื่อนเช่นกันถ้าต้องการเล่นด้วยกันก็ต้องอะลุ่มอล่วยกัน ถ้าใครไม่เล่นตามกฎก็จะถูกกีดกันไม่ให้เข้ากลุ่มด้วย ซึ่งถ้าหากตนยังอยากร่วมกับกลุ่มอยู่ก็จำเป็นต้องปรับตัวเสียใหม่ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่กลุ่มวางไว้

1.1 กระบวนการขัดเกลาทางสังคม

1.1.1 การตอบสนองความต้องการในระยะเริ่มแรก (Response) เป็นกระบวนการที่บุคคลจะแสดงความต้องการออกมาและคนอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่นี้ตอบสนองความต้องการซึ่งเป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่สังคมนั้น ๆ กำหนด

1.1.2 การรู้จักปรับความต้องการ (Adaptation) ให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม

1.1.3 การยึดถือสิ่งที่คล้ายกับตัวเอง (Identification) ซึ่งเกี่ยวกับความต้องการที่จะทำตัวให้เหมือนบุคคลที่ตนต้องการยึดเป็นแบบฉบับความรู้สึกร่วมกับบุคคล หรือกลุ่มว่าเป็นเช่นเดียวกันกับตัวเอง และความรู้สึกยึดมั่นหลักการหรืออุดมคติบางอย่างอย่างแน่นแฟ้น

1.2 ความมุ่งหมายของกระบวนการขัดเกลา

1.2.1 ปลูกฝังระเบียบวินัย (Basic Discipline) เป็นพื้นฐานของมนุษย์ในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มได้กำหนดไว้

1.2.2 ปลูกฝังความมุ่งหวัง (Aspiration) ความมุ่งหวังช่วยให้บุคคลมีกำลังใจทำตามระเบียบวินัยต่างๆ

1.2.3 สอนให้รู้จักบทบาทและทัศนคติต่าง ๆ (Social Role และ Supporting Attitudes) เป็นการรู้จักแสดงบทบาทของตนให้ดีที่สุด อย่างเหมาะสมตามวาระและโอกาส

1.2.4 สอนให้มีทักษะเป็นการเตรียมบุคคลให้มีความชำนาญเฉพาะอย่าง เพื่อสังคมจะได้ประโยชน์จากสมาชิกหลาย ๆ ด้าน

พิศมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ (2528 : 31-35) ได้กล่าวถึงกระบวนการการขัดเกลาทางสังคมว่าเป็นกระบวนการซึ่งมีความต่อเนื่องกัน นั่นคือ กระบวนการที่บุคคลถูกขัดเกลาจากสังคมนี้จะเกิดขึ้นแต่บุคคลมีความสามารถเรียนรู้ได้ไป จนกระทั่งสิ้นชีวิต กลไกสำคัญของกระบวนการขัดเกลา คือ การเรียนรู้ทางสังคมมีหลายกระบวนการ คือ

1. การอบรมขัดเกลาด้วยวิธีการให้รางวัล คือ การนำรางวัลมาเป็นตัวเร้าให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามที่ผู้ให้รางวัลต้องการได้ และมีโอกาสที่ผู้รับรางวัลจะประพฤติปฏิบัติเช่นเดิมอีกในอนาคตเพื่อจะได้รางวัลตัวที่เคยได้รับมาแล้ว

2. การอบรมขัดเกลาด้วยวิธีการลงโทษ คือ การใช้การลงโทษมาเป็นเครื่องมือควบคุมจะช่วยระงับหรือกลับเร้าให้พฤติกรรมที่ถูกลงโทษนั้นๆ เพิ่มมากขึ้น

3. กระบวนการเรียนรู้โดยบังเอิญเป็นการเรียนรู้ไม่ได้ตั้งใจที่จะเรียนผู้สอนก็ไม่ได้ตั้งใจที่จะสอนแต่บังเอิญพฤติกรรมที่เกิดขึ้นพร้อมกับรางวัลหรือโทษ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งตอบแทนจึงต้องบังเกิดขึ้น

4. กระบวนการเลียนแบบเป็นการกระบวนการขัดเกลาสมาชิกในสังคมให้มีการประพฤติปฏิบัติตามรูปแบบที่สังคมคาดหวังซึ่งเน้นการการปฏิบัติของตัวแบบว่าควรปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีได้อย่างไรเพื่อผู้เลียนแบบจะได้ปฏิบัติตาม

1.3 ประเภทของการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงในสังคมอาจแบ่งออกได้หลายประเภท สุดแต่ว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์การแบ่ง หากใช้เกณฑ์ขนาดการเกี่ยวข้องกับมนุษย์ต่อการเปลี่ยนแปลงแล้ว การเปลี่ยนแปลงในสังคมก็อาจแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 การเปลี่ยนแปลงแบบเป็นไปเอง (Spontaneous Change) ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชนิดที่มนุษย์ไม่มีส่วนหรือส่วนในการเปลี่ยนแปลงนั้นน้อย การเปลี่ยนแปลงประเภทนี้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณขณะที่มนุษย์ยังไม่มี ความเจริญทางวัตถุ เช่น การเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติแวดล้อมสังคม เช่น ป่าไม้ ภูเขา ดิน น้ำ แม่น้ำ ลำคลอง สัตว์ พืช หรือการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่น การเพิ่มหรือลดของประชากร การเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ การเกิดข้าวยากหมากแพง การเกิดโรคระบาด เป็นต้น บางทีอาจเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ (Natural Change) หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีแผน (Unplanned Change) เพราะมนุษย์มีส่วนเกี่ยวข้องน้อยหรือไม่มีส่วนทำให้มันเกิดขึ้นมาเลย แม้ในโลกสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงในสังคมประเภทนี้ก็ยังมีอยู่ เช่น วิกฤติ อุทกภัย แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด หิมะถล่ม ดินเสื่อมคุณภาพ น้ำ อากาศเสีย เป็นต้น จะว่าน้อยลงไปก็ไม่อาจพูดได้ที่เป็นเช่นนี้ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากมนุษย์ยังเจริญไม่เพียงพอที่จะควบคุมสิ่งเหล่านี้ให้อยู่ในอำนาจได้

ประเภทที่ 2 การเปลี่ยนแปลงแบบวางแผน (Planned Change) ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชนิดที่มนุษย์จงใจก่อให้เกิดขึ้น ในการนี้จะกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลง คือ ให้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีในทางที่ปรารถนา กำหนดความเร็วเป็น 3 ปี 5 ปี หรือ 10 ปี ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสมบูรณ์กำหนดสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลง ซึ่งมักจะมีทั้งคนและสิ่งแวดล้อม กำหนดวิธีการดำเนินการและกำหนดจุดหรือสถานที่ที่การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้น เป็นต้น เรียกว่า มีการเตรียมการอย่างรอบคอบรัดกุม เพื่อให้ตอบสนองเป้าหมายที่วางไว้ล่วงหน้าให้มากที่สุด

การเปลี่ยนแปลงประเภทนี้อาจเรียกได้อีกอย่างว่า การเปลี่ยนแปลงแบบกำหนดทิศทางหรือแบบนำทาง (Directed Change) ไม่ว่าจะเรียกชื่อใดการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้มนุษย์ก็มีความเกี่ยวข้องด้วยมากที่สุดและเป็นการเปลี่ยนแปลงชนิดที่แพร่หลายอยู่ในสังคมสมัยใหม่ ทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์สมัยนี้มีความรู้ความสามารถมากขึ้น มีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีช่วยทำให้เอาชนะธรรมชาติได้มากขึ้นแต่ก็เอาชนะได้ยังไม่หมด ดังกล่าวข้างต้น ปัญหาจึงมีอยู่กับมนุษย์ไป

1.4 สาเหตุการเปลี่ยนแปลง

เราอาจแบ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ โดยยึดเอาความสัมพันธ์กับสังคมเป็นหลักนั้นคือ

1. สาเหตุภายใน (Causes from Within)

สิ่งต่าง ๆ ภายในสังคมที่เป็นตัวเหตุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมจำนวนมากด้วยกัน เช่น

1. ปัจจัยธรรมชาติทั้งยากง่ายเป็นความอุดมสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ของธรรมชาติและยามไม่ปกติ เช่น วิกฤตภัย อุทกภัย ไฟป่า
2. ปัจจัยทางสังคม เช่น การเพิ่ม-ลดของประชากร การขัดแย้ง การแข่งขัน ความร่วมมือ รูปแบบต่าง ๆ ความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของพลเมือง
3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น การประกอบอาชีพ ความต้องการวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสินค้าและบริการ
4. ปัจจัยทางการเมือง การออกกฎหมาย การบริหาร การทหาร
5. ปัจจัยทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนา อุดมการณ์ เทคโนโลยี

2. สาเหตุจากภายนอก (Causes from Without)

สาเหตุประเภทนี้ ในยามสงบ มีการติดต่อระหว่างสังคมหลากหลายประเภท อาทิ การท่องเที่ยวระหว่างกัน การค้าขายระหว่างกัน การศึกษาอบรมระหว่างกัน การเผยแพร่ศาสนา ระหว่างกัน และในยามสงครามมีการกระทบกระทั่งระหว่างสังคม ตั้งแต่การขัดแย้งชายแดนระหว่างสองประเทศ ความไม่สงบระหว่างประเทศไปจนถึงสงครามแบบต่าง ๆ ตลอดจนมหาสงครามล้าน เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2. ความหมาย ความสำคัญ ประเภท และวิธีการทางวัฒนธรรม

2.1 ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์จะเป็นผู้สร้างทะนุบำรุง ถ่ายทอด และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่มีวัฒนธรรม คือ มีวิธีการเรียนรู้รับช่วงสืบทอดกันมาได้และสร้างสรรค์เพิ่มเติม การที่มนุษย์สามารถสร้างวัฒนธรรมได้ดีก็เพราะมนุษย์มีลักษณะทางกายภาพและจิตใจเป็นพิเศษเหนือกว่าสัตว์ทั้งปวง และสิ่งนี้เองทำให้มนุษย์แตกต่างกับสัตว์เพราะวัฒนธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง (สุพัตรา สุภาพ. 2536 : 37)

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2541 : 70) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นทั้งอารมณ์ ความรู้สึก และแบบแผนพฤติกรรมสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้อย่างไม่สิ้นสุด

วัฒนธรรมเป็นระบบคุณค่าที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม เป็นแบบแผนกำหนดพฤติกรรมของคน

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝัง และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้เพราะความต่อเนื่องและความอยู่รอดของสังคมนั้น (ชยันต์ วรรณนะภูติ. 2529 : 13)

ส่วนความหมายในทางมานุษยวิทยา วัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วย (งามพิศ สัตย์สงวน. 2543 : 20) ส่วนนักมานุษยวิทยาท่านอื่นได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2514 : 12) กล่าวว่า “คำว่าวัฒนธรรม เมื่อนำมาใช้กับสังคม หมายถึง การปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ลงไปในสังคมมนุษย์ และเมื่อสิ่งที่ปลูกฝังได้รับการยอมรับ ก็จะมีการสืบทอดต่อไปจากชั่วคนหนึ่งไปสู่อีกชั่วคนหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง

พระยาอนุমানราชชน (เสถียร โกเศศ. 2514 : 6) อธิบายคำว่า วัฒนธรรมไว้สรุปดังนี้

วัฒนธรรม คือ ผลกรรมทางจิตใจ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ของมนุษย์อันจะปรากฏมา 4 ด้านคือ ด้านพฤติกรรมทางสังคม, ด้านบุคลิกภาพรวมในสังคม, ด้านการประกอบกิจกรรมของคนในสังคม และประติสัมพันธ์กรรมของสังคม ในสังคมเดียวกันการกระทำหรือผลของการกระทำแสดงออกมาใน 4 ลักษณะข้างต้นนี้ ย่อมเป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

โดยสรุปแล้ว วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม กลุ่มชนชาติใดชาติหนึ่งที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม กฎหมาย ประเพณี พิธีกรรม วิทยาการและทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดขึ้นทำขึ้นในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ

2.2 องค์ประกอบของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ในความเห็นของพระยาอนุমানราชชน อดีตอธิบดีกรมศิลปากร คนทุกเผ่าพันธุ์ทุกสังคมย่อมมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง โดยมีคนในสังคมมีส่วนร่วมกันในการชี้และกำหนดว่าเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองนั้นมีลักษณะอย่างไร เอกลักษณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในอดีตสืบต่อกันถึงปัจจุบันและถ่ายทอดไปสู่อนาคต วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลสมัยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบอันสำคัญในการทำให้สมาชิกในสังคมอยู่รวมกันเป็นปึกแผ่น สร้างสรรค์ให้เจริญก้าวหน้า ด้วยเหตุนี้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจึงเป็นฐานอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยแยกอนุภาคต่าง ๆ ดังนี้ (นิคม มุสิกกะคามะ. 2545 : 46)

1. วัฒนธรรมประเภทเผ่าพันธุ์และการดำรงชีวิต
2. วัฒนธรรมประเภทภาษาและวรรณกรรม
3. วัฒนธรรมประเภทศาสนา จริยธรรม - คุณธรรม
4. วัฒนธรรมประเภทสุนทรียศาสตร์ ศิลปะและกีฬาการละเล่นของไทย
5. วัฒนธรรมประเภทครอบครัวเศรษฐกิจและการเมือง

2.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรม

ตามที่ทราบกันแล้วว่า วัฒนธรรมนั้นมีความหมายกว้างมาก แต่หากจะศึกษาให้เข้าใจ ต้องศึกษาจากองค์ประกอบ จึงจะเข้าใจชัดเจน ซึ่งองค์ประกอบของวัฒนธรรมนั้นมีดังนี้

1. องค์กรวัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) คือ วัฒนธรรมวัตถุที่สามารถสัมผัสจับต้องได้และมีรูปร่าง เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ โรงเรียน โรงงาน ภาพเขียน เครื่องจักร สถานมหรสพ สนามกีฬา โบสถ์ วิหาร หอคูดาว และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา สัญลักษณ์ในการติดต่อสื่อความหมาย หลักวิชาคำนวณ (ตัวเลข) มาตรา ชั่ง ตวง วัด

2. องค์กร (Association or Organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดเป็นระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎเกณฑ์ มีระเบียบข้อบังคับและวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในสังคมที่ซับซ้อน เช่น ครอบครัว (กลุ่มเล็กที่สุด) สหพันธ์กรรมการ ลูกเสือ สภากาชาด วัด สหประชาชาติ (องค์กรใหญ่ที่สุด) ฯลฯ

3. องค์กรพิธีการ (Usage) เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่การเกิด หมั้น แต่งงาน บวชนาค ตาย ปลูกบ้าน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ซึ่งศาสนาก็มีอิทธิพลอยู่บ้างไม่มากก็น้อย รวมตลอดถึงพิธีกรรมแต่งกายและรับประทานอาหาร

4. องค์กรคติ (Concepts) หมายถึง ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น อุดมการณ์ต่างๆ เช่น ความเชื่อกรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา ความเชื่อในเรื่องการมีตัวเดียวเมียเดียว (Monotheism) หรือหลายองค์ (Polytheism) ตลอดจนอุดมการณ์ ทักษะคติ การยอมรับว่าสิ่งใดถูกหรือผิด สมควรหรือไม่ ซึ่งแล้วแต่กลุ่มชนในจะใช้มาตรฐานในการตัดสินใจหรือเป็นเครื่องมือวัดในสภาพแวดล้อมของตน

2.4 ลักษณะของวัฒนธรรม

ทุกสังคมต้องมีวัฒนธรรม และวัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมมีลักษณะเฉพาะที่แสดงออกให้ปรากฏจนทำให้บางท่านใช้ขอบเขตของวัฒนธรรมเป็นเครื่องแบ่งอาณาเขตประเทศชาติ ลักษณะของวัฒนธรรมจะประกอบไปด้วย (ณรงค์ เส็งประชา. 2537 : 31-32)

1. เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้ป็นสิ่งช่วยในการดำเนินชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นล้วนเป็นวัฒนธรรม

2. วัฒนธรรม เป็นผลรวมหลายสิ่งหลายอย่าง (Integrative) เช่น ความรู้ ความเชื่อ วิธีในการดำเนินชีวิต สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

3. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้วัฒนธรรมมิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน และลักษณะข้อนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์ กล่าวคือ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์เกิดจากการเร้าของสัญชาตญาณ (Instinct) ส่วนมนุษย์นั้นมีสมองอันทรงคุณค่าจึงสามารถรู้จักคิดถ่ายทอดและเรียนรู้กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่มีการติดต่อกับบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรม

4. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นมรดกของสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าวก็คือ การสื่อสารโดยสัญลักษณ์ (Symbolic Communication) ได้แก่ การที่มนุษย์มีภาษาใช้ที่แน่นอน ซึ่งมีส่วนช่วยให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อนๆ คำเนินสืบเนื่องกันมามิขาดสาย ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็น “มรดกแห่งสังคม” (Social heritage)

5. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็น Super organic หมายถึง สิ่งที่เป็นปรากฏการณ์อย่างเดียวกันในทางกายภาพหรือทางชีวภาพนั้นอาจเป็นปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ทั้งๆ ที่ก็คือสิ่งเดียวกันนั่นเอง ตัวอย่าง เช่น ลิ่น เป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของทุกคน ชาวทิเบตนำมาใช้แสดงออกซึ่งความเคารพนับถือด้วยการแลบลิ้น ส่วนชาวไทยกลับถือเป็นการแสดงที่ไม่สุภาพ เป็นต้น

6. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต (Way of life) หรือแบบแผนการดำรงชีวิต (Design for Living) ของมนุษย์ พัทธา สายหู (2514 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตของกลุ่มซึ่งสมาชิกเรียนรู้การถ่ายทอดไปด้วยการสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม

7. เป็นผลจากการช่วยกันสร้างสรรค์ของมนุษย์ และได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งใดที่ไม่ดีหรือล้าสมัยก็เลิกใช้ไป สิ่งใดที่ดียังคงไว้ใช้ต่อไป เช่น การเพาะปลูก เดิมใช้แรงสัตว์ต่อมาเห็นว่าเป็นวิธีที่ล่าช้าและล้าสมัย จึงประดิษฐ์หรือซื้อเครื่องมือ เครื่องจักรมาใช้ในงานเพาะปลูกทำให้ผลผลิตมากขึ้น

8. วัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง (Change) และมีการปรับตัว (Adaptive) ได้

9. วัฒนธรรมมิใช่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นส่วนหนึ่งของส่วนร่วม สิ่งที่จะถือว่าเป็นวัฒนธรรมได้จะต้องเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับถือปฏิบัติมิใช่เฉพาะคนใดคนหนึ่งถือเท่านั้น

ลักษณะสำคัญบางประการของวัฒนธรรม ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต. 2537 : 10) ได้กล่าวไว้ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 วัฒนธรรมเป็นรูปแบบที่สื่อสารสำหรับคนหมู่ใหญ่ เป็นรูปแบบที่ปรากฏขึ้นในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิตของสังคม คือ มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันอยู่กันอย่างไรมีรูปแบบปรากฏในการเป็นอยู่ของตนอย่างไร เรียกว่า เป็นวัฒนธรรม

ประการที่ 2 วัฒนธรรมจะดีต้องพร้อมทั้งสาระ และรูปแบบที่นำมาใช้ได้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

ประการที่ 3 วัฒนธรรมมีความต่อเนื่องเป็นกระแส คือ เป็นสิ่งที่มีการสั่งสมถ่ายทอด แล้วก็ต่อเนื่องไปไม่หยุดนิ่งตายอยู่กับที่ สืบเนื่องจากอดีตมาถึงปัจจุบันแล้วก็รากฐาน ที่จะต่อไปสู่ออนาคต

2.5 ประเภทของวัฒนธรรม

สุพัตรา สุภาพ (2536 : 37 - 38) ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมประเภทวัตถุ (Material Culture) ซึ่งได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ตู้เย็น หม้อหุงข้าว มีด โต๊ะ รถ เครื่องบิน โทรศัพท์ โทรทัศน์ จรวด บ้าน วัด หอประชุม เป็นต้น และวัฒนธรรมประเภทไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Culture) หมายถึง อุดมการณ์ ค่านิยมแนวคิดในเรื่องการแข่งขันอย่างมีเหตุผล ประเพณี การปฏิบัติสืบต่อกันมาและเป็นที่ยอมรับกันในชนกลุ่มของตนว่าดีงาม เหมาะสม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความสนใจ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ซึ่งเป็นนามธรรม ที่มองเห็นได้

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 53) แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท โดยให้ความหมายว่า

ประเภทที่ 1 วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่จะต้องสัมผัสได้ เนื่องจากเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มีรูปร่าง ขนาด และน้ำหนักแตกต่างกันไป มนุษย์ไม่สามารถมีวิถีชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากสิ่งของเครื่องใช้บางอย่างได้ เช่น เสื้อผ้า ยารักษาโรค

ประเภทที่ 2 วัฒนธรรมที่ไม่ใช่เครื่องวัตถุ หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสไม่ได้ เพราะไม่มีรูปร่าง ขนาด หรือน้ำหนัก แต่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ วัฒนธรรมประเภทนี้ ได้แก่

1. สถาบันสังคม คือ ส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหาพื้นฐานของสังคม สถาบันจึงแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้-คือ สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การปกครอง การศึกษา ศาสนา การแพทย์ การสาธารณสุข เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม คือ วัฒนธรรมที่ช่วยทำให้เกิดระเบียบในสังคม ซึ่งบางอย่างจะเป็นการควบคุมอย่างเป็นทางการ วัฒนธรรมประเภทนี้มี 5 ประเภทย่อย คือ

2.1 ศาสนาในหลักศาสนาจะมีข้อกำหนดข้อห้ามต่างๆ เช่น ศาสนาพุทธ มีศีล 5 ที่ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามพูดปด ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤตินอกใจ ห้ามดื่มของมึนเมา ศาสนาจึงช่วยในการควบคุมความเป็นระเบียบของสังคม

2.2 ความเชื่อทางสังคม คือ ระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เป็นของส่วนใหญ่ในสังคม เช่น ในสังคมไทยส่วนใหญ่เชื่อในเรื่องนรก สวรรค์ บุญ บาป การทำบุญ เพื่อโลกหน้า เป็นต้น ความเชื่อดังกล่าวจะช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ในระเบียบได้

2.3 ศิลปะ นักวิชาการยังคงถกเถียงกันว่า ศิลปะเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุหรือไม่ในสายตาของศิลปินมักมองศิลปะเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ความจริงมันเป็นที่ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและไม่ใช่ศิลปะในที่นี้หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่าง ๆ อาทิ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ดนตรี การละคร นาฏศิลป์ และวรรณกรรม

2.4 ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อสารติดต่อกัน ภาษาในที่นี้หมายถึง ภาษาพูด ภาษาเขียน รวมทั้งกริยาท่าทางต่างๆ ด้วย

2.5 พิธีกรรม หมายถึง พิธีที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอนของประเพณีต่างๆ เช่น ในงานศพ ประกอบด้วย พิธีต่าง ๆ ที่ต้องทำในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น พิธีบางอย่างต้องทำก่อนพิธีอื่นๆ อาทิ การอาบน้ำศพ เป็นต้น

ประมวลู นิคคินสัน (2521 : 56) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท เพื่อสะดวกแก่การศึกษาและอ้างอิง ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุและทางสังคม วัฒนธรรมทางวัตถุ ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์แห่งความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ของมนุษย์ ได้แก่ ศิลปกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีของมนุษย์รวมถึงการประดิษฐ์เครื่องมือและผลิตผลจากการใช้เครื่องมือ ส่วนวัฒนธรรมทางสังคมนั้นเกี่ยวกับรูปแบบแห่งการกระทำ เป็นพฤติกรรมอันมนุษย์แสดงออก เป็นต้นว่าการจับ ร้องฟ้องร้อง การประกอบพิธีกรรมต่างๆ การใช้ภาษาและความหมายแห่งภาษา การเลี้ยงดูทารก การนับลำดับญาติ การประกอบอาหาร การทำมาหากิน การนับถือศาสนา ความเชื่อ โดยอาศัยจินตนาการ ศาสนา การปกครอง จรรยาบรรณ หรือการตั้งข้อห้ามต่างๆ

2.6 การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

กระบวนการได้มาซึ่งวัฒนธรรมของสังคม หรือบุคคล บางครั้งคำ ๆ นี้ มีความหมายเฉพาะถึงการได้มา รูปแบบวัฒนธรรมใหม่ในวัยผู้ใหญ่ทำนองเดียวกับการเรียนรู้ชีวิต สังคม (Socialization) ในวัยเด็กอย่างไรก็ตาม คำว่า Enculturation และ Socialization มีความหมายอันเดียวกัน คือ เป็นกระบวนการได้มาซึ่งวัฒนธรรมของคนตลอดชีวิต ข้อแตกต่างมีเพียงว่านักมานุษยวิทยาภาควัฒนธรรมมักใช้คำว่า Enculturation แต่นักสังคมวิทยามักใช้คำว่า Socialization (อุทัย หิรัญโต. 2526 : 58)

คำว่า Socialization ในภาษาไทยมีผู้แปลไว้มากมายหลายอย่าง เช่น การเรียนรู้ทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม กระทำคนให้เป็นคนสังคมกรณ์ และสังคมประกิต เป็นต้น สังคมกรณ์ เป็นกระบวนการที่คนเรา เมื่อคลอจากครรภ์มารดาได้รับการอบรมสั่งสอนปลูกฝังวัฒนธรรมมาเขา จะมีสภาพเป็นมนุษย์สังคมเป็นกระบวนการปลูกฝังวัฒนธรรมให้บุคคลเป็นสมาชิกของสังคมอย่างสมบูรณ์เป็นวิธีการที่จะช่วยให้มนุษย์ปรับปรุงตัวให้เข้ากับสังคมไทย และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ เช่นเดียวกับคนอื่น

การถ่ายทอดวัฒนธรรม (Enculturation) หมายถึง การถ่ายทอดและรับเอามรดกสังคมไว้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ด้วยการถ่ายทอดจากผู้อื่น ด้วยการจดเป็นหนังสือไว้ด้วยการอบรมสั่งสอนหรือด้วยการเอาแบบอย่างกัน (วชิรภรณ์ วรรณดี. 2534 : 120)

กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เริ่มต้นแนวคิดมาจากที่มนุษย์มีการเรียนรู้ อยู่ตลอดเวลา มนุษย์มีความสามารถด้านการติดต่อสื่อสารการเคลื่อนไหวทางสรีระในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถทางด้านสติปัญญา ความรู้สึกรู้จักคิด ซึ่งช่วยให้มนุษย์มีความสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมมากที่สุด และยังช่วยให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดค่านิยมทางสังคม หรือค่านิยม ของตนเองจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งได้ จึงเกิดเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับ สิ่งแวดล้อมซึ่งเรียกว่า การเรียนรู้ (Learning) ซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การเรียนรู้ ที่ไม่มีรูปแบบและการเรียนรู้แบบที่มีรูปแบบ (วิกิร ดันทวุทโท. 2536 : 106-107)

การเรียนรู้ที่ไม่มีรูปแบบ เป็นกระบวนการที่บุคคลการปฏิบัติสัมพันธ์กับระบบสังคม และวัฒนธรรม บุคคลสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ค่านิยม เจตคติ ประเพณี อัน เหมาะสมในวัฒนธรรมหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการทางสังคมพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลกับวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดลักษณะการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลนั้น เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีรูปแบบโดยทั่วไปเป็นการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

การเรียนรู้ที่มีรูปแบบนั้น เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะแน่นอน และ มักเกิดขึ้นภายในสถาบันที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ที่เรียกว่าสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย สภาพการณ์ที่ทำให้คนเกิดการเรียนรู้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. Natural Setting คือสภาพการณ์ทางธรรมชาติ มนุษย์เราเรียนรู้สภาพ ธรรมชาติ เช่น การอยู่ในร่มสบายกว่าอยู่กลางแจ้งแดดกลางฝน มนุษย์จึงสร้างที่กำบัง เพื่อหลบแดด หลบฝน ฯลฯ
2. Societal Setting คือสภาพการณ์ทางสังคม การเรียนรู้เกิดขึ้นจาก สภาพการณ์ทางสังคมประจำวัน คนจะเกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมคล้ายๆ กับคนในสังคมนั้นๆ
3. Formal Instructional Setting คือ การจัดสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่สำคัญมีทั้งการเรียนรู้ที่มีรูปแบบและการเรียนรู้ที่ไม่มีรูปแบบ ซึ่งอาจแบ่งเป็นการเรียนรู้จากสภาพการณ์ธรรมชาติ การเรียนรู้จากสภาพการณ์ของสังคม และจัด สภาพการณ์เรียนรู้ให้เกิดขึ้น

2.7 กระบวนการถ่ายทอดความรู้

ปฐม นิคมานนท์ (2538 : 34) ได้ให้ความหมายของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ว่า หมายถึง วิธีการส่งต่อความรู้ ความชำนาญ หรือค่านิยมที่มีอยู่ไปยังบุคคลอื่นอาจเป็นเครือญาติหรือ สมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนก็ได้ อาจเป็นการถ่ายทอดโดยตรง โดยทางอ้อมด้วยการตั้งใจหรือไม่ตั้งใจมีการเรียกค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้ และจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการค้นหาความรู้และระบบ

ถ่ายทอดความรู้ในชนบท พบว่าการถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้ในชนบทของไทยสามารถจัดกลุ่มออกเป็นรูปแบบใหญ่ๆ ได้ 5 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การสืบทอดความรู้ให้แก่สมาชิกภายในชุมชน

รูปแบบที่ 2 การสืบทอดความรู้ความชำนาญเฉพาะสมาชิกภายในครอบครัว

รูปแบบที่ 3 การฝึกหัดจากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญอย่าง

รูปแบบที่ 4 การฝึกฝนและพัฒนาความรู้ด้วยตนเอง

รูปแบบที่ 5 ความรู้ ความชำนาญที่เกิดจากความบังเอิญจากอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2533 : 20) ได้กล่าวถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้และกระบวนการเรียนรู้ว่า ในแต่ละครอบครัวมีการจัดระบบงานและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกของครอบครัวแต่ละคน เช่น ผู้ชาย (พ่อ และลูกชายที่โตแล้ว) จะทำงานที่ต้องใช้แรงงานหนักและเสี่ยงภัยสูง เช่น การล่าสัตว์ ตัดไม้ เลื่อยไม้ ขุดดิน เป็นต้น ในขณะที่ผู้หญิง (แม่ และลูกสาวที่โตแล้ว) จะทำการหุงข้าว หุงอาหารและใช้แรงงานในไร่่นาอย่างง่าย เช่น การหอบกล้าปักดำ การเก็บเกี่ยวการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้าปักเย็บ คนเฒ่าคนแก่ ก็มีหน้าที่ให้คำปรึกษาช่วยเหลืออบรม สั่งสอนทางจริยธรรม และถ่ายทอดคุณค่า รวมทั้งเรื่องความรู้ของชุมชนที่สืบทอดกันมาให้กับเด็ก พ่อแม่และญาติพี่น้องมีฐานะเป็นครูของลูกหลานไปในตัว โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบ “พาทำ” คือนำปฏิบัติกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนจึงเป็นกระบวนการที่ผ่านมาการปฏิบัติเป็นสำคัญและสิ่งที่เรียนรู้ (หลักสูตร) ก็คือวิชาต่างๆ ที่จำเป็นในการทำมาหากินในการอยู่ร่วมสัมพันธ์กับคนอื่นๆ การถ่ายทอดวิชาความรู้ของชุมชนชนบทจึงเป็นที่บ้านตามท้องไร่ ท้องนา ตามป่า ตามเขา ห้วยหนอง คลองบึง จึงมีนักการศึกษาสมัยใหม่อาจมองว่าเป็น “การศึกษานอกระบบ” ซึ่งก็จริงเมื่ออยู่นอกชุมชนมองเข้ามาแต่คนในชุมชนมองออกไปก็จะกลายเป็นการศึกษาในระบบคือ การศึกษาในระบบของชุมชน

กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation) เป็นกระบวนการที่อาจเจตนา (Conscious) หรือไม่ได้เจตนา (Unconscious) อาจเป็นในลักษณะที่มีรูปแบบเป็นทางการ (Formal) หรืออาจเป็นในลักษณะเงื่อนไขหรือข้อตกลงสังคม (Social Conditioning) หรืออาจเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือแทรกอยู่กับประเพณีก็เป็นได้กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมของแต่ละคนตั้งแต่ช่วงแรกๆ ของชีวิตเป็นวิธีการใช้เทคนิคที่ทำให้เกิดการรักษาวัฒนธรรมไว้คงอยู่แต่ในขณะที่เดียวกันกระบวนการต่างๆ นั้นเป็นในลักษณะของความเชื่อถือเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม พิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

จิราพร ธวัชวิเชียร (2527 : 13-14) ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนไว้ว่า สภาพของชุมชนหรือสังคมแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันไปตามความเจริญของแต่ละประเทศในแง่ของการถ่ายทอดวัฒนธรรมจึงต้องมีพฤติกรรมบางอย่างเป็นแนวทางในการศึกษา เช่น ความ

กีดกันทางวัฒนธรรม ความต่อเนื่อง และความไม่ต่อเนื่องในการถ่ายทอด วิธีการให้รางวัลหรือชมเชย การเลียนแบบอย่างผู้ใหญ่ของเด็ก การเล่น การแสดง การใช้ภาษาและคำพูดการย้ำเตือนและการเล่าเรื่องประกอบ การอบรมสั่งสอน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นการสืบทอดอยู่ตลอดเวลา ซึ่ง อมรา พงศาพิชญ์ (2534 : 31) กล่าวว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรมก็คือ การสอนให้คนรุ่นหลังรู้ถึงระบบสัญลักษณ์ของสังคมซึ่งได้เคยมีการตกลงกันไว้ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง การที่สมาชิกในสังคมเห็นพ้องต้องกันว่าควรจะทำวิธีการประพฤติปฏิบัติแบบใดนั้นมิได้มีการตกลงกันในรายละเอียดทุกๆ เรื่อง ข้อตกลงคือกำหนดหลักใหญ่ๆ กำหนดแนวความคิดที่สำคัญไว้เมื่อทุกคนรู้ถึงหลักใหญ่ๆ นี้แล้วก็ประพฤติปฏิบัติได้ง่ายขึ้นหลักที่สมาชิกของสังคมใช้ยึดถือเป็นแนวประกอบกรประพฤติปฏิบัติก็คือบรรทัดฐานและค่านิยม บรรทัดฐานคือแนวทางการปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่ยึดถือ และค่านิยมคือความคิดและแนวทางปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมเห็นว่าถูกต้องดีงาม

2.8 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural Change)

สุพัตรา สุภาพ (2536 : 50) กล่าวว่า วัฒนธรรมที่เป็นสิ่งสร้างขึ้นโดยมนุษย์มนุษย์จะเป็นผู้สร้างทะนุบำรุง ถ่ายทอด และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่มีวัฒนธรรม คือ วิธีการเรียนรู้ รับช่วงสืบทอดกันมาได้ และสร้างสรรค์เพิ่มเติม การที่มนุษย์สามารถสร้างวัฒนธรรมได้ดีเป็นเพราะมนุษย์มีลักษณะทางกายภาพและจิตใจเป็นพิเศษเหนือกว่าสัตว์ทั้งปวง และสิ่งนี้เองทำให้มนุษย์แตกต่างกับสัตว์เพราะวัฒนธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์ได้แท้จริง

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณี วิทยาการ ศิลปะ และทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดและทำขึ้นในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

2.9 นิยามและความหมายของการเปลี่ยนแปลง

Moore (1988 : 47) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างสังคมซึ่งคือแบบแผนการกระทำระหว่างกัน รวมถึงผลกระทบของโครงสร้างทางสังคมที่มีต่อบรรทัดฐานและค่านิยมด้วย (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2529 : 25)

งามพิศ สัตย์สงวน (2540 : 9) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างของสิ่งของอย่างเดียวกันที่เอามาเปรียบเทียบกับในเวลาที่แตกต่างกันไป

Davis (1992 : 106) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมทุกสาขา ได้แก่ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ปรัชญา

Wiese (1997 : 82) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจาก วัฒนธรรมผลผลิตของกิจกรรมระหว่างมนุษย์

สนธิ สมักรการ (2525 : 18) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชุมชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 49) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็น รูปแบบหนึ่งของการติดต่อระหว่างวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการที่เอกชนหรือกลุ่มคนต่าง ๆ แทนที่ วัฒนธรรมของตนเองด้วยวัฒนธรรมอื่น ๆ ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้วและจะเกิดขึ้นต่อไปใน อนาคตด้วย การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การเปลี่ยนสัญชาติ และการกระทำอื่น ๆ ที่ทำให้กระบวนการ ผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดเร็วขึ้น กระบวนการผสมผสานจะเกิดขึ้นเหมือน ๆ กัน ถึงแม้ว่าปัจจัยที่ ช่วยเสริมหรือช่วยกีดกันกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรม จะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ ต่าง ๆ สำหรับสังคมไทยปรากฏการณ์จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่รัฐบาลกำลังใช้นโยบายการ ผสมผสานทางวัฒนธรรม และรับวัฒนธรรมใหม่ในอนาคตอัตราการผสมผสานทางวัฒนธรรมใน สังคมไทยคงจะเร็วยิ่งขึ้น และน่าเป็นห่วงว่าอาจไม่มีวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยให้เห็นอีกในไม่ช้า

การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเมื่อชน 2 กลุ่ม ที่มี วัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกันแต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้แต่ถ้าการติดต่อเป็นไป ระยะเวลาสั้น ๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนานแต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้นอาจทำให้เกิดผลกระทบ ต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการให้อิทธิพลแต่เพียงฝ่ายเดียวหรือส่งผลกระทบต่อกันทั้งสองฝ่ายได้ รวมถึง กระบวนการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ การติดต่อทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการติดต่อระยะยาว จนเป็นผลให้เกิดการรับวัฒนธรรมอื่นๆ สามารถทำให้หลายทาง เช่น ผลของการได้รับชัยชนะใน สงคราม การตั้งอาณานิคม หรือการเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารี การสื่อสารมวลชนและความรู้

ในการศึกษาชุมชนมักจะเน้นถึงความหมายเหล่านี้ในชุมชนเล็กๆ ที่สามารถทำการศึกษา ได้ทั่วถึงทุกแง่มุม หรือหากจะเฉพาะเจาะจงศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง และเป็นชุมชนที่มีลักษณะเปิด ในแง่ของความเป็นสังคมหนึ่ง ๆ กล่าวคือ มีทั้งที่ตั้งอาณาเขต เขตภูมิศาสตร์ มีประชากรที่แสดงออก ซึ่งปฏิภริยาตอบโต้กันทั้งในทางบวกและทางลบ มีสัมพันธภาพกับสังคมอื่นๆ มีกฎเกณฑ์ควบคุมการ ประพฤติปฏิบัติของตนเองและมีสถาบันทางสังคมแบบวัฒนธรรมที่สามารถตอบสนองความจำเป็น พื้นฐานของสมาชิกเป็นของตนเอง เช่น สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันครอบครัวและเครือญาติ การศึกษา ศาสนา และนันทนาการ เป็นต้น

วัฒนธรรมนั้นไม่อยู่นิ่งแต่จะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลง เมื่อผู้มีอำนาจในสังคมบอกว่า “ให้พยายามรักษาวัฒนธรรมของเราไว้” นั่นพวกเขาใช้คำว่าวัฒนธรรมอย่างหลวม ๆ ซึ่งพวกเขาหมายถึง ค่านิยมที่พอใจในความชำนาญและคุณลักษณะอื่น ๆ ของวัฒนธรรม เช่น คนตรีลูกทุ่ง ความกตัญญู ศิลปะหัตถกรรม สิ่งเหล่านี้ควรรักษาไว้และไม่ควรให้สูญหายไปจากสังคมอย่างไรก็ตาม พวกนี้มักสมมุติหรือคิดว่าวัฒนธรรมนั้นอยู่นิ่ง และถ้ามนุษย์ไม่ตั้งใจจะเปลี่ยนมันก็ยังคงเหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง ข้อสมมุติฐานที่ว่ามานั้นผิดเพราะว่าวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไม่ว่ามนุษย์จะวางแผนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ก็ตาม วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรม

สนธิ สมักรการ (2525 : 19) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในระยะเบียบประเพณี ธรรมเนียม วิถีปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในสังคม วัฒนธรรมอาจจะเปลี่ยนแปลงไปเพราะสาเหตุ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 เพราะการประดิษฐ์คิดค้น (Invention) ซึ่งรวมทั้งการสร้างเทคนิควิทยาใหม่ ๆ และการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณี หรือระบบความเชื่อมั่นใหม่ ๆ และเมื่อแนวคิดใหม่ดังกล่าวได้รับการนำไปใช้กันจนแพร่หลายในสังคมแล้ว ย่อมถือได้ว่าแบบแผนการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ได้เกิดขึ้นแล้ว

ประการที่ 2 เพราะวัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้ด้วยวิธีการขอยืมหรือลอกเลียนแบบกัน (Cultural Borrowing) นั้นปรากฏว่ามีอยู่เสมอในสังคมมนุษย์ซึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่นอยู่ตลอดเวลา การติดต่อทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งโดยตรงและทางอ้อม กล่าวคือ การติดต่อทางตรงก็คือการที่คนต่างวัฒนธรรมได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมซึ่งกันและกันในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทูต การค้า การศึกษา ในต่างประเทศ ส่วนในทางอ้อม คือการติดต่อกันโดยผ่านสื่อต่าง ๆ มีหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นอาทิ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Culture Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม ซึ่งอาจแบ่งเป็น 3 รูป คือ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547 : 6)

1. ความคิด (Idea) ได้แก่ ความเชื่อ ความรู้ ค่านิยม อุดมการณ์
2. การกระทำ (Behavior) ได้แก่ บรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งอาจแบ่งย่อยออกเป็นวิถีประชา (Folkways) จารีตประเพณี (Mores) และกฎหมาย (Laws)
3. วัตถุ (Material) ได้แก่ ส่วนที่เป็นวัตถุของวัฒนธรรม เช่น บ้านเรือน เครื่องใช้ เครื่องมือ เครื่องประดับ

การเปลี่ยนแปลงทั้งสองอย่างนี้คือ ทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมรวมกันเข้าก็จะเป็นการเปลี่ยนแปลงในสังคม หรือ โครงสร้างสังคม (Social Structure) ซึ่งสามารถแยกออกเป็นสองส่วนใหญ่ คือ องค์การทางสังคม (Social Organization) และสถาบันสังคม (Social Institution) การเปลี่ยนแปลงทั้งสองด้านจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน

ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

การพิจารณาปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Interaction) มีทั้งลักษณะที่สอดคล้องและขัดแย้งและมีรายละเอียดที่แตกต่างกันในการอธิบายกระบวนการที่เกิดขึ้นนี้มีศัพท์ที่ใช้ต่างกันอยู่หลายคำ เช่น การปรับตัว (adaptation) การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม (acculturation) การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) บูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) และความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict)

การปรับตัว (Adaptation)

การศึกษาเรื่องการปรับตัวนี้อาจศึกษาจากด้านการปรับตัวทางชีวภาพและการปรับตัวทางวัฒนธรรม ผู้ที่ใช้คำว่าปรับตัวมักจะใช้ในความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตซึ่งอาจเป็นมนุษย์และสัตว์กับสภาพแวดล้อมรอบตัวและแหล่งที่อยู่ (Habitat) การศึกษาในลักษณะนี้มักเป็นการพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกัน การปรับเปลี่ยนตัวมนุษย์หรือสัตว์เพื่อให้ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเป็นความสัมพันธ์ที่เหมาะสม หรือ การปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้อุณหภูมิกับสภาพของมนุษย์หรือสัตว์ การใช้คำว่าปรับตัวจึงมักใช้ในความหมายของการปรับเปลี่ยนส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนเพื่อให้ความสัมพันธ์ลงตัว

ถ้าจะพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมย่อมาความหมายว่า วัฒนธรรมในที่นี้ใช้ในความหมายที่รวมทั้งวัฒนธรรมในรูปวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งรวมถึงระบบความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ในการพิจารณาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมนี้ Cohen (1968) เสนอข้อคิดว่า

1. การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรม ควรพิจารณาองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรม (วรรณคดี คนตรี การแสดง และศิลปกรรมอื่นๆ) และสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ เป็นต้น
2. องค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรม เรียงร้อยประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์รวม มีลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมวัฒนธรรม
3. การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียง หรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคมตนเอง จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ

4. วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความหมาย และสื่อความหมายที่ลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง เช่น ชงมีความหมายมากกว่าฝ่าฝืนหนึ่ง

5. การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคม วัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้อง ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง เป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยน ของกลุ่ม

6. พฤติกรรมของมนุษย์ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่มีพฤติกรรมใดที่ไม่ สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย

7. การถ่ายทอดวัฒนธรรม จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมีกระบวนการและ ขั้นตอน

ข้อคิดทั้ง 7 ข้อที่กล่าวถึงนี้ หมายถึง การปรับตัวที่นอกเหนือจากการปรับตัวทาง ชีวิตเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์มนุษย์หรือสัตว์ แต่เป็นการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น เมื่อเกิดปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือกลุ่มคนอื่นในอดีตมีการตั้งคำถามว่าการปรับตัวนี้เป็น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทางธรรมชาติโดยสิ้นเชิง หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถกำหนดได้ควบคุมและ บังคับทิศทางได้ ปัจจุบันคงต้องยอมรับว่าการปรับตัวนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นแต่มนุษย์สามารถควบคุมได้ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

ในหัวข้อนี้จำเป็นจะต้องกล่าวได้ว่า การแพร่กระจายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ นั้นไม่เป็นปัญหาในช่วงเวลาที่จำนวนประชากรมีไม่มากและความหนาแน่นของประชากรต่ำพื้นที่ บนพื้นผิวโลกมีอยู่มากพอที่จะตอบสนองการขยายตัวได้แต่ต่อมาเมื่อจำนวนประชากรมีเพิ่มมากขึ้น การแพร่กระจายของวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งมีทั้งลักษณะ ที่เข้ากันได้และลักษณะที่ขัดแย้งกัน

คำว่า การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การผสมผสานทาง วัฒนธรรมเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่าง 2 กลุ่ม คนที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างกันและ มีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน แต่ในกรณีที่สังคมวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีพลังไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่ง เราพบว่ากลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลัง น้อยจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังมากกว่า ในขณะที่เดียวกันอาจมี การแลกเปลี่ยนกันก็ได้ สุดท้ายถ้าวัฒนธรรม 2 ชุดถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนของ ชุดใดมากกว่ากันก็จะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) ที่เกิดการยอมรับ ซึ่งกัน และกันในสภาพปัจจุบัน ส่วนใหญ่แล้วพบว่า วัฒนธรรมอินเดียแดงและวัฒนธรรมตะวันตกใน สหรัฐอเมริกา ได้มีการผสมกลมกลืนกันเกือบหมดแล้ว โดยที่คนผิวขาวรับการปลูกข้าวโพดจาก อินเดียแดงและคนอินเดียแดงรับวัฒนธรรมหลาย ๆ อย่างของคนผิวขาว Lowie (1954 : 219)

การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมนี้อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจของฝ่ายที่มีอำนาจก็ได้ กรณีของสหรัฐอเมริกา เห็นได้ชัดว่ารัฐบาลกลางมีนโยบายที่จะผสมกลมกลืนอินเดียแดงเข้าสู่สังคมคนผิวขาว หรือกรณีของประเทศไทยในบางช่วงเวลา นโยบายของรัฐก็มีความโน้มเอียงให้เกิดการผสมกลมกลืนชาติพันธุ์อื่นๆ ให้เป็นไทย

บูรณาการทางวัฒนธรรมและทวิลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ความคิดเรื่องบูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural Integration) คือการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรม ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมคือการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายร่วมกันและไม่ได้มีการพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน ในสังคมปัจจุบัน เมื่อเกิดรัฐประเทศและพบว่ามียุทธศาสตร์หลายกลุ่มตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาเขตของรัฐประเทศ ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ในสังคมสมัยใหม่มีลักษณะยอมรับซึ่งกันและกัน ย่อมหมายความว่าเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรม บางครั้งใช้คำว่าพหุวัฒนธรรม (Cultural Pluralism) คือรัฐประเทศที่มีหลายวัฒนธรรม ประเทศที่เกิดขึ้นใหม่มักจะเป็นรัฐพหุวัฒนธรรม เพราะประเทศเหล่านี้เกิดขึ้นภายหลังการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ คือตัวอย่างรัฐประเทศที่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย ก็ประกาศตัวเองเป็นพหุวัฒนธรรม เพราะหลังจากได้รับเอกราชจากอังกฤษ ได้มีการยอมรับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์และได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องนี้

การยอมรับพหุวัฒนธรรม หมายความว่า กฎหมายและกฎระเบียบที่ใช้ในการบริหารหรือการจัดการมีลักษณะไม่เคร่งครัด เปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการปฏิบัติการ โดยไม่มีวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งครอบงำ (Dominant Culture) และวัฒนธรรมอื่นถูกครอบงำ (Subordinate Culture) ในการพิจารณาเรื่องพหุวัฒนธรรม รายละเอียดเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นเรื่องสำคัญและข้อแตกต่างระหว่างกฎระเบียบที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรกับการบังคับใช้ในการปฏิบัติจริง เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาด้วยตัวอย่างของมาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นตัวอย่างที่รัฐใช้คำว่า พหุวัฒนธรรมเพื่อเป้าหมายทางการเมือง แต่ในทางปฏิบัติวัฒนธรรมชุดหนึ่ง ยังมีบทบาทในสังคมเหนือวัฒนธรรมชุดอื่น

แม้เมื่อรัฐพยายามสนับสนุนให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนอาจมิได้หลายลักษณะ คนบางกลุ่มรับวัฒนธรรมหลักของรัฐ (Dominant Culture) และผสมกลมกลืนกลายเป็นส่วนของวัฒนธรรมหลัก คนกลุ่มนี้มักจะมีถิ่นฐานอำนาจและยินดีถูกกลืนโดยกลุ่มอำนาจ แต่กลุ่มที่อยู่ห่างไกลอำนาจรัฐความต้องการธำรงวัฒนธรรมเดิมของตนยังมีอยู่ แต่ก็ยอมรับวัฒนธรรมหลักด้วยในบางเรื่อง ในประเทศไทยในช่วงเปลี่ยนผ่าน จะพบเป็นคนหลายกลุ่มมีวัฒนธรรมที่ผสมผสานในลักษณะทวิลักษณ์ (Double Identity) กลุ่มแรกที่มีการกล่าวถึง คือ กลุ่มคนจีน ซึ่งเป็นผู้แรกที่เสนอแนวคิดทวิลักษณ์ (Double Identity) ในกลุ่มคนจีนต่อมา มีรายงานรูปแบบ

ทวิลักษณ์ในกลุ่มอื่นๆ และเห็นชัดในการเรียกชื่อกลุ่มโดยใช้คำสมาส คือ กลุ่มไทยมุสลิม ไทยเขมร ไทยลาว เป็นต้น

ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict)

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และการสังสรรค์ทางวัฒนธรรม อาจสร้างความขัดแย้งถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน โดยปกติกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและภาษาพูดร่วมกันมักจะไม่มี ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อมีการปะทะสังสรรค์ของวัฒนธรรมที่ต่างกัน การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมนี้เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งหรือทั้งสองชุด ทั้งนี้อาจเกิดจากการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้ามาสู่อาณาบริเวณที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมอื่นอยู่แล้ว ถ้าการอพยพย้ายถิ่นนี้ไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจะเกิดความขัดแย้ง การขยายดินแดนของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อเสริมอาณาเขตของตนซึ่งมีผลในการรุกรานกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว ทั้งนี้รวมทั้งการยกทัพไปสู้รบกันดังเช่นสงครามในสมัยโบราณหรือ การล่าอาณานิคมของสังคมตะวันตก โดยกลุ่มที่มีอำนาจสามารถเข้าไป ครอบครองและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนด้วย นอกจากนี้ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมอาจเกิดจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยการสื่อสาร ถ้าถอดผ่านสื่อมวลชน ระบบการศึกษาและเทคโนโลยีต่างๆ

อย่างไรก็ตามกรณีนี้ ความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีสูงเพราะสังคมวัฒนธรรมขัดแย้งกัน การปรับรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันไม่เกิดขึ้น ปัญหาเรื่องความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์เกิดจาก การที่แต่ละฝ่ายพยายามรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนและไม่ยอมรับวัฒนธรรมของสังคมข้างเคียงหรือถ้าความขัดแย้งเกิดจากกรณีของการช่วงชิงอำนาจ ความสัมพันธ์จะอยู่ในลักษณะศัตรูหรือคู่ปรับ เกิดสงครามช่วงชิงพื้นที่หรือผู้คน ข้อมูลในประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นตัวอย่างของความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสังคม

ภายในวัฒนธรรมของชุมชนแต่ละชุมชนนั้นย่อมจะมีความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมที่ชุมชนได้สืบทอด ปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง โดยความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมของคนในชุมชน มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นหลักให้เกิดความรัก ห่วงแหน โดยเฉพาะชุมชนชาวไทยทรงดำก็เหมือนกับชุมชนอื่นที่มีความหลากหลายดังนี้:-

ความเชื่อ

ความเชื่อเป็นความยึดถือของคนในคำสั่งสอนหรือในบุคคลหรือในหลักการ หรือในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดิน ฟ้า อากาศ ภายจากธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่ทราบว่าจะเกิดจากอะไร จึงเกิดความรู้สึกยอมรับและเชื่อถือในอำนาจสิ่งนั้น บางครั้งวิงวอนขอความช่วยเหลือ ความเชื่อของคนในแต่ละถิ่นจะแตกต่างกัน ความเชื่อก่อให้เกิดลัทธิบูชาธรรมชาติ มีพระ

อาทิตย น้ำ ลม ไฟ เป็นต้น ต่อมาลัทธิความเชื่อได้พัฒนาเป็นศาสนา มีการเชื่อและยึดถือในเทพเจ้าต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่ามีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถช่วยคนได้ ความเชื่อมีพัฒนาการมาเรื่อย ๆ ในยุคที่ความเจริญทางวิทยาการมีมากขึ้น ความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ค่อยลดลงและคนหันมาเชื่อในความมีเหตุผลมากขึ้น (มณี พะยอมยงค์. 2529 : 178)

ความเชื่อเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับ และให้ความเคารพเกรงกลัว เรียกว่า ความเชื่อ ซึ่งมีของเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่ความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย ภูตผี คาถาอาคม โขกลาง ไสยเวทย์ต่างๆ ยังรวมไปถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น (ธวัช ปุณโณทก. 2522 : 95)

เมื่อก้าวถึง วัฒนธรรมในลักษณะความเชื่อ อมรา พงศาพิชญ์ (2537 : 8-9) อธิบายว่าความเชื่อทางศาสนาหรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ สังคมทุกสังคมมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่รูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง คำว่าศาสนาที่ใช้ในที่นี้หมายถึงความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถึงแม้ว่าคำสอนเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่ได้เป็นคำสอนของศาสนา ความเชื่อในภูตผีปีศาจก็รวมเรียกเป็นความเชื่อทางศาสนาเพราะเป็นความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ลักษณะของสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์มีตัวอย่างเช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ตา เจ้าเข้าทรง เทพเจ้า ฯลฯ

ส่วนประกอบของศาสนาและความเชื่อที่สำคัญมี 3 ส่วน ส่วนแรกคือความเชื่อในปรมัตถ์หรือส่วนที่สมาชิกของกลุ่มถือว่า เป็นความจริงสุดยอดที่ไม่มีสิ่งใดมาลบล้างได้ ในกรณีของพุทธศาสนาหมายถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า ศาสนาอิสลามหมายถึง คำสอนของพระอัลล่าห์ และศาสนาคริสต์ หมายถึงคำสอนของพระเยซู หรือสิ่งที่เขียนอยู่ในพระคัมภีร์ ส่วนที่สองคือส่วนพิธีกรรม เมื่อมีความเชื่อซึ่งเป็นภาคทฤษฎีก็มีพิธีกรรมซึ่งเป็นภาคปฏิบัติ พิธีกรรมทางศาสนานี้อาจเป็นสิ่งเดียวกับขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งสมาชิกของสังคมยึดถือสืบเนื่องกันมา หมายความว่า ในสังคมนั้น ศาสนามีบทบาทในสังคมมาก และคนในสังคมเดียวกันมีความเชื่อในศาสนาเดียวกัน ส่วนที่สามคือ ผู้ประกอบพิธีกรรมหมายถึงพระสงฆ์ในศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ โต้ะครูในศาสนาอิสลาม พราหมณ์ในศาสนาฮินดู และคนทรงหรือหมอผีในสังคมที่เชื่อในผีสาวเทวดาโปรดสังเกตว่า ผู้ประกอบพิธีกรรมนี้ ไม่ใช่ศาสนาผู้สอนปรัชญาของศาสนานั้นๆ ไม่ว่าความเชื่อทางศาสนาจะมีรูปแบบใด ความเชื่อทางศาสนา ก็ยังเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมาก ของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เพราะเป็นตัวกำหนดขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่าง รวมทั้งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมด้วย ทั้งนี้เพราะความเชื่อทางศาสนามักจะระบุดึงความดีและความชั่วซึ่งทำให้ศาสนามีลักษณะที่เป็นศีลธรรมและมีบทบาทต่อการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมได้

หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ดิศกุล ทรงอธิบายไว้ว่า ความเชื่อเกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ที่เกิดขึ้น โดยไม่เห็นเหตุต่างๆ มนุษย์ย่อมเกลียดทุกข์และรักความสุขเป็นธรรมดา ฉะนั้น เมื่อมีภัยพิบัติมาถึงตัว ก็วิงวอนขอความช่วยเหลือต่อ สิ่งที่ตนเชื่อว่าจะช่วยได้และเมื่อพ้นภัย ก็แสดงความรื่นเริง รู้คุณค่าต่อสิ่งนั้นๆ ด้วยการบูชาคุณให้เป็นสิริมงคลแก่ตนตามคติความรู้ความเชื่อในกาลสมัยนั้นๆ เป็นยุคๆ มา

ลัทธิความเชื่อแต่เดิมนั้นยึดถือธรรมชาติอันมีพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาว ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นสรวง ต่อเมื่อมีศาสนาเกิดขึ้นมาก็ยึดถือเหล่าพระเจ้า ภูตผีปีศาจ ซึ่งคิดว่ามีตัวตนเป็นสรวง และเชื่อว่าสิ่งที่มีอำนาจนั้น ย่อมจะแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ เพื่อช่วยคนได้ (พูนพิสมัย ดิศกุล. 2504 : 12)

ประมวลญ นิคคินสัน (2521 : 137-138) อธิบายว่าความเชื่อสืบต่อกันมา เรียกว่า Myth มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการประกอบพิธีกรรมซึ่งเรียกว่า Ritual นักมานุษยวิทยา สังเกตเห็นว่า การประกอบพิธีกรรมคือการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนให้แก่เพื่อนมนุษย์และคนรุ่นต่อมา

มนุษย์สมัยดึกดำบรรพ์คงจะใช้ท่าทางเป็นแห่งความหมายให้ผู้อื่นรู้วิธีเสาะหาอาหาร ดังที่ตนมีประสบการณ์มาก่อน เป็นการแบ่งปันความรู้สิ่งที่ตนค้นพบ จึงทำให้มนุษย์ชาติอยู่รอดจนได้สืบพันธุ์ต่อมา การแสดงท่าทางเช่นนี้ ต่อมาก็เพิ่มความซับซ้อนพิสดารยิ่งขึ้น จนกลายเป็น “พิธีกรรม” ในที่สุด ครั้นมนุษย์ใช้ภาษามากขึ้น มีคำพูดมากขึ้น ก็บอกเล่าด้วยวาจาต่อๆ กันมาเป็นทอดๆ การบอกด้วยวาจาย่อมมีการต่อเติมเสริมส่งจึงเกิดเป็น Myth ขึ้น

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า “พิธีกรรม” อันเกี่ยวกับความอยู่รอดเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ดึกดำบรรพ์ ต่อมากลายเป็นความเชื่อ และความเชื่อส่งเสริมให้ประกอบพิธีกรรมละเอียดซับซ้อนยิ่งขึ้น เป็นวงจรไม่รู้จบ

ประเภทความเชื่อ

ความเชื่อ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจาก ความไม่รู้เป็นประการสำคัญ ซึ่งสนองตอบความต้องการในการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ในสังคม จะมีทั้งการยอมรับของบุคคล กลุ่มชนที่เคารพนับถือกันเป็นประเพณี ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้ (เรณู เหมือนจันทร์เชย. 2541 : 43)

ประเภทที่ 1 ความเชื่อทั่วไปหรือความเชื่อธรรมดา (Belief) เช่น เชื่อว่ามีนรก สวรรค์ เทวดา เรื่องผี ฯลฯ

ประเภทที่ 2 ความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยความกลัว หรือความเชื่อทางไสยศาสตร์ (Superstition) ความเชื่อทั้งสองประเภทหรือสองแบบข้างต้นแบ่งเป็นพวกๆ ได้ 12 กลุ่ม

1. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน

3. ความเชื่อ โชคลาง
4. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์นาม นิมิต ผืน
5. ความเชื่อทางไสยศาสตร์
6. ความเชื่อลักษณะของคนและสัตว์
7. ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา
8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากิน และอาชีพ
9. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี
10. ความเชื่อเรื่องเคล็ด และการแก้เคล็ด
11. ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ชาติ ภพ
12. ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย ฯลฯ

ความเชื่อสามารถแบ่งได้ 11 ประเภท สรุปคือ

1. เชื่อใจ (Truth)
2. เชื่อถือ (Credence) คือเชื่อบุคคลด้วยความนับถือคล้อยตาม
3. ความไว้วางใจ (Confidence) เชื่อที่อาจเนื่องมาจากความรู้สึกผสมผสาน

ไต่ตรองควบกันไป ถ้าหนักไปทางความรู้สึกหน่อยก็ใช้คำว่าไว้วางใจ

4. ความมั่นใจ (Assurance) เชื่อโดยรู้สึกไต่ตรองกำกับกัน
5. ตระหนักใจ (Persuasion) เชื่อโดยไต่ตรองมากกว่าความรู้สึก
6. เลื่อมใสศรัทธา (Faith) เชื่อเพราะเราเห็นจริงและไต่ตรอง
7. เชื่อโดยตระหนัก (Conviction) เชื่อเพราะเราอาศัยความไต่ตรอง

ด้วยเหตุผล

8. สัจจอาชิตยฐาน (Avowal, Confession) เชื่อถือด้วยใจศรัทธา และสัจจวาจา
9. ลัทธินิยม (Creed) เชื่อซึ่งตั้งเป็นแบบแผน เนื่องจากประเพณีนิยมหรือ

ศาสนา

10. ลัทธินิยม, อนุศาสน์ (Doctrine) เชื่อตามคำสั่งสอนของศาสนาหรือตั้งทฤษฎี
11. ลัทธินิยม (Dogma) เชื่อถือผู้ตั้งทฤษฎีแต่ด้วยเหตุผล ไม่ใช่เชื่อทั้งหมด

ประเพณี

มณี พะยอมยงค์ (2529 : 23) อธิบายความหมายทั่วไปของประเพณีว่า หมายถึง ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวมซึ่งเรียกว่า เอกนิยม หรือพหุนิยม เช่น การแต่งกาย การเกิด การตาย การทำบุญ การรื่นเริง การแต่งกาย เป็นต้น หรือความประพฤติที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของเรา ซึ่งเรียกว่าสัมพัทธนิยม ตามธรรมดา เรื่อง

ประเพณีนั้น บางอย่างต้องคงรักษาไว้เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ บางอย่างต้องปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัยและบางอย่างต้องถือเป็นแบบสากล

พระยาอนุমানราชชน (เสฐียร โกเศศ. 2514 : 37) กล่าวไว้ว่า “เป็นแนวปฏิบัติของชนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน ยึดถือเป็นแบบแผนและปฏิบัติสืบต่อกันมานาน ถ้าใครประพฤตินอกแบบก็ถือว่าผิดจารีตประเพณี”

ประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่นเดียวกับสิ่งอื่นที่มนุษย์สร้างขึ้น กล่าวคือ มีทั้งเกิดใหม่ เจริญขึ้น เปลี่ยนแปลง และสูญหายไปตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อมทั้งทางภูมิศาสตร์และทางสังคมมีผู้ให้ทรรศนะว่า ประเพณี คือ วัฒนธรรมหรือวัฒนธรรม คือ ประเพณี เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นวิถีชีวิตของบุคคลในสังคมนั้น และมีการถ่ายทอดปรับปรุงสืบต่อกันมาให้เป็นความก้าวหน้าโดยลำดับ ประเพณีโบราณบางประเพณีแม้จะหมดความสำคัญและความหมายเดิมไปแล้ว แต่ยังมีผู้ปฏิบัติตามอยู่เพราะความเคยชินถ้าเลิกจะรู้สึกไม่สบายใจเกิดวิตกไปต่างๆ นานา และถ้าเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้นโดยไม่ทราบเหตุผลก็จะมีมักจะโทษว่าเป็นการฝ่าฝืนประเพณี ภารดี มหาจันทร์ (2532 : 162 - 164) กล่าวว่า ขนบธรรมเนียมประเพณีก็คือ แนวปฏิบัติที่ยึดถือกันมาในสังคม โดยคนรุ่นหลังเรียนรู้จากคนรุ่นก่อนแล้วยึดถือปฏิบัติต่อๆ กันมาเรื่อยๆ อาจมีการปรับปรุงแก้ไขบ้าง แต่การเปลี่ยนแปลงก็เป็นไปอย่างช้าๆ ใช้เวลาเป็นปีๆ การประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมนี้มีทั้งการประพฤติปฏิบัติในระดับบุคคล ต่างคนต่างทำแต่ละคนก็ยังปฏิบัติเหมือนเดิม เช่น การถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน และการประพฤติปฏิบัติในระดับสังคมคือการร่วมทำกิจกรรมพร้อมๆ กันในลักษณะพิธีกรรม เป็นการจัดงานประเพณี เช่น ประเพณีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีบุญผาเหว (อมรา พงศาพิชญ์. 2537 : 7)

ประเพณีเป็นความประพฤติที่สืบต่อกันมาและเป็นแนวทางปฏิบัติของบุคคลในสังคมนั้นๆ ที่เห็นว่าถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นๆ ที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เช่น การแต่งงาน การเกิด การทำบุญ การรื่นเริง การแต่งกาย เป็นต้น ซึ่งปรีชา นุ่มสุข (2528 : 36) กล่าวว่าถ้าใครในหมู่ประพฤตินอกแบบก็ถือว่าผิดประเพณี หรือผิดจารีตประเพณี

ลักษณะสำคัญของประเพณี

ประเพณีหรือจารีตประเพณีเมื่อแรกตั้งหรือมีขึ้นเป็นความรู้สึกเห็นว่าเหมาะว่าดีของผู้เป็นเจ้าของประเพณีจึงได้สืบต่อกันมา เพราะฉะนั้นประเพณีจึงเป็นแบบแผนแม่พิมพ์ให้ผู้ที่อยู่ในหมู่เป็นส่วนร่วมประพฤติปฏิบัติแบบเดียวกัน เป็นประโยชน์ผูกพันให้คนในหมู่รู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน สะดวกแก่การปกครอง

ประเพณีนั้นเกิดจากความประพฤติกของบุคคลหนึ่งก่อน คนอื่นๆ ในหมู่จะด้วยถูกบังคับหรือจะด้วยเหตุผลอย่างไรก็ตามที่ เมื่อเห็นว่า “ดี” ก็ทำตามเอาอย่างบ้าง ถ้าคนอื่นเห็นว่าไม่เหมาะสม ไม่ดีก็ไม่ใคร่ทำตามแม้ถูกบังคับก็ทำตามอย่างฝืนใจเสียไม่ได้ไปชั่วคราหนึ่งเท่านั้น ครั้นแล้วก็หันกลับไปทำตามความประพฤติกที่เคยชินกันมาแต่เดิมเพราะง่ายดี

ประเพณีถ้าหมู่ชนที่เป็นเจ้าของยังเห็นว่าเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเองอยู่ ก็จะไม่ยอมเปลี่ยนง่ายๆ แม้ประเพณีนั้นจะหมดความหมายผิดสมัยไปแล้วยังไม่ยอมเปลี่ยนง่ายๆ ก็ตามด้วยถือว่าเป็นแม่พิมพ์หรือสัญลักษณ์แห่งส่วนรวมของตน ประเพณีใดเป็นเครื่องกีดขวางหรือถ่วงความเจริญก็ควรที่จะเลิกทิ้งเสียและหาใหม่เข้ามาแทนที่ แต่ถึงประเพณีนั้นเกี่ยวกับความเชื่อถือด้วยแล้วแน่นแฟ้นมาก เปลี่ยนไม่ได้ทันที แต่การศึกษาเท่านั้นที่จะช่วยให้ดีขึ้นได้ (ปรีชา นุ่มสุข. 2528 : 37)

ลักษณะของประเพณีจะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือกันมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่สืบต่อกันและยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

ประเภทประเพณี

แปลก สนธิรักษ์ (ม.ป.ป. : 31 - 33) แบ่งประเพณีออกเป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 จารีตประเพณี เป็นประเพณีที่สังคมถือว่าใครฝ่าฝืนจนดเว้นไม่กระทำตามถือว่าผิดจารีตประเพณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมซึ่งคนในสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่าแก่ส่วนรวม ใครฝ่าฝืนก็ถือว่าเป็นความผิด ความชั่ว เช่น ถ้าบุตรธิดาละเลยไม่ดูแลเอาใจใส่บิดามารดา ก็ถือว่าเป็นความผิดความชั่วเป็นอกตัญญู เป็นต้น

ประเภทที่ 2 ขนบประเพณีได้แก่ประเพณีที่สถาบันต่างๆ ตั้งขึ้นเป็นระเบียบแบบแผนแล้วปฏิบัติสืบต่อกันมาทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนโดยตรง หรือโดยปริยาย เช่น สถาบันโรงเรียน ก็มีโรงเรียน มีผู้สอน มีนักเรียน มีเจ้าหน้าที่ต่างๆ เป็นต้น

ประเภทที่ 3 ธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่เป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณีไม่มีผิดถูกเหมือนจารีตประเพณี หากทำผิดหรือฝ่าฝืนก็ไม่เป็นเรื่องสำคัญอะไรนัก นอกจากจะเห็นว่าเป็นผู้ขาดการศึกษา หรือเสียมารยาทไปเท่านั้น ได้แก่ กิริยามารยาท การพูด การกิน การแต่งตัวในงานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งอาจจะแยกได้อีก คือ

1. ประเพณีประจำวัน เช่น

1.1 การเกิด เช่น การทำขวัญ ทำขวัญเดือน เป็นต้น

1.2 การบวช เช่น การบวชเณร บวชพระ ซึ่งมีพิธีทำขวัญ แห่นาคด้วย

เป็นต้น

1.3 การแต่งงาน มีการสู่ขอ หมั้น แต่งงาน มีพิธีทำบุญตักบาตร รดน้ำ

เป็นต้น

1.4 การตาย มีพิธีประคบ เช่น การอาบน้ำศพ สวดศพ เป็นต้น

2. ประเพณีประจำตัว มีธรรมเนียมต่าง ๆ เช่น
  - 2.1 ทำบุญตักบาตร ซึ่งอาจตักเป็นประจำวันหรือในวันพระ หรือทำบุญอายุครบรอบเบญจเพส ครบ 2, 3, 4, 5 รอบ หรือทำบุญวันเกิด
  - 2.2 การฟังธรรม ฟังที่วัดหรือทางวิทยุในวันพระ
  - 2.3 การสักการบูชา การมีพระพุทธรูปและสักการะ
  - 2.4 การไหว้พระสวดมนต์ ทุกวันหรือก่อนนอน
3. ประเพณีประจำวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่
  - 3.1 วันมาฆบูชา
  - 3.2 วันวิสาขบูชา
  - 3.3 วันอาสาฬหบูชา
  - 3.4 วันเข้าพรรษา
  - 3.5 วันออกพรรษา

และอาจจะแบ่งย่อยได้อีกเป็น

  1. ประเพณีครอบครัว เป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวโดยเฉพาะ เช่น เกิด บวช ตาย แต่งงาน การตาย การทำบุญบ้าน เป็นต้น
  2. ประเพณีส่วนรวม ซึ่งทุกคนในชาติต้องทำร่วมกัน เช่น
    - 2.1 ทำบุญปีใหม่
    - 2.2 ทำตลุยสงกรานต์
    - 2.3 ทำบุญสาร
    - 2.4 ทอดกฐิน
    - 2.5 วันสำคัญทางศาสนา
  3. ประเพณีท้องถิ่น
    - 3.1 เกี่ยวกับอาชีพ ซึ่งเป็นอาชีพแท้ของท้องถิ่นทำต่อๆ กันมา เช่น ภาคเหนือ ทำร่ม เครื่องเงิน ภาคอีสานทอผ้าไหม เป็นต้น รวมทั้งประเพณีที่เกิดมาจากความเชื่อ เช่น พิธีแห่นางแมวขอฝน พิธีทำขวัญข้าว เป็นต้น
    - 3.2 ประเพณีแต่งกาย
    - 3.3 ประเพณีการละเล่นในงานนักขัตฤกษ์ เช่น สาดน้ำ เล่นแคน เล่นคอนหมอลำ ซึ่งทุกๆ ภาคแต่ละแตกต่างออกไป
    - 3.4 ประเพณีรับประทานอาหาร แต่ละภาคมีชนิดอาหารต่างกัน เช่น อีสาน ลาบ ลู่ว ข้าวเหนียว ภาคเหนือ แกงโฮะ แกงแค ภาคใต้ แกงเหลือง เป็นต้น

4. รัฐพิธี เช่น พิธีมงคล แรกนาขวัญ เป็นต้น

5. ราชพิธี เช่น ฉัตรมงคล เสด็จพระราชสมภพพระชนมพรรษา เป็นต้น

เสฐียร โกเศศ (2514 : 40) กล่าวถึง ขนบประเพณีว่า “เป็นประเพณีที่วางไว้เป็นระเบียบแบบแผนโดยตรงหรือปริยาย โดยตรง คือ วางระเบียบพิธีการไว้ชัดเจน โดยปริยาย คือ รู้กันเอง และไม่ได้วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้ว่า ควรจะประพฤติกันอย่างใด ขนบ แปลว่า ระเบียบแบบแผน เช่น ขนบราชการ คือ ระเบียบแบบแผนของราชการ ขนบธรรมเนียมประเพณี บางทีก็เรียกว่า ระเบียบประเพณี ซึ่งเป็นคำใหม่เพื่อสืบทอดคำแปลคำว่า ขนบ เสียแล้ว ส่วนธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องที่นิยมและถือกันเป็นธรรมเนียมสืบ ๆ กันมาในหมู่คณะ จารีตประเพณีและธรรมเนียมประเพณี คือ รูปเป็นระเบียบแบบแผนแล้วไม่มากก็น้อย และทั้งโดยตรงหรือโดยปริยายก็เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอยู่ในตัว ขนบธรรมเนียมนี้ภาษาอังกฤษเรียกว่า Institution เราใช้ในภาษาไทยปัจจุบันว่า สถาบัน แปลว่า การตั้งขึ้น เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ๆ แต่ความหมายที่ใช้อยู่ในวิชามานุษยวิทยา หมายความว่า เป็นเรื่องที่ตั้งขึ้นซึ่งลงรูปเป็นระเบียบแล้วไม่มากนัก ซึ่งคนในสังคมหนึ่งมีความพอใจตั้งเกี่ยวกับเรื่องส่วนใหญ่ที่ตนสนใจ

พิธีกรรม

พิธีกรรมเป็นส่วนประกอบของศาสนาซึ่งประชาชนให้ความสนใจมาก และพยายามปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พิธีกรรมบางอย่างอาจมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนาและไสยศาสตร์หรือมีส่วนประกอบของหลายศาสนาผสมกันทั้งในระดับความเชื่อและการปฏิบัติ หรือการประสานความเชื่อต่างๆ เข้าด้วยกันจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน คนโดยทั่วไปไม่สามารถแยกได้ว่าส่วนใดเป็นของศาสนาใดและในทางปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริงก็ไม่มี ความจำเป็นที่จะแยกให้ชัดเจน (อมรา พงศาพิชญ์. 2537 : 41-46)

พิธีกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นปึกแผ่นของสังคม (Social Solidarity) การกระทำพิธีกรรมของลาวโซ่งนี้ มิใช่เป็นการกระทำเพียงหน้าที่เท่านั้น แต่ยังมิวัตุประสงค์อื่นๆ ที่สำคัญมากไปกว่านั้นด้วย อย่างเช่นกระทำพิธีกรรมเพื่อต้องการดำรงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมของตนเองเอาไว้ กระทำเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ กระทำเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นต้น (มยุรี วัดแก้ว. 2521 : 74) พิธีกรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่น และความรู้สึกร่วมกัน ก่อให้เกิดความเคร่งขรึม ความขลัง ตลอดจนความปลื้มปิติยินดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานพิธีกรรมนั้น

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของสังคมหรือชุมชนใดก็ตามย่อมที่จะเหมาะสมกับสังคมหรือชุมชนนั้น ซึ่งอาจที่จะไม่เหมาะสมกับอีกสังคมหรือชุมชนหนึ่ง นอกจากนี้แล้ว ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมยังเป็นพลังอย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยทรงดำรงตัวกันช่วยสร้างศรัทธา และยึดมั่นในสิ่งที่บรรพบุรุษที่ได้สร้างไว้ในอดีตให้คงอยู่ตลอดไป

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวมิได้เน้นการให้ความหมายคำนี้มากนัก และการให้ความหมายก็แตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาการท่องเที่ยวว่าเกี่ยวกับเรื่องธุรกิจ หรือกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลินของมนุษย์ การให้ความหมายจึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานดังกล่าวแล้วที่มีต่อการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การอธิบายความหมายของการท่องเที่ยวสามารถแยกแยะได้ ดังนี้

การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการและการอำนวยความสะดวกให้เกิดความสุขสบายในการเดินทาง (Pond. 1993 : 35)

การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจการบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว (Mill. 1990 : 359)

การท่องเที่ยว หมายถึง การที่คนเดินทางออกจากที่พัก หรือที่ทำงาน ไปยังสถานที่อื่นๆ ในระยะเวลาสั้นๆ และคนเหล่านี้จะกิจกรรมต่างๆ ระหว่างพักอาศัยชั่วคราวในสถานที่ท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการเดินทางต้องการไปเยี่ยมชมภูมิทัศน์หรือท่องเที่ยว (Holloway. 1983 : 3)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวตามลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน เขตสงวนพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ เกาะ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง)

2. ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือศาสนา ได้แก่ วัด โบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถาน กำแพงเมือง คูเมืองและอนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน

3. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของพิธี งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศูนย์รวมวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง ไร่/สวน พืช ผัก ผลไม้และเหมือง

จากความหมายของการท่องเที่ยวดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวต้องมีการเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่มิใช่การระแ่กอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร จากความหมายของการท่องเที่ยวแคบกว่า

การเดินทาง การเดินทางอาจไปชั่วคราว เพื่อการพักผ่อนเยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่นเดียวกับ การท่องเที่ยว แต่การเดินทางรวมถึงการออกจากที่พักเพื่อประกอบอาชีพ และการตั้งถิ่นฐานใหม่อย่างถาวร ส่วนการท่องเที่ยวมิได้รวมเอาความหมายของการประกอบอาชีพและการตั้งถิ่นฐานใหม่เป็นการถาวรไว้ ดังนั้นความหมายของการเดินทางจึงกว้างกว่าการท่องเที่ยว

1.1 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

การจะจัดว่าสถานที่ใดเป็นจุดที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว และจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายๆ อย่างผสมผสานกัน ดังมีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวได้หลายท่านด้วยกัน เช่น

Collier และ Harraway (1997 : 18) มีความหมายเห็นสอดคล้องกันว่า การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น แหล่งท่องเที่ยว ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ หรือ “3As” คือ

ประการที่ 1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Events) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างอย่างเดียว

ประการที่ 2 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็วปลอดภัย และสะดวกสบายยิ่งขึ้น ดังนั้น การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น ระบบการขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว

ประการที่ 3 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ยานพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการการขนส่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

Mill และ Morrison (1992 : 201) กล่าวว่า ท่องเที่ยวจะต้องประกอบไปด้วย สิ่งดึงดูดใจ ซึ่งเป็นเป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาในพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว สาธารณูปโภคและการขนส่งที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ และสุดท้ายคือการต้อนรับอย่างมีมิตรไมตรี

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2542 : 27) กล่าวถึง องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวว่า ประกอบไปด้วย

1. สิ่งดึงดูดใจ สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่และเหตุการณ์
2. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร

3. การเข้าถึง ต้องมีระบบการขนส่ง ประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ และ ผู้ประกอบการ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 45-46) กล่าวว่า การที่ให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวใดๆ ก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจ เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีเส้นทางคมนาคมเข้าถึง เป็นปัจจัยสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง

3. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมแหล่งท่องเที่ยวได้ประทับใจ เช่น บริการด้านน้ำประปา ไฟฟ้า การสื่อสาร

ภราเดช พยัคฆวิเชียร (2544 : 12-13) กล่าวว่า ชุมชนที่มีความสุขที่สุด มีรายได้พอสมควร มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีโจรผู้ร้าย นั่นก็คือแหล่งท่องเที่ยวที่ดีที่สุด

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541 : 4) กล่าวถึง ทรัพยากรท่องเที่ยวว่าเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว และเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือน หรือไปท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติ สามารถดึงดูดใจให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความประสงค์หรือประโยชน์ของมนุษย์เองทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดใจให้คนไปเยือนหรือท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น

3. ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดต่อกันมาตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่ เช่น สภาพชีวิตในชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก การแสดงสินค้าพื้นบ้าน การแข่งขันกีฬา งานเทศกาลประเพณีต่างๆ เป็นต้น

มัลลิกา ศิริพิศ (2542 : 35-36) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นศูนย์รวมสิ่งให้นักท่องเที่ยวต้องการ และมีความจำเป็นประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยวทุกประเภท

ประเภทที่ 1 สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (Attraction) มี 2 ประเภท คือ สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ (Natural Attraction) และสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man - made Attraction) ได้แก่ โบราณสถานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

ประเภทที่ 2 สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (Amenities) ที่เป็นปัจจัยจำเป็น เป็นตัวชี้รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้แก่ ที่พัก อาหาร เครื่องดื่มของที่ระลึก

ประเภทที่ 3 การเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวและการคมนาคมขนส่ง (Access) เป็นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวและภายในแหล่งท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยวอื่นรวมถึงการจัดการบริการรับส่งในบริเวณที่พักนักท่องเที่ยว

ประเภทที่ 4 บริการเกี่ยวหนุน (Ancillary Services) เป็นบริการอื่นที่เกี่ยวหนุนหรือเพิ่มความสะดวกให้กับท่องเที่ยว เช่น บริการด้านข้อมูลข่าวสาร บริการด้านรักษาความปลอดภัย

ประเภทที่ 5 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่นอกจากเหนือจากโครงสร้างพื้นฐาน หมายถึง สิ่งที่เป็นต่างๆ ต่อการดำรงชีวิตมนุษย์โดยรัฐบาลผู้ลงทุนในการสร้าง จัดหา ส่วนสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่นอกเหนือจากโครงสร้างพื้นฐานซึ่งโดยมากเป็นการลงทุนของภาคเอกชน

ราโพพรรณ แก้วสุริยะ (2544 : ก) ได้กล่าวถึงกระแสการท่องเที่ยวของโลกในศตวรรษที่ 21 ว่าในรหัสวรรษใหม่หรือศตวรรษที่ 21 กระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวใช้เป็นมาตรการการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่รักษาสิ่งแวดล้อมหรือ Green Tourism นักวิจัยตลาดการท่องเที่ยวจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ได้สำรวจทัศนคติของนักท่องเที่ยวพบว่า เปลี่ยนไปจากเดิมที่นิยม 3S คือ Sea Sand Sun นั้นได้ลดบทบาทลงเปลี่ยนเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ค่านิยม “3S” ใหม่ คือ “S” Security หมายถึง ความปลอดภัยทั้งทางธรรมชาติและปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน “S” Sanitation หมายถึง ความสะอาดปราศจากเชื้อโรคและมลพิษต่างๆ และ “S” Satisfaction หมายถึง ความพึงพอใจ ความประทับใจ ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวและบริการ

จากแนวความคิดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในปัจจุบันควรจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ ความมีไมตรีด้วยสำนึกของความเป็นเจ้าของบ้านที่ดีตามประเพณีการต้อนรับของแต่ละท้องถิ่น หรือแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสะอาด สุขอนามัยที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ด้วยความสบายใจและเป็นสุขรวมทั้งความรู้สึกประทับใจที่นักท่องเที่ยวจะมีต่อสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและบริการที่ได้รับ

1.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ก่อนที่จะอธิบายถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในที่นี้ผู้วิจัยใคร่แนะนำการท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือจะเรียกว่าเป็นที่มาส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็คงไม่ผิด นั่นก็คือ การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น (Ethnic Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาการสัมผัสโดยตรงกับคนที่มีเชื้อชาติและภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตัวนักท่องเที่ยว ไม่ใช่การสัมผัสผ่านสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม แม้จะมีความคล้ายคลึงกันกับการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม แต่ก็มีข้อแตกต่างกันตรงที่ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมให้ความสำคัญต่อการสัมผัสวัฒนธรรม ซึ่งมีสภาพเป็นวัตถุหรือการแสดง ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นให้ความสำคัญกับการสัมผัสวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ โดยผ่านวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้สร้างวัฒนธรรม

ปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมพื้นถิ่นได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และกลายเป็นจุดขายที่สำคัญของการท่องเที่ยวในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศในทวีปแอฟริกาและเอเชีย รวมถึงประเทศไทยเอง เนื่องจากประเทศไทยประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเป็นจำนวนมาก เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ อะข่า ลาหู่ และเมี่ยนเป็นชาวเขาหรือคนบนที่ราบสูง ชาวเขาบนคอยเหล่านี้ ตั้งถิ่นฐานกระจายบนพื้นที่สูงทางภาคเหนือและภาคกลางด้านทิศตะวันตกในพื้นที่ 20 จังหวัด มีหมู่บ้านจำนวน 3,746 หมู่ ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ให้ความสนใจเข้าไปเที่ยวชมชีวิตผู้คนบนคอยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2513 ความต้องการท่องเที่ยวบนคอยของนักท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการนำเที่ยวป่าในเวลาต่อมา การเที่ยวป่าและสัมผัสวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา จึงเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับนิยามมากขึ้น ส่วนทางภาคใต้โดยเฉพาะแถบชายฝั่งจังหวัดกระบี่และภูเก็ต มีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลที่ยังหากินด้วยการร่อนแร่หาอาหารจากท้องทะเลเหมือนเช่นอดีต ซึ่งเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวเช่นกัน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นอีกมากมายที่มีศักยภาพสูงในการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ หากมีการดำเนินการอย่างเหมาะสมการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะ เป็นแหล่งนารายได้ที่สามารถกระจายไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ในประเทศได้ในทางตรงกันข้าม หากไม่มีมาตรการรองรับในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ก็อาจจะส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ทำให้สังคมหรือชุมชนท้องถิ่นเสียสมดุลได้

1.3 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวตามชนบทนอกเมือง เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้สัมผัสทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ในสภาพแวดล้อมที่ท้องถิ่นนั้นคงอยู่ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Fennell, 1999 : 26) พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นธรรมชาติ ในเมืองหรือในหมู่บ้านชนบทก็ได้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องให้การศึกษาแก่

นักท่องเที่ยว และกิจกรรมจากการท่องเที่ยวเกี่ยวเนื่องทำให้เกิดการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น แต่ต้องไม่ทำให้เกิดการซื้อขายวัฒนธรรม โดยคนท้องถิ่นผลิตวัฒนธรรมขายให้แก่นักท่องเที่ยว (Kinnaird and Hall. 1994 : 18-19)

มูทิตา ปิ่นสุนทร (2542 : 16) กล่าวว่า ถ้าไม่มีการเดินทางก็ไม่มีการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อผ่อนคลายร่างกายและจิตใจจากกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศทางสิ่งแวดล้อมของมนุษย์มีการประกอบกิจกรรมที่สนุกสนาน ทั้งการกีฬา การพักผ่อน ทักษะศึกษา และการรังสรรค์ อย่างไรก็ตามก็ตีความหมายของการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ เดินทางจากถิ่นไปอยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราว, เดินทางด้วยความสมัครใจ และเดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใด ๆ ก็ได้ ที่มีใช้เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

Swarbrooke (2000 : 306-308) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการเดินทางเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ทั้งที่มีมานานแล้วและที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ

ชูเกียรติ นพเกตุ (2542 : 29) กล่าวถึง การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ และเป็นการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ทั้งในแง่มนุษย์วิทยาและสังคมวิทยา อาทิ ชมโบราณสถาน ศิลปะหรือการแสดงต่าง ๆ

Lickorish and Jenkins (1997 : 76-79) ได้เสนอแนวคิดการท่องเที่ยวทางสังคมและวัฒนธรรมว่าเป็นการเข้าไปสัมผัสกับประเพณี ทักษะคติ และแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้น

คู่ย ชุมสาย และฉุบพันธ์ พรหมโยธี (2527 : 60) กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการเดินทางของนักท่องเที่ยวในสถาบันหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง จะท่องเที่ยวไปในประเทศที่มีวัฒนธรรมน่าสนใจเพื่อศึกษาพิจารณาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มนุษย์วิทยาและสังคมเพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมศิลปะนานาชาติหรือศิลป เพื่อชมมัสการศาสนาที่สำคัญ ๆ เช่น ดนตรีหรือละครด้วย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 5) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้ และความภาคภูมิใจที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2543 ก : 41-47) กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่า หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวที่ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความรู้ความเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรม ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการเดินทางเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นควบคู่กับการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม

พงศธร เกษสำลี (2543 : 5) กล่าวว่า วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ โบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญทางศาสนา และงานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ดุริยางศิลป์ งานเทศกาล ประเพณี งานศิลปหัตถกรรม และสินค้าของที่ระลึกในรูปแบบต่างๆ รวมถึงวิถีชีวิตและอภินิหารไมตรีของประชาชนในท้องถิ่น

วิวัฒน์ชัย บุญภักดิ์ (2537 : 32-37) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านสรุปว่า การสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวขึ้น หากเมื่อสังคมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมแล้ว งานศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างก็ถูกปล่อยปละละเลยให้สูญหาย ด้วยสาเหตุของประโยชน์ใช้สอยน้อย ความไม่จำเป็นหรือความไม่สะดวกต่อวิถีชีวิตสมัยใหม่ ตลอดจนอิทธิพลของความเจริญหรือความเป็นเมือง แต่เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาสู่ท้องถิ่นนั้นก็กระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจึงก่อประโยชน์ขึ้น 2 ทาง คือ การอนุรักษ์หรือสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

สามพร มณีไมตรีจิต (2539 : 14) กล่าวถึงวัฒนธรรมไทยสู่การท่องเที่ยวไว้ว่า วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวขึ้นเป็นวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จะนำมาพัฒนาให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวขึ้น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวโบราณวัตถุสถานแหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี งานศิลปหัตถกรรมสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และอภินิหารไมตรีของคนไทย

Irish Tourists Board (1995 : 23) กล่าวว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสนองตอบความตั้งใจและความสนใจทั้งหมดหรือบางส่วนอันเป็นการเพิ่มความปีติยินดี ฟังพอใจของคนที่มีต่อแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรม

World Tourism Organization (1995 : 23) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเอาไว้ว่า เป็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางด้านวัฒนธรรม เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Study Tour) การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมกับงานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษารัฐชาติ หรือศึกษาขนบธรรมเนียมความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา

พลอยศรี โปราณานนท์ (2539 : 94) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นการทำให้นักท่องเที่ยวได้มองเห็นถึงความหลากหลายทางชีวภาพและมิติทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวขึ้น

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540 : 1-10) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมาตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

Suger (2006 : 94) กล่าวถึงส่วนประกอบทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในเชิงของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ งานหัตถกรรม กิจกรรมทางประเพณี ภาษา อาหาร ศิลปะ ดนตรี ศาสนา สถาปัตยกรรม การศึกษา ลักษณะการแต่งกาย เทคโนโลยีของชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมยามว่าง

เชนทร์ วิวัฒน์บวรวงศ์ (2543 : 19) กล่าวว่า การส่งเสริมชุมชนให้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องให้ความสำคัญในการให้ชุมชนเป็นแกนกลางในการพัฒนาหรือส่งเสริมในสิ่งที่เป็นของท้องถิ่นนั้น ที่เกี่ยวข้องกับดำรงชีวิตและสิ่งที่เป็นรูปธรรม โดยดึงผู้ที่เป็นประชาชนชาวบ้านร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยเพื่อช่วยในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม โดยมีหน่วยงานของรัฐช่วยสนับสนุน

กระทรวงวัฒนธรรม (2542 : 16) ให้ความหมายว่า เป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

จากแนวความคิดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคมไม่ว่าจะเป็นในด้านของ ศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญกระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น

วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่นเดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่เคยมีในท้องถิ่นของตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นทรัพยากรในการดำเนินกิจการ ในขณะที่เดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

ประเภทที่ 1 มรดกโลก หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกถึงคุณค่าของสิ่งที่มีมนุษยชาติหรือธรรมชาติสร้างขึ้นมา ควรแก่การอนุรักษ์ปกป้องให้ตกทอดไปยังชนรุ่นหลังและเป็นสิ่งที่ทุกคนในโลกปัจจุบันนี้เป็นเจ้าของร่วมกัน แบ่งออกเป็น

1. มรดกแห่งความทรงจำของโลก
2. มรดกโลกทางวัฒนธรรม
3. มรดกโลกทางธรรมชาติ

ประเภทที่ 2 อุทยานประวัติศาสตร์ หมายถึง บริเวณที่มีหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยใดสมัยหนึ่งของประเทศ หลักฐานและความสำคัญดังกล่าวอาจเป็นทางวัฒนธรรม การเมือง และสังคมวิทยาก็ได้

ประเภทที่ 3 พิพิธภัณฑสถาน คือ หน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร เป็นสถาบันที่ถาวรในการรวบรวม สงวนรักษา ศึกษาวิจัย สื่อสาร และจัดแสดงนิทรรศการ ให้บริการแก่สังคมเพื่อการพัฒนา โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการค้นคว้าการศึกษา และความเพลิดเพลิน โดยแสดงหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสภาพแวดล้อม สิ่งซึ่งสงวนรักษาและจัดแสดงนั้นไม่ใช่เป็นเพียงวัตถุ แต่ได้รวมถึงสิ่งที่มีชีวิตด้วยโดยรวมไปถึง สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน สถานที่สงวนสัตว์น้ำ และสถานที่อันจัดเป็นเขตสงวนอื่นๆ รวมทั้ง โบราณสถานและแหล่งอนุสรณ์สถาน ศูนย์วิทยาศาสตร์และท้องฟ้าจำลอง

ประเภทที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตรงกันข้ามกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมืองขนาดใหญ่ๆ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์, ศาสนสถาน, สถานที่ที่รัฐบาลก่อสร้างขึ้นเช่นพระราชวัง หรืออาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

ประเภทที่ 5 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ (Climate) ทิวทัศน์ที่สวยงาม (Scenery) และสัตว์ป่า (Wildlife) นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด แต่แหล่งท่องเที่ยว

ดังกล่าวเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลและบำรุงรักษาเป็นอย่างดีจากทุกๆฝ่าย เนื่องจาก นักท่องเที่ยวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ อาจทำลายความสวยงามอันทรงคุณค่าเหล่านี้ลงได้

1.5 การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวจัดเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่รักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1980 ทั้งนี้ในการประชุมสุดยอดแห่งสหประชาชาติที่นครริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล ในปี พ.ศ. 2535 ที่เรียกว่า Rio Summit หรือ Earth Summit มีอนุสัญญา 1 ใน 5 ฉบับ คือ Agenda 21 หรือแผนแม่บทของโลกที่กล่าวถึง การพัฒนาทุกประเภทต้องเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับประเทศไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) ได้มีการกำหนดเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยว และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยในระยะยาวได้

1.6 ความหมายของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความจำเป็นในการรักษาความสมดุลของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนในพื้นที่ และสังคม ดังนั้น การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงหมายถึง การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและในอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ยาวนานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อย่างไรก็ตามแนวคิดของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

ประการที่ 1 การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อการท่องเที่ยว

ประการที่ 2 การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

ประการที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว

ประการที่ 4 การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1.7 หลักการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- 1.7.1 อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี
- 1.7.2 ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นและลดการก่อของเสีย
- 1.7.3 รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม
- 1.7.4 การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 1.7.5 ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น
- 1.7.6 การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น
- 1.7.7 ประชุมปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน
- 1.7.8 การพัฒนาบุคลากร
- 1.7.9 จัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม
- 1.7.10 ประเมินผล ตรวจสอบและวิจัย

อย่างไรก็ตาม นอกจากหลังการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้ง

10 ประการแล้ว การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับทิศทางด้านขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ของทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยววันนี้ หมายถึง ปริมาณการใช้ประโยชน์พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่พื้นที่นั้นสามารถจะแบกรับไว้ได้ ก่อนที่จะเกิดความเสื่อมโทรมขึ้นกับพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น ขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว จึงวัดได้ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ ในปริมาณที่จะทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวมีความพอใจและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม รวมถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วย สำหรับแนวคิดขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยวจึงมีแนวคิดพื้นฐานของขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันต้องพยายามรักษาความสมดุลของทรัพยากรการท่องเที่ยวในทุกวิถีทาง และเป็นแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า

การท่องเที่ยวแบบมวลชนได้รับความนิยมมากขึ้นจากได้มีการพัฒนาระบบการขนส่งและเทคโนโลยี การศึกษาขององค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวโลกไว้ว่า ในปี ค.ศ.1960 มีจำนวน 69 ล้านคน ในปี ค.ศ.1970 มีจำนวน 166 ล้าน

คน องค์การท่องเที่ยวทั่วโลกได้พยากรณ์ว่าในปี ค.ศ.2000 จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลก 661 ล้านคน ปี ค.ศ. 2010 จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลก 937 ล้านคน และในปี ค.ศ.2020 จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลก 1,602 ล้านคน

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก เช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับการเสนอขายผลผลิตด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งภาพและสังคมวัฒนธรรมอย่างมั่นคงสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมดังกล่าว มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยว

การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวดังกล่าวมาแล้ว ย่อมส่งผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อความไม่ยั่งยืนของทรัพยากร ดังนั้น จึงเกิดแนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระบบอื่นๆ แนวคิดในเรื่องการท่องเที่ยวแบบใหม่ จึงเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ.1965 เมื่อเฮทเซอร์ (Hetzer) ได้อธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเฮทเซอร์ ได้เสนอแนะให้การท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ (Fennel, 1999 : 31)

ปัจจัยที่ 1 การท่องเที่ยวต้องกระทำต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ปัจจัยที่ 2 การท่องเที่ยวต้องเคารพในวัฒนธรรมของท้องถิ่น และกระทบต่อวัฒนธรรมดังกล่าวแล้วน้อยที่สุด

ปัจจัยที่ 3 การท่องเที่ยวต้องยอมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

ปัจจัยที่ 4 นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว แนวคิดเริ่มต้นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) จึงเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการพัฒนาแบบยั่งยืน และดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

ในปี ค.ศ.1976 รัฐบาลแคนาดาได้สนองตอบในเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จึงได้ประกาศเขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามแนวถนนทราน-แคนาดา (Trans-Canada Highway, fennel, 1999 : 31) ในปี ค.ศ.1982 คริพเพินดอร์ฟ (Krippendorff) ได้เสนอการท่องเที่ยวแนวทางใหม่ ว่าเป็นการท่องเที่ยวตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวแบบมวลชน ซึ่งเคยปฏิบัติกันมาการท่องเที่ยวแนวทางใหม่ไม่ควรเน้นผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและเทคนิควิทยาในการบริการ แต่ควรเน้นในเรื่องความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และหลีกเลี่ยงการทำลายสิ่งแวดล้อม (Fennel, 1999 : 9)

จากการประชุมเกี่ยวกับเรื่องโอกาสทางธุรกิจ และสิ่งแวดล้อมของโลกในประเทศแคนาดา 2 ครั้งในปี ค.ศ.1990 และ ค.ศ.1992 ที่ประชุมได้ตั้งเตือนให้การพัฒนาระมัดระวังผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหลายประการ ดังนั้น ต้องยึดหลักการพัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ในการประชุมองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conferences on the Environment and Development) ที่ประเทศบราซิลในปี ค.ศ.1992 ที่ประชุมได้อภิปรายและเกิดผลสรุปว่า ประเทศสมาชิกต้องช่วยกันป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมของโลก ลดการพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาด้านอื่นๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ประเทศที่ร่ำรวย ควรคำนึงถึงเอาใจใส่เกี่ยวกับคุณภาพของชีวิต การสร้างรายได้ต่อบุคคลที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และควรจัดงบประมาณเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม การทำให้สิ่งแวดล้อมได้รับความเสียหาย ย่อมมีผลกระทบต่อระบบนิเวศของโลก (Clark and Clegg. 1998 : 374)

นอกจากนี้ ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น (Theobald. 1994 : 274)

แนวคิดของการพัฒนาแบบยั่งยืน มีส่วนขยายต่อเติมให้เกิดแนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ถ้าวิเคราะห์ในเชิงประวัติแนวคิดในการเกิดขึ้นแล้ว น่าจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวต่างก็ใช้ทรัพยากรเป็นวัตถุดิบในการผลิต และเป็นผลิตภัณฑ์ ในการจำหน่าย ทั้งสองกิจกรรมจึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงเกิดขึ้น แล้วโยงใยมาถึงสาเหตุว่ามาจากอะไร และจะแก้ไขอย่างไร

Swarbrooke (1983 : 13) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เศรษฐกิจ เจริญงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ต้องไม่ส่งผลกระทบในด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ โครงสร้างทางสังคมชุมชนในท้องถิ่น

ในการพัฒนาแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามข้อตกลงระหว่างประเทศ ประกอบด้วยหลักการต่อไปนี้ (Rogers and Slinn. 1995 : 162-153)

1. สิ่งแวดล้อมเป็นทรัพย์สินสมบัติที่สำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อการท่องเที่ยว ต้องรักษาไว้ให้มีสภาพเหมือนเดิม สำหรับลูกหลานในอนาคตมิใช่ถูกทำลายในระยะสั้น
2. การท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมที่อำนวยความสะดวกให้กับชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเสมอภาคแก่นักท่องเที่ยว หมายความว่า มิใช่ให้นักท่องเที่ยวแสวงหาผลประโยชน์จากชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวอย่างเดียว ชุมชนควรได้รับประโยชน์อย่างเทียบเท่าจากการท่องเที่ยวด้วย
3. การจัดการเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อม ต้องส่งผลกระทบต่อพัฒนาแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายทรัพยากร ก่อให้เกิดผลเสียหายในอนาคต หรือส่งผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม
4. กิจกรรมและการพัฒนาท่องเที่ยว ควรจะยอมรับสภาพธรรมชาติและลักษณะของสถานที่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของกิจกรรมหรือการพัฒนาดังกล่าว กล่าวคือ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวใดเปราะบางทางธรรมชาติมากเกินไป ก็ควรพัฒนาสถานที่นั้นภายในขอบเขตและให้กระทบต่อธรรมชาติน้อยที่สุด เช่น จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จำกัดกิจกรรมและเวลาของการท่องเที่ยว

5. ความกลมกลืนที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ต้องเกิดจากความต้องการของนักท่องเที่ยวประชาชนในท้องถิ่น และสถานที่ท่องเที่ยว

6. การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต้องไม่ทำลายหลักการของการพัฒนาแบบยั่งยืน

7. องค์กรทางด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว องค์กรในท้องถิ่น และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม ต้องยอมรับในหลักการดังกล่าวแล้ว จะต้องปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่แท้จริง

นอกจากนี้ Swarbrooke (1998 : 60) ได้ให้หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไม่ต่อต้านการเจริญเติบโตอันเนื่องมาจากการพัฒนา แต่ต้องเน้นข้อจำกัดของการเจริญเติบโต และการท่องเที่ยวต้องจัดการบริหารภายใต้ข้อจำกัดนี้

2. ต้องจัดการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์

3. คำนึงถึงผลกระทบยาวมากกว่าระยะสั้น

4. การจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มิได้มุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่รวมถึงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการบริหาร

5. ให้ความสำคัญกับความต้องการที่ทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ แต่ต้องอยู่ภายใต้ความเสมอภาคและยุติธรรม

หลังจากแนวคิดในการพัฒนาแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ผ่านการพิจารณาจากการประชุมนานาชาติหลายครั้ง ผลจากการประชุม จึงบังคับให้ภาครัฐบาลและภาคเอกชนต้องสนองนโยบายการท่องเที่ยวแบบทางเลือก ประกอบด้วยผู้บริโภครุ่นใหม่ (Boomer Consumer) มีจิตใจที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวจึงต้องปรับเปลี่ยน

ในปัจจุบันได้มีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม (Social-Cultural) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวทางทะเล (Marine Tourism) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism)

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องประกอบด้วย 3 มิติ คือ

มิติที่ 1 การจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน (Swarbrooke. 1998 : 50-56)

มิติที่ 2 การจัดการด้านเศรษฐกิจ ให้เกิดเป็นธรรมในการกระจายรายได้

(Goeldner, Ritchie and McIntosh. 2001 : 420-421 ; Swarbrooke. 1998 : 66)

มิติที่ 3 การจัดการด้านสังคม และวัฒนธรรมให้กระทบน้อยที่สุด (Weaver and Opperman. 2000 : 353–355)

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ใช่การขายวัฒนธรรมเป็นสินค้า แต่การท่องเที่ยวควรอนุรักษ์วัฒนธรรมตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น (Davidson. 1994) ให้ดำรงอยู่ต่อไปชั่วลูกหลาน

กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเกิดขึ้นจากผู้มีส่วนได้เสียซึ่งประกอบด้วยประชาชนในชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน (Plan) กระทำกิจกรรม (Do) วิเคราะห์ ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงทำใหม่ (Act) องค์กรภาครัฐบาลทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน กลุ่มองค์กรอิสระ สื่อมวลชน ผู้เชี่ยวชาญ นักท่องเที่ยวและอาสาสมัครต้องร่วมกันเสริมสร้างกิจกรรมเพื่อวาง เป้าหมายสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียดังกล่าวแล้วย่อมทำให้เกิดผลต่อเนื่อง ดังนี้

1. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economic Sustainability) ก่อให้เกิดการกระจายได้อย่างเป็นธรรม ในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งคนในชุมชนและผู้ประกอบการ และยังก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลผลิต ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่น การเติบโตต้องอยู่ในอัตราที่บริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากโตเร็วไปอาจทำให้สิ่งรองรับนักท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ไม่พร้อม ไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพของแรงงาน และการให้บริการอาจมีผลทำให้นักท่องเที่ยวไม่พอใจ ขาดความนิยม ไม่เดินทางมาท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำในระยะยาว การเติบโตของการท่องเที่ยวอาจทำให้คนหันมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหมด เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่นๆ เช่น ภาคเกษตร การกสิกรรม การอุตสาหกรรม การเติบโตที่อาศัยวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน และผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ เป็นผลให้เงินตราต่างประเทศรั่วไหลออกนอกประเทศ

2. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) การวางแผน และปฏิบัติงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียหลายๆ สาขาวิชาการและหลายๆ สาขาอาชีพ ย่อมทำให้เกิด กฎ กติกา หรือข้อตกลง ที่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ดังนั้น ทรัพยากรดังกล่าวแล้วจึงถูกใช้อย่างประหยัด เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนส่วนมาก และสิ้นเปลืองน้อยที่สุด

3. ความยั่งยืนทางด้านสังคม และวัฒนธรรม (Social and Culture Sustainability) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมีศักยภาพในการรองรับ (Caring Capacity) ถ้าเกินศักยภาพก็จากเกิดการสูญเสีย หรือล่มสลาย จุดจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว และการสร้างสถานบริการด้านการท่องเที่ยว จึงต้องคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับ เพื่อตระหนักมิให้ส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมขอบข่ายของการท่องเที่ยวแบบอื่นๆ หลากรูปแบบ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมุ่งพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ธรรมชาติสร้างและมนุษย์สร้างขึ้น) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน นักท่องเที่ยว ชุมชนในท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ต้องการให้การท่องเที่ยวทุกรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ความหวังนี้จะสำเร็จหรือไม่ คำตอบอยู่ที่ทุกคนซึ่งมีส่วนในการท่องเที่ยว

1.8 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบ โฮมสเตย์ (Home stay)

ประเทศไทยประกอบด้วยผู้คนหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธา เป็นแนวทางใน การปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม ที่แสดงออกในรูปแบบของพิธีกรรมและพิธีการ รวมไปถึงการสร้างบ้านเรือนที่ อยู่อาศัย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาพูด และการประกอบอาชีพที่ส่วนหนึ่งแสดงถึงความสามารถในเชิง ช่างสร้างงานฝีมือ ที่งดงามคือหนึ่งในทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของประเทศ เมื่อก่อนนี้การเดินทางท่องเที่ยวในบ้านเรา เป็นเพียงการเดินทางไปในที่ต่างๆ เพื่อชมธรรมชาติที่บริสุทธิ์สวยงาม เป็นการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น แต่ปัจจุบันทิศทางการท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในเส้นทางของการศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รูปแบบหนึ่งที่ได้รับ ความนิยม คือ การท่องเที่ยวรูปแบบ “โฮมสเตย์” ที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าไปใช้ ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกับคนในท้องถิ่น อยู่บ้านเดียวกัน ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่นที่หมู่บ้าน อาผ่า (ชาวเขาเผ่าอาข่า) หมู่บ้านยะฟู (ชาวเขาเผ่าลาหู่) และบ้านจะแล (ชาวเขาเผ่าลาหู่) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 11 บ้านห้วยแม่ซ้าย ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ นักท่องเที่ยวจะได้ปฏิบัติตนเหมือนกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เช่น เข้าใจทำอาหาร เตรียมข้าวห่อไปทานกลางวัน สายหน่อยออกไปทำไร่ทำนา ปลูกผัก ผู้หญิงอาจอยู่บ้านทำงานฝีมือ ทอผ้า จักสาน ได้รับประทานอาหาร ท้องถิ่น ซึ่งอาจเก็บผัก ตกปลาตนเอง ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนที่ต่างไปจากที่เราเป็นอยู่

1.9 มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย : กรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์

ตามประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยว มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ.2548 โดยที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีภารกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในการพัฒนามาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ให้อยู่ในระดับมาตรฐาน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมและเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ราชกิจจานุเบกษา (2548 : 37)

เพื่อให้เป็นไปตามภารกิจ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวจึงได้ทำการศึกษา และสร้างดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย (Home Stay) หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทในประเทศไทย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 ประกอบกับข้อ 1 (1) (3) และข้อ 3 (3) แห่งกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ.245 ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวในฐานะหัวหน้าส่วนราชการจึงออกประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวเรื่อง กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ.2548 ไว้ดังนี้:-

ข้อ 1 ขอบข่าย มาตรฐานบริการการท่องเที่ยว หมายถึงการกำหนดคุณลักษณะโฮมสเตย์ในประเทศไทย ที่มีการจัดบริการอยู่ในระดับมาตรฐาน 8 ด้าน ประกอบด้วย ที่พัก อาหารและโภชนาการ ความปลอดภัย การจัดการ กิจกรรมท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม มูลค่าเพิ่ม และการส่งเสริมการตลาด

ข้อ 2 โฮมสเตย์ไทย หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งซึ่งนักท่องเที่ยวจะพักร่วมกับเจ้าของบ้านหลังเดียวกัน และศึกษาธรรมชาติ วิถีชีวิตไทยหรือวัฒนธรรมไทย โดยมีการจัดบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร และได้จดทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว การยื่นขอจดทะเบียนและการตรวจสอบเบื้องต้น ให้เป็นไปตามที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกำหนด

ข้อ 3 ดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย กำหนดให้มีดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 8 ด้าน 43 ตัวชี้วัด

มาตรฐานที่ 1 ด้านที่พัก

1. โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคงโครงสร้างบ้าน มีความมั่นคง หมายถึงลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 ตัวบ้านต้องมั่นคงแข็งแรง สภาพไม่ชำรุด เสี่ยงต่ออันตรายในการใช้สอย

ประการที่ 2 วัสดุที่ใช้ก่อสร้างบ้าน แข็งแรงซึ่งไม่ควร ใช้ไม้ไผ่หรือฝาขัดแตะ หรือใบไม้เป็นวัสดุ เว้นแต่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ซึ่งจะต้องอยู่ในสภาพที่แข็งแรง

2. บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่างส่องเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับ และมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้ ซึ่งจะมีมาตรฐานการวัด ดังนี้:-

2.1 ลักษณะบ้านที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และไม่มีกลิ่นอับ หมายถึง ห้องต่างๆ ของบ้าน ออกแบบให้ลมผ่านได้ทุกจุด เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว และห้องน้ำ ในขณะเดียวกัน ต้องมีความปลอดภัยควบคู่ไปด้วย

2.2 หลังคากันน้ำฝนได้ หมายถึง วัสดุที่ใช้มุงหลังคาควรเป็นกระเบื้อง หรือ สังกะสี และหากเป็นวัสดุอื่น จะต้องไม่มีรอยรั่วซึมลงตัวบ้านเมื่อฝนตก หรือ หากตรวจพบว่ามีรูรั่ว ก็ควรซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิม

3. มีที่นอนที่สบาย ตามสภาพชุมชน และเครื่องนอนที่สะอาด ที่นอ หมายถึง ที่นอนที่จัดไว้สำหรับ นักท่องเที่ยวอาจเป็นฟูกและเตียง หรือ ฟูกอย่างเดียวก็ได้ โดยทำจากวัสดุที่ดี ส่วนประเภทของห้องพักอาจมีห้องเดี่ยว ห้องคู่ หรือ ห้องรวมตามสภาพของบ้านเครื่องนอน หมายถึง อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้นอน ได้แก่ที่นอนหรือฟูก ผ้าปู หมอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม อาจจะมี โต๊ะเครื่องแป้ง กระจกและควรมีม่านหน้าต่างทุกบาน และควรมีพัดลมด้วย และที่สำคัญอุปกรณ์ เครื่องนอนต้องสะอาด

4. มีห้องอาบน้ำ และส้วมที่สะอาดมีสบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ผ้าเช็ดตัว สำรอง ไว้ในห้องน้ำ กรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้นำติดตัวมา และควรมีที่แขวนหรือราวในห้องน้ำด้วย ประตูห้องน้ำมีล็อก และการปิดเปิดอยู่ในสภาพดีและปลอดภัย ไม่มีรูและรอยรั่ว หรือช่องที่มองเห็นได้จากภายนอก มีสวิสค์ไฟฟ้า หรือที่จุดไฟให้ความสว่าง

5. มีการเปลี่ยน ผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์สำหรับ การนอนทุกครั้งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน และอุปกรณ์เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าพัก หมายถึง ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม จะต้องเปลี่ยนใหม่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าพัก ถ้าผ้าห่มเป็นผ้าคลุมควรซัก ปลอกผ้าคลุมด้วย แต่ในระหว่างที่แขกเข้าพัก อาจไม่ต้องเปลี่ยนปลอกหมอน ผ้าปูที่นอนทุกวันก็ได้ เว้นแต่มีความจำเป็นหรือแขกต้องการ

6. มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน การกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หมายถึง บริเวณบ้าน หรือภายในบ้านอาจมีแมลงหรือสัตว์ บางชนิด เช่น แมลงสาบ หนู ยุง มด เป็นต้น การกำจัดไม่ควรใช้สารเคมี ที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพของเจ้าของบ้านและแขกที่มาพัก และควรจะทำวัสดู และอุปกรณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเป็นภูมิปัญญา เช่น สมุนไพร เครื่องดักสัตว์ เป็นต้น

7. มีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน การดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณรอบๆ บ้าน หมายถึง การดูแลเอาใจใส่รายละเอียดต่างๆ บริเวณบ้าน เช่น สวนหย่อม สวนครัว ต้นไม้ ร่องน้ำ ควรมีการปลูกต้นไม้ เช่น ไม้ดอก ไม้ผลเพิ่มหากมีที่พอ มีที่นั่งเล่นบริเวณลานบ้าน นอกจากนี้ควรทำความสะอาดสิ่งที่อยู่บริเวณบ้านอยู่เสมอ ไม่ควรมีที่น้ำขังที่เป็นแหล่งเพาะยุง หากมี ตุ่มน้ำฝนควรมีฝาปิด

มาตรฐานที่ 2 ด้านอาหารและโภชนาการ

1. มีอาหารปรุงมาอย่างดี อาหารที่ปรุงมาอย่างดี หมายถึง ชนิดของอาหาร เครื่องปรุง รสชาติของอาหารที่ทำ และขั้นตอนการปรุงอาหารต้องพิถีพิถัน สะอาดและถูกหลัก

โภชนาการ ชนิดของอาหาร ควรเป็นอาหารพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เช่น แองเคลียงของภาคใต้ แองอ่อมของภาคอีสาน แองฮังเลขของภาคเหนือ เป็นต้น เครื่องปรุง ควรเป็นสิ่งที่หาได้ในพื้นที่เป็นหลัก และใช้พืชผักสวนครัวหรือของในชุมชน โดยเน้นความสด สะอาด และควรเป็นพืชผักปลอดสารพิษ รสชาติของอาหาร ควรเป็นรสชาติที่ไม่จัดเกินไป หรือหากเป็นนักท่องเที่ยวคนไทย อาจสอบถามเกี่ยวกับความชอบก่อนปรุง ทั้งนี้การปรุงทุกขั้นตอน ต้องเน้นความสะอาด

2. ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย ภาชนะที่เกี่ยวกับ การปรุงอาหารทุกชนิด และจาน ถ้วย ชาม ต้องสะอาด และต้องมีช้อนกลาง สำหรับใช้ตักอาหารทุกครั้ง ภาชนะต่างๆ ที่ใช้ปรุงอาหาร และใช้รับประทานอาหาร จะต้องทำความสะอาดและล้างด้วยน้ำสะอาด โดยการใช้น้ำยาล้างจาน โดยเฉพาะ ห้ามใช้ผงซักฟอกล้างโดยเด็ดขาด และหลังจากล้าง ควรคว่ำไว้ให้แห้งก่อนเก็บ สำหรับแก้วดื่มน้ำจะต้องใส สะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็นคาวและควรแยกล้างต่างหาก

3. ครัวอยู่ในสภาพที่สะอาด ไม่มีกลิ่นห้องครัวอาจอยู่ในตัวบ้าน หรือ แยกจากตัวบ้านก็ได้ แต่ควรหมั่นทำความสะอาดอยู่เสมอ โดยเฉพาะหลังจากการปรุงอาหารทุกครั้ง

4. อุปกรณ์ที่ใช้ในครัว สะอาด ถูกสุข ลักษณะตู้กับข้าวในห้องครัว และอุปกรณ์เครื่องปรุง เช่น พริก กระเทียม กะปิ น้ำปลา ปลาร้า เกลือ ฯลฯ ต้องเก็บให้มิดชิดมีฝาปิด และกันแมลงได้ด้วยส่วนอุปกรณ์ต่างๆ ในครัวควรมีลักษณะ ดังนี้

4.1 เตา อาจเป็นเตาแก๊ส หรือเตาถ่านก็ได้ ซึ่งต้องอยู่ในสภาพที่สะอาด และปลอดภัย หมั่นตรวจดูอุปกรณ์ของเตา ที่อาจชำรุดเพื่อมิให้เกิดอันตรายในขณะที่ปรุงอาหาร

4.2 ตู้กับข้าว ควรมีฝาปิดเปิด ได้สะดวกและสะอาด กันแมลงได้ และมีรูระบายอากาศถ่ายเทได้

4.3 อุปกรณ์และเครื่องปรุงต่างๆ ในครัว เช่น พริก กระเทียม หอม กะปิ น้ำปลา ปลาร้า ควรเก็บไว้ในภาชนะที่สะอาดและมีฝาปิด

4.4 หากมีตู้เย็น จะต้องดูแลความสะอาดอยู่เสมอ และใช้เก็บอาหาร และเครื่องดื่มอย่างเหมาะสม โดยอาหารที่มีกลิ่นให้ใช้ถุงพลาสติก หรือกล่องปิดมิดชิด ส่วนอุณหภูมิควรอยู่ที่ 5 องศาหรือน้อยกว่า เมื่อสังเกตดูว่ามีน้ำแข็งเกาะมาก ควรกดปุ่มละลายน้ำแข็งทันที

4.5 มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาด น้ำดื่ม หมายถึง น้ำที่จะนำมาใช้ดื่มตลอดเวลาที่บ้าน ต้องเป็นน้ำที่สะอาด หากเป็นน้ำประปา ถ้าไม่แน่ใจควรต้มในภาชนะที่สะอาดก่อนบรรจุขวดหรือภาชนะอื่นๆ และหากเป็นน้ำฝนที่รองไว้ในตุ่ม ต้องแน่ใจว่าหลักคาน้ำสะอาดจริง สังเกตสีไม่เป็นสนิม ไม่มีฝุ่นละอองเกาะและเก็บไว้ในตุ่มที่สะอาดมีฝาปิดมิดชิดน้ำใช้ หมายถึง น้ำที่ใช้อาบน้ำ และซักล้างหากมีใช้น้ำประปา จะต้องผ่านการทำน้ำให้สะอาด เช่น ใช้สารส้ม หรือกรอง โดยดูแลภาชนะทุกชนิดที่บรรจุต้องสะอาด ไม่มีลูกน้ำหรือสัตว์น้ำตลอดจนตะไคร่น้ำเกาะติดภาชนะนั้น

4.6 มีร้านอาหารในชุมชน การบริการอาหาร ของเจ้าของบ้าน สำหรับนักท่องเที่ยวอาจมีเพียงอาหารเช้า หรือ บางมื้อเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีร้านอาหารในชุมชน คอยให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารตามสั่ง หรือร้านข้าวแกง และร้านอาหารดังกล่าว ควรเป็นเครือข่ายในชุมชน ที่ร่วมมือกันต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องร่วมมือในเรื่อง ของความสะดวกสบายของอาหาร ร้านและอุปกรณ์ต่างๆ ที่สำคัญควรขายในอาหารปกติไม่แพงจนเกินไป นอกจากนี้ควรมีบริการที่ยิ้มแย้มแจ่มใส และน่าประทับใจ

มาตรฐานที่ 3 ด้านความปลอดภัย

1. มีการจัดเวรยาม ดูแลความปลอดภัย ควรมีการจัดให้มีเวรยาม เฝ้าระวัง และดูแลความปลอดภัย ให้นักท่องเที่ยวโดยมีตารางเวรยามชัดเจน และอาจมีหัวหน้าซึ่งเป็นผู้นำในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ มีการอบรม และฝึกปฏิบัติให้กับเวรยาม เมื่อมีเหตุร้าย และขอความร่วมมือให้ทุกคนในชุมชน สอดส่องดูแลคนแปลกหน้า และรีบแจ้งเวรยามทราบทันทีเมื่อมีเหตุร้าย

2. มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ เมื่อเกิดเหตุร้าย หรือกรณี นักท่องเที่ยวเจ็บป่วยเครื่องมือ หมายถึง อุปกรณ์หรือสิ่งที่ใช้เป็นสื่อเพื่อติดต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร พยาบาล สาธารณสุข พนักงานดับเพลิงในกรณีที่เกิดเหตุร้าย เช่น นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ จี ปรัน และอื่นๆ เครื่องมือดังกล่าว ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร วิทยุ เป็นต้น ซึ่งควรมี มืออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างก็ได้ โดยสามารถใช้อุปกรณ์สื่อสารต่างๆ ดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง และควรมีการฝึกอบรมโดยใช้สถานการณ์จำลองเพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติ เมื่อเกิดเหตุการณ์ จริง

3. มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นการปฐมพยาบาล เบื้องต้น หมายถึง เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย ถูกแมลงสัตว์กัดต่อย และอุบัติเหตุต่างๆ ควรมีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้ ก่อนนำส่งสถานพยาบาล เช่น การห้ามเลือด การปฐมหัวใจ การ ประคบ การทำแผล นอกจากนี้ ควรมียาสามัญประจำบ้าน และมีที่เก็บยาดังกล่าวอย่างเหมาะสม และหาง่าย โดยอาจมีตู้ยาเฉพาะ ติดตั้งได้ในจุดที่มองเห็นในบ้านพัก

4. มีการคัดเตือนนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สิน และเตรียม ความพร้อมเกี่ยวกับยา ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัววิธีการเตือนนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับรักษา ทรัพย์สิน ควรบอกให้ระวังทรัพย์สินมีค่าต่างๆ เช่น กระเป๋าเงิน แหวน สร้อย และเครื่องประดับ อื่นๆ ควรสอบถามเกี่ยวกับโรคประจำตัวของนักท่องเที่ยว และควรเตือนให้เตรียมยาไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้ควรระบุเรื่องดังกล่าว ไว้ในเอกสารการลงทะเบียนด้วย เพื่อมีให้นักท่องเที่ยวหลงลืม

5. ในการดูแล และซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในที่พัก เพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ เจ้าของบ้าน ต้องหมั่นดูแลสิ่งก่อสร้าง ในบ้าน เช่น ประตู หน้าต่าง ตู้ ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง แข็งแรง และใช้งานได้อยู่ตลอดเวลา และหากเกิดชำรุด ก็ให้รีบดำเนินการซ่อมแซมทันที

มาตรฐานที่ 4 ด้านการจัดการ

1. มีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน จัดการในรูปแบบของชมรม หรือ สหกรณ์ การจัดการโฮมสเตย์ ควรจะเป็นการรวมกลุ่มของชุมชน ในรูปแบบของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และจะต้องมีความพร้อมด้วยในทุกๆ ด้าน สำหรับการดำเนินการโดยองค์กรหรือบุคคลอื่นนอกพื้นที่ อาจเข้ามาสนับสนุนให้ชุมชนรวมกลุ่มกันทำได้ แต่ไม่ควรดำเนินการในเชิงธุรกิจ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง

2. มีคณะกรรมการบริหารโครงการ เมื่อชุมชนสามารถ รวมกลุ่มทำโฮมสเตย์ได้แล้ว ควรจัดให้มีคณะกรรมการบริหารโครงการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักประชาธิปไตยเป็นสำคัญ กรรมการดังกล่าว จะมีบทบาทและหน้าที่ชัดเจน ในการดำเนินการโฮมสเตย์ของชุมชน

3. มีการกำหนดข้อปฏิบัติ สำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชนกรรมการบริหารโฮมสเตย์ ของชุมชน ต้องร่วมกันกำหนดข้อปฏิบัติต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้า โดยกำหนดสิ่งที่นักท่องเที่ยวทำได้ และทำไม่ได้ เช่น การแต่งกายไม่สุภาพ การแสดงออกของชายและหญิงลักษณะผู้สาว การใช้สารเสพติด เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวยอมรับ และเข้าใจก่อนเดินทาง ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรมของชุมชน

4. มีระบบการจองล่วงหน้า และลงทะเบียนเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ระบบการจองล่วงหน้า หมายถึง เมื่อนักท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยวจะต้อง สามารถจองล่วงหน้าได้ โดยควรจัดเตรียม ดังนี้

4.1 ใช้โทรศัพท์ หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือไปรษณีย์ จองโดยตรงกับกรรมการของโฮมสเตย์

4.2 จองผ่านบริษัทนำเที่ยว การจองล่วงหน้าดังกล่าว ต้องมีการตอบรับและต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยว ทราบข้อปฏิบัติล่วงหน้าด้วย

5. มีรายละเอียด เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน ค่าธรรมเนียม และค่าบริการต่างๆ ควรระบุไว้ในข้อมูลการประชาสัมพันธ์ เช่น ค่าที่พัก/คน/คืน ค่าอาหาร/คน/มื้อ ค่าน้ำเที่ยว/คน หรือกลุ่ม ฯลฯ

6. มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยว อย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวเลือกเนื่องจากกิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน มีลักษณะหลากหลาย และแตกต่างกัน ตามสภาพของแต่ละชุมชน ดังนั้นจึงควรระบุกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดไว้ให้ครบถ้วน และให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้เลือกตามความต้องการ

7. ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้ จากโสมสแต่อย่างเดียว และต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชนสมาชิกในชุมชน ที่จัดโสมสแต่ย์จะต้องตระหนักเสมอว่า โสมสแต่ย์เป็นเพียงอาชีพเสริม มิใช่อาชีพหลัก ทั้งนี้สมาชิกของชุมชน หน่วยงานภายนอกที่สนับสนุน และบริษัททัวร์ต้องเข้าใจตรงกัน

มาตรฐานที่ 5 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

1. มีกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น เดินป่า ตกปลา ขี่ม้า ปีนเขา จักรยาน ฯลฯ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนเนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยว ในแต่ละชุมชน มีหลากหลายตามสภาพพื้นที่ และภูมิประเทศ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ชุมชนจะร่วมกันจัดขึ้น และกำหนดไว้ชัดเจน มีผู้นำเที่ยว มีความปลอดภัย และเตรียมอุปกรณ์ไว้ให้พร้อม เช่น การตกปลาต้องเตรียมพร้อมว่าใครนำเที่ยว อุปกรณ์ตกปลาคืออะไร และสถานที่ตกปลาอยู่ที่ไหน เป็นต้น

2. มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรม พื้นบ้าน เช่น ทอผ้า จักสาน ฯลฯ โดยทั่วไปชาวบ้านมักมีความรู้ความสามารถในด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอยู่แล้วจึงควรจัดให้มีกิจกรรมนี้ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกด้วย เช่น ฝึกหัดการทอผ้า การจักสาน เป็นต้น

3. มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางถึงชุมชน ควรจัดกิจกรรมต้อนรับด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสและอบอุ่น เป็นต้น โดยกิจกรรมดังกล่าว ไม่ควรปรุงแต่งจนขัดแย้งกับประเพณีดั้งเดิมของชุมชน

4. มีกิจกรรมบันเทิง เช่น ดนตรี การเต้นรำ การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ กิจกรรมด้านบันเทิง หรือนันทนาการในยามว่างหรือตอนเย็น หรือตามเวลาที่เหมาะสม ควรจัดให้นักท่องเที่ยวเลือกด้วย เช่น ดนตรีพื้นเมือง การเต้น/รำ และการแสดงพื้นบ้าน โดยการแสดงต่างๆ ควรเป็นของชุมชน

5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม กิจกรรมทุกชนิด ทุกประเภทที่จัดให้กับนักท่องเที่ยว จะต้องยึดหลักการเดียวกัน คือไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่ทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียนบนแผ่นหิน ไม่ส่งเสียงดัง เป็นต้น

6. มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชุมชน และการถ่ายทอดตำนาน หรือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ในระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในชุมชนจะต้องตระหนักเสมอว่า เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ด้านนักท่องเที่ยว ก็ควรต้องเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็ได้เรียนรู้วัฒนธรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

มาตรฐานที่ 6 ด้านสภาพแวดล้อม

1. มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เป็นต้น ในบริเวณใกล้ที่พัก ควรมีแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจ ให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ทะเล น้ำตก น้ำพุ ฯลฯ

ประเภทที่ 2 แหล่งโบราณสถาน และประวัติศาสตร์ เช่น วัด เจดีย์ วัตถุโบราณ ฯลฯ

ประเภทที่ 3 แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่แล้ว และเป็นอาชีพของชุมชน เช่น สวนผลไม้ แปลงผัก บ่อปลา รวมถึงการทำนา ปลูกข้าว ฯลฯ

2. มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนอยู่เสมอ ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยร่วมมือกับหน่วยราชการ ที่มีหน้าที่ดูแลรักษาโดยตรง

3. มีสถานพยาบาล ไปรษณีย์ ธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป โฮมสเตย์ ควรอยู่ไม่ไกลจากสถานพยาบาล เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวเมื่อเจ็บป่วย หรือหากไม่มีสถานพยาบาล ควรรู้จักสถานพยาบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด ส่วนไปรษณีย์ และธนาคารก็เช่นกัน หากไม่อยู่ใกล้ชุมชน ควรจะรู้สถานที่ที่อยู่ใกล้มากที่สุด เพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวได้

4. พื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรม และประเพณีของตน ชุมชนที่มีโฮมสเตย์ จะต้องช่วยกันรักษาสภาพเดิมของชุมชน โดยไม่แลกเปลี่ยนแปลง เพื่อให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจจนทำลายวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมของชุมชน

มาตรฐานที่ 7 ด้านมูลค่าเพิ่ม

1. มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชนควรจัดให้มีร้านค้า หรือมุมเล็กๆ ของชุมชน เป็นจุดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก หากไม่มีชุมชนควรจัดการให้มีร้านค้าของชุมชนเกิดขึ้น

2. มีผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิตชุมชนควรใช้โอกาสนี้ ใช้ภูมิปัญญาที่ชุมชนสั่งสมมา หรือสิ่งที่ชุมชน ริเริ่มขึ้นใหม่ ทำของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งของที่ระลึกดังกล่าว อาจเป็นสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องประดับ เสื้อผ้า ตลอดจนของตกแต่ง หรือ อาหาร ขนม โดยควรใช้วัสดุ หรือวัตถุดิบที่มีในชุมชนนั้นเป็นหลัก

3. มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน ได้ใช้โอกาส ที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนได้เผยแพร่ วัฒนธรรมของชุมชนทุกๆ ด้าน ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและชื่นชม ซึ่งถือว่าเป็น การทำนุบำรุงวัฒนธรรมของคนอีกด้วย

4. มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ในด้านการให้บริการที่ประทับใจ การที่ชุมชนมีโอกาสต้อนรับนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง คนในชุมชนได้มีโอกาสแสดงความสามารถของตนเอง ตามที่ตนถนัด เช่น การต้อนรับมัคคุเทศก์ การปรุงอาหาร การทอผ้า จักสาน เป็นต้น

มาตรฐานที่ 8 ด้านการส่งเสริมการตลาด

1. มีคู่มือ หรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และเป็นข้อมูลจริง โดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าว มีรายละเอียดต่างๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยว แผนที่เส้นทางโฮมสเตย์แต่ละแห่ง ควรคู่มือหรือแผ่นพับ หรือเอกสารที่รวบรวมข้อมูลให้นักท่องเที่ยวรับทราบ โดยคู่มือดังกล่าวควรระบุรายละเอียดทุกประเภท ให้นักท่องเที่ยวทราบด้วยอย่างน้อยควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยว รายละเอียดค่าใช้จ่าย และการติดต่อ เป็นต้น

2. มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ เนื่องจากปัจจุบัน การติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำได้ค่อนข้างง่าย โดยคนในท้องถิ่นสามารถทำได้เอง ดังนั้นโฮมสเตย์จึงควรสร้างโฮมเพจของตนเอง ซึ่งมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (หากมีปัญหาในการดำเนินการ ควรขอความช่วยเหลือจากฝ่ายสนับสนุน)

3. มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปัจจุบันสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้จัดทำคู่มือและทำเนียบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของประเทศไทย ดังนั้นโฮมสเตย์ต่างๆ จึงควรติดต่อเพื่อให้อยู่ในระบบดังกล่าว และในขณะเดียวกัน อาจมีการเชื่อมโยงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตของกระทรวง ซึ่งมีโฮมเพจด้านนี้โดยเฉพาะ (www.homestaythai.org)

4. การวัดเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ให้ใช้ค่าคะแนนเฉลี่ยแบบค่ามัชฌิมเลขคณิต (x) หรือค่าร้อยละ โฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจะต้องมีระดับค่ามัชฌิมเลขคณิต (x) เฉลี่ยรวมของทุกค่าทั้ง 8 มาตรฐานจะต้องมีระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.50 จากค่าจำนวนเต็ม 5 หรือ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 จากค่าจำนวนเต็ม 100

5. การตรวจประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้เป็นไปตามหลักการและวิธีการประเมินตามกำหนดในระเบียบสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวว่าด้วยการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ.2548

6. ความเป็นมาตรฐาน โฮมสเตย์ที่ผ่านการประเมินและได้มาตรฐาน จะได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยพร้อมหนังสือรับรอง ตามที่กำหนดในระเบียบสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ว่าด้วยการใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ.2548

โฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐานจะถูกประเมินทุก 2 ปี หากมีระดับคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจะถูกถอดถอนการรับรองมาตรฐาน พร้อมทั้งต้องส่งคืนเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน โฮมสเตย์ไทยและหนังสือรับรองต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

1.10 ตัวอย่างโฮมสเตย์ (Home stay)

การจัดตั้งโฮมสเตย์ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับโลก เสริมสร้างขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวให้แก่ทุกภาค สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน สร้างความมั่นใจ อำนวยความสะดวกและให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เป็นยุทธศาสตร์เพื่อจัดความยากจนในระดับชุมชนด้วยการท่องเที่ยว สร้างการท่องเที่ยวให้สมดุลและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน นั้น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผลักดันการพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์โดยแบ่งตามลักษณะภูมิประเทศ และแบ่งตามลักษณะเด่นของโฮมสเตย์ เช่น ธรรมชาติ/แหล่งท่องเที่ยว วิถีชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และ/หรือหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP

สำหรับโฮมสเตย์ในภาคกลางที่มีการจัดการเป็นรูปแบบมีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

1. โฮมสเตย์บ้านหัวหาด ที่ตั้ง ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นกลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านหัวหาด 20 หลังคาเรือน จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้รับการติดต่อจากมูลนิธิอาสาเพื่อสังคม (มอศ.) ซึ่งจะนำอาสาสมัครชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย มาอยู่อาศัยกับชาวบ้าน เพื่อเรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี และฝึกการพูดภาษาไทย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทยด้วย

กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่

1. คุณก
2. จักรยานเที่ยวในหมู่บ้าน
3. การพายเรือเที่ยวสวนผลไม้
4. ใส่นาฬิกาข้อมือที่บ้าน/วัด
5. ชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชน
6. เยี่ยมชมโรงงานเซรามิก
7. การล่องเรือตามรอยเสด็จประพาสต้น รัชกาลที่ 5

2. โฮมสเตย์บ้านขาม ที่ตั้ง หมู่ 2, 8, 14 ตำบลพลับพลาไชย อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่กลางทุ่งนา อพยพมาจากประเทศลาว มีศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP ผ้าทอมัดหมี่ แปรรูปผ้าทอ

บ้านชาดโสมสเดย์ เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2547 จากฝ่ายการท่องเที่ยว และ โสมสเดย์ของศูนย์กลางชุมชนบ้านขาม หมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบทเพื่อการท่องเที่ยว ที่กรมส่งเสริม อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกันตั้งโครงการขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ.2545 แล้วมอบ ให้หมู่บ้านขาม ตำบลพลับพลาไชย อำเภออุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อปี พ.ศ.2545 ซึ่งได้มีการ สรรค์หาคณะกรรมการบริหารและจัดการ โดยการเลือกตั้งเข้ามาดำเนินการ ซึ่งได้มีการแบ่งงาน ออกเป็น 6 ฝ่าย และฝ่ายที่ 6 คือ ฝ่ายการท่องเที่ยวและโสมสเดย์ที่ได้ตั้งโครงการนี้ขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อ รองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวหรือพักค้างแรมที่บ้านขาม ตำบลพลับพลาไชย ทั้งในปัจจุบันและ อนาคตข้างหน้า ได้มีการรวมกลุ่มชาวบ้านขามที่พร้อมจะเปิดบ้านของตนให้นักท่องเที่ยวเข้าพักด้วย ความสมัครใจ โดยมีศูนย์กลางชุมชนบ้านขามเป็นศูนย์กลาง และคอยประสานงานด้านต่าง ๆ ได้ ซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ จะเป็นไปตามเป้าหมายของโครงการ? หมู่บ้านอุตสาหกรรมชนบทเพื่อการ ท่องเที่ยว ที่กำหนดไว้ทุกประการ

กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่

1. กิจกรรมบ้านพัก
  2. ทอผ้า (ขาวม้า มัดหมี่) เย็บผ้า
  3. ทำอาหารพื้นบ้าน ขนมพื้นบ้าน
  4. ทำนาหญ้า (แพงโกร่า)
  5. บายศรีสู่ขวัญ
  6. เลี้ยงสังสรรค์ต้อนรับ – ส่ง
  7. ถีบจักรยานท่องเที่ยว
  8. ตกปลาตามทุ่งนาแหล่งน้ำธรรมชาติ
  9. ทำขนมจีน (ตามโอกาส และประเพณีต่างๆ) ดำข้าวเมา (งานพระอยู่ ปรีวาสมกรรมประจำปี 13 เม.ย. ของทุกปี)
  10. ดนตรีลูกทุ่งลำแคน
  11. เดินกำรำเคียว ลำแคนภูมิปัญญาวิถีชีวิตชุมชนคนบ้านขาม
3. โสมสเดย์บางแม่หม้าย ที่ตั้งตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัด สุพรรณบุรี สัมผัสวิถีชีวิตชาวนา ชมบรรยากาศยามเย็นของท้องทุ่งนาและบ้านเรือนไทยแบบโบราณ สีน้า OTOP ไม่วาด 100 ปี และเที่ยววัดอาน

บ้านบางแม่หม้าย มีบ้านเรือนไทยมากที่สุด หมู่บ้านหนึ่งและมีชื่อเสียงเรื่อง เรือนไทยร้อยหลังมานับร้อยปี เรือนไทยบ้านบางแม่หม้ายเป็นเรือนไทยที่ปลูกสร้างลักษณะเรียงแถว มีชานเชื่อมโยงหรือเล่นถึงกันจากบ้านหนึ่งถึงบ้านหนึ่ง โดยทำไม่ต้องแตะดินและปัจจุบันยังมีให้พบ เห็นและหลายครอบครัวจัดเป็นโสมสเดย์สำหรับผู้ที่ต้องการพักผ่อนชมวิถีชีวิตชนบทและชื่นชม

ธรรมชาติริมน้ำมีบริการท่องเที่ยวชมธรรมชาติ มีรถบริการชมธรรมชาติวิถีชีวิตชนบท และอุทยาน
ปลาหลายแห่ง

กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่

1. ร่องเรือชมวิว ชมสินค้า OTOP
2. ชมฝูงค้างคาวอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม (ซึ่งหาดูได้ยาก)
3. ชมอุทยานมัจฉา
4. นั่งรถชมวิว
5. ชมการแสดง (รำถวายพระพรต้อนรับ และรำไม้กวาด)

4. โฮมสเตย์บางเจ้าฉ่า ศูนย์กลางชุมชนบางเจ้าฉ่า บ้านยางทอง หมู่ 8 ตำบล
บางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาจักสาน และเครื่อง ไม้ไผ่ใน
พิพิธภัณฑ์

โฮมสเตย์บางเจ้าฉ่า กำเนิดขึ้นจากการรวมตัวของชุมชน ที่เห็นว่าในพื้นที่
ไม่มีโรงแรมและรีสอร์ทรองรับนักท่องเที่ยว จึงได้จัดทำบ้านพักลักษณะโฮมสเตย์ขึ้น โดยชุมชนมี
ลักษณะเด่น คือ เป็นชุมชนที่มีมาตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา บรรพบุรุษของชุมชนคือ ผู้ที่ร่วมกับชาว
แขวงเมืองวิเศษ และชาวบางระจัน ผู้รบกับทหารพม่า ณ บ้านบางระจัน โดยมีนายฉ่าเป็นผู้นำ โดย
ภายหลังการสู้รบยุติลงแล้ว นายฉ่าจึงได้นำชาวบ้านมาตั้งบ้านเรือนขึ้นในชุมชนด้านทิศตะวันตกของ
ลุ่มแม่น้ำน้อย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การตั้งเป็นที่อยู่อาศัยแต่เดิมเรียกว่า บ้านสร้าง
สามเรือน เพราะเริ่มแรกมีบ้านเพียงสามหลังเท่านั้น ปัจจุบันมีชื่อว่าบางเจ้าฉ่า

กิจกรรมของโฮมสเตย์ ได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร รถอีแต๋นบริการพาชม
2. ชมต้นยางใหญ่อายุราว 200 กว่าปี
3. ชมการสาธิตการผลิตเครื่องจักสาน
4. ชมและชิมผลไม้พื้นบ้าน (มะปราง มะขงชิด มะม่วง กระท้อน)
5. ชมการแสดงศิลปะแม่ไม้มวยไทย (มวยคาดเชือก)
6. ชมพิพิธภัณฑ์เครื่องใช้ไม้ไผ่
7. การสาธิตการผลิตเครื่องจักสาน
8. ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน
9. กระบุงยักษ์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีทั้งการสานด้วยไม้ไผ่ และปูนซีเมนต์

5. โฮมสเตย์หมู่บ้านเบญจรงค์ ที่ตั้ง หมู่ที่ 1 ตำบลคอนไก่อี อำเภอกะทู้มแบน
จังหวัดสมุทรสาคร ชมวิธีการทำเครื่องปั้นเบญจรงค์ ลงลายเบญจรงค์ด้วยตนเอง เพื่อเก็บเป็นที่ระลึก

โฮมสเตย์เครื่องเบญจรงค์บ้านกลาง เริ่มจากแต่เดิมในชุมชนบ้านกลางได้มีโรงงานผลิตเครื่องเบญจรงค์ มีแหล่งขายอยู่ในชุมชนบ้านกลาง ดังนั้นอำเภอกระทุ่มแบนจังหวัดสมุทรสาคร จึงได้รับการส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้าน OTOP มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อ ไม่ว่าจะเป็นทางทีวี นิตยสาร สื่อหนังสือพิมพ์ และทางจังหวัดก็ได้ให้การสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งก็เป็นผลให้นักท่องเที่ยวชมแบบ ไป-กลับ ทำให้การเที่ยวชมมีเวลาที่จำกัด ทางผู้ประกอบการโรงงานเครื่องเบญจรงค์ก็ได้มีความคิดเห็นว่าอยากที่จะให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมมีเวลาที่จะได้ชมกรรมวิธีการทำเครื่องเบญจรงค์ โดยมีความคิดเห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวที่สนใจจะมาเที่ยวได้มีเวลามาเที่ยวชมและศึกษาถึงการทำเครื่องเบญจรงค์ของชุมชนบ้านกลาง ตำบลคอนไถ่ดี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่

1. เขียนลายเบญจรงค์
2. ทำบุญตักบาตร
3. โชว์ชมมวยไทย
4. ชมสวนกล้วยไม้ นมัสการพ่อคำวดนางสาว
6. โฮมสเตย์คลองรางจระเข้ ที่ตั้ง เลขที่ 62/6 หมู่ที่ 2 ตำบลรางจระเข้ อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สัมผัสวิถีชีวิตชนบทและบ้านเรือนไทยริมฝั่งแม่น้ำ

โฮมสเตย์คลองรางจระเข้ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2544 โดยกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองรางจระเข้ และการสนับสนุนของ พ.ต.ท.ชาติ อินทรโชติ และ ผอ.พานิช ศรีงาม จากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ที่เห็นว่าลำคลองรางจระเข้ที่ยาวถึง 12 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 5 ตำบล สภาพแวดล้อมและธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อยู่มาก สภาพบ้านเรือนยังคงความเป็นไทย ๆ มีพืชน้ำที่ขึ้นตามลำคลองมากมาย และในคลองน้ำยังมีปลาแม่น้ำชุกชุมหลายพันธุ์ จึงได้รวมกลุ่มชาวบ้านที่สนใจจัดตั้งบ้านพักโฮมสเตย์ และเปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยวที่รักความสงบ รักธรรมชาติ ชื่นชอบวิถีชีวิตชนบทและบ้านเรือนไทยริมฝั่งแม่น้ำ ครั้งแรกเมื่อมกราคม ปี พ.ศ.2545

กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่

1. ล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้าน สองฝั่งคลอง
2. ชมนก
3. พายเรือ
4. จักรยาน
5. ไร่ไทย (นักท่องเที่ยว 10 คน ขึ้นไป)
6. ตักบาตรทางเรือ/เดินเท้า
7. ให้อาหารปลา (วังมัจฉา วัตรางจระเข้)

8. ทำขนมไทย
9. ผลิตภัณฑ์จักสาน
10. กราบหลวงพ่โตอายุหลายร้อยปี ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา
11. ชมสำนักปฏิบัติธรรมหลวงพ่ปัญญา โสภิต ซึ่งมีกระดูก เป็นพระธาตุ และหุ่นขี้ผึ้งของท่าน และแมวดาเพชร
12. สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม
13. ชมวิธีการหาปลา การยกยอ

2. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชาติไทยเป็นชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติหลายประการ ที่ตกทอดจนถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงศักดิ์ศรีของชาติ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม อันจะเป็นผลให้เกิดการพัฒนาและความมั่นคง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศชาติ ฉะนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนในชาติควรได้ร่วมมือกัน ทำนุบำรุงรักษา ส่งเสริมและเผยแพร่ให้ดำเนินไปอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2513 : 1) เพื่อให้วัฒนธรรมของชาติได้คงอยู่สืบไปอีกนานเท่านาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ว่า “งานด้านการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม นั้นเป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุ และองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบได้” (กรมศิลปากร. 2513 : 51) ในแนวทางในการศึกษาส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ.2539 ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติได้กล่าวถึง ความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ 3 ลักษณะ คือ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2529 : 5-6)

ลักษณะที่ 1 วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐานและเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียวและความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมจะช่วยชักนำให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญชีวิตร่วมกับบนพื้นแผ่นดินเดียวกันทั้งในยามสุขและยามทุกข์

ลักษณะที่ 2 วัฒนธรรมเป็นกรอบและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจึงถือได้ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของสังคม ซึ่งอาจจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหา คลอดทั้งตอบสนองความต้องการของสมาชิกและสังคมได้

ลักษณะที่ 3 วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นประจำชาติ หรือประจำหมู่คณะซึ่งมีส่วนช่วยให้ชนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้บังเกิดความรักสามัคคีกัน และจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำรัสเนื่องในพิธีเปิดวันรณรงค์วัฒนธรรมไทย เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2537 กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 30)

“ชาติไทยเรามีความเจริญด้วยศิลปกรรมจรรยา และศิลปวัฒนธรรมอันครบถ้วนทุกสาขาที่สืบทอดต่อเนื่องมาแต่บรรพกาล สิ่งเหล่านี้ เป็นสมบัติล้ำค่าเป็นนิมิตหมายสำคัญที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติไทยคนไทยซึ่งแตกต่างจากชาติอื่นคนอื่น จึงเป็นสิ่งที่คนไทยพึงศึกษาให้เป็นแจ้งถึงคุณค่าและพยายามถนอมรักษาไว้ด้วยความรู้ความสามารถ และความฉลาดรอบคอบ เพื่อมิให้ต้องสูญหายและแปรสภาพไปในทางเสื่อม ในการนี้ทุกคนจะต้องหมั่นแก้ไข และตระหนักว่าการศึกษาและรักษาวัฒนธรรมไทยแท้จริง คือการจรรโลงรักษาอิสรภาพและความเป็นไทยและคนไทยแต่ละคนไว้ นั่นเอง”

จากพระราชดำรัส ทรงต้องการให้คนไทยรักษาและเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง ความสำคัญของวัฒนธรรมนั้นถึงกับมีผู้กล่าวว่า “การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ” เพราะเอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นตนเองนั้น บ่งบอกถึงรากเหง้าพื้นฐานของความเป็นชาติที่สืบเนื่องถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่อดีตกาลและประเพณีปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้สังคมโลกรู้ว่า ใครเป็นใครมีศักดิ์ศรีมากน้อยเพียงใด แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงในวัฒนธรรมประจำชาติของแต่ละชาติยังเป็นวัฒนธรรมออกเป็นภาค-เขต (Zone) และเป็นเผ่าพันธุ์ (Ethnic) ซึ่งล้วนแต่ต้องรักษาไว้ทั้งสิ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 30)

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ภูสวัสด์ สุขเลี้ยง (2545 : 12-13) ได้ให้แนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ 9 ประการ สรุปได้ดังนี้

ประการที่ 1 ส่งเสริมชุมชนให้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อเศรษฐกิจ

ประการที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความต้องการของชุมชนว่าจะต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด

ประการที่ 3 วิธีการและความถี่ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่นเพราะจะเป็นเครื่องวัดความต้องการประเภทและจำนวนนักท่องเที่ยวของท้องถิ่นนั้นๆ

ประการที่ 4 ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการพยายามที่จะทำให้ท้องถิ่นเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ

ประการที่ 5 ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ควรให้มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงต้องมีความระมัดระวังและต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เอาไว้ด้วยเพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่

ประการที่ 6 เงินทุน และแรงงาน รวมทั้งนักบริหารทางการท่องเที่ยวควรมาจากชุมชนเจ้าของท้องถิ่นเพื่อที่ท้องถิ่นจะสามารถควบคุมการพัฒนาทางการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทางที่ต้องการได้

ประการที่ 7 การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและงานเทศกาลที่จัดขึ้นเพื่อนักท่องเที่ยว

ประการที่ 8 เรื่องราวและงานเทศกาลที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น

ประการที่ 9 ก่อนที่จะลงมือพัฒนาการท่องเที่ยว ควรพยายามขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้เรียบร้อย

The European Center for Traditional and Regional Cultures หรือ ECTARC (Richards. 1995 : 22) ได้กล่าวไว้ถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันประกอบด้วย

1. โบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานต่างๆ
2. สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมซากปรักหักพังที่ก่อสร้างในอดีต
3. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ
4. ความน่าสนใจในเรื่องของดนตรี ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของดนตรีคลาสสิก ดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีร่วมสมัย
5. การแสดง ละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
6. ภาษาและวรรณกรรม
7. ประเพณีและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
8. วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.1 รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่ต้องจัดการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ชุมชนในการดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเท่าที่ผ่านมาและกำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังขาดการจัดการในเรื่องของรูปแบบและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นจริงกับการดำเนินชีวิตของผู้คน ทั้งนี้ เพราะผู้จัดการท่องเที่ยวไม่ใช่บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนั้น จึงทำให้ไม่เข้าใจวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอย่างแท้จริง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงมุ่งไปที่กิจกรรมเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ ของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม บางครั้งนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและแตกแยกภายในชุมชน ทั้งนี้ เพราะชุมชน

มิได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง ทั้งๆ ที่เขาเหล่านั้นเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอย่างแท้จริง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยมีอยู่อย่างหลากหลายและครอบคลุมไปทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์ประจำชาติที่ชัดเจน ซึ่งเห็นได้จากภาษา ความรู้สึกนึกคิด ความเป็นอยู่ ตลอดจนงานศิลปะแขนงต่างๆ สิ่งเหล่านี้ปรากฏให้เห็นอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของไทย สามารถจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 การท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมทุกแขนง เช่น สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์ และดนตรี

ประเภทที่ 2 การท่องเที่ยวงานเทศกาล ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ การบวช การถวายเทียนพรรษา การไหลเรือไฟ การแห่ประสาธตึ้ง การลอยกระทง การแข่งเรือการร่อนน้ำดำหัว การชักพระ เป็นต้น

ประเภทที่ 3 การท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่ เมืองร้าง ย่านประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดีเพื่อท่องเที่ยว โบราณสถานที่สร้างขึ้น เพื่อกิจกรรมทางการเมือง การปกครองและสังคม เช่น พระราชวัง กำแพงเมือง ศาสนสถาน เช่น พระอารามหลวง วัดต่างๆ

ประเภทที่ 4 การท่องเที่ยวชมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การไปชมหมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาว การเที่ยวชมและร่วมกิจกรรมกับชาวเขาเผ่าต่างๆ ในภาคเหนือ เป็นต้น

ประเภทที่ 5 การพักค้างแรมหรือที่เรียกว่า Home stay นักท่องเที่ยวจะไปพักอาศัยอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อใช้ชีวิตร่วมกันเหมือนชนพื้นเมืองนั้น เช่น การพักค้างแรมในหมู่บ้านลาวโซ่ง

จากการที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความหลากหลาย จึงทำให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณากำหนดรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมและประเภทของการท่องเที่ยวด้วย สิ่งสำคัญในการดำเนินจัดการและกำหนดรูปแบบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึง คือ

1. การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว

4. การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

เมื่อทราบถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวแล้ว เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสม จึงจำเป็นจะต้องดำเนินการต่อ คือ

1. สำรวจความพร้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิใน 3 ด้าน คือ ความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ความพร้อมด้านบุคลากรของชุมชน และความพร้อมด้านงบประมาณ

2. การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวด้านงบประมาณ จากการสำรวจความพร้อมของชุมชนแล้ว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงมาร่วมวางแผนในการดำเนินการร่วมกัน โดยกระบวนการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวนั้นนิยามกำหนดระยะเวลาดำเนินการซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การวางแผนระยะสั้น 1 ปี หรือน้อยกว่า

ระยะที่ 2 การวางแผนระยะปานกลาง ระยะเวลา 1 – 3 ปี และ

ระยะที่ 3 การวางแผนระยะยาว คือ ระยะเวลามากกว่า 3 ปี

การวางแผนการจัดการท่องเที่ยว จำเป็นจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญ ดังนั้นในการดำเนินการจัดการของแต่ละชุมชน อาจมีรูปแบบองค์กรและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการแตกต่างกันออกไป เช่น อาจมีรูปแบบเป็นสหกรณ์ ชมรม กลุ่ม หรือเรียกชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสม แต่ที่สำคัญก็คือ รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นจะต้องให้ชุมชนเจ้าของพื้นที่เป็นผู้มีบทบาทจะมีส่วนร่วมในการกำหนด ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการจัดการและการทำงานร่วมกัน เพราะมีเช่นนั้นหลังการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนก็จะไม่ยั่งยืน และก่อให้เกิดความขัดแย้งกันภายใน นำไปสู่ความล้มเหลวในที่สุด

3.2 รูปแบบการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 (Tourism Product and Activities)

การท่องเที่ยวในสมัยโลกไร้พรมแดน นอกจากคำนึงถึงความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ยังจะต้องคำนึงถึงการรักษาสีงแวดล้อม โดยใช้หลักการของแผนแม่บทของโลก (Agenda 21) เป็นกรอบการจัดการ จึงจะเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยคำนึงถึงหลักการ 4 ประการ คือ (ข้อมูลจาก : โครงการสานสัมพันธ์เครือข่ายชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา)

1. การดำเนินกิจการท่องเที่ยว ในขอบเขตความสามารถรองรับของธรรมชาติชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อการท่องเที่ยว

2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (เอกลักษณ์และอัตลักษณ์)

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน วัฒนธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว

4. การประสานความต้องการและกำหนดแผนงาน ทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

แนวคิดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการ เพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (Paradigm Shift) ที่เปลี่ยนจากสังคมบริโภคนิยมเข้าสู่ยุคสมัยสังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้น ขอบเขตของการพัฒนา จึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาการท่องเที่ยว นั้น ต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All tourism should be Sustainable Tourism : Dowling, 1995)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจบริการที่มีผลกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอก็ตาม ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องไม่เกิดขึ้น หรือหากมีต้องเป็นผลกระทบน้อยที่สุด มีแต่การจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้

3.3 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อยเพื่อดูความงามภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศิขยาธรรมชาติของหิน ดิน แร่ต่าง ๆ และฟอสซิล ได้ความรู้ มีประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อ การรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อไปชม ปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวาระ เช่น สุริยุปราคา ดาวตก จันทรุปราคา และการดูดาวจักราศีที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยจักรวาล มีความรู้ ความประทับใจ ความทรงจำและประสบการณ์เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรู้ ความประทับใจ ความทรงจำและประสบการณ์เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน

3.4 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นได้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพ พิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ครอบงำผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

3.5 รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม เพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายใจได้รับความเพลิดเพลิน

และสุนทรียภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
 หนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้บางแห่งอาจจัดรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (Health Beauty and Spa)

การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu – Meditation tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาความรู้ สัจธรรมแห่งชีวิต มีการฝึกทำสมาธิ เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่งการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น การทำอาหารไทย การนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย การช่างและงานศิลปะหัตถกรรมไทย รวมถึงการบังคับช้างและเป็นควาญช้าง เป็นต้น

การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่างๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกูย หมู่บ้านชาวกระเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ ฯลฯ เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัด ความสนใจ ในประเภทกีฬา เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สนุกเกอร์ กระดานโต้คลื่น ดิโบบ สกีนํ้า ฯลฯ ให้ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนาน ตื่นเต้นได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนเข้าไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำ ความปลอดภัย และได้ประสบการณ์

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ฟาร์มสเตย์ (Home stay & Farm stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือน เพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในถิ่นที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) หมายถึง กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในบ้านปลายหลัง เกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัยที่ห้าของชีวิตคือการท่องเที่ยว โดยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย 3-4 ครั้งต่อปี คราวละนานๆ อย่างน้อย 1 เดือน

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวแห่งชาติได้กำหนด กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย คือ ที่มีวันพักตั้งแต่ 1 เดือน ขึ้นไป ระยะแรกเน้นกลุ่มผู้เกษียณอายุทำงาน เป็นชาวต่างประเทศที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป ประสงค์พักอยู่ในประเทศอย่างน้อย 1 ปี โดยสามารถต่อวีซ่าได้ มีรายได้อย่างน้อยเดือนละ 65,000 บาทขึ้นไป มีเงินฝากในธนาคารไม่น้อยกว่า 800,000 บาท

สำหรับกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ กำหนดความของการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว คือ ธุรกิจบริการเพื่อสุขภาพระยะยาว (Long Stay and Health Care) เป็นการให้บริการร่วมกันระหว่าง โรงพยาบาล รีสอร์ท โรงแรม ตามสถานที่สวยงามทั่วประเทศ โดยการใช้บริการด้านสุขภาพเป็นจุดขาย ให้บริการพักผ่อนระยะยาวพร้อมทั้งบริการด้านสุขภาพอย่างครบวงจร ทั้งนี้โดยการใช้บริการลูกค้าผู้สูงอายุพักในระยะเวลา เป็นการพักผ่อนในต่างประเทศที่มีไฮโซอยู่ถาวร

การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) หมายถึงการจัดนำเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบความสำเร็จ (มีความเป็นเลิศ) ในการขายสินค้าชิ้นๆ ตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้แทนบริษัทจำหน่ายรถยนต์ ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องไฟฟ้า ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องสำอาง จากภูมิภาคหรือจังหวัดต่างๆ ที่สามารถขายสินค้าประเภทนั้น ได้มากตามที่บริษัทผู้แทนจำหน่ายในประเทศตั้งเป้าหมายไว้เป็นการให้รางวัลและจัดนำเที่ยวโดยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าพักแรมและค่าอาหารระหว่างการเดินทาง เป็นการจรรายพักแรมตั้งแต่ 2-7 เป็นรายการนำเที่ยวชมสถานท่องเที่ยวต่างๆ อาจเป็นรายการนำเที่ยวแบบผสมผสาน หรือรายการนำเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M=Meeting/ I=Incentive/ C=conference/ E=Exhibition) และการจรรายการนำเที่ยวหลังการประชุม มีรายการจัดนำเที่ยวก่อนการประชุม (Per-tour) และการจรรายการนำเที่ยวหลังการประชุม (Post tour) โดยการจรรายการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ทั่วประเทศเพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุม โดยตรงหรือสำหรับผู้เข้าร่วมเดินทางกับผู้ร่วมเดินทางกับผู้ประชุม (สามีหรือภรรยา) อาจเป็นรายการท่องเที่ยววันหรือรายการเที่ยวพักค้างแรม 2-4 วันโดยคิดราคาแบบเหมารวมค่าอาหารและบริการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีผู้จัดการการท่องเที่ยวคัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจรรายการนำเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะยาวนานตั้งแต่ 2-7 วัน หรือมากกว่านั้น เช่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร (Eco-agro Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์ (Agro-historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco-adventure Travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (Geo-historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม (Agro-cultural tourism) เป็นต้น

สรุปได้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 มีความสอดคล้องกับการจัดนำเที่ยวในชุมชน ที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 การจัดการนำเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) เป็นการนำเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้งกับความงาม

ประเภทที่ 2 การนำเที่ยวเพื่อการศึกษาวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการนำเที่ยวที่ตอบสนองความสนใจศึกษาเรียนรู้ในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น

ประเภทที่ 3 การจัดการนำเที่ยวเพื่อการศึกษาวิถีชีวิต (Lifestyle Tourism) เป็นการนำเที่ยวที่มีจุดประสงค์ให้นักท่องเที่ยว ได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน จากการชมและสัมผัส วัฒนธรรมท้องถิ่น ศิลปะของชาวเผ่าพื้นเมืองที่มีอยู่อย่างหลากหลาย

3.6 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ (Community-based Tourism หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “Host Management”) ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวในตัวเอง ในขณะที่เดียวกันก็เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชนของคนในท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งด้วย

กระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก เมื่อครั้งมีการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก หรือ “Earth Summit” เมื่อปี 2535 ที่เมืองริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล มีส่วนผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ ประกอบด้วย

ประการที่ 1 กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

ประการที่ 2 กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษารเรียนรู้

ประการที่ 3 กระแสความต้องการพัฒนาคน

จากกระแสพัฒนาทั้ง 3 ประการ ดังกล่าวมีผลต่อการปรับตัวของกระบวนการท่องเที่ยวและระบบการจัดการท่องเที่ยวในการหาท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism)

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและทดแทนการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม (Conventional Tourism) แบบเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา

ดังนั้น แนวคิดในการนำเสนอการท่องเที่ยวอันเป็นทางเลือกใหม่จึงมีชื่อเรียกอย่างหลากหลาย เช่น Green Tourism, Bio Tourism, Sustainable Tourism, Conservation Tourism, Responsible Tourism และการจัดการท่องเที่ยวที่นิยมและแพร่หลายที่สุดในเวลานี้และมีนัยยะเชิงความหมายที่เข้าใกล้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และบางครั้งอาจเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community-based Ecotourism)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค จึงให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของตนเองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 46 และมาตรา 56 ที่ได้กล่าวถึงการให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและการตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นตาม มาตรา 78 และให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยได้ประมวลนิยามและให้ความหมายเชิงปฏิบัติการของการเที่ยว โดยชุมชน (Community-based Tourism) ว่าหมายถึง ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมรวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ความหมายเชิงปฏิบัติการดังกล่าวได้ถูกเขียนขึ้นภายใต้ข้อสรุปที่เกิดจากการดำเนินงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชน และเพื่อชุมชน อันเป็นความพยายามของชุมชนเองที่จะสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Identity) ให้กับพื้นที่ทางสังคมของชุมชนสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของพื้นที่แหล่งทรัพยากรของชุมชน

การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้เป็นการเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลักมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงตั้งอยู่บนฐานความคิดที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการฟื้นฟูอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมทั้งอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของ

ชุมชนอันมีวิถีชีวิตและจารีตประเพณีต่างกัน นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายให้คนในชุมชนรู้จักการสร้างสำนึกท้องถิ่น เราเร้าความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมประเพณีของตน รวมทั้งสามารถให้คำอธิบายกับคนนอกเหนือนักท้องถิ่นที่ได้รับรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ว่ามีความสวยงามและมีคุณค่าอย่างไร ตลอดจนการสื่อให้เห็นพัฒนาการของวัฒนธรรม จารีตประเพณีทั้งนี้เพื่อให้คนในท้องถิ่นและนักท้องถิ่นที่ขอมมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเคารพต่อความเชื่อ ศักดิ์ศรีและสิทธิในการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมของชุมชน

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการบริหารจัดการโดยชุมชน

การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้เน้นการจัดการท่องเที่ยวบนเงื่อนไขของการจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อที่จะช่วยกันลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้มุ่งให้มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ การจัดการสมรรถนะของการรองรับในระบบนิเวศ รวมทั้งการควบคุม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตโดยเน้นภายใต้เงื่อนไขของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลในระบบนิเวศเดียวกันภายใต้หลักการที่ว่าคนที่ดูแลรักษาทรัพยากรย่อมสมควรได้รับประโยชน์จากการดูแลรักษา นั้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยกัน ประชาสัมพันธ์และเสนอแนวคิดในการเคลื่อนไหวให้นักท่องเที่ยวได้เป็นผู้เข้าร่วมขบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและกระจายผลประโยชน์ที่เกื้อหนุนระหว่างการพัฒนาอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวกับความต้องการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

3. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของกระบวนการเรียนรู้กิจกรรมการท่องเที่ยว

การพิจารณาการใช้ประโยชน์ประเด็นนี้เป็นการเน้นให้มีการสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการเรียนรู้ในวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันหลากหลาย ตลอดจนความเป็นชาติพันธุ์ อันเป็นการช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ความประทับใจ และสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยวให้กับประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการ ทั้งนี้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาจนำไปสู่การสร้างกระบวนการทางสังคมที่ชุมชนท้องถิ่นมีความพยายามในการปรับตัว ภายใต้บริบทของสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการสร้างดุลยภาพระหว่างการผลิตในภาคเกษตรกรรมกับการประกอบอาชีพของชาวบ้านที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน ตลอดจนการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้เอารัดเอาเปรียบของบริษัทนำเที่ยวจากภายนอก อย่างไรก็ดีในส่วนของกิจกรรมการสนับสนุนการ

ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยนั้น สกว. สำนักงานภาคและกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา ได้ร่วมกันสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้ได้พิจารณาเห็นว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคตนั้น ไม่อาจจำกัดตัวเองอยู่แต่เพียงชุมชน หมู่บ้าน แห่งใดหนึ่งอย่างโดด ๆ ได้ แต่พยายามให้มีการรวมตัวกันของชุมชนท่องเที่ยวหลายๆ แห่ง และสร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรหรือจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อให้การบริการและมุ่งให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในการจัดทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน

4. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อจัดการตัวเอง การพิจารณาการใช้ประโยชน์จากการวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านนี้เป็นการคำนึงถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงกระบวนการทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น และหมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนโดยมีจุดหมายปลายทางในการกลับมาบำรุงดูแลรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติชุมชนท้องถิ่นเองก็จะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของการท่องเที่ยวของตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากชุมชนระดับรากหญ้า จนถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น และอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย

5. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะกลไกการพัฒนาชุมชน การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในบริบทนี้ เป็นความพยายามจะชี้ให้เห็นถึงบทบาทของฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรชุมชนท้องถิ่นควบคู่กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติอย่างยั่งยืน ดังนั้นการสนับสนุนโครงการวิจัยแบบนี้เป็นการพยายามที่จะชี้ให้เห็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือได้ว่าเป็น “เครื่องมือและกลไกของชุมชนท้องถิ่น” ในฐานะที่เป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชน และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยยังให้ความสำคัญต่อความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความจำเป็นที่จะต้องมองให้เห็นถึงบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและสภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งสัมพันธ์กับเงื่อนไขภายนอกในระดับภาคและระดับมหภาคที่สามารถเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในท้องถิ่นกับเงื่อนไขภายนอกและยังช่วยชี้ให้เห็นทิศทางของการพัฒนาประเทศที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นชัด

6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะของการสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในบริบทนี้เป็นการย้อนกลับไปพิจารณาปัญหาของสังคมของชุมชนซึ่งอาจพบว่าชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤต ในด้าน

ของความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและ ความยากจน ดังนั้นการพิจารณาประเด็นนี้จึงเป็นความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถเป็นคำตอบส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยพิจารณาการท่องเที่ยวในฐานะของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กองทุนชุมชน การพัฒนาอาชีพและมีมือแรงงาน หัตถกรรมพื้นบ้าน เกษตรปลอดภัยจากสารพิษ รวมทั้งการพลิกฟื้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในด้านการเชื่อมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างหลากหลาย

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชนสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สภาพความเป็นจริงของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวก็คือการที่ภาคเอกชนบางแห่งบางจังหวัดได้มีบทบาทเข้ามาผูกขาดธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการสร้างรายได้และความเจริญเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว และบางครั้งด้วยความไม่เข้าใจในเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อันเนื่องจากชุมชนท้องถิ่นขาดอำนาจในการจัดการท่องเที่ยวของตน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเข้ามากำหนดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้เข้ามามีส่วนสำคัญร่วมกับภาคประชาชน ในการจัดการและหารูปแบบของการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนท้องถิ่น อันจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในระดับล่าง รวมทั้งระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างมาก

4. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ซึ่งจะพิจารณาได้จากองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ เช่น ความน่าสนใจหรือสิ่งดึงดูดใจทั้งสถานที่และการให้บริการ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสะอาดทั้งสถานที่และอาหาร และความสะดวกสบายในการเดินทาง เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าเป็นหน้าที่ของคนทุกคนหรือแทบทุกหน่วยงานต่างมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งสิ้น แต่หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คงหนีไม่พ้นหน่วยงาน ต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การส่งเสริมการท่องเที่ยว เกิดขึ้นโดยพระดำริของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้งทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ได้มีการส่งเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองไทยไปเผยแพร่ในสหรัฐอเมริกา ใน พ.ศ.2467 ได้มีการจัดตั้งแผนกโฆษณาของการรถไฟขึ้น ทำหน้าที่

รับรอง และ ให้ความสะดวก แก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาประเทศไทย รวมทั้งการโฆษณาเผยแพร่ ประเทศไทย ให้เป็นที่รู้จักของชาวต่างประเทศ มีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรมรถไฟ เชียงสะพานนพวงศ์ ต่อมาได้ย้ายมาตั้งที่สถานีรถไฟหัวลำโพง เมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ทรงย้ายไปดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม งานด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ย้ายไปอยู่ที่กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคมด้วย แต่ยังคงทำงานร่วมกับกรมรถไฟ มีสำนักงาน ตั้งที่ถนนเจริญกรุง หน้าไปรษณีย์กลาง

การส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนใน พ.ศ. 2479 เมื่อ กระทรวง เศรษฐกิจการ เสนอ โครงการบำรุงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศสยามต่อคณะรัฐมนตรี โดยเสนอ แผนและวัตถุประสงค์ของการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 งานโฆษณาชักชวนนักท่องเที่ยว

ประการที่ 2 งานรับรองนักท่องเที่ยว

ประการที่ 3 งานบำรุงสถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก

ในการเสนอโครงการนี้ กระทรวงเศรษฐกิจได้เสนอให้จัดเป็นรูปของสมาคมการท่องเที่ยว คณะรัฐมนตรีประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2479 มีมติรับหลักการของการบำรุง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว แต่ไม่รับหลักการในการจัดตั้งให้เป็นรูปสมาคม ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการ ขึ้นคณะหนึ่ง ดำเนินงาน โดยให้กระทรวงเศรษฐกิจ เป็นเจ้าของเรื่อง กระทรวงเศรษฐกิจได้มอบงาน นี้ให้กรมพาณิชย์ เป็นผู้จัดทำเพราะกรมพาณิชย์มีแผนกส่งเสริมพาณิชย์ และท่องเที่ยวอยู่กระทรวง เศรษฐกิจได้ดำเนินการเรื่องนี้ต่อมาจนเมื่อสงคราม โลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้น และสำนักงานถูกกระเปิด จึงเลิกกิจการไปชั่วคราว

เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2492 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นควรปรับปรุงหน่วยงาน ท่องเที่ยวขึ้นใหม่ จึงได้มีมติให้กรมโฆษณา การยกร่าง โครงการปรับปรุงหน่วยงานส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ในการประชุม เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2492 คณะรัฐมนตรีได้มี มติให้กรมโฆษณาการพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมโฆษณาการได้ทำความตกลงกับกระทรวง เศรษฐกิจการ ซึ่งในสมัยนั้นมีชื่อว่า กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ขอโอนกิจการส่งเสริมการท่องเที่ยว จากกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมมาอยู่กับกรมโฆษณาการ สำนักนายกรัฐมนตรี และให้เรียกส่วน งานนี้ว่า “สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว” ใช้งบประมาณของกรมโฆษณาการเป็นงบประมาณ ค่าใช้จ่ายของสำนักงานนี้ ต่อมากรมโฆษณาการได้พิจารณาเห็นว่ากิจการส่งเสริมการท่องเที่ยวกำลัง ดันตัวในประเทศไทยมาก จึงได้จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีฐานะเทียบเท่ากอง เรียกว่า “สำนักงานท่องเที่ยว” โดยพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมโฆษณาการในสำนัก นายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2493

ใน พ.ศ. 2501 เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไปพักรักษาตัวอยู่ ณ โรงพยาบาลวอลเตอร์รีด สหรัฐอเมริกา ได้ศึกษากิจการท่องเที่ยวด้วยความสนใจ และได้ดำริที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศอย่างจริงจัง ในปีต่อมาเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งส่วนราชการ กรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2502 โดยตัด “สำนักงานท่องเที่ยว” ออก แล้วจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การอิสระ เรียกว่า “องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” ชื่อย่อ “อ.ส.ท.” โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2502

ในระยะแรกสถานที่ทำการขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้อาศัย อาคารของกรมประชาสัมพันธ์เป็นสำนักงาน ต่อมาได้ย้ายมาเปิดดำเนินงาน ณ สำนักงานถนนศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2503 ได้ประกอบพิธีเปิด “องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2503

องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจัดตั้งขึ้น โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2502 นั้น มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางรวดเร็ว จำเป็นต้องปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของ อ.ส.ท. ให้มีขอบเขตการปฏิบัติงานกว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในด้านการพัฒนา อนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการส่งเสริมเผยแพร่ จึงได้มีการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้ หน่วยงานการท่องเที่ยวของรัฐ มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการพัฒนาส่งเสริมเผยแพร่ และ ดำเนินกิจการ เพื่อเป็นการริเริ่มให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนคุ้มครองให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

สภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งทำหน้าที่รัฐสภาในการประชุมครั้งที่ 41 วันศุกร์ที่ 20 เมษายน 2522 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับ แล้วปรากฏว่า ร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบธุรกิจ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่ผ่านการพิจารณา ส่วนพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ผ่านการพิจารณาประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 72 วันที่ 4 พฤษภาคม 2522 จัดตั้ง “การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” ขึ้น มีชื่อย่อว่า “ททท.”

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

“การกระจายอำนาจ” เป็นคำหรือสิ่งที่คนในสังคมไทยให้ความสนใจและติดตามเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังจากได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจนที่สุดฉบับหนึ่ง และเป็นผลสืบเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ทำให้การกระจายอำนาจมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น

กระจายอำนาจจึงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้นตามลำดับ และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นหรือในระดับพื้นที่ของไทย รายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐานว่าด้วยการรวมศูนย์อำนาจ

ภายใต้รัฐหนึ่ง ๆ ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องมีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่สถาบันการเมืองการปกครองในศูนย์กลางเสมอ เพื่อมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศหรือระดับโลก เนื่องจากไม่มีกลไกที่เป็น “ตัวแทน” อันชอบธรรมที่จะออกไปมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างพันธมิตรในทางยุทธศาสตร์ การเจรจาต่อรองในด้านผลประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศ หรือการมีตัวแทนเข้าไปนั่งในการประชุมระหว่างประเทศ รวมถึงการเข้าเป็นสมาชิกในองค์การระหว่างประเทศ ดังนั้นรัฐบาลส่วนกลางหรือรัฐบาลระดับชาติจึงมีหน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ภายนอกหรือกิจการวิเทศสัมพันธ์ของรัฐ และมีความสำคัญในฐานะ “ตัวกลาง” ที่คอยประสานและสร้างความร่วมมือในระหว่างบรรดาสถาบันทางการเมืองการปกครองนอกศูนย์กลาง เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพและความร่วมมือในการกระทำต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Interests) ภายในรัฐ ในกรณีนี้ รัฐบาลส่วนกลางมักเข้าไปมีบทบาท ควบคุมระบบเศรษฐกิจและขนส่ง เป็นต้น การรวมศูนย์อำนาจจำแนกได้ใน 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 การรวมศูนย์อำนาจในทางการเมือง หมายถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีสถาบันทางการเมืองที่เป็นศูนย์กลางในการสร้างความเป็นเอกภาพในทางการเมืองภายในรัฐ เพื่อทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนและสะท้อนถึงเจตจำนงร่วมกันของคนภายในรัฐแห่งนั้นๆ

ลักษณะที่ 2 การรวมศูนย์อำนาจในทางการเมืองการปกครอง หมายถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดแบบแผนร่วมกันหรือการจัดระเบียบในทางการเมืองภายในรัฐนั้นๆ รวมถึงการจัดระบบบริการสาธารณะต่างๆ ภายใต้รัฐในด้านที่ถือว่าจำเป็นสำหรับประชาชนทั่วทุกพื้นที่ที่จะต้องได้รับอย่างถ้วนหน้า หรือภายใต้มาตรฐานอันเดียวกัน

การรวมศูนย์อำนาจมีหลักการที่เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะอยู่ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 แหล่งที่มาของความสามารถในการใช้ความรุนแรงโดยชอบธรรมของรัฐจะต้องขึ้นอยู่กับส่วนกลาง คือ กิจการทหารและตำรวจ รัฐจำเป็นต้องมีกองกำลังทหารในการปกป้องคุ้มครองภัยคุกคามจากภายนอก รัฐจำเป็นต้องมีเพื่อทำให้บรรดากฎเกณฑ์ในการรวมอยู่ร่วมกันของคนภายในรัฐ

ประการที่ 2 อำนาจในการตัดสินใจสูงสุดอยู่ที่ส่วนกลาง

ประการที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรวางอยู่บนหลักอำนาจการบังคับบัญชา มีการลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) ที่อำนาจในการสั่งการต่างๆ ทั้งในด้านการกระทำและตัวบุคคลผู้กระทำ มีลักษณะจากบนลงล่าง (Top-down Approach)

การรวมศูนย์อำนาจมีทั้งข้อดีและข้อเสีย สำหรับเหตุผลที่รองรับข้อดีของการสร้างความชอบธรรมให้กับการรวมศูนย์อำนาจ ประกอบด้วย

ข้อที่ 1 ความเป็นเอกภาพของชาติ (National Unity) เนื่องจากรัฐบาลส่วนกลางเป็นสถาบันเดียวที่สามารถกระทำการในนามของผลประโยชน์ส่วนรวม การมีรัฐบาลกลางที่เข้มแข็งย่อมเป็นสิ่งสำคัญ หากรัฐบาลกลางอ่อนแอ ย่อมจะนำไปสู่การต่อสู้ขัดแย้งระหว่างส่วนต่างๆ ในสังคม และปราศจากซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ข้อที่ 2 ความเป็นแบบแผนอันเดียวกัน (Uniformity) เนื่องจากว่ามีแต่เพียงรัฐบาลกลางที่สามารถวางหลักกฎหมายและระบบบริการสาธารณะต่างๆ ที่เป็นแบบแผนและมาตรฐานเดียวกันได้ ย่อมทำให้เกิดการยึดโยงชุมชนที่อยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศเข้าไว้ด้วยกัน

ข้อที่ 3 ความเสมอภาคภายในชาติ (Equality) เนื่องจากการกระจายอำนาจมีจุดอ่อนตรงที่รัฐบาลที่อยู่นอกศูนย์กลางออกไปถูกผลักดันให้ตนเองต้องอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นหรือภูมิภาคของตนเป็นหลัก จึงมีแต่เพียงรัฐบาลกลางที่สามารถแก้ไขความไม่เท่าเทียมอันเกิดจากความแตกต่างในทรัพยากรระหว่างชุมชนต่างๆ ภายในรัฐ

ข้อที่ 4 ความมั่งคั่งของชาติ (Prosperity) ที่ผ่านมา การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการรวมศูนย์อำนาจมักจะไปด้วยกันเสมอ การมีรัฐบาลกลางที่เข้มแข็งย่อมทำให้สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาหรือการวางแผนในทางเศรษฐกิจของชาติได้ อันจะนำไปสู่การระดมทรัพยากรจากส่วนต่างๆ ภายในสังคม

ในรัฐที่มีการรวมศูนย์อำนาจอย่างมาก อำนาจทั้งในทางการเมืองและการบริหารปกครองภายในประเทศถูกรวบเอาไว้ที่รัฐบาลกลางหรือตัวแทนของรัฐบาลกลางอย่างเข้มข้น ปรากฏข้อเสีย หรือจุดอ่อน ได้แก่

จุดอ่อนที่ 1 ความล่าช้าในการตัดสินใจ การกระทำการใดๆ ของเจ้าหน้าที่หรือองค์กรของรัฐบาลกลางย่อมต้องเป็นไปตามอำนาจการตัดสินใจหรือวินิจฉัยสั่งการของส่วนกลาง และต้องเป็นไปตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา ก็ย่อมทำให้การทำงานต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการบริการสาธารณะเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ทันต่อความต้องการของประชาชน

จุดอ่อนที่ 2 ความทั่วถึงและประสิทธิภาพของการจัดทำบริการสาธารณะเป็นไปได้น้อย หากบริการสาธารณะเกือบจะทั้งหมดเป็นหน้าที่ของรัฐบาลกลางย่อมเป็นเรื่องลำบากที่จะจัดทำบริการสาธารณะที่มีอยู่มากประเภทให้ได้ผลดีและทั่วถึงทุกชุมชนท้องถิ่นได้

จุดอ่อนที่ 3 การบริการสาธารณะที่ไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของแต่ละชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากในแต่ละพื้นที่ย่อมมีลักษณะของปัญหา ผลประโยชน์ และความต้องการที่หลากหลาย โครงสร้างทางการเมืองการปกครองที่รวมศูนย์ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำบริการสาธารณะไปตามความจำเป็นของแต่ละพื้นที่ได้

จุดอ่อนที่ 4 เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย การรวมศูนย์อำนาจทั้งในทางการเมืองและการปกครอง ย่อมเป็นการปิดโอกาสที่ประชาชนจะได้เรียนรู้ฝึกฝน และมีประสบการณ์ในการปกครองตนเอง(Self-government)

2. กรอบแนวคิดพื้นฐานว่าด้วยการกระจายอำนาจ

แนวคิดพื้นฐานที่เปรียบเสมือนกับกรอบความคิดใหญ่ในการจัดระบบการปกครองท้องถิ่นนั้น คือ แนวคิดที่ว่าด้วย “การกระจายอำนาจ” (Decentralization) ได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหากแต่มีความแตกต่างหลากหลายอยู่ค่อนข้างมาก จึงทำให้เกิดคำอธิบายและการให้ความหมายของคำดังกล่าวเอาไว้ ดังนี้

โกลิน พลกุล (2528 : 4 : 7) และอิสสระ นิตินันท์ประภาส (2533 : 1) ได้ให้ข้อสังเกตว่า มีความหมายตามหลักภาษาฝรั่งเศสคือ “การเอาอำนาจออกไปจากศูนย์กลาง” ปัญหาที่ตามมาคือ “อำนาจ” หมายถึงอะไร ในขณะที่ จรัส สุวรรณมาลา (2538 : 9-10) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้คนส่วนใหญ่มักตีความคำว่า “อำนาจ” ในคำกระจายอำนาจหมายถึง “อำนาจอธิปไตย” มักกล่าวกันว่าไม่สามารถแบ่งแยกได้ ในความหมายดั้งเดิมของคำดังกล่าวมิได้เน้นเรื่อง อำนาจ (Power) หากแต่เป็นเรื่องของ สภาวะศูนย์กลาง (Central) และสภาวะการกระจายอำนาจ (Decentral) เป็นสำคัญ “คำว่า Decentralization จึงควรหมายถึง การกระจายอำนาจในการตัดสินใจ มิใช่การแบ่งอำนาจอธิปไตยของชาติ การกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นมิใช่การสร้างอธิปไตย หากแต่เป็นการให้ (ยอมรับ) สิทธิในการปกครองตนเองของชุมชนและภูมิภาคภายใต้อธิปไตยของชาติหนึ่งๆ ร่วมกัน”

Samuel Humes IV (1991 : 3) เสนอว่า ควรให้เป็นเรื่องของ “การจัดสรรแบ่งปันอำนาจ” (Distribution of Power) กล่าวคือ เมื่อพูดถึงการกระจายอำนาจภายใต้บริบทของการบริหารปกครองในพื้นที่เรียกว่าท้องถิ่น (Local Governance) ควรเป็นเรื่องของ “จัดสรรหรือแบ่งปันอำนาจ” (Distribution) มิใช่การ “แบ่งแยกอำนาจ” (Division) คำดังกล่าวมักนำไปสู่ความสับสนหรือปะปนกับการใช้แนวคิดเรื่อง รัฐธรรมนูญกับการแบ่งแยกอำนาจ (Constitutional Division of Power between Nation and State) ขณะที่คำว่า “จัดสรร/แบ่งปันอำนาจ” มีความสอดคล้องและอยู่ในขอบวงของแนวคิดต่างๆ ในเรื่องการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นมากกว่า เช่น แนวคิดในเรื่อง (De)centralization, (De)concentration, Devolution และ Delegation

การกระจายอำนาจในความหมายกว้าง ๆ คือ การจัดสรรหรือแบ่งปันอำนาจการตัดสินใจ (หรือในภาษากฎหมายของไทยเรียกว่า การวินิจฉัยสั่งการ) อันเกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะ (Public Affairs) ของรัฐส่วนกลางไปยังหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ

ในรูปแบบของการกระจายอำนาจ มีอยู่ด้วยกันหลายระดับและหลายรูปแบบ การกระจายอำนาจ ควรเป็นเรื่องของ “ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในระบบการเมืองหนึ่งๆ” (Manor. 1999 : 4-12) สามารถแจกแจงขอบข่ายหรือรูปแบบของการกระจายอำนาจ ได้ 5 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 การกระจายอำนาจโดยจำเป็นหรือโดยปริยาย

(Decentralization by Default) เกิดจากสถานการณ์ที่สถาบันหรือองค์กรของรัฐเกิดความล้มเหลว ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีอาจสามารถจะเข้าไปใช้อำนาจหรืออิทธิพลในดินแดนที่ตนปกครอง อยู่ได้ และจากสถานะที่ประชาชนในระดับรากหญ้าเกิดความไม่เชื่อใจในรัฐบาล เหล่านี้จึงเป็นผลให้ ประเทศที่มีภาคประชาสังคมมีความตื่นตัวและเข้มแข็ง จำเป็นต้องลุกขึ้นมาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อชุมชนของตนด้วยตนเอง โดยที่รัฐบาลเองก็ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้น

ลักษณะที่ 2 การแปรรูปกิจการของภาครัฐ (Privatization) ได้แก่

การโยกโอน (Handover) กิจการบางอย่างที่เคยจัดทำโดยหน่วยงานของรัฐ ไปให้ภาคเอกชนเป็นผู้จัดทำแทน เช่น กิจการขนส่งมวลชน กิจการโทรคมนาคม การไฟฟ้า และการประปา เป็นต้น

ลักษณะที่ 3 การกระจายอำนาจภายใต้หลักการแบ่งอำนาจ

(Deconcentration) หมายถึง การแบ่งอำนาจของรัฐบาลกลางไปยังองค์กรในระดับรองที่ออกไปทำงาน ในพื้นที่นอกศูนย์กลางหรือท้องถิ่น โดยที่องค์กรภายใต้หลักการแบ่งอำนาจนี้จะมีอิสระตามสมควร ในการตัดสินใจต่างๆ ภายในพื้นที่ที่ตนดูแล แต่ทั้งนี้อำนาจการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายต่างๆ ยังคงอยู่ที่ส่วนกลาง บางครั้งจึงเรียกการกระจายอำนาจในลักษณะนี้ว่า “การกระจายอำนาจทางการ บริหาร” (Administration Decentralization) (Parker. 1995)

ลักษณะที่ 4 การกระจายอำนาจภายใต้หลักการมอบอำนาจ (Delegation)

มีระดับของการกระจายอำนาจที่ให้อิสระสูงกว่าการแบ่งอำนาจ การกระจายอำนาจเน้นในเชิง “ภารกิจ หน้าที่” มีการกำหนดภารกิจเฉพาะที่ชัดเจนให้องค์กรเหล่านั้นสามารถตัดสินใจและใช้อำนาจหน้าที่ ภายในขอบเขตของตนได้โดยอิสระ แต่รัฐส่วนกลางก็ยังคงมีอำนาจอยู่เหนือองค์กรเหล่านี้โดยอาศัย มาตรการทางกฎหมายเป็นกรอบในการควบคุมและกำกับบทบาทขององค์กรภายใต้หลักการมอบอำนาจ รวมถึงอำนาจในการจัดตั้งและยุบเลิกองค์กรภายใต้หลักการมอบอำนาจ

ลักษณะที่ 5 การกระจายอำนาจภายใต้หลักการโอนอำนาจ (Devolution)

ถือเป็นการกระจายอำนาจที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับของการกระจายอำนาจที่กว้างขวางมากที่สุด ถูกใช้เพื่ออธิบายถึงสถานะที่รัฐส่วนกลางมีการถ่ายโอนหรือยกอำนาจการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ไปยังองค์กรตัวแทนของพื้นที่ ชุมชน หรือท้องถิ่นต่างๆ อย่างกว้างขวาง ส่วนกลางจะไม่เข้ามา มี บทบาทหรือแทรกแซงการทำงานขององค์กรภายใต้หลักการ โอนอำนาจหรือการแทรกแซงจะเกิดขึ้น ต้องเป็นไปอย่างจำกัด ดังนั้น จึงมีการเรียกการกระจายอำนาจในลักษณะนี้ว่า “การกระจายอำนาจ

ในทางการเมือง” หรือ “การกระจายอำนาจที่เน้นความเป็นประชาธิปไตย” (Political of Democratic Decentralization) ทั้งนี้ การโอนอำนาจเท่าที่ปรากฏมีอยู่ด้วยกันใน 2 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 การโอนอำนาจในทางการปกครอง (Administration Devolution) สอดคล้องกับการจัดรูปการปกครองท้องถิ่นตามหลัก “การปกครองตนเอง” (Local-self Government) เป็นหลักการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นของตนเอง โดยตนเอง และเพื่อตนเอง โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระเป็นอย่างสูงในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่และสามารถจัดทำกิจการต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความจำเป็นภายในชุมชนของตน ได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังมีความเป็นอิสระทั้งในทางการคลังและบุคลากร

ระดับที่ 2 การโอนอำนาจในทางนิติบัญญัติ (Legislative Devolution) เป็นรูปแบบของการกระจายอำนาจขั้นสูงสุดที่เป็นไปภายใต้การ จัดรูปแบบการปกครองในระบบรัฐเดี่ยว (Unitary System) จนมีลักษณะเข้าใกล้กับระบบสหพันธรัฐ (Federal System) (Heywood, 2002:167-168) เป็นการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปยังพื้นที่หรือท้องถิ่นหนึ่งๆ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนที่ได้รับการโอนอำนาจสามารถที่จะกำหนดชะตากรรมในทางการเมืองได้ด้วยตนเอง (Home Rule) ผ่านการจัดตั้งสถาบันทางการเมืองในรูป “สภา” (Assembly) ที่เป็นของตนเอง

จากรูปแบบการกระจายอำนาจทั้งห้าลักษณะ เมื่อนำมาใช้ภายใต้บริบทของ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น การกระจายอำนาจจึงควรจะครอบคลุมเฉพาะรูปแบบที่สามถึงรูปแบบที่ห้าเท่านั้น ขณะที่สองรูปแบบแรกควรจัดแยกออกไป เนื่องจากว่า การกระจายอำนาจในรูปแบบแรก เป็นการเกิดขึ้นเองโดยประชาชนมิใช่เป็นผลจากการดำเนินการจัดสรรหรือแบ่งปันอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลาง ขณะที่การกระจายอำนาจในลักษณะของการแปรรูปกิจการภาครัฐนั้น ทำได้ดีสุดมิได้นำไปสู่สภาวะของการกระจายอำนาจที่เป็นจริง

จากความหมายและขอบข่ายโดยกว้าง เมื่อจำกัดกรอบการมองโดยอยู่บนฐานคิดเรื่องการบริหารปกครองในพื้นที่ท้องถิ่น ทำให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากหลักการกระจายอำนาจ แต่เนื่องจากการกระจายอำนาจนั้นมีหลายระดับ หมายความว่า ระบบการปกครองท้องถิ่นในประเทศหนึ่งๆ ย่อมมีอำนาจและความเป็นอิสระที่มากน้อยแตกต่างกันออกไป อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นมีลักษณะของการผสมผสานแนวคิดการกระจายอำนาจที่ต่างรูปแบบกัน

3. รูปแบบของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น สามารถพิจารณาแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 มีความคิดความเชื่อและมีแนวทางการพิจารณาที่เห็นว่าการปกครองท้องถิ่นของทุกประเทศมีความเป็นมาตั้งแต่สมัยโบราณ และอาจมีมานับตั้งแต่มนุษย์ได้ก่อตั้งสังคมการเมืองขึ้นในโลก เช่น มีมาตั้งแต่สมัยกรีก สมัยโรมัน หรือสมัยก่อนหน้านั้น และในกรณีของ

ไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย หรือก่อนสมัยสุโขทัย เช่น การปกครองแบบหัวเมือง และระบบ เวียง วัง คลัง นา เป็นต้น แนวคิดนี้ เรียกได้ว่าเป็นความคิดแบบจารีตนิยม (Patrimonial / Traditionalist Perspective) เชื่อว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นผลผลิตของการปกครองมาแต่โบราณ และเน้นรูปแบบการปกครองแบบที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ เกิดขึ้นและกระจายอยู่ในสังคมต่างๆ โดยที่การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบนี้มีลักษณะเป็นการปกครองตนเอง (Self Government) ของบรรดาผู้นำ หรือของชุมชนต่างๆ ที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์ต่อกัน

แนวทางที่ 2 การปกครองท้องถิ่นเป็นผลผลิตของรัฐสมัยใหม่ (Modern State) คือ ถือกำเนิดมาไม่นานมานี้ และจะมีพัฒนาการอย่างมากในห้วงเวลาที่ประเทศปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสำคัญ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดของสำนักสมัยใหม่นิยม (Modernist Perspective) เห็นว่า การปกครองท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดรัฐสมัยใหม่ขึ้นแล้วนั้น จะมุ่งสนใจถึงบทบาทของรัฐว่าเป็นองค์กรที่มีอำนาจทางการเมืองสูงสุด และเป็นผู้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่นเกิดขึ้นสำหรับการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบที่เป็นทางการ (Formal Institution) เรียกกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นการปกครองท้องถิ่น (Local Self Government) มีลักษณะเด่นๆ คือ รัฐให้การรับรอง ซึ่งการรับรองดังกล่าวอาจเขียนไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศ หรือตราไว้ในพระราชบัญญัติก็ได้ การรับรองโดยรัฐดังกล่าวส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคล (Juristic Person) สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบคือ การกระจายอำนาจทางการบริหาร (Administrative Decentralization) การกระจายอำนาจทางการเมือง (Political Decentralization) และ การกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization)

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเป็นทางการ และเป็นการปกครองตนเองของประชาชน ย่อมมีผลสำคัญต่อการก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนถึงสมาชิกสภาของท้องถิ่น เช่น มีการเลือกตั้งทั่วไป มีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง การกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การพ้นจากตำแหน่ง และการถูกตรวจสอบทางการเมืองและการบริหารองค์กรทั้งโดยส่วนขององค์กรภายในและโดยองค์กรภายนอก

ในส่วนของ การปกครองท้องถิ่นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Institution) เป็นการปกครองตนเอง (Self Government) หรือเรียกว่า การเมืองชุมชนแบบธรรมชาติ (Nature หรือ Community Politics) มีลักษณะสำคัญขึ้นกับโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนนั้นๆเอง ว่าเป็นชนเผ่าหรือเป็นกลุ่มภาษาวัฒนธรรมใด มีวัฒนธรรมการรวมกลุ่ม มีการนับญาติ มีการประกอบอาชีพ การงาน มีระบบการกระจายความมั่งคั่ง มีโครงสร้างทางชนชั้น มีกลุ่มสถานภาพและมีลักษณะของผู้นำ ในลักษณะใด

เนื่องด้วยเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งของผู้นำ การใช้อำนาจของผู้นำ และการพ้นจากตำแหน่งของผู้นำ จึงมักไม่มีกฎที่มีความชัดเจนแน่นอนว่าเป็นเมื่อใดและในลักษณะใด

การแบ่งแยกการปกครองท้องถิ่นออกเป็นรูปแบบที่เป็นทางการ และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเป็นสำคัญ ไม่ได้มีความหมายว่าในโลกความเป็นจริงมีการแบ่งออกเป็น 2 แบบอย่างเด็ดขาด ทุกสังคมการเมือง รวมทั้งประเทศไทยด้วยนั้น ปรากฏว่ามีทั้งการปกครองท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการดำรงอยู่ควบคู่กันภายในชุมชนทางการเมือง มีลักษณะเป็นหน่วยทางการเมืองที่เป็นตัวของตัวเอง (Political Entity) หนึ่งๆ เรียกกันว่า ระบบการเมือง (Political System) หรือ ระบอบการเมือง (Political Regime) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดรูปแบบการปกครองภายในระบบของตน กล่าวคือ จะต้องมีการกำหนดและจัดสรรอำนาจทางการเมืองการปกครองว่าจะให้องค์กรหรือสถาบันใดเป็นผู้ใดมีอำนาจ อีกทั้งอำนาจดังกล่าวถูกใช้โดยองค์กรเดียวหรือหลายองค์กร จากกรอบความคิดนี้จึงเป็นที่มาของแนวคิดในเรื่องการรวมอำนาจ (Centralization) และการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งถูกใช้ในการจัดรูปแบบทางการเมืองการปกครอง (Form of Government) ภายในระบอบการเมือง

อำนาจทางการเมืองการปกครองจะถูกจัดแบ่งออกไปในระหว่างสถาบันทางการเมืองในศูนย์กลางหรือระดับชาติ (Central / National Institutions) กับสถาบันทางการเมืองนอกศูนย์กลางหรือชายขอบ (Peripheral Institution) ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่น (Local) มณฑลหรือจังหวัด (Provincial) หรือภาค (Regional) เสมอ ทั้งนี้ ธรรมชาติหรือลักษณะของการจัดแบ่งในแต่ละรัฐก็จะมี ความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขภายในแต่ละรัฐนั้นเป็นสำคัญ เช่น ข้อกำหนดตามกรอบรัฐธรรมนูญเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางกับชายขอบ (Central-periphery Relationships) แบบแผนทางการบริหารงานบุคคลในภาครัฐ เป็นตัวกำหนดรูปแบบและวิธีการได้มาซึ่งตัวแทนหรือบุคลากรที่จะมาทำงานในสถาบันทางการเมืองการปกครองต่างๆ

ระดับของการจัดสรรแบ่งปันอำนาจภายในรัฐหนึ่ง ๆ มีความแตกต่างกันออกไป สิ่งที่เหมือนกันคือ ไม่มีรัฐใดที่จะมีแต่เพียงสถาบันทางการเมืองในศูนย์กลางหรือชายขอบแต่เพียงอย่างเดียว หากต้องปรากฏทั้งสองสิ่งอยู่ควบคู่กันเสมอ หมายความว่า การรวมศูนย์อำนาจ และการกระจายอำนาจ เป็นสภาวะที่ปรากฏอยู่ร่วมกันเสมอในรัฐสมัยใหม่ทุกแห่ง

4. การปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น

การปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น (Local Self Government) เป็นการปกครองที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในอดีต เรียกว่าเป็น “การเมืองชุมชนแบบธรรมชาติ” (Nature หรือ Community Politics) โดยสภาพการเมืองธรรมชาตินั้นเกิดมาตั้งแต่เมื่อมนุษย์รวมตัวกันเป็นชุมชนทางการเมืองในแต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป

ในสังคมขนาดเล็ก เช่น สังคมแบบล่าสัตว์และเก็บหาอาหาร สังคมชนเผ่าหรือสังคมเกษตรกรรม ระบบเครือญาติหรือความเป็นญาติพี่น้องมีอิทธิพลครอบงำระบบการผลิตและการแบ่งปันทรัพยากร การจัดตั้งองค์กรสังคม สมัครงการพวกและระบบการเมือง ตลอดจนครอบคลุมความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมดเอาไว้

ในสังคมชวาณาไทย กลุ่มเครือญาติเป็นพื้นฐานสำคัญของข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนตลอดมาทุกยุคสมัย สมาชิกของกลุ่มเครือญาติที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน และหมู่บ้านใกล้เคียงจะเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความใกล้ชิดสนิทสนม สนับสนุนและช่วยเหลือเกื้อกูลมากกว่าเพื่อนบ้านหรือชาวบ้านอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ

อาจกล่าวได้ว่า การปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานในทางประวัติศาสตร์ของสังคม จนสามารถกล่าวได้ว่าท้องถิ่นดั้งเดิมนั้นมีสิ่งที่เรียกว่า Local Self Government อยู่แล้ว หากอยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ (Informal) คือ การปกครองในรูปแบบของเครือญาติ วงศ์วาน ตระกูล มีผู้หลักผู้ใหญ่เป็นผู้ดูแล หรือในการปกครองระดับหมู่บ้านหรือชุมชน

ในประเทศยุโรปส่วนใหญ่มีระบบการปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานในทางประวัติศาสตร์ของสังคมที่ค่อยๆ ปรับเปลี่ยนจนเป็นระบบรัฐในยุคปัจจุบัน ในหลายประเทศยังคงมีระบบการปกครองท้องถิ่นที่มีเค้าโครงหรือร่องรอยในทางประวัติศาสตร์ซึ่งอาจไม่ได้มีบทบาทในทางสังคมอีก เช่น ระบบแพริช ในประเทศอังกฤษ เป็นต้น ดังนั้น ที่มาของระบบการปกครองท้องถิ่นในประเทศยุโรปจึงมีพื้นฐานในทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญและนับได้ว่าเป็นระบบการปกครองที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีระบบรัฐและการปกครองประเทศ

ทั้งนี้ สภาพของชุมชนที่เกิดขึ้นในยุคดั้งเดิมเหล่านี้เกิดก่อนระบบรัฐและอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ แม้ว่าในที่สุดแล้วชุมชนต่างๆ จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไปแล้วก็ตาม ชุมชนเหล่านี้ คือ การรวมตัวของสังคมอย่างเป็นธรรมชาติก่อนที่จะได้มีการจัดระบบสังคมในทางการเมืองการปกครองตามอุดมคติในทางการเมือง การจัดระบบเศรษฐกิจและสังคมในยุคสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป ข้อเสียของการปกครองตนเองในรูปแบบนี้ ได้แก่ ไม่มีความยั่งยืนแน่นอน และไม่มีระบบกฎหมายเพื่อรองรับอำนาจของผู้ปกครอง

การกระจายอำนาจเป็นการปกครองที่รัฐและรัฐบาลกลางได้สละอำนาจ หรือมอบอำนาจการตัดสินใจในทางการปกครองและการบริหารของส่วนกลางให้แก่องค์กรอื่นอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ มีการประกาศหลักและแนวทางการมอบอำนาจนั้นไว้เป็นกฎหมาย หรือโดยนโยบายที่สำคัญของประเทศและองค์กรที่สามารถรับมอบอำนาจจากรัฐบาลกลาง มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ สามารถมีทรัพย์สิน มีงบประมาณ มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน รวมทั้งมีบุคลากร ตลอดจนรวมถึงผู้บริหารและสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยทำหน้าที่ให้บริการประชาชนภายใน

อาณาบริเวณหนึ่งๆ ที่มีความชัดเจนแน่นอน องค์กรที่สามารถรับมอบอำนาจ ที่รัฐบาลกลางสละอำนาจมาให้ได้เรียกว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

การปกครองท้องถิ่นแบบกระจายอำนาจ นอกจากจะมุ่งประโยชน์ไปที่การพัฒนาศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มี “ส่วนร่วม” ในการปกครองตนเองแล้ว ยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นวิธีการปกครองและการบริหารประเทศอย่างใหม่ มีการกระจายอำนาจภารกิจหน้าที่การงานที่เป็นภารกิจพื้นฐานจากรัฐบาลกลางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กระทำการแทน เช่น การรักษาความสะอาด การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การจัดการศึกษาชั้นประถม เป็นต้น การกระจายภารกิจหน้าที่ คือ การถ่ายโอนงานให้กระทำการแทนรัฐบาลกลาง และบางเรื่องรัฐบาลกลางก็มักตัดสินใจให้องค์กรเอกชนรับทำแทนรัฐบาลกลาง เช่น ไปรษณีย์ ขนส่ง เป็นต้น

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะมึระดับที่มากน้อยเพียงใด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในรัฐเดียวกันยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลางเสมอ

5. แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น

แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น (Local Democracy) เป็นแนวคิดที่มีมากับชุมชนขนาดเล็ก นั่นคือ เป็นเรื่องของประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) การลงประชามติ (Referendum) มีการเลือกตั้งผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่ต่างๆ แทนตน หรือที่เรียกว่าระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy)

ในสมัยปัจจุบันเป็น Formal Democracy มีผลกระทบต่อกรปกครองท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ในรัฐสมัยใหม่ของแต่ละประเทศ ปัจจัยสำคัญๆ ที่ควรกล่าวถึงมีดังต่อไปนี้

รัฐสมัยใหม่กับการปกครองแบบประชาธิปไตยมีพัฒนาการที่ควบคู่และเกี่ยวข้องกันมา โดยประชาธิปไตยที่ถือกำเนิดขึ้นเมื่อหนึ่งและสองร้อยปีที่ผ่านมานั้นหลักการประชาธิปไตยตัวแทน (Representative Democracy) เป็นสำคัญ หลักการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นจากแนวคิดและการปฏิบัติเรื่องการเลือกตั้ง การขยายสิทธิเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมือง และการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรผลประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) และประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาในทางโลกทางการเมืองสมัยใหม่ ในแนวคิดประชาธิปไตยของโลกสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลทั้งต่อการเมืองระดับชาติ และการเมืองระดับท้องถิ่น รัฐบาลสมัยใหม่ของทุกประเทศล้วนเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ ยังเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมของสภาท้องถิ่น ในการทำประชาพิจารณ์ และแสดงความคิดเห็นต่อการตราข้อบัญญัติของท้องถิ่น

แนวคิดประชาธิปไตยทางตรง ส่งผลให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าชื่อกัน เสนอร่างกฎหมาย (Initiatives) มีสิทธิในการลงประชามติ (Referendum) เรื่องสำคัญๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การจัดเก็บภาษีชนิดใหม่ๆ การยกเลิกหรือยุบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงระบบผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

6. คุณค่าและความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

ภายในรัฐสมัยใหม่ การรวมศูนย์อำนาจมีขีดจำกัด เนื่องจากการบริหารปกครองประเทศที่ประกอบไปด้วยประชากรมากมายและพื้นที่อันกว้างไกลโดยรัฐบาลที่ศูนย์กลาง แต่เพียงสถาบันเดียวย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก หรือเกิดสภาพของความ “ไม่ประหยัดในเชิงขนาด” (Diseconomies of Scale) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการถ่ายเทอำนาจในทางการเมืองการปกครองให้อยู่ในมือขององค์กรหรือสถาบันที่อยู่นอกศูนย์กลางออกไป ด้วยเหตุนี้ คุณค่าและความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้

1. การปกครองท้องถิ่นช่วยสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนภายในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยทางการเมืองการปกครองจำนวนเล็กๆ ที่มีมากมายกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยพื้นที่เหล่านั้นย่อมมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ทำให้การบริหารและการปกครองที่มีลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่รัฐบาลเพียงแห่งเดียว ไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้นๆ จึงจำเป็นต้องกระจายระบบงานให้มีลักษณะคล่องตัวและปรับตัวให้ยืดหยุ่น นั่นก็คือ การสร้างหน่วยการปกครองที่เรียกว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มาจัดทำบริการและแก้ปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น และยังจะเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับหลักความรับผิดชอบตามระบอบประชาธิปไตย (Democratic Accountability)

2. การปกครองท้องถิ่นเป็นโรงเรียนประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการเลือกตั้ง มีระบบพรรคการเมืองระดับท้องถิ่น มีการต่อสู้และการแข่งขันในทางการเมือง ตามวิถีทางและตามกติกา ในที่สุดก็จะทำให้ประชาชนเข้าใจถึงระบบการปกครองตนเอง เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่อยู่ภายใต้โครงสร้างทางการเมืองการ บริหาร ไม่ว่าจะ เป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร และที่สำคัญคือการเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของประชาชน และในที่สุดจะทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองได้ และการที่ปกครองท้องถิ่นช่วยสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจในทางการเมือง ถือได้ว่าเป็นสถาบันฝึกสอนประชาธิปไตยให้ประชาชน

3. สร้างการมีส่วนร่วม (Participation) การมีอยู่ของรัฐบาลในระดับท้องถิ่น หรือในระดับภูมิภาค ย่อมเอื้อต่อประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองได้มากกว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชุมชนของตน และการเข้ามามีการบริหารกิจการสาธารณะต่างๆ ภายในชุมชนด้วยตัวเอง จะเป็นผลให้ประชาชนเหล่านี้ได้เรียนรู้และ

มีประสบการณ์ในทางการเมืองการปกครองตามหลักการปกครองตนเอง และนำไปสู่การเติบโตของ “ความเป็นพลเมือง” ในหมู่ประชาชน

4. สร้างความชอบธรรม (Legitimacy) ความห่างไกลทั้งในทางภูมิศาสตร์ และในทางการเมือง ย่อมทำให้การตัดสินใจโดยสถาบันทางการเมืองที่ห่างไกลออกไปจากชุมชนท้องถิ่น อาจจะไม่ได้รับการยอมรับ ในทางตรงกันข้ามหากการตัดสินใจกระทำในระดับชุมชนท้องถิ่น มีแนวโน้มที่จะได้รับการยอมรับและเป็นการสมเหตุสมผลมากกว่า ทำให้การตัดสินใจในทางการเมืองการปกครองนั้นมีความชอบธรรม

5. ดำรงหลักเสรีภาพ (Liberty) หากอำนาจทางการเมืองการปกครองถูกรวบอยู่ที่ศูนย์กลางมากเกินไป เป็นไปได้ที่จะเกิดการใช้อำนาจในทางที่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และสร้างความเสียหายให้กับสังคมโดยรวมได้ง่าย ในทางตรงข้าม การกระจายอำนาจจึงเป็นมรรควิธีหนึ่งในการปกป้องเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยการให้อำนาจมีการกระจายออกไป อันจะนำไปสู่การสร้างโครงข่ายของการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน (Checks and Balances) ระหว่างศูนย์กลางกับพื้นที่นอกศูนย์กลาง

นอกเหนือจากการให้การอธิบายถึงหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจนั้น กระจายอำนาจยังมีจุดอ่อนหรือข้อเสียเช่นเดียวกับการรวมศูนย์อำนาจ มีอยู่ 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ด้านการเมือง การกระจายอำนาจอาจนำไปสู่ภาวะของความไร้เอกภาพและเสถียรภาพในทางการเมืองได้ เช่น กรณีของรัฐเดี่ยว การกระจายอำนาจที่เกิดขึ้นอาจเป็นแรงผลักดันไปสู่ความเป็นสหพันธรัฐ ส่วนประเทศที่เป็นสหพันธรัฐ ความเป็นเอกภาพอาจจะน้อยลงไปอีก ในกลุ่มประเทศที่มีความเป็นเอกภาพที่ต่ำอยู่แล้ว ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มทางศาสนา ที่มีความแตกต่างกันและขัดแย้งกันอยู่แล้ว การกระจายอำนาจอาจทำให้เกิดความไร้เอกภาพในทางการเมืองได้

ประการที่ 2 ด้านการคลัง การกระจายอำนาจที่มากเกินไป อาจนำไปสู่ความไร้เสถียรภาพในทางการคลังของประเทศได้ เนื่องจากเมื่อสัดส่วนทางการคลังในภาคสาธารณะส่วนใหญ่อยู่ในระดับท้องถิ่น เป็นการยากที่รัฐบาลกลางจะกำหนดทิศทางและควบคุมระบบการคลังของประเทศโดยรวมได้ และหากการใช้จ่ายของท้องถิ่นต่างๆ ปราศจากวินัยในทางการคลัง เช่น การใช้จ่ายอย่างเกินตัว ขณะที่ความสามารถในการจัดเก็บรายได้มีต่ำ จะสร้างปัญหาและเกิดภาวะความไร้เสถียรภาพต่อระบบการคลังของประเทศเป็นอย่างมาก

ประการที่ 3 ด้านความเสมอภาค การกระจายอำนาจยิ่งมาก จะนำไปสู่ความแตกต่างและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างพื้นที่หรือท้องถิ่นต่างๆ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การคลัง คุณภาพชีวิต การบริการสาธารณะ เนื่องจากอำนาจในทางการเมืองและการจัดทำบริการสาธารณะ

ตลอดจนทรัพยากรทางการบริหาร ขึ้นอยู่กับศักยภาพของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ความแตกต่างและไม่เท่าเทียมกันระหว่างท้องถิ่นจึงเกิดขึ้น

ประการที่ 4 ด้านปัญหาการใช้ทรัพยากร เมื่อแต่ละชุมชนมีความเป็นอิสระในกรอบของตน การใช้ทรัพยากรภายในประเทศอาจมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้อย่างไรเสียก็เพราะพื้นที่แต่ละแห่งต่างก็ใช้ทรัพยากรไปตามความต้องการและความจำเป็นของตน ทรัพยากรจึงถูกใช้อย่างกระจัดกระจายและไร้ทิศทาง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบการพัฒนาที่สืบเนื่องมายาวนาน และเป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจหลากหลายประเภท และเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว การมีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับ เพื่อควบคุมพฤติกรรม และการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบพื้นที่และการท่องเที่ยว จึงควรทราบถึงระเบียบข้อบังคับทางกฎหมายด้านการท่องเที่ยวที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้กำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจส่งผลให้ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอาจมีปรับเปลี่ยนไปในอนาคต ดังนั้นหากต้องการดำเนินงานที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องของกฎหมายควรตรวจสอบระเบียบที่ทันสมัยหรือปรึกษาผู้มีความรู้ เช่น นิติกร หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

กฎหมาย หมายถึง รูปแบบหรือกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับพฤติกรรมมนุษย์ในสังคมที่มีลักษณะจริงจังเพื่อให้เกิดผลในการลงโทษ เมื่อมีการฝ่าฝืน ประเทศไทยมีที่มาของกฎหมาย 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 กฎหมายลายลักษณ์อักษร คือ กฎหมายที่มีการบัญญัติขึ้น อย่างมีขั้นตอนชัดเจน ผู้บัญญัติจะต้องมีอำนาจที่จะบัญญัติ

ลักษณะที่ 2 กฎหมายที่ไม่ได้มีการบัญญัติขึ้น คือ กฎหมายที่ได้มีการยึดถือปฏิบัติกันในสังคมมนุษย์หนึ่งมาเป็นเวลาช้านาน มีบทบังคับเป็นกิจจะลักษณะที่จะลงโทษผู้ฝ่าฝืน เช่น กฎหมายจารีตประเพณี ประเทศไทยมีกฎหมายที่ออกมาใช้โดยผู้ที่มีอำนาจหลายอย่าง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่ง การที่ระบบกฎหมายในประเทศไทยมีกฎหมายเช่นนี้ จึงมีการจัดลำดับชั้นของกฎหมายจากลำดับที่มีความสำคัญมากที่สุดและรองๆ ลงมา การจัดลำดับชั้นนี้ทำให้เห็นความสำคัญของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายชั้นรองหรือกฎหมาย ลูกจะไปขัดหรือแย้งกับกฎหมายแม่บทไม่ได้ เนื่องจากกฎหมาย

ถูกต้องอาศัยกฎหมายแม่บทให้อำนาจในการออกกฎหมายไว้ ถ้ามีข้อความขัดหรือแย้งกับกฎหมายแม่บท กฎหมายลูกฉบับนี้ก็จะเสียไปใช้บังคับไม่ได้

1. ลำดับชั้นของกฎหมาย

กฎหมายมีความสำคัญเนื่องจาก กฎหมายมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลทั่วไป และตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 64 บัญญัติว่า บุคคลใดจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ ดังนั้นการประกาศใช้กฎหมายที่มีความสำคัญจึงต้องประกาศให้เป็นที่รู้ทั่วกันโดยเปิดเผยในราชกิจจานุเบกษา เช่น รัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา และกฎกระทรวง เป็นต้น สำหรับกฎหมายชั้นรองมีลักษณะเป็นกฎหมายลูกใช้บังคับบางพื้นที่ บางเวลา เช่น ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่ง จึงไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลำดับชั้นของกฎหมายเรียงตามความสำคัญมากไปหาน้อย มีลำดับ ดังนี้ (พวงค์ ฉัตรวิรุพห์. 2543 : 1-7)

ลำดับที่ 1 รัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ กฎหมายใดมีข้อความ ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ จึงใช้บังคับไม่ได้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ลำดับที่ 2 พระราชบัญญัติ คือ กฎหมายซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ทรงตราขึ้นตามคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา การร่างพระราชบัญญัติเป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 92-94

ลำดับที่ 3 พระราชกำหนด คือ กฎหมายซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 218

ลำดับที่ 4 พระราชกฤษฎีกา คือ กฎหมายซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 221

ลำดับที่ 5 กฎกระทรวง คือ กฎหมายที่กำหนดรายละเอียด เพื่อดำเนินการให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติ หรือพระราชกำหนดนั้นๆ โดยหลักเกณฑ์ใหญ่ๆ ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ หรือพระราชกำหนดแล้ว ถ้าเป็นเรื่องสำคัญจะออกเป็นพระราชบัญญัติ หรือพระราชกำหนด ส่วนเรื่องไม่สำคัญจะออกเป็นกฎกระทรวง รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ หรือพระราชกำหนดเป็นผู้ออก

ลำดับที่ 6 เทศบัญญัติ คือ กฎหมายที่พระราชบัญญัติเทศบาล พระราชบัญญัติอื่น หรือพระราชกำหนดให้อำนาจเทศบาลในการออกเทศบัญญัติใช้ในเขตเทศบาล

ลำดับที่ 7 ข้อบัญญัติจังหวัด คือ กฎหมายที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติอื่น พระราชกำหนด หรือพระบรมราชโองการให้อำนาจองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดออกใช้ในเขตจังหวัด นอกเขตเทศบาล สุขาภิบาล และตำบล ในกรณีที่มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล

ลำดับที่ 8 ข้อบังคับตำบล คือ กฎหมายที่ใช้บังคับในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลฯ ให้อำนาจองค์การบริหารส่วนตำบล ออกใช้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการรับผิดชอบ ดูแล และปกครองท้องถิ่นให้เกิดระเบียบและความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ นอกเหนือจากการบริหารท้องถิ่นให้มีระเบียบเรียบร้อยแล้ว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้าน การท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นอาจมีศักยภาพที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศทางกายภาพและลักษณะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายทุกฉบับ มีรายละเอียดและการปรับปรุงให้ทันสมัยตามกาลเวลา ซึ่งข้อบังคับเพิ่มเติมอาจอยู่ในรูปของกฎกระทรวง ดังนั้น ผู้ที่ต้องการศึกษาระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายเพิ่มเติมอย่างละเอียดควรหาระเบียบฉบับสมบูรณ์และทันสมัย จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายแต่ละเรื่อง ในฐานะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระเบียบที่เกี่ยวข้องที่ควรทำความเข้าใจเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง ควรทราบระเบียบทางตรง และทางอ้อมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยในเรื่องนี้จะกล่าวถึงระเบียบดังกล่าวโดยสรุป และรายละเอียดของกฎหมายที่กำหนดโดยตรงเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2534 ซึ่งจะประกอบด้วยกฎหมายที่เกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวทั้งโดยตรง ทั้งโดยอ้อม และกฎหมายอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง

2.1 พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 เป็นพระราชบัญญัติที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบราชการทั้งในส่วนของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้มีผลให้เกิดกระทรวงที่ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรงเกิดขึ้น พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 ทำให้กระทรวง และส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกระทรวง ได้แก่

1. สำนักนายกรัฐมนตรี
2. กระทรวงกลาโหม
3. กระทรวงการคลัง
4. กระทรวงการต่างประเทศ
5. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
6. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

7. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
8. กระทรวงคมนาคม
9. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
10. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
11. กระทรวงพลังงาน
12. กระทรวงพาณิชย์
13. กระทรวงมหาดไทย
14. กระทรวงยุติธรรม
15. กระทรวงแรงงาน
16. กระทรวงวัฒนธรรม
17. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
18. กระทรวงศึกษาธิการ
19. กระทรวงสาธารณสุข
20. กระทรวงอุตสาหกรรม

ตามพระราชบัญญัติกำหนดให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อำนาจที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การกีฬา และศึกษาด้านกีฬา นันทนาการ และราชการอื่น ๆ ตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนราชการ ดังนี้

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ
4. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
5. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
6. การกีฬาแห่งประเทศไทย
7. สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนันทนาการ (CEB)

อย่างไรก็ตาม นอกจากกระทรวงที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการท่องเที่ยวโดยตรงแล้ว ผลของการปรับกระทรวง ทบวง กรมนี้ ยังส่งผลให้กระทรวงที่มีหน้าที่ดูแลเรื่องอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปด้วย อาทิ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2 พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 เป็นพระราชบัญญัติที่มีเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งองค์การที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” และระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานขององค์การ

นิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายความว่า อุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร โดยมีค่าตอบแทน และหมายความรวมถึง

1. ธุรกิจนำเที่ยว
2. ธุรกิจโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยว
3. ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการและสถานที่ตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว
4. ธุรกิจการขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว
5. ธุรกิจการกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว
6. การดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดง งานออกร้าน การโฆษณา

เผยแพร่หรือการดำเนินการอื่นใดโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อชักนำหรือส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายความว่า ผู้ดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว หมายความว่า บุคคลที่เดินทางจากท้องที่อันเป็นที่อยู่โดยปกติไปยังท้องที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยจุดประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหารายได้

พระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้จัดตั้งองค์กรขึ้นเรียกว่า “การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” หรือเรียกโดยย่อว่า “ททท.” มีฐานะเป็นองค์กรนิติบุคคล มีหน้าที่ความรับผิดชอบตามมาตรา 9 ดังนี้

1. ให้คำปรึกษา แนะนำ ร่วมมือและประสานงานกับส่วนราชการ องค์กร สถาบันนิติบุคคลและเอกชน ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร
2. ส่งเสริม ร่วมมือ หรือดำเนินการในการฝึกอบรมและให้การศึกษา วิชาการต่างๆ เพื่อสร้างบุคลากรให้ได้มาตรฐานและเพียงพอในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
3. ส่งเสริมการทัศนศึกษา
4. ตรวจสอบและรวบรวมหลักฐานต่างๆ จากส่วนราชการ องค์กร สถาบันนิติบุคคลและเอกชนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ทางสถิติเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

5. สำรวจ กำหนดพื้นที่และสถานที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ต้องสงวนไว้เป็นของรัฐและให้อยู่ในความควบคุมดูแลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยให้จัดทำเป็นพระราชกฤษฎีกา

6. สำรวจ วางแผนและดำเนินการ จัดสร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนาบูรณะ หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ภายใต้งบประมาณว่าด้วยการนั้นๆ

7. ประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเท่าที่จำเป็น รวมตลอดถึงการลงทุน หรือร่วมทุน เพื่อเป็นการริเริ่มให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว หรือพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

8. กู้หรือยืมเงินภายในและภายนอกราชอาณาจักร

9. ให้กู้หรือให้ยืมเงิน โดยมีหลักประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สิน เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

10. ออกพันธบัตร หรือตราสารอื่นใด เพื่อการลงทุนหรือร่วมทุนในกิจการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

11. ถือกรรมสิทธิ์ หรือมีสิทธิครอบครองหรือมีทรัพย์สินต่างๆ สร้าง ซื้อ จัดหา ขาย จำหน่าย เช่า ให้เช่า เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อ ยืม ให้ยืม รับจำนำ รับจำนอง ทำการแลกเปลี่ยนโอน รับโอน หรือดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งในและนอกราชอาณาจักร ตลอดจนทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้

12. กระทำกิจการอย่างอื่น บรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จากรายละเอียดจะเห็นว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในด้านการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในเชิงภาพรวม ตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะเห็นได้ว่าให้ การกำกับดูแลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจภัตตาคาร ธุรกิจสินค้าที่ระลึก และธุรกิจงานนิทรรศการ เป็นต้น ซึ่งผู้ดำเนินธุรกิจเหล่านั้นจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมทั้งพระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง หากว่าผู้ประกอบการไม่ได้ดำเนินการใดๆ ตามกฎหมาย หรือกฎระเบียบที่อยู่ในกำกับดูแลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยอำนาจหน้าที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สามารถดำเนินการกับผู้ประกอบการนั้นๆ ได้ เช่น สั่งเพิกถอนใบอนุญาต หากธุรกิจนั้นต้องขึ้นทะเบียนกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2.3 พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 เป็นพระราชบัญญัติที่มีความเกี่ยวข้องกับกำหนดมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเที่ยว การปฏิบัติหน้าที่ การแต่งกาย มารยาทและความประพฤติของมัคคุเทศก์และการอย่างอื่นที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

นิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติ

ธุรกิจนำเที่ยว หมายความว่า การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจัดหรือการให้บริการ หรือการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่พัก อาหาร ทัศนจร และหรือมัคคุเทศก์ ให้แก่นักท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว หมายความว่า ผู้ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว ตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายความว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตามกฎหมายว่าด้วยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

นักท่องเที่ยว หมายความว่า บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นเป็นที่อยู่ โดยปกติไปยังท้องถิ่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ และให้หมายความรวมถึงผู้รับบริการหรือความสะดวกจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวโดยเสียค่าบริการด้วย

มัคคุเทศก์ หมายความว่า ผู้ที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคล โดยได้รับค่าตอบแทน

ค่าบริการ หมายความว่า ค่าจ้างและค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวจ่ายให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สำหรับการจัดการให้บริการ หรืออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่พัก อาหาร และการทัศนจร ในลักษณะเป็นการเหมาจ่าย

ผู้ว่าการ หมายความว่า ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ใบอนุญาต หมายความว่า ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว หรือใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ แล้วแต่กรณี

นายทะเบียน หมายความว่า นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ กรุงเทพมหานคร และนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์จังหวัด ซึ่งผู้ว่าการแต่งตั้งการประกอบธุรกิจนำเที่ยว ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจนำเที่ยว เว้นแต่จะต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต และแบบใบอนุญาตให้เป็นไปตามแบบหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การอนุญาตให้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 การประกอบธุรกิจนำเที่ยวเฉพาะพื้นที่ หมายความว่า การประกอบธุรกิจนำเที่ยวไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใด ในจังหวัดหนึ่งจังหวัดใด และจังหวัดที่มีเขตพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดนั้น

ประเภทที่ 2 การประกอบธุรกิจนำเที่ยวในประเทศ หมายความว่า การประกอบธุรกิจนำเที่ยวไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดภายในราชอาณาจักร

ประเภทที่ 3 การประกอบธุรกิจนำเที่ยวต่างประเทศ หมายความว่า การประกอบธุรกิจนำเที่ยวไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดในต่างประเทศหรือนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดภายในประเทศ

กฎกระทรวง พ.ศ. 2536 ได้กำหนดให้ธุรกิจนำเที่ยวต้องไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ และจรรยาบรรณของธุรกิจนำเที่ยว อันเป็นมาตรการอย่างหนึ่งของการส่งเสริมและควบคุมธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ในปี พ.ศ.2541 จึงได้มีการกำหนดพฤติกรรมที่ถือว่าการกระทำที่นำมาซึ่งความเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ และจรรยาบรรณของธุรกิจนำเที่ยวไว้ ดังนี้

1. ประกอบธุรกิจโดยไม่ซื่อสัตย์สุจริต หรือไม่รับผิดชอบ หรือขาดคุณธรรมหรือกระทำการอื่นใด เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ
2. เสนอราคานำเที่ยวหรือรับจัดนำเที่ยวในราคาต่ำกว่าทุน ซึ่งโดยในความเป็นจริงไม่อาจจะเป็นไปได้ นอกจากจะแสวงหาผลประโยชน์ต่างๆ อันไม่ชอบในภายหลัง
3. การที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้เรียก หรือรับ หรือยินยอมจะรับประโยชน์อันไม่เป็นธรรมจากมัคคุเทศก์
4. การบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำมัคคุเทศก์ให้ขายรายการนำเที่ยวนอกรายการปกติ (Optional Tour) ในราคาสูงผิดปกติ
5. การหาประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรมจากนักท่องเที่ยว เช่น ขอค่าบำเหน็จการขอรับการสนับสนุนและรับการอุปถัมภ์ด้านพาหนะและอื่นๆ จากผู้ขายสินค้าที่ระลึก ร้านค้า อัญมณี หรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง โดยตอบแทนด้วยการนำนักท่องเที่ยวไปซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านดังกล่าว ถ้าเป็นการกระทำไปโดยทราบว่าเป็นสินค้าหรือบริการนั้นมีราคาสูงผิดปกติ หรือหลอกลวงเพื่อให้ได้รับส่วนแบ่งรายได้จากการขายสินค้าหรือบริการดังกล่าว
6. ไม่จ่ายค่าจ้างหรือไม่คืนเงินค่าใช้จ่ายที่มัคคุเทศก์ต้องสำรองจ่ายไปก่อนเพื่อการจัดนำเที่ยวให้กับมัคคุเทศก์ภายใน 30 วัน นับจากที่มีคำขอ
7. ในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจนำเที่ยว ได้กระทำหรือสนับสนุนให้มีการกระทำดังต่อไปนี้

- 7.1 การกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการทำลายสิ่งแวดล้อม การทารุณสัตว์ การค้าแรงงานข้ามชาติ การค้าประเวณี หรือกิจกรรมทางเพศ และยาเสพติด
- 7.2 การกระทำที่ขาดมนุษยธรรม
- 7.3 การกระทำอื่นใดที่นำมาซึ่งความเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงต่อ ศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีของไทย

8. ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องร่วมกัน กำหนดขึ้น โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

การเป็นมัคคุเทศก์ ห้ามมิให้ผู้ใดเป็นมัคคุเทศก์เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็น มัคคุเทศก์จากนายทะเบียน การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต และแบบใบอนุญาต ให้เป็นไปตามแบบหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การอนุญาตให้เป็นมัคคุเทศก์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 มัคคุเทศก์ทั่วไป หมายความว่า มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวครอบคลุมในทุกสาขา สำหรับนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ

ประเภทที่ 2 มัคคุเทศก์เฉพาะ หมายความว่า มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวเฉพาะสาขา เช่น สาขาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการนำเที่ยวป่า เป็นต้น อันเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในสาขานั้นๆ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการจะทราบ สำหรับผู้ฝ่าฝืนดำเนินธุรกิจนำเที่ยว หรือเป็นมัคคุเทศก์โดยมิได้รับใบอนุญาต พระราชบัญญัตินี้ได้ กำหนดโทษไว้ในกรณีที่มีโทษจำคุกปรับ และโทษทั้งจำและทั้งปรับ

2.4 พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2478

พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2478 เป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตดำเนินการกิจการห้องพักรักษาเพื่ออยู่หรือพักชั่วคราว

นิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติ

โรงแรม หมายความว่า บรรดาสถานที่ทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้น เพื่อรับสินจ้างสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลที่ประสงค์จะหาที่อยู่หรือที่พักชั่วคราว

นายทะเบียน หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีได้แต่งตั้งขึ้นให้มีหน้าที่รับจดทะเบียนและควบคุมโรงแรม

ผู้พัก หมายความว่า คนเดินทาง หรือบุคคลอื่นใดซึ่งเจ้าสำนักจัดให้พักอาศัยในโรงแรมเพื่ออยู่ หรือพักชั่วคราว โดยจะเสียสินจ้างหรือไม่ก็ตาม

เจ้าสำนัก หมายความว่า บุคคลผู้ควบคุมและจัดการ โรงแรม โรงแรมจะเปิดดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตและจดทะเบียน โดยถูกต้องโดยนายทะเบียนจะอนุญาตเมื่อโรงแรมนั้นมีความมั่นคง ความสะอาด ช่องอากาศ และสถานที่ไม่ขัดกับอนามัย ไม่เป็นแหล่งมั่วสุมสำหรับใบอนุญาตดังกล่าวจะใช้ได้ปีต่อปี การออกใบอนุญาตจะต้องมีการเสียดำเนินการด้วยตามกฎหมาย การเปลี่ยนชื่อหรือยี่ห้อ การย้ายสถานที่ การเพิ่มหรือลดจำนวนห้องสำหรับพักในโรงแรม จะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียนผู้ใดเปิดโรงแรมขึ้น โดยมีได้รับใบอนุญาตอย่างถูกต้อง มีความผิดซึ่งมีโทษปรับและอาจถูกยึดหรือเพิกถอนใบอนุญาต

2.5 พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509

พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ.2509 เป็นพระราชบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมสถานบริการบางประเภท ซึ่งอาจดำเนินการไปในทางกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชนและจัดให้มีการแสดงเพื่อความบันเทิงในสถานบริการนั้นๆ อย่างไม่เหมาะสมเป็นเหตุให้เยาวชนเอาเยี่ยงอย่างจนประพฤติดุศีลเสื่อมทรามลง กฎหมายนี้จึงควบคุมสถานบริการดังกล่าว รวมถึงการแสดงเพื่อรักษาไว้ ซึ่งความสงบเรียบร้อย ศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของชาติต่อไป

นิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติ

สถานบริการ หมายความว่า สถานบริการที่ตั้งขึ้นเพื่อให้บริการโดยหวังประโยชน์ในการค้า ดังต่อไปนี้

1. สถานเต้นรำ รำวงหรือรอกเงิง ประเภทที่มีและไม่มีหญิงพาดเนอร์บริการ
2. สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายและบริการ โดยมีหญิงบำเรอสำหรับปรนนิบัติลูกค้า หรือมีที่สำหรับพักผ่อนหรือมีบริการนวดให้แก่ลูกค้า
3. สถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัว ซึ่งมีผู้บริการให้แก่ลูกค้า
4. สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่าย โดยจัดให้มีการแสดงหรือการแสดงอื่นใดเพื่อการบันเทิงพนักงานเจ้าหน้าที่ สำหรับกรุงเทพมหานคร หมายความว่า ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ส่วนในจังหวัดอื่น หมายความว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดการจัดตั้งสถานบริการต้องได้รับการอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้รับอนุญาตตั้งสถานบริการมีหน้าที่ต้องควบคุมการแสดง มิให้เป็นไปในทางลามกหรืออนาจาร และมีให้สัตว์ร้ายเข้าร่วมการแสดงในสภาพที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ชม หากฝ่าฝืนเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้งดการแสดงเช่นนั้นได้

2.6 พระราชบัญญัติโบราณสถาน

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งที่สร้างสรรค์โดยคนรุ่นก่อนๆ

โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์เป็นกิจกรรมที่จะต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสิ่งปลูกสร้างหรือผลงานของคนโบราณเหล่านี้ถือเป็นภูมิปัญญาที่ตกทอดมาสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลาน และสิ่งเหล่านี้ไม่อาจสร้างทดแทนขึ้นมาใหม่ได้หากถูกทำลายหรือพังทลายไป เนื่องจากความมีคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุเหล่านี้ คือ ความเก่าแก่ที่บอกเรื่องราวความเป็นมาของอดีต

นิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติ

โบราณสถาน หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะประวัติศาสตร์หรือ โบราณคดี ทั้งนี้ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย

โบราณวัตถุ หมายความว่า สสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถานจากมนุษย์หรือซากสัตว์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์ หรือ โดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะประวัติศาสตร์หรือ โบราณคดี

ศิลปวัตถุ หมายความว่า สิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีตและมีคุณค่าสูงในทางศิลปะเพื่อป้องกันผลกระทบต่อโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโดยประกาศของอธิบดีกรมศิลปากรแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้ผู้เข้าชมปฏิบัติในระหว่างเข้าชมได้ และจะกำหนดให้ผู้เข้าชมเสียค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่นด้วยก็ได้ การจัดให้เข้าชม โบราณสถานที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยเรียกเก็บค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่นและเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม อธิบดีอาจอนุญาตเป็นหนังสือให้บุคคลใดเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาประโยชน์ในบริการ โบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว และมีใช่เป็น โบราณสถานที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับกรณีที่ต้องคุ้มครองชนใดจะมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์และมี โบราณสถานอยู่ด้วย จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่กำหนดไว้

2.7 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นพระราชบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้และของป่า สัตว์ ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขา ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติตามเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป

นิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติ

ที่ดิน หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึงภูเขา ห้วยหนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

อุทยานแห่งชาติ หมายความว่า ที่ดินที่ได้กำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้

ไม้ หมายความว่า พันธุ์ไม้ทุกชนิดที่เป็นต้น เป็นกอ เป็นเถา ตลอดจนส่วนต่างๆ ของไม้

สัตว์ หมายความว่า สัตว์ทุกชนิด ตลอดจนส่วนต่างๆ ของสัตว์ สิ่งที่เกิดจากสัตว์ และสิ่งที่สัตว์ทำขึ้นเพื่อเป็นการคุ้มครองพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้คงสภาพเดิมมากที่สุด และให้การเข้าไปในอุทยานแห่งชาตินั้นก่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดหรือไม่เกิดเลย พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติได้กำหนดข้อห้ามไว้ครอบคลุมกิจกรรมจำนวนมาก เป็นการห้ามมิให้บุคคลใดกระทำการดังต่อไปนี้

ภายในเขตอุทยานแห่งชาติ

1. ชีตถือหรือครอบครองที่ดินรวมตลอดถึงก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า
2. เก็บ หา นำออกไป ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่ หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น
3. นำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์
4. ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพแก่ ดิน หิน ทราย
5. เปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำห้วย หนอง บึง ท่วมพันหรือแห้ง
6. ปิดหรือทำให้กีดขวางแก่ทางน้ำ ทางบก
7. เก็บ หา นำออกไป ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว
8. เก็บ หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่ดอกไม้ ใบไม้ หรือผลไม้
9. นำยานพาหนะเข้าออก หรือขับขี่ยานพาหนะในทางที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้นเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
10. นำอากาศยานขึ้นลงในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
11. นำหรือปล่อยปลุสัตว์เข้าไป

12. นำสัตว์เลี้ยง หรือสัตว์พาหนะเข้าไป เว้นแต่ได้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติของรัฐมนตรี
13. เข้าไปดำเนินการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ เว้นแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
14. ปิดประกาศ โฆษณา หรือจัดเขียนในที่ต่างๆ
15. นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์ หรืออาวุธใดๆ เข้าไป เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไขซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาตได้กำหนดไว้
16. ยิงปืน ทำให้เกิดระเบิดซึ่งวัตถุระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิง
17. ส่งเสียงอื้อฉาว หรือกระทำการอื่น อันเป็นการรบกวนหรือเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่คนหรือสัตว์
18. ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ ในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น
19. ทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งอาจทำให้เกิดเพลิง

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ เป็นเหตุให้มีสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่หรือมีสิ่งอื่นใดในเขตอุทยานแห่งชาติผิดไปจากสภาพเดิม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิด ทำลาย รื้อถอนสิ่งนั้นๆ ออกไปให้พ้นอุทยานแห่งชาติ หรือทำให้สิ่งนั้นๆ กลับสู่สภาพเดิมแล้วแต่กรณี ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามหรือถ้าไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือเพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่อุทยานแห่งชาติ พนักงานเจ้าหน้าที่จะกระทำการดังกล่าวแล้วอย่างใดอย่างหนึ่งเสียเองได้ตามสมควรแก่กรณี

นอกจากกฎหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อมแล้ว ยังมีกฎหมายอื่นอีกซึ่งมีความเกี่ยวข้องและผู้ที่มิหน้าที่ดูแลรับผิดชอบหรือจัดการการท่องเที่ยวควรทราบ อย่างไรก็ตามที่มีได้นำรายละเอียดมากกล่าวในเรื่องนี้

เนื่องจากกฎหมายเหล่านี้จะเกี่ยวกับภาพรวมและหมายรวมถึงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวระดับประเทศ เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการเข้าเมืองของนักท่องเที่ยวต่างชาติ การคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ หรือการขอคืนภาษีของนักท่องเที่ยว ฯลฯ

3. นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แม้การท่องเที่ยวจะได้รับความสนใจตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่การส่งเสริมการท่องเที่ยวในสมัยนั้นไม่ได้มีแผนในด้านการพัฒนาพื้นที่ หรือการจัดการท่องเที่ยว จนกระทั่งพ.ศ.2519 จึงเกิดแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวแผนแรกขึ้น ซึ่งทำการศึกษาโดย Netherlands Institute of Tourism Consultants และบริษัท เอส.จี.วี. ณ ถลาง เป็นแผนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางกายภาพ สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้การ

ท่องเที่ยวเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องและทำรายได้ให้กับประเทศเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่า จาก พ.ศ. 2519 – 2523 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540 : 90)

บทบาทหน้าที่ของการท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนไป คือจากการเป็นสื่อสร้างความรัก ความภาคภูมิใจในชาติ มาเป็นเครื่องมือสร้างรายได้ให้กับประเทศ ในพ.ศ.2522 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงได้รับการยกฐานะเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน ทำให้การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวได้กระทำอย่างจริงจังขึ้น โดยในพ.ศ.2523 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไทย เพื่อใช้เป็นฐานในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ซึ่งครั้งนั้นได้วางแผนทั้งหมดมากกว่า 50 แผน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย. 2540 : 1–2)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ทำอย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น หลังจากรายได้จากการท่องเที่ยวพุ่งสูงเป็นอันดับ 1 ของประเทศใน พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540 : 90) กล่าวคือ มีทั้งการศึกษาพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว พร้อมกับการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น จัดให้ พ.ศ.2530 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand Year) ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีทำให้อัตราการเพิ่มของนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงถึงร้อยละ 23.59 จากปี 2529 และสามารถทำรายได้เข้าประเทศสูงถึง 50,024 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2529 ถึงร้อยละ 25.4 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540 : 90)

จากความสำเร็จเป็นอย่างสูงของการรณรงค์ใน พ.ศ.2530 ทำให้รัฐบาลยิ่งมองเห็นศักยภาพของการท่องเที่ยวในการที่จะเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ พ.ศ.2531 – 2532 จึงถูกกำหนดขึ้นเป็นศิลปวัฒนธรรมไทย (Thailand Arts and Crafts Year) (ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ. 2538 : 48) นอกจากการรณรงค์อย่างต่อเนื่องในระดับประเทศแล้ว ยังมีการรณรงค์ในระดับจังหวัดด้วย โดยให้แต่ละจังหวัดเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ รื้อฟื้นประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น จัดคำขวัญประจำจังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์จุดเด่นของจังหวัด ในการเชิญให้นักเดินทางมาท่องเที่ยว

การรณรงค์ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เห็นได้จากจำนวนรายได้จากการท่องเที่ยวที่สูงขึ้นทุกปี เช่น เพิ่มปี 4 เท่า จาก พ.ศ. 2530–2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 90) แต่การพัฒนาความสามารถในการรองรับของพื้นที่ท่องเที่ยวกลับตามไม่ทัน เพราะข้อจำกัดของงบประมาณ ขาดการประสานงานระหว่างการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งมักอยู่ในความรับผิดชอบของคนละหน่วยงานกัน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเสื่อมความนิยมลง จากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2539 พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมที่ต้องเข้าไปติดตามแก้ไขถึง 172 แห่งทั่วประเทศ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2541 : 6–16) นอกจากผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว

ตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ถูกทบทวนถึงการกระจายของรายได้เหล่านั้น ว่าได้ตกถึงมือคนในพื้นที่มากน้อยเพียงไร

นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย มีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ เป็นหลัก ทำให้เกิดการเร่งรัดพัฒนาการท่องเที่ยว โดยแรงผลักดันจากทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อผลประโยชน์ตรงกัน คือ ตัวเลขรายได้จากธุรกิจการท่องเที่ยวที่แม้จะเติบโตเป็นที่น่าพอใจขึ้นทุกปี แต่เป็นการเติบโตบนฐานของความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมต่อคนในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาต้องถูกทบทวน เกิดการปรับตัวจัดสมดุลใหม่ เห็นได้จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้มีการปรับตั้งเรื่องนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ เช่น จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และทำให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) จัดทำนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ (Ecotourism) ขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการเคลื่อนไหวในช่วงปี 2539 ถึงปัจจุบัน

พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แสดงเจตนารมณ์และนโยบายของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2549 ว่า รัฐบาลจะพัฒนาประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ มีมาตรฐานความปลอดภัย และบริการระดับสากล เน้นเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมไทยควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงรุก ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬาที่ได้จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551 โดยได้กำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวแห่งเอเชียภายในปี พ.ศ. 2551 โดยตั้งเป้าไว้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 20 ล้านคน มีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 700,000 ล้านบาท โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 3 ยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งกำหนดกลยุทธ์และแนวทางดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันตลาดเชิงรุกทั้งใน

และต่างประเทศ โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ จัดทำสื่อการขายที่มุ่งเน้นคุณภาพสินค้า และความหลากหลายให้ตรงกลุ่มเป้าหมายการตลาดท่องเที่ยวตามภารกิจยุทธศาสตร์ สร้างโอกาสในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การเพิ่มประสิทธิภาพสื่อส่งเสริมการตลาดและส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น Gateway ในภูมิภาคเอเชีย โดยมีแนวทาง การดำเนินการ คือ นำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวในลักษณะ Combined Destination ทั้งภาคเอกชนและกรอบความร่วมมือของภาครัฐ (ทางบก, ทางอากาศ) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางบกกับประเทศเพื่อนบ้าน และส่งเสริมความร่วมมือการท่องเที่ยวได้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบสารสนเทศ โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ

1. ระบบสารสนเทศด้านการตลาดและพัฒนา
  - 1.1 ปรับปรุง Website ให้เป็น Portal Site เพื่อเพิ่มช่องทางให้บริการ
  - 2 ลักษณะ คือ E-commerce และ B to B
  - 1.2 ระบบ Call Thailand ทาง Internet เพื่อพัฒนาระบบ Call Center ให้สามารถบริการได้ 24 ชั่วโมง
  - 1.3 จัดทำ Database ของกลุ่ม High-yield และ Expats เพื่อใช้ เสนอขาย Package/Promotion ทาง Direct Mail
  - 1.4 จัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยว
2. ระบบสารสนเทศด้านการบริหาร
  - 2.1 จัดทำระบบ Excellent Center ที่เป็นศูนย์ข้อมูลด้าน การท่องเที่ยว เพื่อการวางแผนอ้างอิงและบริการประชาชน
  - 2.2 จัดทำระบบฐานข้อมูลและสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เผยแพร่ประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วโลก
  - 2.3 สร้างระบบเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก
  - 2.4 พัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลทางการท่องเที่ยวระหว่าง ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริม World Event Marketing โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ เสนอขายเทศกาลงานประเพณีและกิจกรรม ให้เป็นสินค้า การท่องเที่ยวหลัก ทั้งกับ Trade และ Consumer ในตลาดที่มีศักยภาพ และมีความสนใจอย่างครบวงจร สร้างความต่อเนื่องและความสม่ำเสมอในการจัด World Event Marketing เพื่อนักท่องเที่ยวจดจำและเกิดค่านิยมในการเดินทางท่องเที่ยว สร้างช่องทางการขายให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1 สร้าง พัฒนา พื้นฟู และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการคือ สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เป็น Magnet และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายใน

จังหวัด กลุ่มจังหวัด ภูมิภาคและประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่อนุรักษ์ และพัฒนาเพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักตามประเภทสินค้าการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตามศักยภาพและโอกาส

กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ ส่งเสริมให้ชุมชนและประชาชนสามารถพัฒนาและบริหารธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อขยายฐานเศรษฐกิจและวิสาหกิจชุมชน สร้างและบูรณาการระบบพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐาน สากลเป็นศูนย์การเรียนรู้ในภูมิภาค เพิ่มปริมาณและคุณภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ฯ ทั้งในและต่างประเทศ สนับสนุนและสร้างมาตรฐานสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก

กลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มมาตรฐานการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ เพิ่มประสิทธิภาพของภาครัฐในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในการผ่านเข้าออกประเทศไทย ประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการอำนวยความสะดวกการผ่านแดน จัดให้มีระบบบริการข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้ได้ มาตรฐานสากลในแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงระบบการขนส่ง และการเชื่อมโยงเส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ชาติ ภูมิภาค กลุ่มจังหวัด และจังหวัด

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนามาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ พัฒนาระบบอำนวยความสะดวกและเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการของภาครัฐเกี่ยวกับความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศในการส่งเสริมบริการที่เป็นธรรมและแก้ไขปัญหา การเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว จัดทำมาตรฐานความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และให้มีการบังคับใช้อย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ

กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มขีดความสามารถของกระทรวงฯ เพื่อให้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ ปรับโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงานภายในกระทรวงฯ ให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามนโยบายรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐาน พัฒนาทักษะและขีดความสามารถของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามยุทธศาสตร์ฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐาน พัฒนาระบบบริหารจัดการภายในของกระทรวงฯ ให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ

วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 สร้างระบบการวางแผน จัดการงบประมาณ และติดตามประเมินผลของหน่วยงานตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการในทุกระดับทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนในประเทศ และต่างประเทศ โดยมีแนวทางการดำเนินการคือ พัฒนาสมรรถนะและศักยภาพในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแนวคิดริเริ่มด้านการท่องเที่ยวในทุกระดับ จัดให้มีระบบรองรับ ป้องกัน และแก้ปัญหาวิกฤติที่มีผลกระทบต่อ การท่องเที่ยว โดยมีกองทุน “Crisis Management Fund” เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจัดสรรจากรายได้ภาครัฐที่มาจาก การท่องเที่ยว พัฒนากลไกเพื่อรองรับความร่วมมือการท่องเที่ยวในระดับพหุภาคี และทวิภาคี ให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นแกนกลางในการบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับกลุ่มจังหวัด ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ จัดให้มีการศึกษา ทบทวน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและ ทางอ้อมในเชิงบูรณาการอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถ ในการออกข้อบังคับต่างๆ ที่ส่งเสริม สนับสนุน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้าน การท่องเที่ยว มีความรู้และเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ด้านการท่องเที่ยว

นโยบายของรองนายกรัฐมนตรี, รักษาการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

รองนายกรัฐมนตรี (นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย) ได้เห็นความสำคัญของงานวัฒนธรรม และกำหนดนโยบายด้านวัฒนธรรม ไว้อย่างชัดเจนดังนี้

นโยบายที่ 1 อนุรักษ์เพื่อสร้างคุณค่าทางพาณิชย์

นโยบายที่ 2 เพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

นโยบายที่ 3 เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันเวทีโลก

นโยบายที่ 4 ส่งเสริมการศึกษา โดยเน้นแหล่งโบราณคดี พิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้

นโยบายที่ 5 ส่งเสริมความมั่นคงด้วยมิติทางวัฒนธรรมใน 2 มิติ คือ มิติระหว่างประเทศ และมิติภายในประเทศ

นโยบายที่ 6 สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย จัดงานฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี จัดเป็น Event ใหญ่ๆ หรือมหกรรม

นโยบายที่ 7 นำวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลาคิดใจ ขกระดับจิตใจให้ละเอียดอ่อน อ่อนโยน มีน้ำใจ

นโยบายที่ 8 ให้ความสำคัญที่มีบทบาทในการสร้างงาน สร้างรายได้ ส่งเสริมอาชีพทางศิลปการออกแบบผลิตภัณฑ์ สร้างเอกลักษณ์ของสินค้าไทย

นโยบายที่ 9 ใช้วัฒนธรรมในการพัฒนาคน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ยุทธศาสตร์ที่ 1 รักษา สืบทอด วัฒนธรรมของชาติและความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างมั่นคง

1. ศึกษาวิจัย อนุรักษ์ มรดกทรัพย์สินทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมให้เป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

2. ส่งเสริม ฟันฟู สืบทอด ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย

3. ฟันฟู สืบทอด ภูมิปัญญาไทย

4. ชำรงรักษาวัฒนธรรมระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับสถาบันชาติ ศาสนา

พระมหากษัตริย์

บริบทพื้นที่วิจัยชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

1. ประวัติชุมชน อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เดิม เป็นตำบลสิงหนาท อำเภอราชคราม (อำเภอบางไทรในปัจจุบัน) กรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2480 ทางราชการได้ตั้งเป็นกิ่งอำเภอลาดบัวหลวง โดยตั้งที่ทำการกิ่งอำเภอลาดบัวหลวงในที่ดินเอกชนอุทิศให้ อยู่ริมคลองพระยาบันลือฝั่งทิศเหนือ หลังจากนั้นอีกประมาณ 10 ปี คือ ในปี พ.ศ. 2490 จึงได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ

ย้อนหลังไปประมาณ 16 ปีก่อน การคมนาคมติดต่อกับพื้นที่ภายนอกใช้การคมนาคมโดยเส้นทางหลัก คือ คลองพระยาบันลือ คลองสาน ต่อมาจึงมีการบุกเบิกก่อสร้างถนนสายลาดบัวหลวง – ไม้ตรา และถนนสายคลังชัน – สุพรรณบุรี การคมนาคมจึงลดความสำคัญลงหันมาใช้การคมนาคมทางบกแทน

อำเภอลาดบัวหลวง มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม เป็นทุ่งนา ไม่มีภูเขา ไม่มีแม่น้ำ มีแต่ลำคลอง มีพื้นที่ประมาณ 198,923 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 124,327 ไร่ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 65 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 69 กิโลเมตร

ทิศเหนือ จดเขตตำบลคู์สลอดและตำบลพระยาบันลือ ติดต่อกับอำเภอบางไทรและอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศใต้ จดเขตตำบลสิงหนาท ตำบลคลองพระยาบันลือ ตำบลสามเมือง ติดต่อกับอำเภอสสามโลก อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

ทิศตะวันออก จดเขตตำบลพระยาบันลือ และตำบลสิงหนาท ติดต่อกับอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันตก จดเขตอำเภอลาดบัวหลวง ตำบลหลักชัยและตำบลสามเมือง ติดต่อกับอำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

พื้นที่ทั้งหมดของอำเภอ 124,327 ไร่ ราษฎรในอำเภอลาดบัวหลวง ประกอบอาชีพต่างๆ อาชีพหลักของราษฎรคือ อาชีพการเกษตร มีพื้นที่ทำการเกษตร ร้อยละ 95.89 และพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 4.09 รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้าง อาชีพรับราชการ และอาชีพอื่นๆ

อาชีพหลักของราษฎรในอำเภอลาดบัวหลวง คืออาชีพการเกษตร โดยจำแนกได้ ดังนี้
พื้นที่ทำนา 89,076 ไร่ พันธุ์ข้าวที่ใช้ในการเพาะปลูกส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ข้าว พันธุ์ส่งเสริม เช่น สุพรรณบุรี 1 ชัยนาท 1 โพธิ์ทอง กข.35 ซึ่งมีระยะเวลาเพาะปลูก ประมาณ 110 วัน ส่วนใหญ่ทำนาปีละ 2-3 ครั้ง

พื้นที่สวน 11,200 ไร่ อาทิ มะพร้าว น้ำหอม มะม่วง ฝรั่ง ส้มโอ ชมพู่ ละมุด

พืชผัก 3,085 ไร่ คือ ผักปลอดสารพิษส่งออก และผักบุ้งไทย

บ่อปลาและบ่อกุ้ง 4,170 ไร่ อาทิ ปลาตะเพียน ปลานิล ปลาดุก ปลาสร้อย ปลาทับทิม เลี้ยงสัตว์ เช่น โค แพะ แกะ สุกร เป็ด ไก่ และนกกระทา

การอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ในเขตอำเภอลาดบัวหลวง มีโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งหมด จำนวน 34 แห่ง

การพาณิชย์กรรม เป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญอีกภาคหนึ่งของอำเภอลาดบัวหลวง ซึ่งมีอัตราการขยายตัวสูง โดยสินค้าที่สำคัญของอำเภอเป็นสินค้าประเภทสินค้าทางการเกษตรกรรม ธุรกิจประเภทโรงสีข้าวจำนวน 4 แห่ง บิมน้ำมัน 5 แห่ง

ในด้านสถาบันการเงิน อำเภอลาดบัวหลวงมีธนาคารพาณิชย์และธนาคารรัฐวิสาหกิจ ที่มาตั้งสาขาในอำเภอลาดบัวหลวงจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และธนาคารนครหลวงไทย

3 สภาพสังคม

ในอดีตชุมชนในพื้นที่อำเภอลาดบัวหลวง มีชนชาติไทยที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม โดยพูดและเขียนด้วยภาษาไทย ยกเว้นชาวบ้านหมู่ 2 ตำบลหลักชัย เท่านั้นที่เพิ่งอพยพมาจากจังหวัดปทุมธานี ที่มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นภาษามอญ

ประเพณี ปัจจุบัน มีคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 60 ของประชากร ทั้งหมด ส่วนอีกร้อยละ 40 นับถือศาสนาอิสลาม ประชากรทั้งหมดพูดและเขียนด้วยภาษาไทย

ประเพณีและพิธีกรรม ก็เนื่องมาจากศาสนาที่ตนนับถือ ที่เรียกว่า “ศาสนพิธี” ซึ่งก็ถือว่าเป็นประเพณี เพราะมีวิธีปฏิบัติที่สืบทอดกันมายาวนานพร้อมๆ กันกับการเกิดศาสนาที่นับถือทีเดียว กล่าวโดยสรุปแล้ว สามารถแยกประเพณีของชุมชนอำเภอลาดบัวหลวงออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ประเพณีแบบพุทธ ต้นเหตุจะมาจากจุดมุ่งหมายในการทำความคิดตามความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการทำความคิดนี้ท่านเรียกว่า การทำบุญ โดยจำแนกออกเป็น 2 หมวด คือ

หมวดที่ 1 กุศลพิธี เป็นการทำความดีในลักษณะแสดงความเคารพต่อพระบรมศาสดาในสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยการเวียนรอบสถานที่หรือพระสถูป เจดีย์ หรือพระพุทธรูปก็ตามที่ชาวพุทธนับถือ 3 รอบ ด้วยเครื่องสักการะมีดอกไม้ ธูป เทียน แต่นิยมเรียกกันว่า เวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอยู่ 4 วัน คือ วันมาฆบูชา ตรงกับวันเพ็ญ (ขึ้น 15 ค่ำ) เดือน 3, วันวิสาขบูชา (ขึ้น 15 ค่ำ) เดือน 6, วันอัฐมีบูชา (แรม 8 ค่ำ) เดือน 6, วันอาสาฬหบูชา (ขึ้น 15 ค่ำ) เดือน 8 และมีการสมათานศีลเพื่อรักษาในวันสำคัญดังกล่าวด้วย อนึ่ง มีพิธีรักษาอุโบสถศีลในวันพระช่วงเข้าพรรษา และบรรพชา อุปสมบท ตลอดทั้งบวชนกขัมมจารินีในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

หมวดที่ 2 บุญพิธี ว่าด้วยการทำบุญโดยการถวายทาน ซึ่งนิยมทำกันอยู่ 2 งาน คือ งานมงคล เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันแต่งงาน ทำบุญอายุหรือวันคล้ายวันเกิด เป็นต้น และงานอวมงคล เช่น ทำบุญงานศพ ทำบุญครบรอบวันตาย และทำบุญอุทิศบรรพบุรุษ เป็นต้น

แบบที่ 2 ประเพณีแบบมุสลิม ก็เกี่ยวเนื่องด้วยการนับถือศาสนาเช่นกัน ซึ่งประกอบด้วย พิธีการถือศีลอด พิธีกรรมวันตรุษอีดิลฟิตรี วันตรุษอีดิลอัชฮา และวันเมาลิด เป็นต้น

แบบที่ 3 ประเพณีแบบไทยๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีตักบาตรพระร้อย และประเพณีสงกรานต์ มีการรดน้ำ คำหัว ผู้สูงอายุ เป็นต้น

สถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดมีพระสงฆ์ทั้งหมด 15 วัด มัสยิด 19 แห่ง

โบราณวัตถุสำคัญ เมื่อปี พ.ศ.2542 มีการขุดลอกคลองพระยาบันลือ พบซากหอยทะเลจำนวนมาก ที่บริเวณหน้าบ้านเลขที่ 79 หมู่ที่ 3 บ้านปิ่นหยาดแดง ตำบลสิงหนาท ลักษณะเดียวกับหอยที่พบบริเวณวัดเจดีย์หอย จังหวัดปทุมธานี ที่อายุประมาณ 5,500 ล้านปี เนื่องจากเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกัน ทำให้สันนิษฐานได้ว่าพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นทะเลมาก่อน และถูกตะกอนที่ราบลุ่มแม่น้ำทับถมกันในยุคควอเทอร์นารี เป็นเวลา 5,500 ล้านปี (นักธรณีวิทยารายงานตามเอกสารโครงการท่องเที่ยวโลกล้านปี อีสานบ้านเฮา กรมทรัพยากรธรณี) จนทำให้พื้นที่กลายเป็นที่ราบลุ่มไป

แหล่งน้ำธรรมชาติ คือคลองพระยาบันลือ เป็นคลองที่ขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยา กับแม่น้ำท่าจีน ขุดครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2485 และมีการขุดลอกคลองเรื่อยมาเพื่อรักษาสภาพไว้บุคคลสำคัญ นายทองเพิ่ม ปิ่นทอง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอลาดบัวหลวง

ผลงานวัฒนธรรมดีเด่น

1. วงปี่พาทย์ไทย – มอญ คณะราชาวดี ของนายช่อ วุฒิราชา
2. ลิเกเรียบ เป็นการแสดงพื้นบ้านของภาคกลางของศาสนาอิสลาม มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าละฮุกลอง มักจะแสดงในงานแต่งงาน หรือทำบุญบ้านของผู้ที่ขึ้นหอในประเพณีนี้ การแสดงคล้ายกับลำตัด แต่จุดที่ต่างจากลำตัดคือ ลิเกเรียบจะไม่มีการร้องโต้ตอบกันระหว่างหญิงชาย
3. กลองยาว ของนายอนันต์ ศรีฤกษ์ บ้านเลขที่ 36 หมู่ 2 ตำบลสามเมือง ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกการเล่นของนักเรียน โรงเรียนวัดลาดบัวหลวง (สหมิตรศึกษา)
4. การแข่งขันเรือยาวประจำปีของอำเภอลาดบัวหลวง ในวันแรม 1 ค่ำเดือน 12
5. การแข่งขันเรือยาวประจำปีของตำบลหลักชัย
6. การแข่งรถกระทะ ของตำบลหลักชัย จะจัดแข่งขันในราวเดือนกันยายน ของทุกปี หลักจากเก็บเกี่ยวข้าวในนาเสร็จแล้ว
7. การแข่งขันปั่นควาย จะแข่งกันในเทศกาลสงกรานต์ของตำบลหลักชัย
8. การแข่งขันมัดอ้อย ในอดีตตำบลคลองพระยาบันลือจะมีการแข่งขันมัดอ้อย ในเทศกาลวันตรุษอีดิลฟิตรี แต่ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือบรรจุกรมการ แข่งขันมัดอ้อยในงานกีฬาต่อต้านยาเสพติดของทุกปี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นายพิมพ์ เกิดทรง อายุ 61 ปี อยู่บ้านเลขที่ 5/1 หมู่ 9 ตำบลคูสลอด เป็นช่างแกะสลักเครื่องดนตรีไทยทุกชนิด และแกะสลักบานประตูหน้าต่างอุโบสถตามวัดต่างๆ จนมีชื่อเสียงมากในปัจจุบัน ผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับท่านมากคือการแกะสลักฆ้องวง จนได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และแกะสลักบานประตูโบสถ์ลงรักปิดทองให้กับวัดเจ้าแปดทรงไทรย์
2. ครูสำรวย มีสมชัย ประธานสหกรณ์เครดิตยูเนียน อยู่ที่ หมู่ 6 ตำบลพระยาบันลือเป็นครูภูมิปัญญาไทยด้านการจัดการร่วมกลุ่มธนาคารชุมชน ได้รวบรวมสมาชิกจัดตั้งสหกรณ์ของชุมชนขึ้น เพื่อให้ความรู้ในด้านการเกษตรในเรื่องการทำไร่นาสวนผสม และเกษตรตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ มีหน่วยงานต่างๆ ทั่วประเทศเดินทางมาศึกษาดูงานสหกรณ์เครดิตยูเนียน รวมทั้งคณะดูงานจากประเทศอิสราเอลมาศึกษาดูงาน และรับสมาชิกจากสหกรณ์เครดิตยูเนียนไปทำงานที่ประเทศอิสราเอล โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของสมาชิก
3. นายช่อ วุฒิราชา อยู่บ้านเลขที่ 45 หมู่ 6 ตำบลคูสลอด มีความรู้ด้านการเล่นเครื่องดนตรีไทยได้เกือบทุกชนิด ยกเว้นจิม ซอ จะเข้ เป็นผู้ตั้งวงปี่พาทย์ไทย – มอญคณะราชาวดี ขึ้น ปัจจุบันได้ผันตัวเองมาแกะสลักเครื่องดนตรีไทยทุกชนิด

4. นายบุญชู อำนวย เจ้าของโรงงานหัตถกรรมผลิตกระดาษ ชื่อโรงงานว่า “สนิทเครื่องปั้นดินเผา” บ้านเลขที่ 42/2 หมู่ 2 ตำบลพระยาบันลือ พื้นที่ 2 ไร่กว่า มีคนงาน 30 คน
5. นายสนั่น เฉยบำรุง หมู่ 4 ตำบลสามเมือง เป็นผู้ผลิตเครื่องกลุ่กเมล็ดพันธุ์ข้าว ได้รับรางวัลชนะเลิศจากบริษัทโรห์ฯโปแลนด์อะโกร (ประเทศไทย) จำกัด ถือว่างานประดิษฐ์ชิ้นนี้เป็นภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพทำอย่างหนึ่ง
6. นางถนอม อุ่่นให้ผล บ้านเลขที่ 34 หมู่ 6 ตำบลสามเมือง เจ้าของภูมิปัญญาด้านสานกระเป๋าค้วยฝักคบชวา
7. นายบุญพร ยี่หว่า อยู่บ้านเลขที่ 21 หมู่ 3 ตำบลสามเมือง เจ้าของภูมิปัญญาแบบจำลองบ้านเรือนไทย
8. นายสำรวย รามัญอุดม หมู่ 3 ตำบลสามเมือง ตำบลลาดบัวหลวง เจ้าของภูมิปัญญาด้านหม้อทำขวัญนาค สืบต่อจากหมอลิงห์ ผู้เป็น บิดาที่เสียชีวิตแล้ว
9. นายฉาย นางเชย เครือวัลย์ อยู่หมู่ 6 ตำบลลาดบัวหลวง ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหม้อทำขวัญข้าว เพลงฉ่อย เพลงอีแซว
10. ร.ต.มณี อารีราษฎร์ อยู่หมู่ 5 ตำบลลาดบัวหลวง ภูมิปัญญาด้านดนตรีไทย และดนตรีสากล เป็นผู้เป่าขลุ่ย แซกโซโฟน และตีไวโอลินในงานต้อนรับบุคคลสำคัญของอำเภอ
11. นายเจ๊ะหมัด คำเจริญ อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 36 หมู่ 6 ตำบลคลองพระยาบันลือ เป็นผู้ชำนาญด้านจักสาน เช่น สุ่มไก่ ตะกร้า กระบุง พัดข้อมสี่ ทำนทำมาเป็นเวลา 30 ปี
12. นายเสกสรร บุญมา อยู่บ้านเลขที่ 19/2 หมู่ 2 ตำบลคลองพระยาบันลือ เจ้าของภูมิปัญญาด้านข้าวหมกไก่ มีสูตรเป็นของตนเอง
13. นางหนับ มาลาอี อยู่บ้านเลขที่ 46 หมู่ 7 ตำบลคลองพระยาบันลือ เจ้าของภูมิปัญญาด้านขนมทองหยอด ใช้ความชำนาญเฉพาะตัว ซึ่งสืบทอดมาจากคนสมัยก่อน
14. นายเสรี เรื่องปราชญ์ อยู่บ้านเลขที่ 14 หมู่ 2 ตำบล สิงหนาท เป็นผู้รู้และผู้สอนศาสนาอิสลาม ภาษาอาหรับ
15. นายทองหล่อ วงษ์สุปไทย อยู่หมู่ 5 ตำบลสิงหนาท เป็นหม้อทำขวัญนาค และพิธีกรรมต่างๆ
16. นายเจริญ อุดมสิน อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 2/1 หมู่ 10 ตำบลหลักชัย ผู้สอนการเล่นลิเก ลำตัด ให้กับเยาวชนในหมู่บ้าน
17. นายอนันต์ ศรีฤกษ์ บ้านเลขที่ 36 หมู่ 2 ตำบลสามเมือง เจ้าของภูมิปัญญาด้านกลองยาว ปัจจุบันสอนเล่นกลองยาวให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดลาดบัวหลวง (สหมิตรศึกษา)

4. สภาพการปกครอง

อำเภอลาดบัวหลวง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 เทศบาล 6 ตำบล ในจำนวน 58 หมู่บ้าน 6,030 ครัวเรือน มีประชากรรวม 36,325 คน แยกเป็น ชาย 17,847 คน หญิง 18,478 คน จำนวนพื้นที่ หมู่บ้าน และครัวเรือนในอำเภอลาดบัวหลวง จำแนกรายตำบล มีดังนี้

ตาราง 1 จำแนกประชากรอำเภอลาดบัวหลวง

ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง	3.8	2	550
เทศบาลตำบลสามเมือง	21.72	8	859
ลาดบัวหลวง	26.94	9	725
หลักชัย	37.18	10	874
สิงหนาท	27.45	7	557
พระยาบันลือ	21.95	7	971
คลองพระยาบันลือ	19.27	7	612
คู์ตลอด	43.49	10	882
รวม	198	58	6,030

การคมนาคมในเขตอำเภอลาดบัวหลวงมีทางเดียวคือ ทางบก ราษฎรใช้รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ เป็นยานพาหนะ ทางคมนาคมดังกล่าวประกอบด้วย ทางหลวง แผ่นดิน ทางหลวงท้องถิ่น และถนนในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน คือ

1. ทางหลวงแผ่นดิน สายกรุงเทพฯ – สุพรรณบุรี (ผิวจราจร คสล.)
2. ทางหลวงแผ่นดิน สายลาดบัวหลวง – สองพี่น้อง (ผิวจราจรลาดยาง)
3. ทางหลวงชนบท สายลาดบัวหลวง – ไม้ตรา (ผิวจราจรลาดยาง)
4. ทางหลวงชนบท สายลาดบัวหลวง – ไทรน้อย (ผิวจราจรลาดยาง)
5. ทางหลวงชนบท สายลาดบัวหลวง – หลักชัย (ผิวจราจรลาดยาง)

ทางหลวงท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยางและบางส่วนยังเป็นถนนลูกรังเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอใกล้เคียง ในฤดูฝนถนนลูกรังบางส่วนมีน้ำท่วมขังใช้ได้ไม่สะดวก

4.1 เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง

4.1.1 ประวัติชุมชน

เดิมที่หมู่บ้านหมู่ที่ 3 ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลลาดบัวหลวง ปัจจุบันยกฐานะมาเป็นเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง มีพื้นที่ในการทำการเกษตร และค้าขายเป็นหลัก เดิมมีการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก แต่ปัจจุบันได้มีการสัญจรสะดวก โดยมีถนนสายลาดบัวหลวง – ไม้ตรา และถนนเลียบบคลองพระยาบันลือ เส้นทางกรุงเทพ – สุพรรณบุรี พื้นที่ หมู่ที่ 3 เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการอำเภอลาดบัวหลวง

อาณาเขต	ทิศเหนือ	ติดต่อดำบลลาดบัวหลวง
	ทิศใต้	ติดต่อดำบลสามเมือง มีคลองพระยาบันลือกั้นกลาง
	ทิศตะวันออก	ติดต่อดำบลลาดบัวหลวง
	ทิศตะวันตก	ติดต่อดำบลหลักชัย

4.1.2 สภาพเศรษฐกิจ

เนื้อที่ทั้งหมด 2,400 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตร 1,360 ไร่ ที่อยู่อาศัย 960 ไร่ อื่น ๆ 80 ไร่ อาชีพหลักของชุมชน คือค้าขาย อาชีพรอง คือเกษตรกรรม และรับจ้าง

ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ

1. ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย
2. ดอกไม้ประดิษฐ์จากการบูร
3. ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อม
4. ผลิตภัณฑ์จากรกมะพร้าว
5. ผลไม้ เช่น มะพร้าว น้ำหอม ชมพู
6. พันธุ์ไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ

สถานที่สำคัญ

1. ที่ว่าการอำเภอ
2. สถานีตำรวจภูธรลาดบัวหลวง
3. สาธารณสุขอำเภอ
4. เกษตรอำเภอ
5. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)
6. ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง
7. องค์การโทรศัพท์
8. ที่ทำการไปรษณีย์
9. สำนักงานบำรุงรักษา – เจ้าเจ็ด – บางอีหน

4.1.3 สภาพสังคม

กิจกรรมหมู่บ้านชุมชน

1. กองทุนหมู่บ้านลาดบัวหลวง สมาชิก 127 คน ชาย 84 คน หญิง 43 คน
2. สมาชิก อสม. จำนวน 30 คน ชุด ชรบ. จำนวน 15 คน
3. กลุ่มสตรี จำนวน 15 คน อช. จำนวน – คน
4. กลุ่มโอท็อป
  - 4.1 กลุ่มผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย
  - 4.2 กลุ่มผ้ามัดย้อม
  - 4.2 กลุ่มผลิตภัณฑ์จากรกมะพร้าว
5. กลุ่มอาชีพ ดอกไม้ประดิษฐ์จากการบูร

ทรัพยากรธรรมชาติ/สถานที่ท่องเที่ยว

1. คลองพระยาบันลือ
2. คลองตาช้าง
3. คลองบางซ้าย
4. คลองสะพังโคลน
5. ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

ปราชญ์ชาวบ้าน

1. นายประชุม คชเพชร	ด้านมัททายก (วัดลาดบัวหลวง)
2. นายประวุธ อิ่มนริน	ด้านเกษตร
3. นางสาวน ไข่มุก	ด้านนวดแผนไทย
4. นายไพฑูรย์ วิไลพฤกษ์	ด้านครูเป่าพาทย์
5. นางสาวอังค์ แก้ววงศ์ยา	ด้านหมอทำขวัญนาค
6. นางสาวมาลิณี พานทอง	ด้านแพทย์แผนไทย
7. นายจำลอง เทียงดี	ด้านแพทย์แผนปัจจุบัน
8. นายสันติพงศ์ วิริยะกรสกุล	ด้านหมอดิน/มัททายก
9. นางเฉลียว พิศวัย	ด้านการทำอาหาร
10. นายเสน่ห์ พานทอง	ด้านช่างตัดผม

4.1.4 สภาพการปกครอง

ประชากร มีจำนวน 1,990 คน เป็นชาย 966 คน หญิง 1,024 คน, ใน 478 ครัวเรือน

4.2 เทศบาลตำบลสามเมือง

4.2.1 ประวัติชุมชน

พื้นที่ตำบลสามเมือง แยกมาจากตำบลสิงหนาท เมื่อปี พ.ศ. 2490 ขณะนั้นมีสถานะเป็นกิ่งอำเภอลาดบัวหลวง ขึ้นกับอำเภอบางไทร จากชื่อตำบลสันนิษฐานว่า มีสาเหตุมาจากมีพื้นที่ติดกัน 3 เมือง คือ เมืองนครปฐม (ตำบลนิลเพชร อำเภอบางเลน) เมืองนนทบุรี (ตำบลราษฎร์นิยม อำเภอไทรน้อย) เทศบาลตำบลสามเมือง ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลาดบัวหลวง ประมาณ 250 เมตร โดยมีคลองพระยาบันลือ เป็นจุดแบ่งเขต

อาณาเขต	ทิศเหนือ	จดตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง
	ทิศใต้	จดตำบลราษฎร์นิยม อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
	ทิศตะวันออก	จดตำบลคลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง
	ทิศตะวันตก	จดตำบลนิลเพชร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
เนื้อที่	มีทั้งหมดประมาณ 24.84 ตารางกิโลเมตร (15,525 ไร่)	
ภูมิประเทศ	ลักษณะตามทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและทุ่งนา	

มีลำคลองจำนวนถึง 11 สาย ได้แก่

1. คลองพระยาบันลือ
2. คลองพิสนธ์
3. คลองขวางวัดตรี
4. คลองลำรางหนองปลาหมอ
5. คลองใหม่
6. คลองลำรางสาตี
7. คลองลากค้อน
8. คลองหนึ่ง
9. คลองราษฎร์นิยม
10. คลองหัวสามสิบ
11. คลองเก่า

จำนวนหมู่บ้าน ในเขตเทศบาล เต็มทั้ง 8 หมู่ ได้แก่

หมู่ที่ 1	บ้านสี่แยก	พื้นที่ 1,040 ไร่
หมู่ที่ 2	บ้านหนองปลาหมอ	พื้นที่ 1,779 ไร่
หมู่ที่ 3	บ้านสามเมือง	พื้นที่ 1,991 ไร่

หมู่ที่ 4	บ้านหนองหล่ม	พื้นที่ 3,175 ไร่
หมู่ที่ 5	บ้านพาดหมอน	พื้นที่ 3,278 ไร่
หมู่ที่ 6	บ้านคลองหนึ่ง	พื้นที่ 1,400 ไร่
หมู่ที่ 7	บ้านทศผู้ใหญ่กา	พื้นที่ 1,592 ไร่
หมู่ที่ 8	บ้านคลองพิสนธ์	พื้นที่ 1,270 ไร่

ประชากร มีทั้งสิ้น 6,420 คน เป็นชาย 3,183 คน หญิง 3,237 คน ใน 2,276

ครัวเรือน

4.2.2 สภาพเศรษฐกิจ

อาชีพรับราชการ ธุรกิจส่วนตัว ลูกจ้าง เกษตรกร ค้าขาย รับจ้างทั่วไป

หน่วยธุรกิจ ประกอบด้วย

1. ธนาคาร	2 แห่ง
2. การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	1 แห่ง
3. ปิมน้ำมันและก๊าซ	3 แห่ง
4. โรงงานอุตสาหกรรม	5 แห่ง
5. โรงสีข้าว	1 แห่ง

สถานศึกษา มีโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ได้แก่

1. โรงเรียนวัดลาดบัวหลวง หมู่ที่ 3
2. โรงเรียนวัดตรีพาราสิมาเขต หมู่ที่ 6
3. โรงเรียนวิทยานนท์ หมู่ที่ 1
4. โรงเรียนสัตตปทุมบำรุง หมู่ที่ 4
5. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีก 3 ศูนย์

ศาสนสถาน มีทั้งหมด 7 แห่ง เป็นวัด 2 แห่ง มัสยิด 5 แห่ง ดังนี้:-

1. วัดลาดบัวหลวง หมู่ที่ 3
2. วัดตรีพาราสิมาเขต หมู่ที่ 6
3. มัสยิดามีอุคค็อยร็อด หมู่ที่ 1
4. มัสยิดนูรัลดิคาเยฮ์ หมู่ที่ 2
5. มัสยิดฮาดี หมู่ที่ 4
6. มัสยิดชาสุริยะห์ หมู่ที่ 5
7. มัสยิดนาชีรุคดิน หมู่ที่ 7

สาธารณสุข

- หลวง
1. โรงพยาบาลของรัฐขนาด 30 เตียง 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลลาดบัวหลวง
  2. สถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง ได้แก่ สถานีอนามัยตำบลสามเมือง
- 1 แห่ง
- การคมนาคม ใช้รถประจำทางระหว่างจังหวัด รถสองแถว รถมอเตอร์ไซด์
- รับจ้าง

การไฟฟ้า ประชากรมีไฟฟ้าใช้ครบ 8 หมู่บ้าน

4.3 องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง

4.3.1 ประวัติชุมชน

ตำบลลาดบัวหลวงตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลาดบัวหลวง ประมาณ 2 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 28 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 17,500 ไร่ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองสำคัญไหลผ่าน 4 คลอง คือ คลองพระยาบันลือ คลองसान คลองเมฆขลา และคลองสระพัง โคลน

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลคอนทอง อำเภอเสนา
ทิศใต้	ติดต่อกับเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลคู์สลอด อำเภอลาดบัวหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง

จำนวนหมู่บ้าน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 7 หมู่ ได้แก่

1. หมู่ที่ 1 บ้านตลาดเวะห์
2. หมู่ที่ 4 บ้านตระพังโคลน
3. หมู่ที่ 5 บ้านโคกรัก
4. หมู่ที่ 6 บ้านรางหอยขม
5. หมู่ที่ 7 บ้านบางเขน
6. หมู่ที่ 8 บ้านหัวแมลงวัน
7. หมู่ที่ 9 บ้านดอนแสนแสบ

จำนวนประชากร จากข้อมูลสถิติประชากรตามทะเบียนราษฎร ตำบลลาดบัวหลวง มีประชากรรวมทั้งสิ้น 4,673 คน แยกเป็นชาย 2,272 คน หญิง 2,041 คน ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 167 คน/ตารางกิโลเมตร จำนวน 1,230 ครัวเรือน

4.3.2 สภาพเศรษฐกิจ

อาชีพที่ทำรายได้ให้กับประชากรภายในตำบลมากที่สุด คือ อาชีพเกษตรกรรม โดยพืชที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าว ไม้ผล เช่น มะม่วง ฝรั่ง ชมพู่ ฯลฯ พืชไร่ เช่น ข้าวโพด พืชผัก เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว พริก ผักชี ตั้งโอ๋ บวบ ฯลฯ

ด้านการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคภายในครอบครัว และนำบางส่วนมาจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริม

หน่วยธุรกิจ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง

1. ปั้มน้ำมันและก๊าซ 3 แห่ง
2. ร้านเสริมสวย 3 แห่ง
3. อู่ซ่อมจักรยานยนต์ 3 แห่ง

สถานศึกษา มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 3 แห่ง (ชั้นอนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ 3) ห้องสมุดประชาชน 1 แห่ง ศูนย์ข้อมูลประจำตำบล 1 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง

ศาสนสถาน มีวัด 3 วัด, มัสยิด 1 แห่ง และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง

สาธารณสุข มีสถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง และมีและใช้สุขาราดร้อยละ 100 แหล่งน้ำธรรมชาติ มีคลอง 13 สาย และระบบประปา ครบทั้ง 7 หมู่บ้าน แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ทำประปาหมู่บ้าน 7 แห่ง

การคมนาคม การคมนาคมใช้เส้นทางการคมนาคมทางบก 100% ส่วนมากเป็นถนนลูกรัง หินคลุกถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก (ค.ส.ล.) 6 สาย อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 30 กิโลเมตร

การไฟฟ้า มีไฟฟ้าครบทั้ง 7 หมู่บ้าน

มวลชนจัดตั้ง คือ ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น อปพร. 3 รุ่น และ ชรบ. 1 รุ่น

4.4 องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย

เมื่อก่อนชาวบ้านส่วนใหญ่ซึ่งมีอาชีพทำนา เมื่อว่างเว้นจากฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต ก็จะรวมตัวกันแข่งวักกันเพื่อความสนุกสนาน ซึ่งบริเวณกลางหมู่บ้านนี้จะมีต้นกระทุ่มใหญ่อยู่หนึ่งต้น และชาวบ้านจะใช้ต้นกระทุ่มนี้เป็นเส้นชัยในการแข่งขัน ต่อมาจึงได้เรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านกระทุ่มหลักชัย”

ทิศเหนือ ติดต่อดำบลเทพมงคล อำเภอบางชัย

ทิศใต้ ติดต่อดำบลบัวปากท่า อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออก ติดต่อดำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง

ทิศตะวันตก ติดต่อดำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

เนื้อที่ ตำบลหลักชัย มีเนื้อที่ 21,771 ไร่ หรือ 34.8336 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น เนื้อที่ทำการเกษตร 19,187 ไร่ ที่อยู่อาศัย 1,500 ไร่ และอื่นๆ 1,084 ไร่

ภูมิประเทศ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและทุ่งนา พอดีถึงฤดูฝนมีน้ำท่วมขัง และมีคลองชลประทานไหลผ่านหลายสาย เช่น คลองพระยาบันลือ คลองหลักชัย คลองญี่ปุ่น คลองลาดบัวหลวง – บางซ้าย ฯลฯ สิทธิที่ดินทำกิน ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง หรือมีแต่น้อย ไม่พอทำกินต้องเช่าเพิ่ม

จำนวนหมู่บ้าน ทั้งหมด 8 หมู่ ได้แก่ หมู่ 1 บ้านหมูกอง หมู่ 2 บ้านหลักชัย หมู่ 3 บ้านคลองญี่ปุ่น หมู่ 4 บ้านบัวห้วย หมู่ 5 บ้านบึงแขวนหม้อ หมู่ 6 บ้านรางเนื้อตาย หมู่ 7 บ้านหนองบัว หมู่ 8 บ้านตาช้าง หมู่ 9 บ้านดอนโพธิ์ และหมู่ 10 บ้านคลองโหมง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนทั้งสิ้น 5,276 คน เป็นชาย 2,615 คน หญิง 2,661 คน ใน 1,614 ครัวเรือน

สภาพเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ และอาชีพรับจ้าง

หน่วยธุรกิจ ในเขตตำบลหลักชัย ประกอบด้วย

1. ปั้มน้ำมัน 5 แห่ง
2. โรงงานอุตสาหกรรม 6 แห่ง
3. โรงสีข้าว 4 แห่ง
4. ลานตากข้าว 4 แห่ง
5. โรงหีบอ้อย 1 แห่ง
6. โกดังสินค้า 3 แห่ง

สถานศึกษา มีโรงเรียน 3 แห่ง ได้แก่

1. โรงเรียนวัดหลักชัย (ประชาบันลือฤทธิ์) หมู่ 2 (อนุบาล-ม.3)
2. โรงเรียนวัดปทุมวัน (โสนิกรประชานุสรณ์) หมู่ 5 (อนุบาล-ป.6)
3. โรงเรียนวัดลาดประทุมคงคาราม หมู่ที่ 9 (อนุบาล – ม.3)
4. ห้องสมุดประชาชน 10 แห่ง

ศาสนสถาน มีวัดจำนวน 3 แห่ง ได้แก่

1. วัดหลักชัย หมู่ที่ 2
2. วัดปทุมวัน หมู่ที่ 5
3. วัดลาดประทุมคงคาราม หมู่ที่ 8

สาธารณสุข

1. สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 1 แห่ง
2. ร้านขายยาแผนปัจจุบันและแผนโบราณ 1 แห่ง

การคมนาคม มีการคมนาคมที่สะดวก มีถนนเข้าถึงหมู่บ้าน มีถนนเส้นทางหลัก คือ ถนนสายกรุงเทพฯ-สุพรรณบุรี และ ถนนลาดบัวหลวง-ไม้ตรา มีถนนลาดยางภายในหมู่บ้าน 11 สาย

การโทรคมนาคม มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ 10 แห่ง
แหล่งน้ำธรรมชาติ มีคลอง 16 แห่ง มีดังนี้

1. คลองหมู่กอง
2. คลองหลักชัย
3. คลองรางเนื้อตาย(คลองยายกลิ้ง)
4. คลองรางเนื้อตายตะวันตก
5. คลองบึงแขวนหม้อ
6. คลองต้นตาล
7. คลองหมู่อีโคก
8. คลองหนองบัว
9. คลองตาซ่าง
10. คลองแสนแสบ
11. คลองโมง
12. คลองคอนโพธิ์ 1
13. คลองคอนโพธิ์ 2
14. คลองลาดบัวหลวง-บางซ่าย
15. คลองญี่ปุ่นเหนือ
16. คลองพระยาบันลือ

การไฟฟ้า หมู่บ้านที่ไฟฟ้าเข้าถึง 10 หมู่บ้าน จำนวนประชากรที่ใช้ไฟฟ้า 99%
มวลชนจัดตั้ง ประกอบด้วย

1. อาสาสมัครสาธารณสุข	60 คน
2. กองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ(กนช.)	100 คน
3. หมอดินอาสา	15 คน
4. สมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม	20 คน
5. ชรบ.	100 คน
6. อปปร.	108 คน

4.5 องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท

องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท มีพื้นที่รับผิดชอบรวมทั้งสิ้น 17,199 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ 27.519 ตารางกิโลเมตร องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท ตั้งอยู่เลขที่ 7 หมู่ที่ 5 ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 โดยเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่ยกฐานะมาจากสภาตำบล เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก (ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่ม 113) และปรับขนาดเป็นองค์กลางตามมติ อบต. พระนครศรีอยุธยา ครั้งที่ 3/2551 เมื่อวันที่ 26 มี.ค.2551 ระยะทางอยู่ห่างจากอำเภอลาดบัวหลวง ประมาณ 13 กิโลเมตร ระยะทางอยู่ห่างจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 60 กิโลเมตร ประกอบด้วย

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อดำบลพระยาบันลือ
ทิศใต้	ติดต่อดำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว
ทิศตะวันออก	ติดต่อดำบลบ้านม้า อำเภอบางไทร
ทิศตะวันตก	ติดต่อดำบลคลองพระยาบันลือ

การคมนาคม มีบริการรถโดยสารขนาดเล็ก รถมอเตอร์ไซค์รับจ้างเป็นจำนวนมาก และในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกมีรถโดยสารประจำทาง มีถนนลูกรัง 12 สาย ได้แก่

- สายที่ 1 ถนนเลียบคลองพระยาบันลือ ผ่านหมู่ 1,2,3 (ระยะทาง 7 กม.)
- สายที่ 2 ถนนเลียบคลองวัดราษฎร์ปุณราราม ผ่านหมู่ที่ 3 (ระยะทาง 0.7 กม.)
- สายที่ 3 ถนนเลียบคลองคลองสามวา ผ่านหมู่ที่ 4,6 (ระยะทาง 4.5 กม.)
- สายที่ 4 ถนนเลียบคลองหลุมทองกลาง ผ่านหมู่ที่ 5,7 (ระยะทาง 3.5 กม.)
- สายที่ 5 ถนนเลียบคลองหนองปลาตุก ผ่านหมู่ที่ 6,7 (ระยะทาง 0.95 กม.)
- สายที่ 6 ถนนเลียบคลองหนองบัว ผ่านหมู่ที่ 5,6 (ระยะทาง 2.5 กม.)
- สายที่ 7 ถนนเลียบคลองหนองน้ำส้ม ผ่านหมู่ที่ 6,7 (ระยะทาง 2.6 กม.)
- สายที่ 8 ถนนเลียบคลองบ้านม้า ผ่านหมู่ที่ 4,6 (ระยะทาง 1.5 กม.)
- สายที่ 9 ถนนเลียบคลองผักบึงลิ้ว ผ่านหมู่ที่ 4 (ระยะทาง 1.7 กม.)
- สายที่ 10 ถนนเลียบคลองปลายนา ผ่านหมู่ที่ 4,6 (ระยะทาง 2.8 กม.)
- สายที่ 11 ถนนเลียบคลองพิสนธิ์ฝั่งเหนือ ผ่านหมู่ที่ 5 (ระยะทาง 1.4 กม.)
- สายที่ 12 ถนน สปก. ซอย 21 ผ่านหมู่ที่ 3 (ระยะทาง 1.2 กม.)

มีถนนลาดยาง 3 สาย คือ

สายที่ 1 เส้นระหว่างสิงหนาท-ลาดหลุมแก้ว ผ่านหมู่ที่ 5,7 (ระยะทาง 6.5 กม.)

สายที่ 2 เส้นถนนเลียบบคลองพิสนธ์ หมู่ที่ 5 (ระยะทาง 1.4 กม.)

สายที่ 3 ถนน สปก.สายกลาง หมู่ที่ 4 (ระยะทาง 1.2 กม.)

และมีถนน ศสล. 6 สาย คือ

สายที่ 1 ถนนเลียบบคลองหนองปลาตุก ผ่านหมู่ที่ 6,7 (ระยะทาง 0.95 กม.)

สายที่ 2 ถนนหน้าวัดราษฎร์บำรุง ผ่านหมู่ที่ 6,7 (ระยะทาง 2 กม.)

สายที่ 3 ถนนหน้า อบต. สิงหนาท ผ่านหมู่ที่ 5 (ระยะทาง 400 ม.)

สายที่ 4 ถนนหน้าวัดราษฎร์พัฒนาราม หมู่ที่ 3 (ระยะทาง 200 ม.)

สายที่ 5 ถนนปากคลองบ้านม้า หมู่ที่ 4 (ระยะทาง 1.5 ม.)

สายที่ 6 ถนนหน้าโรงเรียนหงส์ประกาศประสิทธิ์ (ระยะทาง 900 ม.)

การไฟฟ้า เป็นของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในเขตอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งให้บริการครอบคลุมทั้งพื้นที่ทั้งหมด (ติดตามแหล่งชุมชนในตำบลสิงหนาท จำนวน 205 จุด)

สภาพเศรษฐกิจ

หมู่ที่ 1 ทำนา เลี้ยงโคเนื้อ เลี้ยงแพะ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่พื้นเมือง ไก่ชน ปลูกพืชผักต่างๆ ปลูกหญ้าแพง โกล่า ค้าขาย รับจ้าง

หมู่ที่ 2 ทำนา ทำปลาสัมบลู ทำน้ำปลา เลี้ยงโคเนื้อ เลี้ยงแพะ ปลูกมะพร้าว ก่อด้วยน้ำว่า มะม่วง ปลูกน้ำชีวภาพ พืชผักต่างๆ ค้าขาย รับจ้าง

หมู่ที่ 3 รับจ้าง ทำนา

หมู่ที่ 4 ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้าง

หมู่ที่ 5 ทำนา รับจ้าง ทำสวน ปลูกพืชผักต่างๆ และปลูกผักปลอดสารพิษ

หมู่ที่ 6 ทำนา ทำสวน รับจ้าง ปลูกพืชผักต่างๆ เลี้ยงวัว เลี้ยงปลา ค้าขาย

หมู่ที่ 7 ทำนา ทำสวน รับจ้าง ปลูกพืช ผักต่างๆ เลี้ยงวัว ค้าขาย

ประชากร มีทั้งหมด 3,257 คน แบ่งเป็นชาย 1,589 คน หญิง 1,668 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (หมู่ที่ 3, 4, 5, 6, 7) ร้อยละ 74.49 นับถือศาสนาอิสลาม (หมู่ที่ 1, 2) ร้อยละ 25.51 จำนวนสถาบันศาสนา มีดังนี้ คือ วัด จำนวน 1 แห่ง คือ วัดราษฎร์บำรุง หมู่ที่ 7 (หนองปลาตุก) มัสยิด จำนวน 1 แห่ง มัสยิดมุฮัมมัดดิยะห์ หมู่ที่ 2

ประเพณี ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ คือ

1. งาน โคนจุก
2. งานทำบุญกระเจาดลูกคนหัวปี

3. วันขึ้นปีใหม่, วันตรุษจีน, วันสงกรานต์, วันสารท
4. วันเข้าพรรษา, วันออกพรรษาวันลอยกระทง
5. งานบวชนาค
6. การทำบุญตักบาตรทุกวันพระ
7. ประเพณีรับขวัญข้าวแม่โพสพ
8. ทอดกฐิน ผ้าป่า

ส่วนผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมีประเพณี/วัฒนธรรม/ความเชื่อของชุมชน

1. พิธีออกบวชอีคิล ฟิคริ
2. การออกฮัจยี อีคิล อัศฮา
3. ประเพณีเชือดสัตว์ ทำกีกะฮ์
4. พิธีแต่งงานชาวมุสลิม
5. ประเพณีเชือดวัว ทำกูรปาน

สาธารณสุข มีสถานอนามัย จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

1. สถานอนามัยตำบลสิงหนาท หมู่ที่ 3 บ้านหลวงประสิทธิ์
2. สถานอนามัยตำบลสิงหนาท หมู่ที่ 7 บ้านหลุมทองหลวง

(หนองปลาตุก)

ความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน ได้แก่

1. อปพร. (อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน) จำนวน 45 คน
2. ชรบ. (ชุดรักษาความสงบเรียบร้อยตามหมู่บ้าน) จำนวน 70 คน
3. ลูกเสือชาวบ้าน 2 รุ่น จำนวน 140 คน

กิจกรรม มีกลุ่มและเครือข่ายของกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้าน
2. กลุ่มสตรี สมาชิก อสม.
3. กลุ่ม ชรบ.
4. เครือข่ายงานปกครองท้องถิ่นที่กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
5. กลุ่มเครือข่ายสาธารณสุขมูลฐานหมู่บ้าน อ.ส.ม. ทุกหมู่บ้าน
6. กลุ่มอาชีพ โอท็อป ได้แก่

หมู่ที่ 1 กลุ่มอาชีพเลี้ยงแพะ, เลี้ยงสัตว์, ทำนาหญ้า

หมู่ที่ 2 กลุ่มอาชีพทำปลาฝึ่มบูนู, ผลิตน้ำปลา, ตัดเย็บเสื้อผ้า, ขนมไทย

หมู่ที่ 3 แปลงทดลองให้ปุ๋ยข้าวทางใบ, กลุ่มปลูกดอกกุหลาบ, พันธุ์กบ

- หมู่ที่ 4 ชมรมอนุรักษ์ไถ่ชน, คนตรีไทย, ทำสวน, ทำนาหญ้า,
นวดแผนไทย, จักสาน
- หมู่ที่ 5 กลุ่มทำสวน, ปลุกผักปลอดสารพิษ, ขนมไทย, จักสาน,
ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
- หมู่ที่ 6 กลุ่มเลี้ยงปลา, เลี้ยงวัว, ทำสวน, จักสาน, ช่างไม้, ช่างปูน, ถักแห
ทอดปลา
- หมู่ที่ 7 กลุ่มผักปลอดสารพิษ, ทำกระยาสารท, หมคนวดจัดเส้น
(แผน โบราณ)

แหล่งน้ำธรรมชาติ ประกอบด้วย

1. คลองวัดราษฎร์บูรณาราม หมู่ที่ 3
2. คลองหลุมทองกลาง หมู่ที่ 5
3. คลองพิสนธ์ หมู่ที่ 5
4. คลองสามวา หมู่ที่ 4, 6
5. คลองหนองบัว หมู่ที่ 6, 7
6. คลองหนองปลาจุก หมู่ที่ 5, 6, 7
7. คลองหนองน้ำส้ม หมู่ที่ 5, 6, 7
8. คลองผักนึ่งส้ม หมู่ที่ 4, 7
9. คลองปลายนา หมู่ที่ 4, 7
10. คลองบ้านม้า หมู่ที่ 4
11. คลองพระยาบันลือ หมู่ที่ 1, 2, 3

สะพาน คสล. 5 แห่ง ได้แก่

1. สะพานข้ามคลองพระยาบันลือ 2 แห่ง	หมู่ที่ 2,4
2. สะพานข้ามคลองบ้านม้า 1 แห่ง	หมู่ที่ 4
3. สะพานข้ามคลองพิสนธ์ 1 แห่ง	หมู่ที่ 5
4. สะพานข้ามหลุมทองกลาง 1 แห่ง	หมู่ที่ 7

สะพานไม้ 6 แห่ง คือ 3 แห่ง สะพานข้ามคลองพระยาบันลือ หมู่ที่ 1, 2, 3
และอีก 3 แห่ง สะพานข้ามคลองหลุมทองกลาง หมู่ที่ 2, 5, 7

4.6 องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ

ตำบลพระยาบันลือ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอลาดบัวหลวง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จดตำบลคู้สลอด	อำเภอลาดบัวหลวง
ทิศใต้	จดตำบลสิงหนาท	อำเภอลาดบัวหลวง
ทิศตะวันออก	จดตำบลไม้ตรา	อำเภอบางไทร
ทิศตะวันตก	จดตำบลลาดบัวหลวง	อำเภอลาดบัวหลวง

ภูมิประเทศ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เป็นท้องนาทั้งหมด และอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้งตำบล มีคลองพระยาบันลือเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สุดของตำบลและมีคลองซอยแยกหลายสาย เหมาะที่จะเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรอย่างยิ่ง

เนื้อที่ มีทั้งหมด 14,753 ไร่ คิดเป็น 23.60 ตารางกิโลเมตร พื้นที่เกษตร 12,806 ไร่ ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ดังนี้:-

- หมู่ที่ 1 บ้านคอนตาช้าง
- หมู่ที่ 2 บ้านปากคูตาฉัตร
- หมู่ที่ 3 บ้านหาดทราย
- หมู่ที่ 4 บ้านลำกะลา (สันพร้าว)
- หมู่ที่ 5 บ้านสี่แยก
- หมู่ที่ 6 บ้านคูตาฉัตร
- หมู่ที่ 7 บ้านหนองสองห้อง

ประชากร ในพื้นที่มีทั้งสิ้น 5,933 คน แยกเป็นชาย 2,893 คน

หญิง 3,040 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 251 คน/ตารางกิโลเมตร

สภาพเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ด้านการเกษตร มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 50,000 บาทปี ประกอบด้วย

1. ทำนา 60%
2. ทำสวน 25%
3. รับจ้าง 10%
4. อื่นๆ 5%

หน่วยธุรกิจ ประกอบด้วย

1. ปั๊มน้ำมันและก๊าซ 2 แห่ง
2. โรงงานอุตสาหกรรม 6 แห่ง
3. โรงเรียน 1 แห่ง

สถานศึกษา ประกอบด้วย

1. โรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง
2. โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง
3. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดประชาชน 4 แห่ง

ศาสนสถาน มีวัดจำนวน 3 แห่ง และมีศาลจำนวน 6 แห่ง

สาธารณสุข มีสถานอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 2 แห่ง, ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 1 แห่งและอัตรการมีและใช้ส้วมราคน้ำ ร้อยละ 100

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1. สถานีตำรวจ ป้อมยาม/จุดตรวจ 1 แห่ง
2. ศูนย์อพพร. 1 แห่ง

การคมนาคม มีถนนสายสำคัญตัดเป็นทางหลวงท้องถิ่นเป็นถนนสายลาดยาง 5 สาย

คือ

สายที่ 1 ถนนสายลาดบัวหลวง – ไม้ตรา

สายที่ 2 ถนนสายคูตาฉัตร – บ้านเกาะ

สายที่ 3 ถนนสายคอนตาช้าง – วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม

สายที่ 4 ถนนปากคลองส่งน้ำ สายสี่ – อเสนา

สายที่ 5 ถนนสายบ้านสี่แยก – วัดโสภณ

และมีถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้าน 2 สาย อยู่หมู่ 1-7 นอกจากนั้นเป็นถนนลูกรัง/หิน

คลุกเข้าหมู่บ้าน จำนวน 21 สาย

การไฟฟ้า ประชากรมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้านและทุกครัวเรือน

แหล่งน้ำธรรมชาติ มีลำน้ำ, ลำห้วย 7 สาย

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีบ่อน้ำตื้น 20 แห่ง และระบบประปาหมู่บ้าน 13 แห่ง

มวลชนจัดตั้ง ได้แก่

1. ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น 200 คน
2. กลุ่มสตรีตำบล 1 รุ่น 80 คน

กลุ่มออมทรัพย์ ประกอบด้วย

1. สหกรณ์เครดิตยูเนียนลาดบัวหลวงพัฒนา หมู่ที่ 6 สมาชิก 400 คน
2. กลุ่มอาชีพแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หมู่ที่ 4 สมาชิก 40 คน
3. กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ที่ 6 สมาชิก 100 คน
4. กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ที่ 4 สมาชิก 60 คน
5. กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 สมาชิก 80 คน

6. กลุ่มเกษตรทำนา ทำสวนตำบลพระยาบันลือ สมาชิก 80 คน
และกลุ่มอาชีพซึ่งจัดตั้งโดยเงินกองทุนหมู่บ้าน ปีงบประมาณ 2544 คือ

7. กลุ่มอาชีพเลี้ยงไก่บ้านคอนตาช้าง หมู่ที่ 1 สมาชิก 5 คน

8. กลุ่มอาชีพเลี้ยงโคเนื้อ หมู่ที่ 4 สมาชิก 6 คน

9. กลุ่มอาชีพเลี้ยงปลา หมู่ที่ 3 สมาชิก 5 คน

10. กลุ่มอาชีพเลี้ยงเป็ดพันธุ์บาบารี หมู่ที่ 5 สมาชิก 5 คน

11. กลุ่มอาชีพเลี้ยงปลาหนองสองห้อง หมู่ที่ 7 สมาชิก 5 คน

12. กลุ่มอาชีพเลี้ยงปลาสนอติ หมู่ที่ 7 สมาชิก 5 คน

13. กลุ่มอาชีพเลี้ยงปลาคลองเก่า สมาชิก 6 คน

4.7 องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือเดิมเป็นสภาตำบลคลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลทำให้การบริหารงาน เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความคล่องตัวในการบริหารงาน ต่อมาได้รับการปรับปรุงฐานะ ของสภาตำบลให้เป็นนิติบุคคลและเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถรองรับการ กระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ในเวลาต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540

ที่ตั้ง ตำบลคลองพระยาบันลือ มีเนื้อที่ 13,731 ไร่ หรือ 21.97 ตารางกิโลเมตร และ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลาดบัวหลวง ประมาณ 7 กิโลเมตร

อาณาเขต	ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง
	ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
	ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง
	ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลสามเมือง อำเภอลาดบัวหลวง

ภูมิประเทศ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและทุ่งนา พอดีฤดูฝนมีน้ำท่วมขัง และมี คลองชลประทานไหลผ่านหลายสาย เช่น คลองพระยาบันลือ คลองลากค้อน ฯลฯ สิทธิที่ดินทำกิน ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง หรือมีแต่น้อย ไม่พอกินต้องเช่าเพิ่ม

ประชากร มีจำนวน 4,008 คน เป็นชาย 1,996 คนหญิง 2,012 คน ใน 975 ครัวเรือน

การปกครอง แบ่งออกเป็น 7 หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือทั้งหมด

สภาพเศรษฐกิจ อาชีพประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำ สวนผัก เป็นต้น และประกอบอาชีพรับจ้างรายวัน

สถานศึกษา มีโรงเรียน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่

1. โรงเรียนรอซซีดี หมู่ที่ 2 ระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3
2. โรงเรียนวัดราษฎร์บูรณาราม หมู่ที่ 4 ระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 6
3. โรงเรียนประสิทธิ์วิทยา หมู่ที่ 6 ระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6
4. โรงเรียนสามัคคีวิทยา หมู่ที่ 6 ระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6
5. โรงเรียนมาอิสสระเคราะห์ หมู่ที่ 7 ระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3

และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรอซซีดี หมู่ที่ 2
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดราษฎร์บูรณาราม หมู่ที่ 4
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสิทธิ์วิทยา หมู่ที่ 6
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาอิสสระเคราะห์ หมู่ที่ 7

ศาสนสถาน มีวัด 1 วัด และมัสยิด 6 แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบด้วย

1. ป้อมตำรวจ 1 แห่ง
2. ศูนย์อปพร.อบต.คลองพระยาบันลือ 1 แห่ง
3. ศูนย์บริการแพทย์ฉุกเฉิน 1669 อีก 1 แห่ง

กิจกรรม กลุ่มเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

1. กลุ่มปุยชีวภาพ หมู่ที่ 4 ตำบลคลองพระยาบันลือ
2. กลุ่มโรตีสานมหวาน หมู่ที่ 5 ตำบลคลองพระยาบันลือ
3. กลุ่มอาชีพน้ำเต้าหู้ หมู่ที่ 7 ตำบลคลองพระยาบันลือ

การคมนาคม ตำบลคลองพระยาบันลือมีการคมนาคมที่สะดวก มีถนนเข้าถึงหมู่บ้าน

มีถนนเส้นทางหลัก ถนนลาดบัวหลวง-ไม้ตรา มีถนนลาดยางในหมู่บ้าน 3 สาย ได้แก่

1. สายเลียบบคลองชลประทานสายสี่ ระยะทาง 4,095 เมตร
2. สายพระยาบันลือ – คลองพระยาบันลือ ระยะทาง 4,400 เมตร
3. สายคลองใหม่ ระยะทาง 2,900 เมตร
4. ลาดยางเลียบบคลองพิสนธ์ หมู่ที่ 4,5,7 ระยะทาง 4,550 เมตร

และมีถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้าน คือ

- หมู่ที่ 1 ริมคลองพระยาบันลือ ระยะทาง 400 เมตร
- หมู่ที่ 2 หน้าโรงเรียนรอซซีดีริมคลองพระยาบันลือ ระยะทาง 160 เมตร
- หมู่ที่ 3 วัดราษฎร์บูรณาราม ระยะทาง 800 เมตร
- หมู่ที่ 4 โรงเรียนวัดราษฎร์บูรณารามเลียบบคลองพิสนธ์ ระยะทาง 1,100 เมตร

และถนนลูกรังลงหินคลุก 9 สาย (ไม่ระบุ)

การโทรคมนาคม มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ 5 ตู้

แหล่งน้ำธรรมชาติ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือมีคลองสายหลัก

5 สาย ได้แก่

1. คลองพระยาบันลือ
2. คลองลากค้อน
3. คลองชลประทานสายสี่
4. คลองหมอน 1
5. คลองพิสนธ์

ทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ ตำบลคลองพระยาบันลือมีที่สาธารณประโยชน์ 1 แห่ง
มวลชนจัดตั้ง ประกอบด้วย

1. อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)
2. อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)
3. สปสข.หมู่บ้าน
4. ศูนย์ประสานงานยาเสพติด อบต.คลองพระยาบันลือ
5. ชมรมผู้สูงอายุ ประจำหมู่บ้าน
6. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำหมู่บ้าน

4.8 องค์การบริหารส่วนตำบลคู้สลอด

ตำบลคู้สลอด เป็นชื่อเรียกตามสภาพพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มที่มีพืชประจำถิ่น คือ ต้น
สลอด หรือ ต้นหมากหลอด ขึ้นบริเวณที่ลุ่ม หรือริมคลอง ริมลำรางโดยทั่วไป คำว่า “คู้” มาจากคำว่า
“คู้ง” หมายความว่า “คู้งน้ำ” ตำบลคู้สลอดได้จัดตั้งเป็นตำบลก่อนวันที่ 1 พฤศจิกายน 2490 ก่อนที่กิ่ง
อำเภอลาดบัวหลวง เป็นอำเภอลาดบัวหลวง ปัจจุบันตำบลคู้สลอด ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วน
ตำบลคู้สลอด เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคู้สลอด

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดเขตตำบลมารวิชัย อำเภอเสนา/ตำบลสามตุ่ม อำเภอเสนา
ทิศใต้ ติดเขตตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง
ทิศตะวันออก ติดเขตตำบลไผ่พระ อำเภอบางไทรและตำบลพระยา

บันลือ อำเภอลาดบัวหลวง

- ทิศตะวันตก ติดเขตตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง

ที่ตั้ง เป็นชุมชนและอยู่ในโครงข่ายการคมนาคมทั้ง ทางหลวงชนบท
ซึ่งอยู่ในเส้นทางทางท่องเที่ยวในพื้นที่ของหมู่ 8 โดยระยะทางห่างจากอำเภอลาดบัวหลวง
ประมาณ 14 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯประมาณ 55 กิโลเมตร

ภูมิประเทศ โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม การระบายน้ำผ่านคลองธรรมชาติ
ไม่มีป่าไม้และภูเขา พื้นดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม มีคลองชลประทานผ่านพื้นที่
บางส่วนของตำบล มีคลองกอกแก้ว คลองขนมจิน คลองส่งน้ำสายสี่ และคลองसान คลองธรรมชาติ
ผ่านในพื้นที่ทางตอนบนและตอนล่างของตำบลอยู่ทั่วไป

เนื้อที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคู์สลอด มีพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งหมด
ประมาณ 42.72 ตารางกิโลเมตร หรือคิดประมาณ 26,700 ไร่

การปกครอง แบ่งออกเป็น 10 หมู่บ้าน

ประชากร ทั้งสิ้น 4,935 คน แยกเป็นชาย 2,441 คน หญิง 2,494 คน มีความ
หนาแน่นเฉลี่ย 115.5 คน/ตารางกิโลเมตร

สภาพเศรษฐกิจ ตำบลคู์สลอดมีจำนวน 1,288 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือรับจ้าง ร้อยละ 73.90 รองลงมา เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 11 ค้าขาย
ร้อยละ 10 และอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 5.1

หน่วยธุรกิจ ประกอบด้วย

1. ปั๊มน้ำมัน และแก๊ส 4 แห่ง
2. ร้านเสริมสวย 2 แห่ง
3. อู่ซ่อมรถ 4 แห่ง

สถานศึกษา ประกอบด้วย

1. โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง
2. โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง
3. ศูนย์ข้อมูลประจำตำบล 1 แห่ง
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง
5. ห้องสมุดประชาชน 1 แห่ง

ศาสนสถาน มีวัดจำนวน 1 วัด วัด คือ วัดโสภณเจติยาราม

สาธารณสุข ประกอบด้วย

1. สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 1 แห่ง
2. อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ 100%

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ไม่มี)

การคมนาคม ตำบลคู้ตลอด มีถนนเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านต่างๆ และตำบลใกล้เคียงได้อย่างทั่วถึงผิวจราจร ส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีต และถนนลาดยาง มีบางเส้นทางที่เป็นถนนลูกรังและแคบบางตอนชำรุดเสียหายมากใน ฤดูฝน ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการขนส่งพืชผลจากพื้นที่เกษตรกรรมออกสู่ตลาดอำเภอลาดบัวหลวงบัว มีถนนสายหลักคือ ถนนลาดบัวหลวง-ไม้ตรา-สามโคก-เสนา-อยุธยา และ เสนา-ปทุมธานี เพื่อลำเลียงเข้าพืชผักผลไม้่ออกสู่ตลาดกลาง ภายในเมือง ตลอดจนภูมิภาคอื่นๆ

การไฟฟ้า มีใช้ทุกหมู่บ้าน สำหรับในชุมชนที่มีการก่อสร้างบ้านเรือน รวมกลุ่มกันและที่อยู่ไม่ห่างไกลกันมากนัก การให้บริการก็สามารถทำได้โดยสะดวกและทั่วถึง ทั้งเป็นการประหยัด ค่าใช้จ่ายในการติดตั้ง สำหรับบ้านเรือนที่อยู่ไกลออกไป ในพื้นที่เกษตรกรรม การให้บริการด้านนี้จะสิ้นเปลืองมาก จึงอาจเห็นว่าการให้บริการไม่ทั่วถึงนัก

แหล่งน้ำธรรมชาติ ตำบลคู้ตลอดอยู่ในเขตพื้นที่บริการชลประทาน และมีโครงข่ายคลองธรรมชาติครอบคลุมทั่วพื้นที่ มีลำน้ำ, ลำห้วย 2 แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีระบบประปาหมู่บ้าน 9 แห่ง (บ่อบาดาล 10 แห่ง คลองส่งน้ำชลประทาน 1 แห่ง

มวลชนจัดตั้ง

1. ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น
2. อปพร. 1 รุ่น สมาชิก 38 คน
3. กลุ่มสตรี 1 รุ่น สมาชิก 50 คน

สถานศึกษา ตำบลคู้ตลอดอยู่ใกล้กับสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง เช่น

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา
3. มหาวิทยาลัยชินวัตร
4. มหาวิทยาลัยรังสิต
5. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1. ทฤษฎีหลัก

1.1 ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ (Symbolic Interaction Theory)

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ (2530 : 1-6) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีการตีความซึ่งกันและกัน แทนที่จะมีเพียงปฏิกิริยาต่อการกระทำของกันและกัน ในที่นี้หมายถึงการรับรู้จากการที่มนุษย์ตีความสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกโดยมนุษย์เป็นผู้ให้คำนิยามต่อสิ่งต่างๆ เหล่านั้นเอง ทั้งนี้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกมิได้มีความหมายในตัวเองมาตั้งแต่ต้น ด้วยเหตุนี้ ผลที่เกิดขึ้นหรืออาจเรียกว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ จึงเกิดขึ้นจากการตีความสิ่งต่างๆ ในโลกแล้วทั้งสิ้น กระบวนการตีความและการให้ความหมายสิ่งต่างๆ ในโลก โดยมนุษย์ที่เกิดขึ้นจึงไม่มีลักษณะตายตัว หากแต่จะดำเนินควบคู่กับการตีความสิ่งต่างๆ ของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา กระบวนการตีความสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น หลักในการพิจารณา ดังนี้

1. พิจารณาจากการใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นการเปล่งเสียง ท่าที ตลอดจนการเคลื่อนไหวร่างกายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการปฏิสังสรรค์
2. พิจารณาจากที่ตั้งและเวทีแห่งการปฏิสังสรรค์ หมายถึง สถานที่ที่เกิดการปฏิสังสรรค์นั้นๆ โดยมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีพฤติกรรมปฏิสังสรรค์ซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้ที่ตั้งแห่งการปฏิสังสรรค์จึงเป็นสถานที่ที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ส่วนเวทีแห่งการปฏิสังสรรค์หมายถึงการที่บุคคลมีพฤติกรรมปฏิสังสรรค์กันในสถานที่นั้นๆ นั้นเอง
3. พิจารณาจากอัตตะของบุคคล ได้แก่ ความคิด คำพูด รวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลโดยสังเกตได้จากการสื่อสารของบุคคลนั้นต่อบุคคลอื่น
4. พิจารณาจากการกระทำร่วมของบุคคล หมายถึง การพิจารณาพฤติกรรมของบุคคลอย่างน้อยบุคคลหนึ่งเมื่อมีการปฏิสังสรรค์กับอีกบุคคลหนึ่ง โดยเชื่อมโยงแนวการกระทำของแต่ละบุคคลเข้าด้วยกัน
5. พิจารณาจากโอกาสแห่งการปฏิสังสรรค์ (Interaction Occasion) เป็นการพิจารณาช่วงเวลาในแต่ละบุคคลมีการปฏิสังสรรค์ซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายภาพ ตลอดจนทางสัญลักษณ์
6. พิจารณาจากการพบปะ (Encounter) ได้แก่ การที่ผู้ร่วมปฏิสังสรรค์มีความคำนึงถึงกันและแสดงออกในทางสัญลักษณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเห็น การได้ยินหรือการสัมผัสฯ

7. พิจารณาจากการพบปะที่มีนัยสำคัญ (Significant Encounter) คือ ผลจากการพบปะกันธรรมดาแต่ถูกประทับใจหรือประทับใจจนเกินไปหรือเป็นผู้รับไม่ได้ในเชิงศีลธรรม การพิจารณาการพบปะเชิงประทับใจหรือประทับใจในกรณีนี้ที่ผู้ร่วมปฏิสังสรรค์กลุ่มหนึ่งมีอำนาจเหนือผู้ร่วมปฏิสังสรรค์ อีกกลุ่มหนึ่ง

8. พิจารณาจากสัมพันธภาพระหว่างสังคม สัมพันธภาพทางสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กันนั้นอยู่ร่วมกัน

9. พิจารณาจากกฎเกณฑ์แห่งการประพฤติปฏิบัติ (Rules of Conduct) เป็นการพิจารณากฎเกณฑ์ ที่จะทำหน้าที่วางแนวทางพฤติกรรมระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปไม่ว่าจะเป็นกฎเกณฑ์ด้านนิติบัญญัติ ซึ่งได้แก่กฎหมาย กฎเกณฑ์ที่เป็นพิธีการ และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับความ สัมพันธภาพทางสังคม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วกฎเกณฑ์ชุดหนึ่งจะถูกตีความจากกฎเกณฑ์อีกชุดหนึ่งเสมอ

10. พิจารณาจากวัตถุทางสังคม (Social Objects) ได้แก่ การพิจารณาในสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ให้ความหมาย โดยความหมายที่มนุษย์ให้กันนั้นเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ทางสังคม หรือกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมนั่นเอง

11. การพิจารณาพิธีกรรมและกิจวัตร (Ritual and Routine) การพิจารณาพิธีกรรมเป็นการพิจารณาการกระทำร่วมกลุ่มบุคคลที่มีสัมพันธภาพทางสังคม โดยที่การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำซ้ำๆ ในช่วงชีวิตของบุคคลเหล่านี้ และมีความหมายที่จำเพาะเจาะจงในการกระทำซึ่งมักจะได้แก่ความศักดิ์สิทธิ์ โดยมีวัตถุทางสังคมเป็นเครื่องแสดงออก พิธีกรรมจะเป็นสิ่งที่สร้างความชอบธรรมแก่การกระทำ การคิด การสื่อสารของบุคคล รวมถึงการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับสถานะต่างๆ ของสมาชิกในสังคมที่มีความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะเชิงเศรษฐกิจ ศาสนา การเมือง เพศ ฯลฯ ส่วนการพิจารณากิจวัตรนั้นเป็นการพิจารณาการกระทำของบุคคลภายหลังจากการพบปะกัน และถูกถือปฏิบัติกันและมีความต่อเนื่องไปยังอนาคต

12. พิจารณาแนวพฤติกรรม (Behavioral Repertoire) หมายถึง การพิจารณาบทบาทของบุคคลที่ปฏิสังสรรค์กัน บุคคลหนึ่งอาจมีพฤติกรรมอย่างหนึ่งในการปฏิสังสรรค์กับอีกบุคคลหนึ่ง

1.2 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่สังคม (Structural-functional Theories)

โครงสร้างทางสังคม คือ รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม หน้าที่ของสังคม กล่าวถึง ผลที่ได้จากรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มสังคม ผลเป็นไปตามที่ปรารถนาหรือต้องการ (Desirable Consequences) คือ ผลที่ได้จากการทำหน้าที่ช่วยแก้ไขปัญหาคือเหมือนกันของบุคคล หรือกลุ่มสังคมให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ส่วนผลที่ไม่เป็นไปตามที่ปรารถนาหรือต้องการ (Undesirable Consequences) คือผลที่ได้จากความผิดพลาดของหน้าที่ที่ขัดขวางการนำมาซึ่งความสำเร็จ

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสังคมของเมืองกับการวางแผนของชุมชนเมือง นับได้ว่าเป็นระบบ โครงสร้าง หน้าที่ และระบบสังคมอันหนึ่ง ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากระบบหรือชุมชนขนาดเล็กที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนมาเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนของโครงสร้างและหน้าที่ของชุมชนในด้านต่างๆ ดังนั้น การแยกย่อยของโครงสร้างหน้าที่และการผสมผสานจึงเป็นลักษณะโครงสร้างทางสังคมของชุมชนเมืองในฐานะที่เป็นระบบสังคม เนื่องจากชุมชนไม่ว่าจะมีขนาดใดก็ตาม ถือได้ว่าเป็นระบบสังคมๆ หนึ่ง การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนไม่ว่าจะในชนบทหรือในเมือง สามารถใช้กรอบความคิดและวิธีเดียวกัน สิ่งที่แตกต่างกันก็คือ การกำหนดตัวแปรที่จะใช้วัดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมชุมชนเมือง และชุมชนชนบท

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมเมือง สามารถทำได้โดยดูจากการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ของชุมชนเมือง ตลอดจนการผสมผสานของส่วนต่างๆ การแยกย่อยเกิดขึ้นกับทุกหน้าที่ของชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความแตกต่างทางเศรษฐกิจ (Economic Differentiation) เป็นการกระจายหน้าที่และความชำนาญพิเศษในระบบเศรษฐกิจของเมืองที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิตในระดับของความเจริญที่แตกต่างกัน เมืองจะมีความแตกต่างทางเศรษฐกิจไม่เท่ากันแต่อาจมีรูปที่เหมือนกันนั่นคือ ในช่วงของการเจริญเติบโตของเมืองหน้าที่และความชำนาญพิเศษอาจเกิดขึ้นตามระดับความซับซ้อนเพื่อสนองความต้องการของประชากรเมือง ความแตกต่างทางเศรษฐกิจ อาจจะสังเกตได้จากสิ่งของเหตุการณ์ กิจกรรม หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในเมืองแล้วยังอาจจะพิจารณาจึงจำนวนด้วย เพื่อดูระดับความซับซ้อนของเมืองซึ่งแตกต่างกัน อาทิ เช่น ตัวแปรที่ใช้วัดความแตกต่างทางเศรษฐกิจของเมืองอันได้แก่ ตัวแปรทางด้าน การกระจายผลผลิต อาจดูได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ เช่น สถานีรถไฟ สถานีขนส่งสินค้า สถานีรถประจำทาง ท่าเรือ สนามบิน ฯลฯ และตัวแปรทางด้าน การบริโภค เช่น ตลาด ศูนย์การค้า โรงพยาบาล คลินิก โรงละคร ธนาคาร โรงแรมและอื่นๆ

ส่วนผสมผสานทางสังคม (Social Integration) ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการที่จะประสานส่วนต่างๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็คือ แรงที่ประสานส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกหรือองค์กรของชุมชนเข้าด้วยกัน แรงประสานนี้อาจสังเกตได้จากการมีมีอยู่และจำนวนของสิ่งของ เหตุการณ์ ประชามติ กิจกรรม และสถาบันที่เป็นกลไกทำให้เกิดแรงประสานนี้ขึ้นในชุมชนเมืองตัวแปรที่ใช้การผสมผสานทางสังคมของเมือง ได้แก่ สมาคมต่างๆ เช่น สมาคมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย สมาคมช่วยเหลือทางด้านสังคมสงเคราะห์ สมาคมศิษย์เก่า สถานีโทรทัศน์ วิทยุท้องถิ่น

การศึกษาโครงการและหน้าที่ทางสังคมของชุมชนเมืองแต่ละเมือง จะทำให้ทราบถึงระดับความซับซ้อนของเมืองในฐานะที่เป็นระบบสังคมแต่ในแง่ของการเปรียบเทียบว่าเมืองใดมีความซับซ้อนกว่ากัน จะต้องวิเคราะห์โดยเทคนิคที่เรียกว่า Multi-dimensional Scaling ประโยชน์ที่ได้จากการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมของชุมชนเมืองต่างๆ ที่จะนำไปใช้ในการวางแผน คือ การทำ

ให้จัดอันดับความสำคัญของชุมชนเมืองเป็นไปอย่างมีระบบบนพื้นฐานของความสามารถในการปรับตัวของชุมชนเมือง อาจใช้ข้อมูลนี้ดูความสามารถของชุมชนเมืองแต่ละแห่งและสร้างโครงการพัฒนาให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของชุมชนเมืองนั้นๆ

สำหรับการศึกษาโครงสร้างและหน้าที่ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมระดับบุคคล นั้น ได้แก่ การศึกษาลักษณะทางสังคมของประชากรในเมืองหรือศึกษาความแตกต่างกันของประชากร (Heterogeneity of Population) นั้นเองเนื่องจากเป็นที่รวมกลุ่มของคนจำนวนมาก ยิ่งเมืองมีขนาดใหญ่ขึ้นเท่าใด (วัดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร) ความแตกต่างทางด้านโครงสร้างและหน้าที่ของประชากรในสังคมนั้นน่าจะมีมากขึ้นด้วย ความแตกต่างนี้ หมายถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ระดับการศึกษา อายุ ระดับรายได้ ภูมิหลังของครอบครัว เป็นต้น ถึงแม้ประชากรจะมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ กิจกรรมพื้นฐานของบุคคลจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ การดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว เช่น การกิน นอน ทำงาน การเลี้ยงดูบุตร การทำงานบ้าน ฯลฯ การถ่ายทอดค่านิยมและวัฒนธรรม เช่น การอบรมสั่งสอน การให้การศึกษาแก่บุตรหลาน การรับประทานอาหาร การประกอบกิจกรรมทางศาสนา การคบค้าสมาคมกับผู้อื่น การหาสถานที่บันเทิงพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ไปสวนสาธารณะ ไปดูหนัง กับเพื่อนๆ หรือพ่อแม่พี่น้อง เป็นต้น

การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ต้องการพื้นที่เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยเพื่อใช้สำหรับสาธารณูปการ เช่น การศึกษา การรักษาความปลอดภัย การบันเทิง การศาสนา ฯลฯ และเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่ต้องใช้เพื่อเป็นสิ่งสำคัญอย่างอื่นอีกคือ พื้นที่สำหรับสถาบันทางเศรษฐกิจ บริษัท ห้างร้าน โรงงาน สถานประกอบการอื่นๆ อีก เพราะสถานที่เหล่านี้เป็นที่มาของรายได้ ซึ่งบุคคลจะนำมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของตน ถึงแม้ว่ากิจกรรมพื้นฐานของบุคคลจะเหมือนกัน ความแตกต่างของประชากรซึ่งส่งผลไปยังเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม ระเบียบแบบแผน ประเพณีต่างๆ อาจทำให้ความต้องการและรูปแบบของการพื้นที่ในเมืองแตกต่างกันออกไป การศึกษาโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมเมืองในระดับนี้จะทำให้นักวางแผนเข้าใจสภาพทางสังคมและความต้องการของคนในเมือง และที่สำคัญคือผลหรือข้อมูลของการศึกษาสามารถช่วยเสริมในการสร้างเมืองหรือวางระบบผังเมืองได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม กระบวนการเป็นเมือง (Urbanized Process) ก็ถือได้ว่าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมอย่างหนึ่ง โดยพิจารณาว่ากระบวนการเป็นเมือง เป็นการเติบโตของระบบสังคมจากขนาดเล็กไปสู่ขนาดใหญ่ ในกรณีนี้กระบวนการเป็นเมืองเกิดขึ้นเมื่อมีการแยกย่อยและผสมผสานของโครงสร้างและหน้าที่ของส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นเมือง ปัญหาที่ตามมาของกระบวนการเป็นเมืองที่เกิดขึ้นในระดับนี้ คือ เรื่องของการจัดองค์กรของเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่อพยพจากชนบทเข้ามาอยู่ในเมือง โดยคาดว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้จะสามารถมีลักษณะของคนเมือง คือ มีการปรับตัวทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ

แรงจูงใจ และอุดมคติ กลุ่มบุคคลที่อพยพมาจากชนบทเข้ามาอยู่ในเมืองเนื่องจากไม่มีทางเลือก จะเป็นกลุ่มที่มีปัญหามากที่สุดในแง่ของการปรับตัวให้รับวัฒนธรรมใหม่โดยเร็ว (Acculturation) เนื่องจากพวกนี้ยากจน เมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองก็มักจะอยู่ร่วมกับพวกที่อพยพเข้ามาอยู่ก่อนแล้วในชุมชนแออัด การอยู่กันอย่างแออัดทำให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรมขึ้นหลายแห่งในเมืองซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนากำลังหาทางแก้ไข

การเปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้างทางสังคมตามแนวคิดแบบระบบสังคมนั้น ชุมชนเมืองนับได้ว่าเป็นระบบสังคมระบบหนึ่งซึ่งมีวิวัฒนาการจากระบบหรือชุมชนขนาดเล็กที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน มาเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนของโครงสร้างและหน้าที่ของชุมชนในด้านต่างๆ ดังนั้นการแยกย่อย (Differentiation) และการผสมผสาน (Integration) ของโครงสร้างและหน้าที่จึงเป็นลักษณะของโครงสร้างทางสังคมของชุมชนเมืองการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมของเมืองถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับมหภาค นั่นคือ กระบวนการเป็นเมืองเป็นการเติบโตของระบบสังคมจากขนาดเล็กไปสู่ขนาดใหญ่ โดยผ่านกระบวนการแยกย่อยและการผสมผสานของโครงสร้างหน้าที่ของส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นเมือง

Hawley (1950) อธิบายการเปลี่ยนแปลงของเมืองโดยใช้หลักมนุษยนิเวศวิทยาว่าการเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดโครงสร้างสองระดับขึ้นในเมือง โครงสร้างหนึ่งเป็นแบบเก่าที่ชาวเมืองส่วนใหญ่ยึดถือเป็นแบบกึ่งหมู่บ้านกึ่งเมือง อีกโครงสร้างหนึ่งเป็นแบบใหม่กว่า ประกอบด้วยการจัดองค์กรของเมืองแบบทันสมัยที่เกิดขึ้นตามความสนใจ และกิจกรรมของชาวเมืองกลุ่มน้อยชาวเมืองที่ใช้ชีวิตแบบเก่าจะมีกิจกรรมอยู่ในบริเวณที่อยู่อาศัยและละแวกบ้าน (Neighborhood) แต่ชาวเมืองที่ใช้ชีวิตแบบใหม่จะเดินทางไปกลับเป็นกิจวัตรจากที่พักอาศัยที่กระจายออกไป ไปสู่สถานที่ทำธุรกิจ การบริการ และที่พักผ่อนหย่อนใจ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้น ส่วนที่ใหม่กว่าจะเติบโตขึ้นเรื่อยๆ และดูดกลืน โครงสร้างแบบเก่าของเมือง ซึ่งสังเกตได้จากกรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในการคมนาคม ติดต่อสื่อสาร และการเพิ่มขึ้นของสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ของประชาชนในเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ได้มีระบบเศรษฐกิจและสังคมที่พัฒนาขึ้นเพื่อรองรับสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของประชากรเมืองในประเทศ

Hawley ให้ความเห็นในระยะเริ่มแรกความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางกับพื้นฐานที่โดยรอบจะถูกจำกัด เนื่องจากการคมนาคมขนส่งติดต่อไม่มีการแบ่งงานทำหรือการจัดองค์กรบริหารอย่างซับซ้อนที่ศูนย์กลางจึงไม่จำเป็นนัก ต่อมาเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับเขตรอบนอกมีมากขึ้นจะต้องมีการจัดองค์กรอย่างซับซ้อนขึ้น เพื่อจะได้บริการและประสานงานตลอดจนขยายขอบเขตการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ การเพิ่มขึ้นของการแบ่งงานกันทำและการเกิดขึ้นของเมืองในฐานะที่เป็นกลไกในการบริหารจะเกิดขึ้นพร้อมกับการปรับปรุงการคมนาคมติดต่อสื่อสาร การจัดองค์กรที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดโครงข่ายการคมนาคมและการบริการทางด้านสถาบันต่างๆ เช่น

การตลาด สินเชื่อ การค้าปลีก การศึกษา การสาธารณสุขและอื่นๆ ที่กระจายอย่างสม่ำเสมอในพื้นที่ โดยรอบศูนย์กลางและเพื่อความมีประสิทธิภาพ สถาบันเหล่านี้จะอยู่รวมกันเป็นจุดๆ ในพื้นที่ ซึ่งทำให้เกิดศูนย์กลางของเมืองและนครที่เติบโตขึ้นหลายๆ แห่ง ซึ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดองค์กรและจะทำให้ประชากรในประเทศกำลังพัฒนาอยู่รอดในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วเมื่อเมืองขยายตัวออกไปและต้องการจัดองค์กรที่ซับซ้อนเพื่อสนองตอบความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น ประเทศที่กำลังพัฒนามักจะสร้างองค์กรดังกล่าวไม่ได้ เนื่องจากปัจจัยหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณและความรู้ความสามารถที่จะมาใช้ในการนี้ การจัดองค์กรแบบเดิมไม่มีประสิทธิภาพพอ ความขี้เกียจและปัญหาต่างๆ จึงตามมามากมาย เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาขาดแคลนสาธารณสุขไปโลก สาธารณูปการในเมือง ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตของคนในเมือง ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ทำทลายการอยู่รอดของเมืองในฐานะที่เป็นระบบโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมระบบหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง ความพยายามของรัฐบาลในการแก้ที่ละจุดและการแก้ปัญหาอย่างหนึ่งก็มักจะนำไปสู่การสร้างปัญหาอีกอย่างหนึ่งอยู่เป็นประจำ

ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม จึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน ตลอดจนจนถึงชุมชนใหญ่น้อยต่างๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองอย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิดการขยายตัวในชุมชนนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านสาธารณสุขไปโลก สาธารณูปการ และการบริการต่างๆ การติดต่อสื่อสาร การทำกิจกรรมร่วมกัน การผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ให้กับการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์เหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์ด้วยกันทั้งสิ้น

สรุปทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม มีข้อสมมติเกี่ยวกับสังคมว่า ภายในสังคมอยู่อย่างเป็นระบบ ในแต่ละระบบหรือระบบย่อยๆ ทำหน้าที่ต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมีระเบียบ ซึ่งเชื่อว่าเป็นจุดมุ่งหมายของสังคม หากระบบใดไม่ทำหน้าที่ของตน จะก่อให้เกิดการปรับตัวเอง และเกิดความสมดุลในที่สุด ซึ่งระบบต่างๆ ที่เป็นอยู่ในสังคมจะมองว่าสมดุลแล้ว สิ่งที่จะทำให้ระบบย่อยต่างๆ ได้มีการปรับตัวเข้าหากัน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ เพื่อรักษาสมดุลในระบบ จากการกระทำของบุคคลและสังคม

1.3 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusionism)

วัฒนธรรมหนึ่งๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ได้นั้น ขึ้นอยู่กับบุคคล เพราะวัฒนธรรม คือความคิดและพฤติกรรมที่ติดตัวบุคคล เมื่อบุคคลไปถึงที่ใด วัฒนธรรมก็ไปถึงที่นั่น ดังนั้น การแพร่กระจายวัฒนธรรมจึงขึ้นอยู่กับปัจจัย ต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น เช่น ไม่มีภูเขาสูงทะเลกว้าง ทะเลทราย แหล่งหิมะ ป่าทึบ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของคนที่มีวัฒนธรรมติดตัว

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การที่ผู้คนต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันส่วนมากเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ แม้แต่การไปที่ยวดยิ่งแปลกใหม่ ก็ต้องมีเงินทองจึงจะไปเที่ยวถิ่นอื่นได้ คนที่มีเศรษฐกิจดีจึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปสังสรรค์กับวัฒนธรรมอื่นได้

3. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การจงใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่และความรู้ เป็นต้น การไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง การรู้จักใคร่และแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรม การไปร่วมปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและการอพยพโยกย้ายถิ่น เพราะเกิดภัยทางสังคม เช่น สงคราม ความขัดแย้ง ภัยธรรมชาติ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

4. ปัจจัยทางการคมนาคม การคมนาคมเป็นปัจจัยเอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่น ถนนดี พาหนะสำหรับการโดยสารและการเดินทางในระยะทางไม่ไกลเกินไปนัก ล้วนแล้วแต่เป็นอัตราเร่งการแพร่กระจายที่ดีด้วย

4.1 สำนักของแนวคิดทางการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Schools of Diffusionism)

ทฤษฎีการแพร่กระจายของวัฒนธรรม ซึ่งเนื้อหาของวิธีการแพร่กระจายจะกล่าวถึงสาเหตุของการแพร่กระจายจากที่หนึ่งหรือแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง ปัจจัยที่สนับสนุนการแพร่กระจายและผลของการแพร่กระจาย ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นตอนปลายศตวรรษที่ 19 และแพร่หลายในต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นช่วงที่ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionism) ของ Edward B. Tylor และ Lewis H. Morgan กำลังโด่งดัง อย่างไรก็ตามทฤษฎีการแพร่กระจายไม่ได้มีผู้หนึ่งผู้ใดคิดขึ้นโดยตรง เพราะในขณะนั้น ความคิดในเรื่องการแพร่กระจายไม่ได้มีผู้หนึ่งผู้ใดคิดขึ้นโดยตรง เพราะในขณะนั้นความคิดในเรื่องการแพร่กระจายมีหลายแนวคิด ซึ่งสามารถรวบรวมแนวคิดในเรื่องนี้เป็นกลุ่มๆ หรือเป็นสำนักได้ ดังนี้:-

4.2 สำนักอังกฤษ (British School)

นักมานุษยวิทยาทางวัฒนธรรม เช่น Elliot Smith, William J. Perry และ W.H.R. Rivers ในอังกฤษปฏิเสธแนวคิดที่ว่า วัฒนธรรม ต่างเกิดได้ทุกอย่างอิสระด้วยตัวเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ใครคิดอะไรขึ้นมาได้ก็สร้างและทำตามความคิดของตน ประชาชนอังกฤษมีความเห็นว่า คนมีลักษณะเหมือนกันทางชีวภาพ ไม่แตกต่างกันในด้านของความต้องการพื้นฐานสุด ดังนั้นคนย่อมคิดอะไรคล้ายๆ กัน ถ้าจะสร้างวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกัน วัฒนธรรมก็จะต้องเหมือนกัน ในส่วนพื้นฐานอยู่นั่นเอง ส่วนวัฒนธรรมหลากหลายที่แตกต่างกัน

ไปได้ นั่นย่อมเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันเป็นตัวแปรมาช่วยให้วัฒนธรรมมีวิวัฒนาการไปจากเดิม คำขงอังกฤษนี้ยังเชื่อต่อไปว่า วัฒนธรรมที่ดีและเจริญที่สุดแล้วจะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ที่ยังไม่เจริญ เหมือนน้ำที่ท่วมสูงสุดในแหล่งหนึ่งจะบ่าองไปยังที่ๆ ไม่มีมีน้ำหรือมีน้ำน้อย และวัฒนธรรมดังกล่าวก็คือ วัฒนธรรมอียิปต์ เพราะประเทศอียิปต์มีความเจริญทางด้านการค้าและเกษตรกรรมมาก่อนและกลายมาเป็นแบบวัฒนธรรมของโลก จะเห็นได้ว่านักคิดชาวอังกฤษเชื่อในเรื่องการสร้างวัฒนธรรม (Invention) ในสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ มากกว่าการหิยบิยวัฒนธรรม

แนวคิดของ Elliot Smith (1906) แห่งสำนักคิดอังกฤษ เชื่อว่าวัฒนธรรมแพร่กระจายจากจุดกำเนิด ซึ่งเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมแล้วแพร่กระจายออกไปในอาณาบริเวณโดยรอบเป็นรูปวงกลม จนกระทั่งไปถึงทั่วโลก จุดศูนย์กลางอารยธรรม (หรือวัฒนธรรมที่เจริญสูงสุด) อยู่ที่ Egypt ลักษณะของการแพร่กระจายตามแนวคิดของ Smith เป็นรูปวงกลมวงเดียวกระจายรัศมีออกไปเป็นละลอกประคจวงกลมซ้อนๆ กัน จุดศูนย์กลางที่กำเนิดของวัฒนธรรมจะเป็นส่วนที่เข้มข้นที่สุดของวัฒนธรรม

Smith ยกตัวอย่างการแพร่กระจายทางศาสนาจากแนวคิดในเรื่องความเชื่อของคนอียิปต์เกี่ยวกับเรื่องโลกนี้ โลกหน้า ซึ่งแสดงออกจกมัมมี่หรือการเก็บศพอาบยาเอาไว้อิญญาณเข้ามัจจุติในร่างมนุษย์หรือมัมมี่นั้นอีกครั้งหนึ่ง การสร้างรูปสฟิงซ์และปิรามิดก็ล้วนเกิดจากแนวคิดทางศาสนาทั้งสิ้น

ส่วน W.H.R. Rivers ซึ่งสังกัดสำนักคิดอังกฤษอีกผู้หนึ่งเชื่อว่า วัฒนธรรมถูกสร้างขึ้นเพียงหนเดียวเท่านั้น จากแหล่งกำเนิดแล้วแพร่กระจายไปได้ทั่วโลกเพราะคนอพยพโยกย้ายถิ่นไปทั่วโลก ยกตัวอย่างการโยกย้ายถิ่นของชนเผ่า Australian Aborigines ในออสเตรเลีย

เห็นได้แนวคิดของ Elliot Smith หรือสำนักอังกฤษในเรื่องการแพร่กระจายเป็นแนวคิดแบบสุดขั้ว เช่น การเกิดวัฒนธรรมครั้งเดียว ณ จุดกำเนิดจุดเดียวแล้วแพร่กระจายไปได้ทั่วโลกนั้น เป็นไปได้ยากเพราะมันขัดกับหลักการในความเป็นจริงที่ว่า วัฒนธรรมจะแพร่กระจายไปได้ในทุกที่ๆ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น ถ้าวัฒนธรรมคือพฤติกรรมที่ติดอยู่กับตัวคนสามารถแพร่กระจายไปได้ในทุกแห่งที่มีคนๆ นั้นเดินทางไปถึง หมายความว่า ถ้ามีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น เช่น มีภูเขาสูง มหาสมุทรกว้างลึก ป่าดงดิบ ทะเลทราย และภูเขาหิมะเป็นอุปสรรคขวางกั้น วัฒนธรรมจะแพร่กระจายไปทั่วโลกได้อย่างไร นี่คืจุดอ่อนของทฤษฎีการแพร่กระจายของสำนักอังกฤษ ทำให้แนวคิดของสำนักนี้ไม่เป็นที่นิยมเพราะตอบปัญหานั้นไม่ได้

4.3 สำนักเยอรมัน (German School)

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสำนักเยอรมัน นำโดยบาทหลวง Wilhelm Schmidt (1868-1954) และ Fritz Graebner (1934) สำนักนี้มีแนวคิดว่า ปรกติแล้วมนุษย์ไม่ชอบสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเอง แต่ชอบหิยบิยวัฒนธรรมจากเพื่อนบ้าน (uninventive habit) วัฒนธรรม

อาจจะแพร่กระจายออกไปได้ที่ละหลายๆ traits พร้อมกันหรือไปได้ทีละ Trait จากจุดที่มันเกิดและแพร่กระจายไปได้จากหลายๆ เขตภูมิศาสตร์ในรูปแบบวงกลมหลายๆ วงตามพื้นที่วัฒนธรรมที่ปลายทางจะต้องเหมือนกับวัฒนธรรมต้นกำเนิดไม่มากก็น้อยอาจจะเหมือนกันในเชิงปริมาณหรือรูปลักษณะ (Style) ก็ได้ การแพร่กระจายตามแนวคิดของสำนักเยอรมันนี้ จะเกิดจากการอพยพโยกย้ายถิ่นของผู้คน และเป็นแนวคิดที่เน้น “การหยิบยืม” (Borrowing) ทางวัฒนธรรมมากกว่าวัฒนธรรม (Invention)

4.4 สำนักอเมริกัน (American School)

ค่ายนี้โดย Clark Wissler (1923) และ Alfred Kroeber (1963) สำนักนี้มีแนวความคิดที่น่าเชื่อถือได้มากกว่าสองสำนักแรก ในแง่ที่ว่าวัฒนธรรมจะแพร่กระจายจากจุดศูนย์กลางไปตามพื้นที่เท่าที่มันจะไปได้ในเขตภูมิศาสตร์เดียวกัน และยุคสมัยใกล้เคียงกัน จากแนวคิดนี้ จะเห็นภาพเขตวัฒนธรรมเป็นกลุ่มๆ ไป และแพร่กระจายไปถึงทุกที่ที่ไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้นตามสภาพทางภูมิประเทศที่มนุษย์สามารถจะเดินทางไปถึงได้ โดยธรรมชาติแล้วพื้นโลกจะมีภูมิประเทศเป็นที่ราบภูเขา แม่น้ำ ทะเล มหาสมุทร ป่าไม้กว้างใหญ่ทะเลทราย ทุ่งหญ้า แหล่งที่มีหิมะตก ฯลฯ เหล่านี้เป็นอุปสรรคขวางกั้นการเดินทางไปมาหาสู่กันของผู้คน แต่คนเหล่านี้ก็จะไปมาหาสู่กันได้เสมอตามที่ราบและซอกซอยไปได้ในภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยและไม่ลำบากมากนัก กล่าวโดยสรุปก็คือ สำนักอเมริกันเชื่อว่า คนสร้างวัฒนธรรมได้ทุกที่เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของตน ต่อมาวัฒนธรรมได้แพร่กระจายไปในทุกพื้นที่ที่ไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้นและไม่จำเป็นต้องแพร่กระจายในรูปแบบวงกลม

แนวคิดของสำนักอเมริกันค่อนข้างจะได้รับความนิยมมากกว่าแนวคิดของสำนักอังกฤษและเยอรมัน เพราะสามารถอุดช่องโหว่ที่เป็นจุดอ่อนของสำนักทั้งสองดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของสำนักอเมริกันจะเป็นไปได้มากกว่าเท่าที่เป็นอยู่หรือการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจะเป็นไปได้มาก

จากแนวคิดดังกล่าวเราจะเห็นเขตวัฒนธรรมของโลกเป็นกลุ่มๆ เช่น เขตวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ลาว เขมร ไทย พม่า เขตวัฒนธรรมเอเชียใต้ ได้แก่ เนปาล ปากีสถาน อินเดีย บังกลาเทศ ศรีลังกา เขตวัฒนธรรมยุโรปตะวันออก คือ รัสเซีย เชคโกสโลวาเกีย โปแลนด์ ออสเตรีย ฮังการี เขตวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกไกล คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนาม เป็นอย่างไรก็ตามแนวคิดของค่ายนี้ก็ยังมีจุดอ่อน และทำให้คนคิดค้นสร้างทฤษฎีทางวัฒนธรรมใหม่ๆ ต่อไปอีก จุดอ่อนดังกล่าวคือ ไม่มีการวิเคราะห์ถึงต้นกำเนิดที่แท้จริงของวัฒนธรรมพื้นฐานที่เป็นสากลว่าเกิดมาได้อย่างไรก่อนจะกระจายไปในแหล่งต่างๆ ทั่วโลก

1.4 วิธีวิทยาของทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

สำนักมานุษยวิทยาอเมริกาใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายมากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างปี 1940-1950 ซึ่งมีการศึกษาชนเผ่าอินเดียนแดง และชนกลุ่มน้อยทั้งในและนอกประเทศที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง วิธีการศึกษาการแพร่กระจายของสำนักอเมริกัน มีดังนี้:-

1. ใช้หลักภูมิศาสตร์ คือแกะรอยได้ตามเขตพื้นที่ ในวิธีนี้ต้องดูสถานที่อาณาเขตรอยต่อของวัฒนธรรมซึ่งคนมีพฤติกรรมแบบผสมผสานกัน ภูมิภาคประเทศโดยรอบ ซึ่งปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวจะช่วยในการวิเคราะห์การพัฒนาของวัฒนธรรม

2. ใช้ประวัติศาสตร์สืบย้อน วิธีนี้สำคัญมากและหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยสำหรับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เพราะวิธีการทางประวัติศาสตร์นี้จะช่วยให้รู้ความเป็นมาของลักษณะและยุคสมัยของสิ่งที่พบ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการตีความได้มากที่สุด

3. การขุดค้นทางโบราณคดี วิธีนี้แน่นอนกว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์เพราะได้เห็นในสิ่งที่เป็นรูปธรรมในแง่ที่ว่ามันเป็นชนิดเดียวกันหรือไม่ การพิสูจน์ชั้นดิน เนื้อดิน วัสดุที่ใช้สิ่งของ ลวดลาย รูปทรงและองค์ประกอบอื่น ชั้นดินและเนื้อวัตถุจะบอกถึงยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ส่วนลักษณะภายนอกจะบอกถึงพฤติกรรมของคนผู้สร้างสิ่งของนั้นๆ ขึ้นมา

4. คูวิวัฒนาการของวัฒนธรรม เป็นการศึกษาเพื่อดูว่าวัฒนธรรมเติบโตมาอย่างไรมีขั้นตอนอย่างไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง

หากใช้วิธีทั้ง 4 ดังกล่าวมาศึกษาวัฒนธรรมจะช่วยให้ทราบได้ว่ามันเป็นวัฒนธรรมเดียวกันหรือไม่ วัฒนธรรมใดเป็นแม่แบบของวัฒนธรรมใด อย่างไรก็ตามนักมานุษยวิทยาในสหรัฐอเมริกาได้ผนวกวิธีการปลีกย่อยเข้าไปในการศึกษาการแพร่กระจายของวัฒนธรรมด้วย ได้แก่ การทำวิจัยสนาม หรือการเก็บข้อมูล โดยการเข้าไปอยู่ในแหล่งที่ตนต้องการศึกษาก็นับว่าได้ผลดีมาก

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีหรือวิธีการทางการแพร่กระจายนี้ในสมัยต่อมาไม่มีใครจะได้รับความนิยมมากนัก เพราะมีจุดอ่อนหลายประการ คือ

ประการที่ 1 พิสูจน์ไม่ได้ว่า วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายไปยังอีกสังคมหนึ่งได้อย่างไร

ประการที่ 2 แหล่งใหม่ยอมรับ ปฏิเสธและผสมผสานวัฒนธรรมที่แพร่กระจายเข้ามาใหม่กับวัฒนธรรมเก่าได้อย่างไร

ประการที่ 3 เป็นการไม่ถูกต้องเสมอไปว่า สังคมหนึ่งจะหิบบิวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านเสมอ ตัวอย่างเช่น ไทยไม่ได้รับวัฒนธรรมจากเวียดนามแต่กลับไปมีรูปแบบวัฒนธรรมของอินเดีย ทั้งๆ ที่ไทยกับเวียดนามอยู่ใกล้ชิดกันมากกว่าไทยกับอินเดีย ข้อนี้มีปัจจัยอื่นๆ เข้ามา

เป็นตัวแปรให้พิจารณาได้มาก แต่ไม่ได้รับความสนใจจากผู้ศึกษาทางด้านการแพร่กระจายของวัฒนธรรมมากนัก

ประการที่ 4 ข้อนี้เกี่ยวกับปัญหา “ไก่อะไข่” นั่นคือ ไม่รู้ว่าไก่อเกิดก่อนไข่หรือไข่เกิดก่อนไก่ หมายความว่า ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า วัฒนธรรมใดแพร่กระจายไปสู่วัฒนธรรมใด หรืออีกนัยหนึ่งวัฒนธรรมใดเป็นวัฒนธรรมต้นกำเนิด นั่นเอง

1.5 เขตวัฒนธรรม

จากวิธีการศึกษาของค้ายอเมริกันนี้เอง ทำให้สามารถแบ่งเขตวัฒนธรรมออกเป็นกลุ่มๆ ตามยุคสมัยได้ 3 เขตและ 3 กลุ่ม ดังนี้:-

เขตที่ 1 วัฒนธรรมดั้งเดิม (Primitive และ Archaic Culture) วัฒนธรรมนี้เป็นวัฒนธรรมพื้นฐาน มีเห็นได้ใน 3 พื้นที่และ 3 รูปแบบวัฒนธรรมคือ 1) วัฒนธรรม Pygmies ในแอฟริกา และเอเชีย (ในเอเชีย คือพวก Semang และ Sakai) 2) วัฒนธรรมอาร์คติก (Arctic Primitives) ได้แก่ พวกเอสกีโม และแลปส์ 3) วัฒนธรรมของเผ่าออสเตรเลียอะบอริจินีส กับชนเผ่าอื่นๆ ที่คล้ายๆ กัน วัฒนธรรมระดับนี้เป็นวัฒนธรรมในยุคต้นสุดของยุควัฒนธรรมของ Morgan (1964) และ Tylor (1958)

เขตที่ 2 วัฒนธรรมปฐมภูมิ (Primary Culture) คือ วัฒนธรรมขั้นต้น ได้แก่ (1) กลุ่มเก็บผักหักฟันที่ค่อนข้างเจริญ มีกรรมวิธีที่ดีขึ้น ระดับ Horticulture หรือเพาะปลูกขั้นต้น ซึ่งมนุษย์รู้จักใช้เครื่องมือแล้ว (2) ชนเผ่าเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ (Nomads) (3) กลุ่มชาวสวนและสืบสกุลทางแม่ขั้นต้น (Matrilinal Descent) ได้แก่ การรู้ว่ามีญาติแต่เพียงแม่คนเดียว ยังไม่รู้จักการมีเครือญาติอื่นใดนอกจากแม่เท่านั้น

เขตที่ 3 วัฒนธรรมทุติยภูมิ (Secondary Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมขั้นเจริญขั้นแล้ว ซึ่งเป็นระดับที่กำลังจะก้าวมาสู่ยุคศิวิไลซ์ แบ่งเป็น (1) กลุ่มเพาะปลูกขั้นสูง (2) เผ่าที่สืบสกุลทางแม่ขั้นสูงขั้นหรือเจริญแล้ว มีระบบระเบียบดีขึ้นกว่าเดิมและ (3) ชนเผ่าที่สืบสกุลทางพ่อ (Patrilinal Descent)

สรุปทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม นักทฤษฎีวิวัฒนาการมักเชื่อในความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์มากเกินไป ทำให้นักมานุษยวิทยากลุ่มใหม่ในยุโรปและอเมริกาหันไปสนใจการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ในทวีปยุโรป นักมานุษยวิทยาชาวเยอรมันและชาวอังกฤษยังคงสนใจค้นหาแหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมต่อไป และพยายามค้นหารูปแบบแรกเริ่มของวัฒนธรรม โดยการร่างคร่าวๆ ของการแพร่กระจายของส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมในสังคมดั้งเดิม ส่วนของวัฒนธรรมใดที่แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางมักจะคิดว่าเก่าที่สุด นักแพร่กระจายบางคนพยายามพิสูจน์ว่า วัฒนธรรมทั้งหมดของมนุษยชาติมาจากแหล่งกำเนิดเดียวกันและแพร่กระจายไปโดยผ่านการติดต่อทางวัฒนธรรมหรือโดยการแพร่กระจาย เช่น ความเหมือนกันของประมุขของ

อียิปต์ วัฒนธรรมของพวกมายา และหลุมศพของชนดั้งเดิมในอเมริกา ทำให้นักมานุษยวิทยา เช่น สมิท และ เพอร์รี่ สรุปว่าอียิปต์เป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมของมนุษยชาติ

2. ทฤษฎีเสริม

2.1 ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม

ทฤษฎีนี้นับว่าเป็นทฤษฎีใหม่ ในแง่สังคมวิทยาเพิ่มจะมีความสนใจนำเอาความคิดหรือคตินิยมทางปรัชญาเรื่องปรากฏการณ์นิยมมาใช้เป็นกรอบศึกษา หรือการมองชีวิตสังคมของมนุษย์ในสังคม

ปรากฏการณ์นิยมมีต้นตอความคิดมาจากนักปรัชญาชื่อ Edmund Husserl โดยมีนักปรัชญาอีกคนหนึ่งคือ Alfred Schultz เป็นผู้ถ่ายทอดมาอีกต่อหนึ่ง

ระเบียบวิธีวิจัยตามความคิดของนักปรากฏการณ์นิยม สังคมวิทยาควรใช้วิธีการค้นหาที่เรียกว่า มานุษยวิธี (Ethno Methodology) ซึ่งเป็นวิธีใหม่ทางสังคมวิทยา เทคนิคพื้นฐานที่ใช้ในวิธีนี้คือ การก่อให้เกิดการหยุดชะงักขึ้นในการดำรงชีวิตปกติของกลุ่มหรือชุมชนที่ศึกษาแล้วเปรียบเทียบเรื่องราวของชีวิตก่อนหน้านั้นนั้น กับหลังเหตุการณ์ สิ่งที่เกิดห่างจากการกระทำเช่นนี้ก็คือ เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการชะงักงันในการดำเนินชีวิตจะเป็นเหตุให้ผู้อยู่ในเหตุการณ์ต้องหยุดแล้วพิจารณาเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการชะงักงันในการดำเนินชีวิตจะเป็นเหตุให้ผู้อยู่ในเหตุการณ์ ต้องหยุดแล้วพิจารณาทบทวนกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมที่ควบคุมชีวิตอยู่ ผลของการการศึกษาจะทำให้ได้ทราบความจริงของชีวิตที่ว่าที่แท้จริงเป็นอย่างไร ทำไมเขาจึงดำเนินชีวิตไปเช่นนั้น

อนึ่งมีข้อน่าสังเกตว่า ประการแรก มานุษยวิธีใช้วิธีการการศึกษาแนวการศึกษาโดยมีส่วนร่วม (participant observation) ที่นักมานุษยวิทยานิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไป ประการที่สองวิธีอื่นของสังคมวิทยาโดยทั่วไป การวิจัยวิธีนี้นักวิจัยเข้าสู่สนามด้วยมือเปล่า ไม่ต้องมีการครอบความคิดอะไรอยู่ในหัววิธีนี้มีข้อดีที่จะได้ศึกษาอย่างกว้างขวางไม่ถูกจำกัดโดยทฤษฎี แต่มีข้อเสียที่อาจทำให้นักวิจัยหลงเข้รกรเข้าพงไปได้หากไม่ตั้งหลักให้ดี หรือหากไม่มีความชำนาญเพียงพอ

ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม มีสมมติฐานสำคัญอยู่ที่ว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างความหมายต่างๆ ในสังคม สร้างความแท้จริงในสังคม นั่นคือกฎระเบียบต่างๆ ที่ใช้อยู่ในสังคม แล้วทำความเข้าใจร่วมกัน และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการกระทำให้เกิดสิ่งๆ ที่เรียกว่า โครงสร้างสังคม แต่โครงสร้างสังคมที่มนุษย์เองเป็นคนสร้างขึ้นนั้นภายหลังที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว ก็อาจมีผลเป็นตัวบังคับเป็นแบบให้มนุษย์ต้องปฏิบัติตามได้ โครงสร้างสังคมจึงไม่ใช่เป็นสิ่งสมมติขึ้นมาก่อนอย่างทฤษฎีอื่น แต่เป็นสิ่งที่ตามมาทีหลัง เป็นผลผลิตของมนุษย์

จุดสนใจของนักทฤษฎีปรากฏการณ์นิยมอยู่ที่ชีวิต การดำเนินชีวิตช่วงใดช่วงหนึ่งหรือชีวิตประจำวัน ศึกษาคำพูด เรื่องราว ระเบียบแบบแผน การกระทำสิ่งต่างๆ ของมนุษย์ในช่วงนั้นว่าเหตุใดเขาจึงทำเช่นนั้น เขาทำให้ผู้อื่นยอมรับความหมายและระเบียบหรือโครงการที่เขาเสนอ

นั้นอย่าง กล่าวอีกนัยหนึ่งเขาสร้างโลกของเขาขึ้นเขาขึ้นมาได้อย่างไร นักสังคมวิทยาเป็นผู้ไปศึกษาค้นหาความจริงในทัศนะของคนในชุมชน กลุ่มคน ชุมรม ที่เป็นเป้าหมายของตน ไม่ใช่เอาทฤษฎีของตนเป็นกรอบความคิด แล้วไปหาข้อมูลจากชาวบ้านมาสนับสนุนกรอบความคิดตามทฤษฎีของตน ประพจน์สำคัญจากทฤษฎีนี้อาจสร้างได้ เช่น

1. ระเบียบแบบแผนของสังคมขึ้นอยู่กับความนึกคิดของคนในสังคมนั้น
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิกในชุมชนนั้น
3. ชนชั้นสูงเกิดจากประเพณีที่ปฏิบัติมาหรือการยอมรับของสมาชิกในชุมชน
4. อำนาจของคนหรือกลุ่มคนขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำให้ผู้อื่นยอมรับตน
5. ปัญหาสังคมเกิดจากการยอมรับของกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เรียกว่า

ปัญหานั้น

6. พฤติกรรมทางสังคมขึ้นอยู่กับประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อมารมา
7. เมื่อมีสิ่งอันไม่พึงปรารถนาเกิดขึ้นสมาชิกผู้ได้รับผลกระทบ อาจร่วมการ

พิจารณาหาทางแก้ไข และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนได้

ทฤษฎีนี้เน้นความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนหรือในกลุ่มในขณะใดขณะหนึ่งหรือช่วงหนึ่ง ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (จะเรียกว่าปัญหาใดก็ได้) หน้าที่ของนักวิชาการหรือนักสังคมวิทยาคือบรรยายความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเหล่านั้นในเรื่องที่ตนศึกษาหรือต้องการรู้ว่าชาวบ้านใช้ความรู้ทั่วไปของเขาได้เรียนรู้มาก่อนก็ได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2543 : 169 - 117)

2.2 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

Julian Steward เป็นนักมานุษยวิทยาคนสำคัญของทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม มนุษย์มีความสนใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยาหรือสภาพแวดล้อมมานานแล้ว ผู้คนในยุคก่อนประวัติศาสตร์ สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดมาได้โดยอาศัยความเคยชินกับสภาพแวดล้อมในการหาอาหารด้วยวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะการหาของป่าและล่าสัตว์ นอกจากนี้ ยังใช้ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเพื่อหาที่อยู่อาศัย ซึ่งมักเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม และแหล่งธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และหาอาหารตามธรรมชาติ นอกจากนั้น มนุษย์ยังหาวิธีป้องกันภัยจากธรรมชาติอีกด้วย นี่คือตัวอย่างที่ยืนยันได้ว่ามนุษย์ได้พยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเพื่อการปรับและดำเนินชีวิต โดยที่มนุษย์ได้สะสมประสบการณ์และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีต่อการดำเนินชีวิต เช่นนี้สืบต่อกันเรื่อยมา จนกลายเป็นความเชื่อที่ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีบทบาทสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ ผู้ที่เลื่อมใสในแนว ความคิดนี้ก็เชื่อว่า สภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพ ศีลธรรมจรรยา การเมืองการปกครอง รัฐบาล ศาสนา จึงทำให้วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะที่แตกต่างกันไป ต่อมาเมื่อมีความคิดว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ทำให้วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน สิ่งที่กำหนดความแตกต่างนั้นคือ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

และยังมีแนวคิดอีกกลุ่มหนึ่งที่คิดว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ต่างเป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน ซึ่งแนวคิดพื้นฐานทั้งสามแนวคิดนี้กลายเป็นแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมเป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีความสำคัญและปรากฏเด่นชัดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 19 ปัญหาสภาพแวดล้อมของมนุษย์กลายเป็นปัญหาใหญ่ที่หลายประเทศให้ความสนใจ โดยได้มีการประกาศร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือนิเวศวิทยาไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญต่อมนุษย์ในอดีตและในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังคงมีความสำคัญต่อมนุษยชาติในอนาคตอีกด้วย

คำว่า “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม” เป็นคำศัพท์ที่ได้มาจากการผสมกันระหว่างคำวานิเวศวิทยากับวัฒนธรรม เป็นนิเวศวิทยาวัฒนธรรมซึ่งความหมายของคำศัพท์ได้อธิบายมาแล้ว แต่เมื่อเอา 2 คำศัพท์มารวมกันเข้ากันแล้วจึงได้ความหมายที่แท้จริงของคำนิเวศวิทยาวัฒนธรรม คำว่า “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม” เป็นศัพท์ที่กำเนิดขึ้นเมื่อไม่นาน โดยนักมานุษยวิทยาได้อาศัยความคิดทางนิเวศวิทยาไปใช้อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ นิเวศวิทยาเป็นศาสตร์ที่แพร่หลายในคริสต์ศตวรรษที่ 20 แต่ส่วนใหญ่จะเน้นเฉพาะการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพืชและสัตว์มากกว่าที่จะพูดถึงมนุษย์ จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2473 นักมานุษยวิทยาได้ยืมเอาแนวความคิดนิเวศวิทยามาใช้อธิบายทางมานุษยวิทยา ซึ่งเรียกว่า “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม”

นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) เป็นแนวคิดทางมานุษยวิทยาที่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม โดยเน้นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม Julian Steward นักมานุษยวิทยาอเมริกาได้อธิบายแนวความคิดแบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่า เป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (Adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผล มาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญ คือ เทคโนโลยีการผลิตโครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ เป็นเงื่อนไขหลักกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคม และวัฒนธรรม

Steward มอง “วัฒนธรรม” ว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมประเด็นสำคัญสำหรับการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาจึงมีอยู่ว่า วัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และมนุษย์มีวิธีการอย่างไรในการใช้เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจะถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อม แต่ Steward เสนอว่า เราไม่ควรแยกแยะสภาพแวดล้อมออกจากความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ อีกส่วนหนึ่งในการอธิบายพฤติกรรม

Steward ปฏิเสธแนวความคิดแบบวิวัฒนาการเส้นตรงของนักทฤษฎีวิวัฒนาการ รุ่นเก่า ซึ่งเสนอว่าวัฒนธรรมของทุกเผ่าพันธุ์จะมีวิวัฒนาการเป็นเส้นตรงผ่านขั้นตอนต่างๆ เหมือนกันหมด Steward แย้งว่าวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้หลายสาย (Multilinear Evolution) และ โครงสร้างสังคมเป็นหลัก อาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดแบบวิวัฒนาการหลายสายนี้เป็นแนวความคิด ใหม่ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีวิวัฒนาการรุ่นเก่า แนวความคิดนี้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับ สภาพแวดล้อมว่ามีความแนบแน่นใกล้ชิด และส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุค สมัยที่พัฒนาการด้านเทคโนโลยียังอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และทำให้ สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดรูปแบบของวัฒนธรรม แต่เมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มนุษย์ย่อมมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงหรือตัดแปลงสภาพแวดล้อมให้มากขึ้นอิทธิพลของสภาพ แวดล้อมก็ลดถอยลง หากแต่รูปแบบและลักษณะทางวัฒนธรรม ประสพการณ์ และความเคยชินใน อดีต ตลอดจนวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างจะยังคงอยู่ และได้รับการสืบทอดจากคน รุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวความคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามทัศนะของ Steward นั้น เป็นความพยายามศึกษาวิเคราะห์ถึง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีทางการผลิต ซึ่งเป็น ตัวกำหนดสำคัญ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
2. ความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับพฤติกรรมของมนุษย์ และ
3. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรม (ยศ สันตสมบัติ. 2540 : 35 ; อ้างอิงมาจาก Steward. 1955)

ในผลงานสำคัญของ Steward ที่ว่าด้วยวิธีการของนิเวศวิทยาวัฒนธรรมนั้น Steward ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้นมีความเกี่ยวพันต่อกันและกันอย่างยิ่ง ในความเข้าใจของ Steward (วงศ์วิภาค. ม.ป.ป. ; อ้างอิงมาจาก Steward. 1955) หลักของ วัฒนธรรมประกอบด้วยเรื่องราว ที่ว่าด้วยเศรษฐกิจ เหตุนี้ในข้อเขียนของ Steward ที่ว่าด้วย “วิธีการของนิเวศวิทยาวัฒนธรรม” นั้น จึงรวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม และทัศนคติที่มนุษย์ใช้ เพื่อหา ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนพฤติกรรมและเทคนิคที่มนุษย์ใช้หาประโยชน์ จากสภาพแวดล้อม
3. ผลกระทบที่แบบแผนของพฤติกรรมหนึ่งส่งไปถึงส่วนอื่นๆ ของวัฒนธรรม

2.3 ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีความต้องการของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow)

Maslow (1970 : 35–46) ได้จัดลำดับขั้นของความต้องการ (The Need Hierarchy) ของมนุษย์ตามความปรารถนาที่จะได้รับการตอบสนอง โดยการแบ่งลำดับขั้นของความต้องการออกเป็น 5 ระดับจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด คือ

ระดับที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย (Physical Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานมนุษย์ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อาหาร และยารักษาโรค เป็นต้น

ระดับที่ 2 ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Safety and Security Needs) เช่น ปลอดภัยจากอันตราย มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ฐานะการทำงาน เป็นต้น

ระดับที่ 3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social and Belongingness) เป็นความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในสังคม ต้องการความรัก ต้องการเป็นเจ้าของ

ระดับที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่องสรรเสริญ (Esteem on Status) คือ ความต้องการให้สังคมยกย่องตนเอง มีคนนับหน้าถือตา มีเกียรติยศชื่อเสียง

ระดับที่ 5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self 3 Actualization) คือ ต้องการพบความสำเร็จทุกอย่างที่ตนเองใฝ่ฝัน

แนวคิดของมาสโลว์เป็นรากฐานสำคัญ โครงสร้างเชิงปรัชญาสาขามนุษยนิยม ที่ยอมรับความจริงในเรื่องของความต้องการภายในของมนุษย์ที่ความต้องการจะก้าวไปสู่ลำดับขั้นของความต้องการที่สูงกว่าเดิม การเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตของตนเองเป็นกระบวนการตามธรรมชาติที่มีอยู่ภายในมนุษย์ทุกคน มนุษย์ดำรงอยู่ด้วยความต้องการและมีความต้องการอยู่เรื่อยไป เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็ตามมา อันเป็นขบวนการที่ไม่มีที่สิ้นสุดนับตั้งแต่เกิดจนตาย และความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่จะมีอิทธิพลเป็นแรงจูงใจต่อพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคน โดยลำดับขั้นของความต้องการจากลำดับความต้องการทางสภาพร่างกายจัดอยู่ในลำดับต่ำสุด หรือเป็นระดับความต้องการเริ่มแรก เมื่อความต้องการในขั้นต่ำนั้นเป็นที่พอใจหรือเกิดขึ้นจนเป็นที่เพียงพอแล้วจะเข้าสู่ความต้องการลำดับที่สอง ที่สาม ที่สี่ และที่ห้าเป็นลำดับสุดท้าย คือความต้องการพัฒนาตนเองหรือความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (เกียรติวรรณ อดิทยกุล. 2530 : 7–8)

ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์

แอลเดอร์เฟอร์ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2541 : 119–122 ; อ้างอิงมาจาก Anderfer's Modified Need Hierachy Theory) ได้เสนอแนวคิดนี้ในปี ค.ศ. 1972 เรียกว่า ทฤษฎีอีอาร์จี (E R G : Existence – Relatedness – Growth Theory) สืบเนื่องจากได้มีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ พบว่าไม่ตรงกับทฤษฎี กล่าวคือ การตอบสนองความ

ต้องการไม่เป็นไปตามลักษณะการลำดับขั้นของมาสโลว์เอลเดอร์เฟอร์จึงได้เสนอทฤษฎีความต้องการอีอาร์จิ้น โดยแบ่งความต้องการของบุคคลเป็น 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence Needs) เป็นความต้องการที่จะตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ได้แก่ ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัย

ประการที่ 2 ความต้องการมีสัมพันธภาพกับคนอื่น (Relatedness Needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างอย่างมีความหมาย

ประการที่ 3 ความต้องการเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) เป็นความต้องการสูงสุดรวมถึงความต้องการได้รับการยกย่องและความสำเร็จในชีวิต

ทฤษฎีปัจจัยสองประการของความพอใจและการจูงใจ

เฟรดริก เฮอร์เบิร์ต (มานะกิจ. 2539 : 101 – 105 ; อ้างอิงมาจาก Federick Herzberg. n.d.) เป็นทฤษฎีที่ยึดข้อมูลเกี่ยวกับงาน โดยปัจจัยแรกคือตัวสร้างความพอใจ (Satisfiers) และปัจจัยตัวที่สองคือตัวสุขอนามัย หรือความปลอดภัย (Hygiene) ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความพอใจในงานมีแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของคนที่มีความสัมพันธ์กับงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ว่ามีความต้องการ 2 ประการ คือ

ประการแรก ความต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด และมีชีวิตอยู่รอด

ประการที่สอง ความต้องการเจริญก้าวหน้าพัฒนา และการเรียนรู้

โดยปัจจัยพื้นฐานประการแรกเป็นปัจจัยของความเป็นอยู่ (Hygiene) ของคน ได้แก่ ค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การบังคับบัญชา นโยบายและการบริหารองค์กรสภาพการทำงาน สถานะและความมั่นคง

สำหรับปัจจัยพื้นฐานประการที่สองเป็นปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจที่มีผลไปสู่ความพอใจในงาน ได้แก่ ตัวงาน ความสำเร็จ ความก้าวหน้า และการเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

ทฤษฎี X และ Y ของ คักลาส แม็คเกรเกอร์ (Ma Gregor. 1960 : 33–34)

เขาได้เสนอแนวคิดเปรียบเทียบพฤติกรรมความต้องการและลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนว่ามี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ทฤษฎี X มีแนวคิดที่คนส่วนมากโดยธรรมชาติแล้ว มีลักษณะไม่ชอบทำงาน ไม่มีความทะเยอทะยาน มีความรับผิดชอบน้อย มีความต้องการเพียงลำดับขั้นร่างกายและความปลอดภัยเท่านั้น ชอบให้มีการควบคุมดูแลบังคับทำงานให้สำเร็จ

ลักษณะที่ 2 ทฤษฎี Y มีแนวคิดที่คนส่วนมากโดยธรรมชาติแล้วมีลักษณะชอบทำงานมีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ เชื่อมมั่นในตนเอง ไม่ชอบการบังคับหรือควบคุมดูแลในการทำงาน มีความต้องการชื่อเสียงและความสำเร็จในชีวิต

เกี่ยวกับทฤษฎี Y ของ ดักลาส แม็กเกรเกอร์ นั้น คริส แอจีริส (Argyris, 1957 : 50) เสนอแนวคิดที่สอดคล้องกันของพฤติกรรมลักษณะนิสัยเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของคนซึ่งเน้นบุคลิกภาพของคนทั่วไปเกี่ยวกับธรรมชาติของคนเพิ่มเติมว่า ชีวิตตั้งแต่ก่อนเป็นมนุษย์แล้วเกิดเป็นทารกจนถึงเป็นผู้ใหญ่ ได้มีการพัฒนาการเป็นลำดับจากสถานะที่เป็นฝ่ายรับต้องพึ่งพา ไม่รู้จักตนเอง ขอมทำตามคำสั่ง มีความสามารถประพฤติปฏิบัติตามทางเลือกจำกัดและจะมีการพัฒนาต่อไปในทางที่มีบุคลิกภาพ มีสภาพจิตใจที่ดี มีพฤติกรรมที่ทำกิจกรรมต่างๆ ได้เพิ่มขึ้น พึ่งพาตนเอง รู้ตัว ควบคุมตนเองได้ มีความต้องการอยู่ในสถานะเท่าเทียมกับผู้อื่น หรือเหนือกว่าผู้อื่น มีความคิดที่กว้างไกล มีความสนใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น และมีความสามารถประพฤติปฏิบัติตามความต้องการของตนเองได้ และ Ardrey (1996 : 12) นักธรรมชาติวิทยาก็ได้สรุปแนวคิดธรรมชาติ ความต้องการการพัฒนาตนเองของคนในทำนองเดียวกันว่า คนมีสัญชาตญาณสัตว์ซึ่งมีความสามารถไม่มีขีดจำกัด ต้องการที่จะเรียนรู้ ก้าวหน้า และประสบความสำเร็จซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความต้องการอยากเด่นของตน

ทฤษฎีการคาดหวังของวูรัม (Vroom's Expectancy Theory)

วูรัม ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจในการทำงานของบุคคลว่า บุคคลจะประเมินความเป็นไปได้ของผลที่จะเกิดขึ้น แล้วจึงดำเนินการปฏิบัติตามที่ตนคาดหวังไว้ เขาได้ชี้ให้เห็นว่าการจูงใจขึ้นอยู่กับ การคาดหวังของบุคคลต่อผลที่เกิดขึ้น ทฤษฎีการคาดหวังของวูรัม ได้ทำนายว่า บุคคลจะร่วมกิจกรรมที่เขาคาดหวังว่าจะได้รับรางวัลหรือสิ่งต่างๆ ตามที่ปรารถนา

วูรัมใช้คำว่า วาเลนซ์ (valence) หมายถึง ความอยากที่จะทำสิ่งนั้นๆ ถ้ามีความอยากมากกว่าความไม่อยาก ระดับค่าวาเลนซ์เป็นบวก แต่ถ้าบุคคลมีความรู้สึกละแ้ว ระดับค่าวาเลนซ์จะเป็นศูนย์ วูรัมเปรียบเทียบว่าการกระทำของบุคคลที่จะไปสู่จุดที่คาดหวังนั้นเป็นกลไก (instrumental) ไปสู่ความสำเร็จ

สำหรับความเชื่อที่ว่าพฤติกรรมจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ นั้น วูรัม เรียกว่า ความคาดหวัง (Expectancy) วูรัม ได้สรุปทฤษฎีของเขาเป็นสูตร ดังนี้:-

$$\text{แรงจูงใจ} = \text{ความอยาก} \times \text{ความคาดหวัง}$$

$$(\text{Motivational Force}) = (\text{Valence} \times \text{Expectancy})$$

สรุปทฤษฎีแรงจูงใจ ความต้องการของบุคคลนั้นมีไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับแรงจูงใจของแต่ละคน สำหรับการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับเขา ซึ่งอาจจะเป็นรางวัลหรือการลงโทษก็ได้ ดังนั้นการที่จะทำความเข้าใจเรื่องการจูงใจจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการรับรู้ถึงปัจจัยบุคคล (individuals) และเมื่อความต้องการถูกตอบสนองแล้ว ก็จะมีความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

พระครูมงคลวิลาส บุญโสม (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาและศักยภาพของการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการนั้น ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างเขื่อน ได้รวมตัวกันหาข้อตกลงร่วมกับทางหน่วยงานของรัฐ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องที่ดินทำกิน ในที่สุดทางรัฐบาลได้ขอที่ดินจากชาวบ้าน และสร้างเป็นตลาดน้ำ เพื่อรองรับผลผลิตชุมชน และเพื่อการท่องเที่ยว ประชาชนและองค์กรต่างๆ ได้ร่วมมือกันทำงานในการพัฒนาและการจัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง นำโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา มีการให้บริการการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดกิจกรรมชมธรรมชาติ พายเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำหรือนั่งเรือคูหึ่งห้อยในแม่น้ำเจ้าพระยา มีการจัดประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ ทางอินเทอร์เน็ต และวารสารการท่องเที่ยวต่างๆ มีคณะกรรมการจัดการการบริหารงานทั่วไป มีพนักงานรักษาความปลอดภัยและพนักงานรักษาความสะอาดและสำหรับแนวทางพัฒนาการจัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการนั้น ในอนาคตมีความพยายามในการรักษาระดับมาตรฐานของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ควบคู่ไปกับการรักษาธรรมชาติในท้องถิ่นเอาไว้เป็นอย่างดี และปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้ตระหนักต่อคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ระมัดระวัง ป้องกัน และลดผลกระทบในด้านต่างๆ ที่อาจมีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ณ วัดพระธาตุคอกยสุเทพวรมหาวิหาร ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ คณะกรรมการวัด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยว คือ อยู่ใกล้ชิดกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ซึ่งประกอบด้วยพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ น้ำตก หมูบ้านชาวเขาเผ่าม้ง (บ้านคอกย) อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย และวัดพระธาตุคอกยสุเทพ ได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์กลางของระบบส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีระบบนิเวศต่างๆ สวยงาม เช่น ป่าไม้ เหมาะสมสำหรับการเดินป่า แต่ปัญหาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ คือ ความขัดแย้งระหว่างหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวและระบบการบริหารจัดการ มีความขัดแย้งกันระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้มีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้เลย

ธงชัย อนุทรพันธุ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การจัดการท่องเที่ยวรูปแบบนี้เพิ่งเริ่มมีได้ไม่นานนักควรดึงประชาชนในท้องถิ่นหรือประสานงานกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น สำหรับผลการศึกษาในด้านผู้ที่ให้บริการให้การยอมรับหรือตอบสนองในทางที่ดี ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวที่สำคัญคือความมีมาตรฐานของการบริการในเรื่องอาหาร ที่พัก และบุคคลที่ให้บริการในธุรกิจประเภทนี้ ตลอดจนการช่วยเหลือจากภาครัฐในการให้การสนับสนุนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นในเวลาเดียวกันก็จะได้ปลูกกระแสของการอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นในชุมชนต่อไป

นพรัตน์ มุณีรัตน์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรวัง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนศิรวังมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในมิติที่หลากหลาย โดยสรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย 2) การท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตกับชาวบ้าน 3) การจัดการที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ ด้านการสื่อสารที่ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ 1) การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ 2) การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบมาก 3) การสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ

ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ผู้นำชุมชนศิรวังมีบทบาทสำคัญซึ่งประกอบด้วยผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้อาวุโส ประธาน และกรรมการ กลุ่มองค์กรในชุมชน โดยผู้นำชุมชนเหล่านี้มีบทบาทร่วมกันในฐานะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรวัง ตั้งแต่การก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรวัง การกำหนดแผนการจัดการ กฎระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ปัญหา สำหรับปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรวังเกิดขึ้นจาก 1) ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ความสับสนด้านข้อมูล ความขัดแย้งระหว่างผู้นำ การประสานงานไม่ราบรื่น ชาวบ้านให้ความสำคัญกับอาชีพการทำสวน การปฏิบัติบางอย่างขัดแย้งกับแนวคิดการอนุรักษ์ ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรวังขาดอำนาจและ อบต. ไม่ดำเนินการ 2) ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การรบกวนจาก ททท. จนชุมชนตั้งรับไม่ทันส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาในทรรศนะของชาวศิรวัง คือ ใช้ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ การเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ เปลี่ยนแปลงแผนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนใหม่ และให้ อบต. เข้ามามีบทบาทในการออกข้อบังคับ รวมทั้งแผนการจัดการในเชิงนโยบาย

เปรมจิต พรหมสารเมธี (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประวัติและความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีจำนวนมาก ทั้งที่เป็นศาสนสถานและโบราณสถานวิถีชีวิตชนเผ่าแหล่งบันเทิงเชิงธุรกิจ มีประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบันและ

ศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกันแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่เป็นศาสนสถานและโบราณสถาน ส่วนใหญ่ได้รับการจัดตั้งหรือบูรณะซ่อมแซมโดยองค์พระมหากษัตริย์และข้าราชการในวัง การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับชีวิตและชนเผ่า ได้แก่ เกาะเกร็ด ตลาดน้ำตลิ่งชัน และถนนข้าวสาร เกิดขึ้นควบคู่กับการก่อตั้งชุมชน ซึ่งเป็นแสดงถึงวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนและลักษณะเฉพาะของวิถีชนเผ่าสำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทบันเทิงเชิงธุรกิจ ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อการบันเทิงและธุรกิจเป็นการเฉพาะ

วาทีนี้ หมอไทย (2552 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน ในอดีตการจัดการการท่องเที่ยว นั้น เกิดขึ้นโดยผู้นำชุมชนและผู้นำส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนรวมกลุ่มจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ สมาชิกสภาจังหวัดจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบนและผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตพื้นที่ ได้ร่วมกันบุกเบิกสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวและขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ลุ่มน้ำมูลตอนบนส่วนใหญ่ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์และงดงามมีความพร้อมทางด้านศักยภาพการพัฒนา และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานสากล สภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน พบว่าไม่ปฏิบัติตามแผนที่ตั้งไว้ การพัฒนาพื้นที่ไม่ถึงความสำคัญของทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ระบบเครือข่ายถนนไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีระบบรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาบุคลากร ไม่สอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยว ไม่นำศิลปวัฒนธรรมประเพณีการแสดงพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นที่สื่อในการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยวไม่เป็นปัจจุบัน งบประมาณ ไม่เพียงพอ ขาดการประสานงานกับชุมชน การสร้างกลุ่มควบคุมไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สถานที่ท่องเที่ยวขาดการกระตุ้นจูงใจ และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ด้านที่พัก สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ถังขยะ เป็นต้น ชุมชนขาดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์พลังงาน มีกองทุนไม่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน สินค้าส่วนใหญ่เป็นประเภทเดียวกัน ขาดการสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่แปลกใหม่ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มน้ำมูลตอนบน ควรปฏิบัติตามแผนพัฒนาสามปี ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนควรพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ควรมีการสร้างระบบเครือข่าย ชมรมกลุ่มเยาวชน ชมรมกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมครบด้าน การสร้างกระบวนการท่องเที่ยวควรนำศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ริมฝั่งน้ำมูลมาเป็นที่สื่อในการจัดการการท่องเที่ยว สนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน การจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านควรมีรูปแบบที่ชัดเจน ควรส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยบูรณาการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเข้าไว้ในหลักสูตร

โรงเรียน เพื่อเป็นการปลูกฝังเยาวชนให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นส่งเสริมภาคเอกชนน้อย มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ควรทำแผนพับหรือป้ายเชิญชวนประหยัดพลังงาน จัดกิจกรรมการณรงค์การลดภาวะโลกร้อน เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนและนักท่องเที่ยว สินค้าและชุมชนควรสนับสนุนเงินกองทุนหรือสวัสดิการ จากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น และสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และเป็นสินค้า OTOP ที่ได้มาตรฐานของชุมชน

สมชาย สนั่นเมือง (2541 : 25-33) ศึกษาถึงชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า ความเกี่ยวข้องของชุมชนกับการท่องเที่ยวสามารถกำหนดได้ใน 2 ลักษณะ คือ ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นตั้งแต่การเตรียมการ การวางแผน การควบคุมดูแล การใช้ทรัพยากรการมีส่วนร่วมในการบริการและการได้รับผลประโยชน์จากการบริการ โดยชุมชน ซึ่งจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมที่ดีต้องให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มมากกว่าส่วนบุคคล

วันสาด ศรีสุวรรณ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มน้ำตาปีมีเอกลักษณ์เป็นของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของประวัติความเป็นมาชุมชนลุ่มน้ำตาปีเป็นชุมชนที่มีมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ต่อมาได้มีการติดต่อค้าขายทางทะเลกับอาหรับ จีน และเชื่อว่าเป็นที่ตั้งของอาณาจักรศรีวิชัย ประชากรที่อาศัยในชุมชน แบ่งกลุ่มเชื้อชาติได้ 3 กลุ่มคือ ไทยจีน เขมร และมาลายัน การตั้งถิ่นฐานประชาชนเคลื่อนย้ายมาจากการอาศัย ในถ้ำ ในพื้นที่ป่า ในเขต อำเภอพนม อำเภอตาขุน อำเภอกีรีรัฐนิคม วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่โดดเด่นคือ เรื่อง ภาษาวรรณกรรมการเล่นพื้นบ้าน ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาชีพ ศิลปหัตถกรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมาศึกษา เรียนรู้ เยี่ยมชม

นวลน้อย ณะชัยศรี (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีวิถีชีวิตของชุมชนที่เรียบง่ายมีความสะดวกสบาย การเดินทางใช้เรือพายและเรือยนต์ ในลำคลองดำเนินสะดวกเป็นที่นัดของเรือพายใหญ่น้อยนับร้อยๆลำ มาชุมนุมซื้อขายสินค้าเกษตรและสินค้าหัตถกรรมพื้นเมือง ผู้เป็นเจ้าของเรือสวมเสื้อผ้าสีทึบ สวมหมวกและงอบโบราณมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัดโชติทายการามเป็นวัดที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ บ้านแจ็กฮวดมหาดเล็กสมัยโบราณวัดราษฎร์เจริญธรรม วัดหลักกระทันาราม วัดโคกหลวง ซึ่งนอกจากเป็น โบราณสถานแล้วยังร่วมรื่นไปด้วยต้นลำทมขนาบค้ำย และวัดประสาธลสิทธิ์เป็นวัดที่ประดิษฐานรูปปั้นหลวงพ่ไตรรัตน์โรจน์ฤทธิ์ ซึ่งชาวบ้านนับถือและศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากศกยภาพชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีมาก สามารถนำเอกลักษณ์ของชุมชนนี้ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนำพาความเจริญมาสู่

ชุมชน โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน การประชาสัมพันธ์ และการบริหารจัดการ แนวทางการส่งเสริมศักยภาพชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกเพื่อการอนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ท้องถิ่น ประชาชน และเอกชนทุกหน่วยงานร่วมมือใจกันอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การฟื้นฟูเศรษฐกิจพื้นฐานในระดับชุมชน และสร้างรายได้ให้มีคุณค่าทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้สามารถยืนอยู่บนรากฐานของตัวเอง

มจรุส ปราบไพรี (2543 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ศักยภาพของชุมชนชาวไทยทรงดำในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว คือ การรวมกลุ่มทำงานของสมาชิก โครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยมีผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีศักยภาพความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนเดียวกัน ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมชุมชน ที่สามารถเกิดการสืบทอดและถ่ายทอด โดยเฉพาะระบบอุดมการณ์ของชุมชน การดำเนินรูปแบบทางเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ และการเปิดโอกาสให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมเพื่อตัดสินใจร่วมกันอย่างสมัครใจ และยุติธรรม รวมทั้งศักยภาพในด้านภูมิประเทศ การคมนาคม วัฒนธรรม สิ่งปลูกสร้าง และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่สามารถพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ ซึ่งมีปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพอยู่ 3 ปัจจัย คือ 1) วัฒนธรรมชุมชนมีความเข้มแข็ง 2) การพึ่งตนเองของชุมชน และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ขวัญสุดา ชันชวิทย์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสองแห่งในเมืองเก่าอยุธยา ที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่นกรณีศึกษาการจัดการแบบมูลนิธิกับแบบชุมชนดั้งเดิม ผลการศึกษาความคิดเห็นชุมชนต่อการจัดการ 2 รูปแบบ พบว่าการจัดการกลุ่มมูลนิธิให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่าการจัดการของชุมชนดั้งเดิม ในด้านเศรษฐกิจการจัดการด้านอนุรักษ์และการจัดสรรเงินรายได้เพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนการจัดการโดยกลุ่มชุมชนดั้งเดิมให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่าการจัดการของกลุ่มมูลนิธิในด้านการเข้าร่วมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการจัดการพื้นที่ การใช้ประโยชน์พื้นที่ความเหมาะสมของกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ผลตอบแทนทางอ้อมจากการจัดการต่อชุมชน และผลตอบแทนทางอ้อมจากการจัดการต่อครัวเรือน ส่วนการจัดการในด้านคุณภาพ สิ่งแวดล้อม ชุมชนมีความคิดเห็นว่าพื้นที่ของกลุ่มมูลนิธิมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่าพื้นที่ของกลุ่มชุมชนดั้งเดิม ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ผลการวิจัยสรุปว่าการจัดการของกลุ่มชุมชนดั้งเดิมให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นที่มีที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ได้มากกว่า เพราะการจัดการเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนการจัดการของกลุ่มมูลนิธิแม้มีการจัดสรรเงินรายได้เพื่อพัฒนาหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน ทั้งเป็นการให้ประโยชน์ต่อกลุ่มคนเพียงบางคนหรือพื้นที่ของคน

รัฐทิทยา หิรัณยหา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว นั้นนอกจากจะต้องมีความพร้อมด้านองค์ประกอบที่ดึงดูดใจอัน ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ตลอดจนสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การบริหารจัดการภายในชุมชนที่ดี โดยการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ จะต้องรู้และเข้าใจในสสารูป (Image) ของพื้นที่นั้นๆ หากพัฒนาโดยไม่คำนึงถึงสสารูปของพื้นที่ จะทำให้เสียสสารูปเดิม ซึ่งเคยเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาถึงเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา และไม่ได้พบกับสิ่งที่เขาคาดหวังไว้ จะเกิดความรู้สึกในด้านลบ และจะไม่มาแหล่งท่องเที่ยวอีก ทั้งนี้ได้เสนอแนะข้อคิดเห็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของการบริหารจัดการที่ดี อันทำให้การพัฒนาล่าช้า หรือไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งไม่ควรมองข้าม ได้แก่ การวางขอบเขตอำนาจรับผิดชอบที่ไม่ชัดเจน ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแบ่งแยกแยะและก้าวก่ายการทำงาน นำมาซึ่งความขัดแย้ง ส่วน ปัญหาและอุปสรรคอีกประการหนึ่ง คือ ความขัดแย้งในเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์ ทั้งภายใน และภายนอกชุมชน

สุพล ชัยทร (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลาวเวียงเป็นชนชาติลาวกลุ่มหนึ่ง ที่ถูกนำมาจากนครเวียงจันทร์ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว มาตั้งถิ่นฐานในภาคกลาง ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี นครปฐม สระบุรี สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ได้นำวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองมาด้วย ปัจจุบันมีการปรับตัวทางวัฒนธรรมและมีรูปแบบสังคมวัฒนธรรมเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ ส่วนลาวโซ่งได้อพยพจากแคว้นสิบสองจุไทย ประเทศเวียดนาม มาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่บางส่วนของภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคเหนือของประเทศไทย บริเวณจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี นครสวรรค์ พิจิตร และพิษณุโลก ปัจจุบัน ลาวโซ่งมีการปรับตัวทางวัฒนธรรม มีรูปแบบทางสังคมวัฒนธรรมเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตนเอง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของลาวเวียงที่ได้รับคัดสรรเพื่อการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ ประกอบด้วย อาหารประเภท ตำป่น ขนมจีนน้ำยา ประเพณีบุญบั้งไฟ บุญข้าวจี สารทลาว สงกรานต์ การสู่ขวัญในงานมงคล การละเล่น ประเภทหมอลำ ล้ำแคน รวมทั้งการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง มีเป้าประสงค์เพื่อให้บริการที่พึกและนำเที่ยวสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นชาติพันธุ์ลาวโซ่ง โดยยึดหลักการสำคัญ 5 หลักการคือ 1) การอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) จัดการ โดยชุมชนเพื่อชุมชน 3) บริการที่ยึดนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ 4) การสัมผัสชีวิตจริง 5) ความโปร่งใสและเป็นธรรม

จิราวรรณ กาวิละ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สาเหตุที่ทำให้การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านวัวลายเปลี่ยนแปลงไปเพราะเกิดปัญหาในหลักองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ การประกอบอาชีพเครื่องเงินนั้นไม่สามารถผลิตให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าเพราะต้นทุนสูง ลูกค้าไม่มั่นใจในคุณภาพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ให้การสนับสนุน
2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านวัวลาย มีอุปสรรคในเรื่องของสภาพถนนที่คับแคบมีสิ่งกีดขวาง แหล่งท่องเที่ยวกระจายตัว และปัญหาขยะ
3. สิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้านวัวลาย ที่จ่อครด ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและห้องนำสาธิตไม่เพียงพอ

เมตตา เสวตเลข (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวประเภทนันทนาการ : ศึกษาเฉพาะกรณี สวนสัตว์ดุสิต พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อสวนสัตว์ดุสิตในภาพรวมระดับปานกลาง เมื่อจำแนกความพอใจออกเป็นแต่ละด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อระยะห่างจากกลุ่มข้างเคียง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับปานกลาง ปัญหาความต้องการของนักท่องเที่ยวคือ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มต้องการให้ขยายพื้นที่ของสวนสัตว์ดุสิต และเพิ่มจำนวนสวนสัตว์ของรัฐบาลให้มากขึ้นและปัญหาอีกประการหนึ่งของการพัฒนาสวนสัตว์ดุสิต คือ งบประมาณน้อย หรือบางปีไม่ได้เลยต้องใช้รายได้จากการจำหน่ายบัตรมาใช้ซึ่งทำให้ไม่เพียงพอต่อการพัฒนา

อุคร วงษ์ทับทิม (2544 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลแม่สี อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ศึกษาปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว ในด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อหาองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมและหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนทรัพยากรในทุกชุมชนของตำบลแม่สี เป็นของผู้คนในทุกระดับ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และเตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นให้ประชากรในชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรง ตั้งแต่คิดวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ ประเมินผล และรับผลประโยชน์ในทางตรงและทางอ้อม เป็นกระบวนการพัฒนาจากฐานรากที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนอย่างแท้จริงก่อให้เกิดการกระจายรายได้ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และลดการผูกขาดโดยภาครัฐกิจลงยิ่งไปกว่านั้น การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมบทบาทของชาวบ้านในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยรวม

ศมา ณ ระนอง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง ตำบลท่าโลง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงมี 3 ลักษณะ คือ 1. กลุ่มทุน มีหน้าที่ในการจัดหาและระดมทุนเพื่อให้เกิดมีทุนหมุนเวียนในชุมชนมากที่สุดนอกจากนั้นยังเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการจัดสวัสดิการในส่วนของการรักษาพยาบาล การศึกษา และการพัฒนาชุมชนด้วย 2. กลุ่มอาชีพ มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพ ให้สมาชิกภายในชุมชนมีอาชีพเสริม นอกจากทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนกลุ่มอาชีพเอง เป็นเสมือนแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งในชุมชนด้วย 3. กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ มีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์และควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกให้คนภายในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกลุ่มดูแลเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงด้วย และกลุ่มตัวอย่างความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการด้านการท่องเที่ยว ในเรื่องการทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ความรู้ที่รักชุมชนเพิ่มขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนตนเอง ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆตามลำดับ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการประชุม มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ลินธ์ สโรบล (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษา การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ โดยแห่งโครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค เป็นเอกสารที่ประมวลแนวคิดและประสบการณ์ของนักวิจัยท้องถิ่นในการสร้างการวิจัยท้องถิ่นในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา หลังจากกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก (Earth Summit) ในปี พ.ศ.2535 ณ ประเทศบราซิล ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในลักษณะต่างๆ อาทิ Green Tourism, Bio Tourism, Sustainable Tourism, Conversation tourism, and responsible tourism ฯลฯ ซึ่งล้วนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน กระทั่งกลายเป็นนโยบายระดับชาติที่รัฐมุ่งให้ประเทศไทยพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงปี พ.ศ. 2539-2540

กรรณิการ์ บุรศิริรักษ์ (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบโฮมสเตย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน สถานทางเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลง โดยมีรายได้สูงขึ้น มีการออมทรัพย์ มีกำลังในการบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวก

มากขึ้น หน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีเวลาอยู่ในชุมชนจำกัด ในด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีทั้งด้านลบและด้านบวก พบว่า ด้านลบการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มเจ้าบ้านสมาชิกโฮมสเตย์ ภาระงานการดำเนินงาน และชุมชน ปัญหามลภาวะทางเสียง ปัญหาขยะ และปัญหาความเป็นส่วนตัวของชุมชนและสมาชิกเจ้าบ้าน โฮมสเตย์ที่ขาดความเป็นอิสระและเสียดสิทธิ์ในการใช้พื้นที่ในบ้านตนเอง ส่วนผลกระทบด้านบวก พบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพใหม่ เกิดความรักหวงแหนและภาคภูมิใจที่จะอนุรักษ์รูปแบบบ้านทรงไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวหวงคืนถิ่น จากผลดังกล่าวแสดงถึงคุณประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนระดับรากหญ้า ตลอดจนการอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านทรงไทยและภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อจรรโลงคุณค่าและรักษาเอกลักษณ์และทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Gunn (1994 : 14) ได้อธิบายเรื่องการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวว่า การวางแผนควรเริ่มจากกิจกรรมของคนที่จะเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว และต้องรวบรวมข้อมูลเพื่อหากิจกรรมของนักท่องเที่ยวสิ่งที่สำคัญ คือ สามารถหาความชัดเจนของความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ตลอดจนสามารถคาดการณ์ถึงแนวโน้มการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมได้ การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรคำนึงถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่เฉพาะเจ้าบ้าน (Host) หรือคนในท้องถิ่นเท่านั้น ยังรวมถึงแขก (Guest) หรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในท้องถิ่นอีกด้วย

Perdue และคณะ (1990 : 39) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสนับสนุนของคนในพื้นที่ในการพัฒนาท่องเที่ยวจากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนหรือคัดค้านของคนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบทางด้านบวกกลางด้านลบของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ การยอมรับผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของคนในแต่ละกลุ่มในท้องถิ่น ลักษณะที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้ คือ ลักษณะพื้นฐานทางด้านประชากรและสังคม รวมถึงระยะห่างของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชน ตลอดจนการพึ่งพาทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้นๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยว ซึ่งตัวชี้วัดข้างต้น คือ การจ้างงาน การเปรียบเทียบการลงทุนระหว่างคนในท้องถิ่นภาครัฐและกลุ่มคนภายนอก

Marie (2003 : 19) ได้ประเมินติดตามการดำเนินงานโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นชุมชนเป็นฐานในประเทศเนปาล ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ก่อให้เกิดประโยชน์ระหว่างการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการดูแลสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม

ถือเป็นสิ่งกระตุ้นทางเศรษฐกิจของประเทศ ผลการติดตามโครงการพบว่าโครงการสามารถทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวไปยังท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ทรัพยากรธรรมชาติยังไม่ได้รับการดูแลอย่างเพียงพอสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

P.A. Wight (1996 : 17) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “North America Ecotourism : Market Profile and Trip Characteristics,” โดยทำการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักท่องเที่ยวทั่วไป และนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 1,400 และ 1,200 ตัวอย่างตามลำดับ ด้วยวิธีสัมภาษณ์ และส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์พบว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีกลุ่มอายุที่สูงกว่านักท่องเที่ยวโดยทั่วไป ทั้งชายและหญิงมีความสนใจที่เท่าเทียมกันในประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งหมดแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันเล็กน้อยในเรื่องเพศต่อกิจกรรมเฉพาะอย่างระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะสูงกกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป และสูงกว่าอย่างชัดเจน ในกรณีที่มีประสบการณ์ ส่วนใหญ่เป็นผู้จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เผยแพร่ข้อมูลผู้มีการศึกษาดำด้วย สำหรับค่าใช้จ่ายพบว่า มีความแปรผันตามลักษณะการเดินทาง ระยะเวลาและจุดหมายปลายทาง โดยแปรผันตามระยะเวลามากที่สุด สรุปได้โดยรวมว่า คุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เผยแพร่สู่ประชากรกลุ่มต่างๆ มากมาย

Muzaffer Uysal และ Claudia Jurowski (1997 : 28) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “Environmental attitude by trip and visitor characteristics” ที่ “Virgin Island Nations Park” โดยเป็นการศึกษาถึงทัศนคติทางสิ่งแวดล้อมมากับลักษณะของนักท่องเที่ยว (อายุ, เพศ, สถานภาพสมรส, สถานที่พัก, และสถานที่ชอบ) ผลการศึกษาค้นพบว่า พฤติกรรมการเดินทางและสถานที่ชอบมีผลต่อทัศนคติทางสิ่งแวดล้อมมากกว่าคุณลักษณะประชากร ในการศึกษาเรื่อง “An Evaluation of Ecotourism in Amazons Brazil” โดย George N. Wallace and Susan M. Pierce (1996) ซึ่งทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวลูกจ้างในสถานที่พักเชิงนิเวศ และประชาชนท้องถิ่น พบว่าสถานที่พักเชิงนิเวศกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานและธุรกิจบริการใหม่ๆ แต่จะจำกัดภาวะทางธุรกิจของประชาชนท้องถิ่น นอกจากนี้ สถานที่พักเหล่านี้ยังไม่บรรลุความเป็นสถานที่พักเชิงนิเวศอย่างเต็มที่ โดยยังให้ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม การจ้างงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นน้อยเกินไป

Ander Villarreal (2004 : 313–348) ได้ศึกษาปัญหาความรุนแรงในชนบทเกี่ยวกับนิเวศวิทยาสังคม โดยได้เสนอบทความที่ทำให้มีการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาถึงความรุนแรงด้านมนุษยนิเวศวิทยาในชนบทมากขึ้น สมมติฐานของการศึกษาดังขึ้น โดยคำนึงถึงผลกระทบด้านการกระจายพื้นที่ทำกิน การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน และปัจจัยด้านการผลิตพืชผลทางการเกษตรกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนชาวเม็กซิกัน ผลการศึกษาค้นพบว่า ความรุนแรงของปัญหามีความสัมพันธ์กับการกระจายของพื้นที่ทำกิน

Jim Sato (2006 : 24–29) เสนอบท ความเรื่องคนรุ่นใหม่กับการจัดการทรัพยากร อย่างมีอาชีพ ซึ่งบทความนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกิดจากการใช้ทรัพยากรมากเกินไป ไม่ถูกวิธีไม่สมดุล และการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการทรัพยากรอย่าง มีอาชีพประการที่หนึ่งคนเหล่านั้นต้องมีความเข้าใจ วิถีเศรษฐกิจของประชาชนและสิ่งแวดล้อมมี พื้นฐาน คือทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ประการที่สองคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษเป็น ปัญหาสำคัญที่ต้องหาทางแก้ไขว่า ทำอย่างไรจึงจะใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เหมาะสม ก่อนการ เริ่มต้นจัดการสิ่งแวดล้อม และประการสุดท้าย คือ ต้องมีความเข้าใจว่าทรัพยากรเป็นสิ่งสำคัญของสังคม วันสาต ศรีสุวรรณ (2552 : 174–177)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาที่ได้จะมีส่วน เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสำคัญ เพราะองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงและ นำมาพิจารณาในการศึกษาถึงศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ดังนั้น ศักยภาพของ ชุมชนจึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นการเพิ่มรายได้และเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาความร่วมมือระหว่าง ของชุมชนกับหน่วยงานทุกฝ่าย โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่าง ถูกต้องเหมาะสมและอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากร สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมอันจะนำไปสู่ความเป็น ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) มีรายละเอียดในการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

- 1.1 ด้านเนื้อหา
- 1.2 ด้านวิธีวิจัย
- 1.3 ด้านระยะเวลา
- 1.4 ด้านพื้นที่วิจัย
- 1.5 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

- 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
- 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.3 การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
- 2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหาการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ดังนี้

- 1.1 เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ
- 1.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

1.3 เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

1.4 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขององค์กรชุมชนท้องถิ่นในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ใช้วิธีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา บุคลากร งบประมาณ และการจัดการ

2. ด้านวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research)

3. ด้านระยะเวลา

เริ่มจากที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้วตั้งแต่เดือนตุลาคม 2551 ถึงเดือนกันยายน 2553

4. ด้านพื้นที่วิจัย

พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ประกอบด้วย

- 4.1 เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง
- 4.2 เทศบาลตำบลสามเมือง
- 4.3 องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง
- 4.4 องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท
- 4.5 องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ
- 4.6 องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ
- 4.7 องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย
- 4.8 องค์การบริหารส่วนตำบลคู์สลอด

5. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ชุมชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

กลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่มผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 30 คน ได้แก่

1.1 ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งทางราชการและเอกชนใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 6 คน กำนัน 6 คน ผู้ใหญ่บ้าน 6 คน วิชากิจชุมชน 6 คน กลุ่มแม่บ้าน 6 คน

1.2 ครุภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ครุภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม 3 คน ด้านศาสนา 4 คน ด้านการเกษตร 3 คน

1.3 ประชาชนในชุมชนใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตำบลละ 10 คน โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป
- 2) อายุ 50 ปี ขึ้นไป
- 3) มีทะเบียนบ้านในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) คือ กลุ่มบุคคลที่ส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการนักท่องเที่ยวของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลืออัน ได้แก่ ตัวแทนองค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมอยู่ในชุมชนตำบลละ 10 คน

3. กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง (General Informants) คือ กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ได้แก่

3.1 นักท่องเที่ยว ลูกค้า ตำบลละ 10 คน

3.2 ประชาชนในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ 10 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

1. แบบสังเกต (Observation) มีส่วนร่วม (Par) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Par)
2. แบบสำรวจ (Survey Guide)
3. แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)
4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
5. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. วิธีการศึกษาจากเอกสาร เป็นการสืบค้นจากเอกสาร ตำรา วารสาร ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

2. การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยอาศัยเครื่องมือที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

2.1 การสำรวจ (Survey Guide) ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ ที่ทำการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

2.2 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตทั้ง 2 แบบ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participatory Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยและคำถามที่กำหนดไว้

2.3 การสัมภาษณ์ (Interview Guide) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากบุคคลผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม โดยผู้วิจัย เป็นผู้ลงไปเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเองในพื้นที่ทำการวิจัยทั้ง 8 ตำบล

2.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะทำการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม โดยแยกกลุ่มสนทนา เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายของการวิจัย

2.5 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการช่วยกระบวนการกลุ่ม โดยคำนึงถึงหัวข้อหรือประเด็นที่ชัดเจน จนสามารถพัฒนาเป็นมติ และนำไปปฏิบัติได้ วิธีการนี้เหมาะ สำหรับการสร้างความเห็นพ้องร่วมกัน และทำให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกัน และร่วมกันดำเนินการ มีขั้นตอนการดำเนินการ ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 บริบท เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประชุม และกำหนดหัวข้อที่จะประชุมร่วมกันให้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 2 ระดมสมอง เป็นการระดมความคิดจากบุคคลกลุ่มเล็ก และประชุมเต็มคณะ

ขั้นตอนที่ 3 จัดหมวดหมู่ นำความคิดเห็นจากการระดมสมองที่คล้ายคลึงกัน ให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน

ขั้นตอนที่ 4 ตั้งชื่อให้ชื่อความคิดเห็นที่จัดเป็นหมวดหมู่ไว้ เพื่อดึงความสนใจในภาพรวมของกลุ่มออกมาให้เห็นชัดเจน

3. การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากการสัมภาษณ์รายบุคคลและการจัดสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความถูกต้องแบบสามเส้า (Triangulation) แล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการวิจัย และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามความ

มุ่งหมายของการวิจัยและกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดของสุภางค์ จันทวานิช (2540 : 31-144) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) คือจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่าง ๆ ตามความมุ่งหมายของการวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

2. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction) เป็นวิธีการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่สามารถมองเห็น เช่น การปฏิบัติ รูปแบบ รูปภาพ และหลักฐานอื่น ๆ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ด้วยวิธีวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) พร้อมตารางและภาพประกอบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ ในบทที่ 2 ที่ผ่านมา ผู้วิจัย ได้ศึกษาข้อมูล โดยแยกประชากรกลุ่มตัวอย่างออกตามเขตการปกครองขององค์กรส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่ พื้นที่เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง, เทศบาลตำบลสามเมือง, องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง, องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย, องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท, องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ, องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ และองค์การบริหารส่วนตำบลคู้สลอด อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้เห็นรายละเอียดของเนื้อ ในบทนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อวิเคราะห์ มาสังเคราะห์ให้เห็นเป็นหมวดหมู่เพื่อตอบคำถามวิจัยให้ชัดเจน จึงสรุปไว้ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ

ตอนที่ 3 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ

ตอนที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือนั้น ประกอบด้วยองค์ 5 คือ โบราณสถาน ประเพณี แหล่งธรรมชาติ สินค้า และอาหารพื้นเมือง ซึ่งจะต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ สิ่งดึงดูดใจ (ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวและบริการ) สะอาดถูกหลักอนามัย (อาหาร ห้องสุขา ที่พัก และที่ท่องเที่ยว ความสะอาด (การคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก) และความปลอดภัย (ทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน)

โดยจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด ซึ่งได้ศึกษาจากเอกสาร การสังเกต สัมภาษณ์ สันทนา และประชุมเชิงปฏิบัติการ มาสังเคราะห์ลงในองค์ประกอบ 5 ประการนี้ พื้นที่ใดไม่มีหรือมี แต่ไม่ครบองค์ ก็คงว่างไว้

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์เรียงตามองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง

เดิมที่หมู่บ้านหมู่ที่ 2 ยังห่างไกลความเจริญมาก ถนนหนทางไม่มี การเดินทางแต่ละครั้งลำบากมาก ต้องใช้เรืออย่างเดียว เพราะจะมีแต่คลองพระยาบันลือ ที่จะใช้เดินทางเป็นเส้นทางหลักซึ่งสมัยก่อนจะมีนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพเดินทางผ่านไปเที่ยววัด ไร่โรงวัว โดยจะมีเรือด่วนเข้าพระยาแล่นผ่านในวันเสาร์อาทิตย์ และในการค้าขายสมัยก่อนก็จะใช้เรือเช่นเดียวกัน การประกอบอาชีพความเป็นอยู่สมัยก่อนจะอุดมสมบูรณ์มากกว่านี้ เพราะในพื้นที่น้ำจะท่วมทุกปี ชาวบ้านจะหาผักหาปลากินกันอย่างพอเพียง โดยไม่ต้องซื้อ การใช้จ่ายจึงไม่ค่อยมี ที่สำคัญการก่ออาชญากรรมก็ไม่มี ชาวบ้านอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน และมีการแบ่งปันกัน รายจ่ายจึงไม่ค่อยมี นอกจากนี้ ไฟฟ้า ประปา รถก็ไม่มีใช้กัน จะเดินทางไปบ้านใกล้เคียงหรือแม้กระทั่งหมู่บ้านใกล้เคียง หรือแม้กระทั่งหมู่บ้านใกล้เคียง ก็จะใช้วิธีการเดินไป หรือไม่ก็พายเรือ และที่เรียกว่า บ้านปากคลองเมฆขลา คือ ในหมู่บ้านจะมีคลองเล็กๆที่เชื่อมต่อกับคลองพระยาบันลือ ชุมชนส่วนใหญ่จะปลูกที่อยู่อาศัยในบริเวณปากคลองเมฆขลา และตามแนวคลองพระยาบันลือ จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านปากคลองเมฆขลา ซึ่งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 1 กม. และติดกับโรงเรียนอุปถัมภ์ คนในชุมชนจะนับถือ 2 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ กับ อิสลาม และสมัยก่อนบ้านกำนันจะอยู่ติดกับปากคลองเมฆขลา เมื่อ 20 ปีมาแล้ว ชาวบ้านในชุมชนจะมีผู้เฒ่าผู้แก่มากมายขนบธรรมเนียมประเพณีจึงเคร่งครัดมาก

ส่วนหมู่บ้านหมู่ที่ 3 ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลลาดบัวหลวง ปัจจุบันยกฐานะมาเป็นเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง มีพื้นที่ในการทำเกษตร และค้าขายเป็นหลัก เดิมมีการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก แต่ปัจจุบันได้มีการสัญจรสะดวก โดยมีถนนสายลาดบัวหลวง – ไม้ตรา และถนนเลียบบคลองพระยาบันลือ เส้นทางกรุงเทพ – สุพรรณบุรี พื้นที่ หมู่ที่ 3 เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการอำเภอลาดบัวหลวง

ปัจจุบันความเจริญเข้ามาในหมู่บ้าน จะมีถนนหนทางหลายสาย ทุกครัวเรือนจะมีไฟฟ้า ประปา และสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย และจะมีถนนสายหลักผ่านหมู่บ้าน มีโรงงานอุตสาหกรรมในหมู่บ้าน การติดต่อสื่อสาร การค้าขายสะดวกมากขึ้น แต่อาชีพหลักก็ยังคงทำอาชีพการเกษตรอยู่เหมือนเดิม และการใช้จ่ายก็สูงขึ้นตามความเจริญที่เข้ามาสู่หมู่บ้าน

ภาพประกอบ 2 เทศบาลตำบลบัวหลวง

1.1 โบราณสถาน

พื้นที่เทศบาลตำบลบัวหลวง ถูกยกฐานะจากสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาล (ไม่ได้ยกตามเกณฑ์จำนวนประชากร) มีพื้นที่รับผิดชอบ 2 ชุมชน คือ ชุมชนหมู่ 2 และหมู่ 3 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งหน่วยงานราชการ โบราณสถานที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ ได้แก่

อาคารที่ว่าการอำเภอลาดบัวหลวง สร้างมาตั้งแต่ พ.ศ.2490 ถือเป็นโบราณสถานสำคัญในเขตเทศบาลตำบลบัวหลวง ปัจจุบันสภาพอาคารยังมั่นคงและใช้เป็นที่ทำการได้อยู่

ภาพประกอบ 3 อาคารที่ว่าการอำเภอลาดบัวหลวง

ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เป็นสถานอนุสรณ์ของผู้เคยมีบทบาทสำคัญในพื้นที่แห่งนี้ มาก่อน ถึงแม้จะไม่มีชื่อเลื่องลือไกล แต่ก็เป็นที่พึงพอใจของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง และปริมณฑล นอกจากนี้ มีคลองพระยาบันลือ ซึ่งเป็นทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติและโบราณสถานด้วย

ภาพประกอบ 4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

1.2 ประเพณี

ประเพณีสงกรานต์ มีกิจกรรม รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เป็นต้น

ประเพณีทำบุญ เช่น ทำบุญวันขึ้นปีใหม่ ทำบุญสำคัญทางพระพุทธศาสนา ฯลฯ

ประเพณีแบบชาวมุสลิมหรืออิสลาม ได้แก่ ประเพณีตรุษอีดิลฟิตรี หมายถึง การสิ้นสุดการถือศีลอด เป็นวันเรีงรื่นของมุสลิมทุกคน และมีการแจกข้าวสารให้ผู้ยากไร้, ประเพณี ตรุษอีดิลอัคฮา หมายถึง วันที่สลิมสามารถไปทำฮัจยี ณ ประเทศซาอุดีอาราเบีย ส่วนคนที่ไม่ได้ไปก็ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่มีสยิดของตนเอง เมื่อเสร็จสิ้นแล้วก็เชือดสัตว์พลีทาน ให้แก่ผู้ยากจน โดยมีกำหนดเวลา 3 วัน ประเพณีการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และพิธีแต่งงาน หรือนิกะห์

1.3 แหล่งธรรมชาติ

เทศบาลตำบลลาดบัวหลวงมีแหล่งธรรมชาติคือคลองพระยาบันลือ คลองแห่งนี้ เป็นวิถีชีวิตชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือทั้งสองฟากฝั่ง ได้อาศัยดำรงชีวิต คลองพระยาบันลือ ถึงจะเป็นคลองขุดตามประวัติเคยใช้เป็นเส้นทางสัญจรหลัก เมื่อมีการตัดถนนเข้าสู่ชุมชนแล้ว เทศบาล ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ เลียบคลองพระยาบันลือก็มีนโยบายทำโครงการคลองสวย น้ำใส เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรองรับสำหรับนักท่องเที่ยว

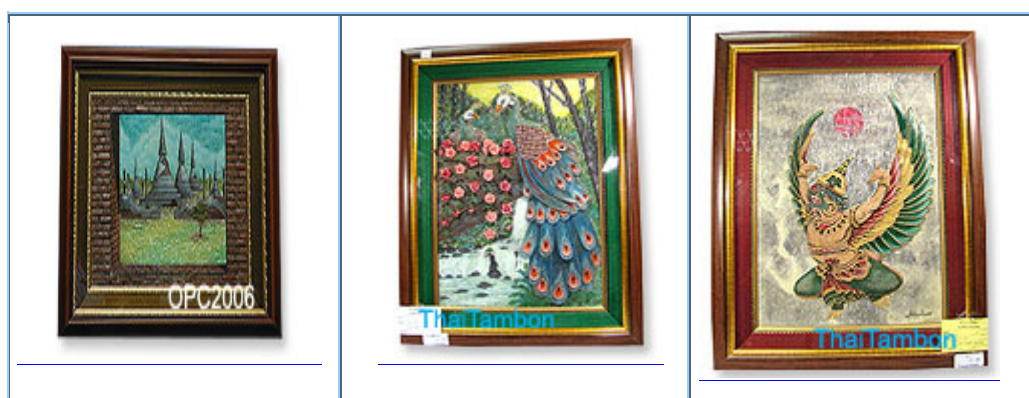

1.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง

สินค้าที่มีชื่อของเทศบาลตำบลบัวหลวง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย เช่น บ้านเปลือกหอย โมบายเปลือกหอย ม่านเปลือกหอย หอยถูทะเล กระเช้าเปลือกหอย เครื่องประดับจากเปลือกหอย ผ้ามัดย้อม ผลิตภัณฑ์จากกรมะพร้าว และดอกไม้ประดิษฐ์จากการบูร ผลไม้ เป็นต้น ว่า มะพร้าว น้ำหอม ชมพู พันธ์ไม้ผล ไม้ดอก และไม้ประดับ เป็นสินค้าพื้นเมืองของเทศบาลตำบลบัวหลวง

ภาพประกอบ 5 ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย เช่น ม่านเปลือกหอย

ภาพประกอบ 6 ผลิตภัณฑ์จากกรมะพร้าวและกะลามะพร้าว

2. เทศบาลตำบลสามเมือง

ภาพประกอบ 7 เทศบาลตำบลสามเมือง (เดิมเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสามเมือง)

2.1 โบราณสถาน

เทศบาลตำบลสามเมือง มีศาสนสถานหลายแห่งทั้งวัดและมัสยิด ซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรม ประกอบด้วยวัดและมัสยิด ดังนี้

มัสยิดยามีอูดคือยรือต, มัสยิดนุรุ้ลือดาเยฮ์, วัดลาดบัวหลวง, มัสยิดฮาดี, มัสยิดชาสุรียะห์, วัดตรีพาราสีมาเขต และมัสยิดนาชีรุคดิน

วัดลาดบัวหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลสามเมือง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 20 ไร่ มีที่ธรณีสงฆ์เนื้อที่ 100 ไร่ วัดลาดบัวหลวง สร้างเป็นวัดนับตั้งแต่วันที่ 25 มิถุนายน 2479 โดยมี นายอ่วม นางเพียร เสงี่ยมภาพ บริจาคที่ดินที่ดินให้เป็นที่สร้างวัดเนื้อที่ 15 ไร่ ต่อมาได้บริจาคเพิ่มเติมอีก 5 ไร่ ทางวัดได้ซื้อที่ดิน 100 ไร่ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2492 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 20 เมตร ยาว 40 เมตร ในสมัยของพระครูวิชัยกมลเขตต์ (ผิว ภาสวณฺโณ) อดีตเจ้าคณะอำเภอลาดบัวหลวง เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปทั้งภายในอำเภอลาดบัวหลวงและประชาชนต่างถิ่น เพราะหลวงพ่อผิวเป็นศูนย์รวมศรัทธาและจิตใจของชาวบ้านลาดบัวหลวง ท่านเป็นพระนักพัฒนาและมีศิลปปฏิบัติที่ดีเยี่ยม ท่านได้สร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัดลาดบัวหลวงมาโดยตลอด เริ่มตั้งแต่การก่อสร้างอุโบสถ ศาลาการเปรียญ และโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำอำเภอ อีกทั้งงานประเพณีลอยกระทงของวัดลาดบัวหลวงก็เป็นที่เลื่องลือมาก เรียกได้ว่าใน

สมัยนั้นงานประจำปีของวัดลาดบัวหลวง มีชื่อเสียงไม่แพ้งานประจำปีของวัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรีเลยทีเดียว

ความสำคัญของวัดลาดบัวหลวง

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาจิตใจด้านคุณธรรม จริยธรรม
2. เป็นสถานที่จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. วัดลาดบัวหลวง จัดว่าเป็นวัดสำคัญประจำอำเภอ เพราะเป็นที่ตั้งของโรงเรียนพระปริยัติธรรมประจำอำเภอ

4. เป็นสถานที่จัดสอบธรรมบาลีสนามหลวงของอำเภอ

5. ปุชนิยมวัตถุ และถาวรวัตถุที่สำคัญดังนี้

5.1 หลวงพ่อพุทธวิชัยกมลรังสี เป็นพระพุทธรูปปางพุทธชินราช หล่อด้วยทองเหลือง หน้าตักกว้าง 109 นิ้ว ลงรักปิดทองคำแท้ พุทธลักษณะงดงาม ประดิษฐานบนฐานชุกชีภายในอุโบสถ หลวงพ่อผิวเป็นผู้สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2525 ชาวบ้านอำเภอลาดบัวหลวงให้ความเคารพศรัทธามากเท่ากับเคารพศรัทธาหลวงพ่อผิว ใครต้องการอะไรก็มาบนบานกับท่าน โดยการอธิษฐานอย่างเดียว งดการปิดทอง เพราะทางวัดต้องการให้ท่านประดิษฐานอย่างงดงาม

ภาพประกอบ 8 หลวงพ่อพุทธวิชัยกมลรังสี

5.2 รูปหล่อหลวงพ่อมิว นั่งขัดสมาธิขนาดประมาณเท่าตัว สร้างด้วยทองเหลือง หน้าตักกว้าง 39 นิ้ว จำนวน 2 รูป รูปแรกสร้างขึ้นสมัยของหลวงพ่อมิว ตอนอายุครบ 60 ปี ส่วนรูปที่สองสร้างใน พ.ศ. 2545 หลังจากหลวงพ่อมิวมรณภาพแล้ว ชาวบ้านในอำเภอลาดบัวหลวงได้ร่วมแรงร่วมใจกันบริจาคทรัพย์ สร้างไว้เป็นที่สักการบูชาแก่สานุศิษย์ที่ล่วงลับไป ปัจจุบันรูปหล่อทั้ง 2 รูปนี้ประดิษฐานอยู่ในวิหารกตัญญูกตเวทิตา เปิดโอกาสให้ประชาชนที่เคารพศรัทธาในตัวหลวงพ่อมิวได้เข้าไปนมัสการปิดทองทุกวัน

5.3 ถาวรวัตถุ อาคารเสนาสนะต่างๆของวัดมี อุโบสถกว้าง 7 เมตร ยาว 23 เมตร สร้าง พ.ศ.2511 โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ยกพื้น 2 ชั้น แบบจัตุรมุข ศาลาการเปรียญกว้าง 13 เมตร ยาว 31 เมตร กุฏิสงฆ์จำนวน 10 หลัง แบบทรงไทย เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ นอกจากนี้ยังมีหอสวดมนต์วิหารกตัญญูกตเวทิตา ศาลาธรรมสังเวช และฌาปนสถาน

5.4 พระอุโบสถ ลักษณะทรงไทยยุคต้นรัตนโกสินทร์ แบบจัตุรมุข ยกพื้นสูง มีชานระเบียงโดยรอบ ขนาดกว้าง 7 เมตร ยาว 25 เมตรหลังคามุงกระเบื้องเคลือบช่อฟ้า ใบระกา ไม้สักลงรักปิดกระจก ภายในผนังเขียนภาพชาดกและพุทธประวัติโดยรอบ ประตูและหน้าต่างแกะสลักภาพรามเกียรติ์ลงรักปิดทองสวยงาม สร้างในสมัยหลวงพ่อมิว ในปี พ.ศ.2511

5.5 ภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถของวัดลาดบัวหลวง เป็นภาพพุทธประวัติและภาพชาดก รวมทั้งหมด 66 ภาพ หลวงพ่อมิว ให้เริ่มวาดตั้งแต่โบสถ์สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2531 ใช้เวลาวาดทั้งหมด 3 ปี เป็นภาพขนาด 2.3 – 2.5 เมตร หลวงพ่อมิวให้จิตรกรวาดเต็มพื้นที่ฝาผนังทั้ง 4 ด้าน ของอุโบสถ ได้ภาพแต่ละภาพจะมีคำบรรยายให้ทราบว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ภาพวาดในอุโบสถวัดลาดบัวหลวงจะแปลกกว่าที่อื่นตรงที่ขนาดของภาพและการวางรูปจนเต็มเนื้อที่ฝาผนังทั้ง 4 ด้านของพระอุโบสถ

5.6 วิหารกตัญญูกตเวทิตา วิหารกตัญญูกตเวทิตา สร้างแบบจัตุรมุข ตรงกลางหลังคามีเจดีย์ทรงระฆังคว่ำ เพื่อบรรจุพระธาตุสร้างในสมัยพระครูสุภัทรกิตติ เจ้าอาวาสวัดลาดบัวหลวงต่อจากหลวงพ่อมิว เพื่อเป็นที่เก็บอัฐิและรูปหล่อของหลวงพ่อมิว ใช้งบประมาณในการสร้างจำนวน 12 ล้านบาท เริ่มสร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2544 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2548 บานประตูและหน้าต่างของวิหารแห่งนี้ แกะสลักลายเป็นเรื่องราวรามเกียรติ์ลงรักปิดทองสวยงามซึ่งทางวัดลาดบัวหลวงได้จ้างช่างจากจังหวัดเชียงใหม่มาดำเนินการแกะสลักที่วัดลาดบัวหลวงโดยตรง

ปัจจุบัน วัดลาดบัวหลวงมีพระครูวิศาลพัฒนกิจ รักษาการเจ้าอาวาส มีจำนวนพระภิกษุสามเณรที่เข้าจำพรรษา จำนวนทั้งสิ้น 20 รูป เป็นพระภิกษุ 18 รูป สามเณร 2 รูป

ภาพประกอบ 9 วิหารกตัญญูทเวทิต

2.2 ประเพณี

ประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ประเพณีทำบุญในวันสำคัญๆ เช่น ทำบุญวันขึ้นปีใหม่ ทำบุญสงกรานต์ ทำบุญสารท ทำบุญวันแม่ ทำบุญวันพ่อ ทำบุญเข้าพรรษา ทำบุญออกพรรษา ฯลฯ ประเพณีถือศีลคอกของชาวมุสลิม เช่น การถือศีลคอกในเดือนรอมฎอน ฯลฯ ประเพณีการแต่งกาย ในวันออกฮัจยีห์หรืออีกอย่างหนึ่งก็คือ เมาลิด ทุกอย่างจะมีปีละครั้ง การแต่งกายชายจะใช้การนุ่งผ้าโสร่ง สตรีจะมีผ้าคลุมศีรษะหรือคนมุสลิม เรียกว่า “อิหยาบ”

2.3 แหล่งธรรมชาติ

คลองพระยาบันลือเป็นคลองหลัก แล้วแยกออกเป็นคลองย่อยๆ เชื่อมต่อระหว่าง หมู่บ้านอีก 10 สาย ได้แก่ คลองพระยาบันลือ คลองพิสนธ์ คลองขวางวัดตรี คลองลำรางหนองปลาหมอบ คลองใหม่ คลองลำรางสาตี คลองลากค้อน คลองหนึ่ง คลองราษฎร์นิยม คลองหัวสามสิบ และคลองเก่า

2.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง

เทศบาลตำบลสามเมือง มีสินค้าพื้นเมืองที่เลื่องชื่อได้แก่ บ้านทรงไทยย่อส่วน ถ้วยชามเบญจรงค์ เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยี่หวาโมเดล 21 หมู่ 3 บ้านสามเมือง ถนนบางบัวทอง-สุพรรณบุรี ตำบลสามเมือง อำเภอลาดบัวหลวง

อาหารพื้นเมือง ได้แก่ น้ำพริกกุ้งอรุณ ผลิตโดย กลุ่มผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกลงและ น้ำพริกต่างๆ ตำบลสามเมือง 16/1 หมู่ 6 บ้านคลองหนึ่ง ตำบลสามเมือง อำเภอลาดบัวหลวง

ข้าวสารหอมมะลิบรรจุกุ้ง ขนาดบรรจุ 15 กิโลกรัม เป็นข้าวสารปลอดสารพิษ เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองหล่ม หมู่ที่ 4

รูปผลิตภัณฑ์	รายละเอียด
	น้ำพริกแกง และน้ำพริกต่าง ๆ เช่น มีส้มัน แกงพะเนง
	น้ำพริกนรกปลา
	น้ำพริกสวรรค์

ภาพประกอบ 10 ผลิตภัณฑ์น้ำพริกตำบลสามเมือง

รูปผลิตภัณฑ์	รายละเอียด
	บ้านทรงไทยย่อส่วน ทำจากไม้ไผ่ ขนาดเล็ก (1:100)
	บ้านทรงไทยย่อส่วน

ภาพประกอบ 11 ผลิตภัณฑ์บ้านทรงไทยย่อส่วน

3. องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง

ภาพประกอบ 12 องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง

3.1 โบราณสถาน

แหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับโบราณสถานขององค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง คือวัดสุทธาวาส ถูกสร้างขึ้นเป็นวัดตั้งแต่ พ.ศ.2465 โดยหลวงพ่อก๊วยเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการสร้าง เดิมเรียกว่า “วัดตะพังโคลน” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 6 กรกฎาคม 2492 วัดนี้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม ศูนย์คุณธรรมจริยธรรม และเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลลาดบัวหลวง เป็นศูนย์ศึกษาพระไตรปิฎกของอำเภอลาดบัวหลวง มีพระบรมสารีริกธาตุ ที่อัญเชิญมาจากวัดบวรนิเวศวิหาร โดยสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประทานเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2547 ซึ่งประชาชนให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธามาก ประดิษฐานอยู่ภายในมณฑปที่หอสวดมนต์ ประชาชนหลังไหลไปสักการบูชาเป็นจำนวนมาก ทำให้วัดสุทธาวาสได้เข้าโครงการ “อุทยานหามงคล” ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และยังมีวัดอินทวาริ วัดใหม่หญ้าไทร และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง

วัดสุทธาวาส ตั้งอยู่หมู่ 4 บ้านตะพังโคลน ตำบลลาดบัวหลวง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 22 ไร่ 2 งาน สร้างขึ้นเป็นวัดตั้งแต่ พ.ศ. 2465 โดยมีหลวงพ่อก๊วยเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการสร้าง เดิมเรียกว่า “วัดตะพังโคลน” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2492

ความสำคัญของวัดสุทธาวาส

เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาจิตใจด้านคุณธรรม จริยธรรม วัดสุทธาวาสเป็นสำนักปฏิบัติธรรม ศูนย์อบรมคุณธรรมจริยธรรม และเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลลาดบัวหลวง เป็นศูนย์ศึกษาพระไตรปิฎกของอำเภอ มีกิจกรรมที่สำคัญๆคือ การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน การเข้าค่ายพุทธบุตร และการบวชเนกขัมมะ

- เป็นสถานที่จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่วัดสุทธาวาสจัด เช่น กิจกรรมวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา นอกจากกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้ว วัดสุทธาวาสยังจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญของประเทศอีกด้วย เช่น กิจกรรมประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีวันสารทไทย กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

พระบรมสารีริกธาตุ ปุชนิยวัตถุที่สำคัญของวัดสุทธาวาส ซึ่งประชาชนให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธามากคือพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานอยู่ภายในมณฑปที่หอสวดมนต์ มีประชาชนหลังไหลไปเคารพสักการะเป็นจำนวนมากทุกวัน และจากการที่มีประชาชนไปเคารพสักการะพระบรมสารีริกธาตุเป็นจำนวนมาก ทำให้วัดสุทธาวาสได้เข้าโครงการ “อูชยามหาเมฆ” ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระบรมสารีริกธาตุ เกิดจากพุทธประสงค์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง โดยทรงเล็งเห็นว่า พระองค์มีเวลาปฏิบัติพุทธศาสนกิจอีกไม่มากนัก ยังมีผู้คนอีกมากมายที่เกิดมาไม่ทันในสมัยพระองค์ หากได้อัฐิธาตุของพระองค์ไปสักการบูชา จะได้อนุคุณเป็นอันมากในช่วงก่อนที่จะเสด็จปรินิพพานนั้น จึงทรงอธิษฐานล่วงหน้าให้พระบรมสารีริกธาตุย่อยออกเป็นสัณฐานต่างๆพระบรมสารีริกธาตุ ถือว่ามีความสำคัญมากในการประกาศพระศาสนา เพราะมีพลังโน้มน้าวศรัทธาของผู้คนให้มาเลื่อมใส ก่อนที่เข้ามาสู่แก่นแท้ของพุทธศาสนาต่อไป

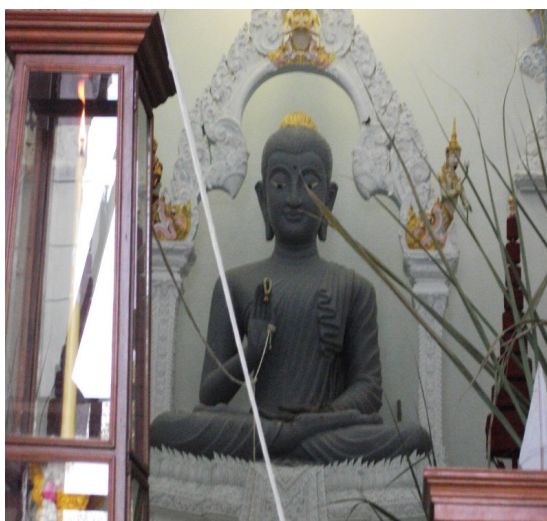
1.2) ถาวรวัตถุของวัดสุทธาวาส คืออาคารเสนาสนะต่างๆมีอุโบสถกว้าง 10 เมตร ยาว 24 เมตร ก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญกว้าง 19 เมตร ยาว 21 เมตร ก่ออิฐถือปูน กุฏิจำนวน 6 หลัง เป็นอาคารไม้รายรอบหอสวดมนต์

วัดสุทธาวาสมีพระสมุห์สมรัักษ์ อนุโลโย เป็นเจ้าอาวาส ท่านเป็นพระนักพัฒนา และพระนักปฏิบัติ ท่านได้พัฒนาวัดสุทธาวาสจนเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปในเขตอำเภอลาดบัวหลวง และภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ริเริ่มให้วัดสุทธาวาสเป็นสำนักปฏิบัติธรรม ศูนย์อบรมคุณธรรมจริยธรรม และเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลลาดบัวหลวง เป็นศูนย์ศึกษาพระไตรปิฎกของอำเภอลาดบัวหลวง เป็นผู้ทำขอประทานพระบรมสารีริกธาตุจากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2547 ปัจจุบันวัดสุทธาวาสมีจำนวนพระภิกษุและสามเณร ที่เข้าจำพรรษาทั้งสิ้น 9 รูป เป็นพระภิกษุ 7 รูป สามเณร 2 รูป

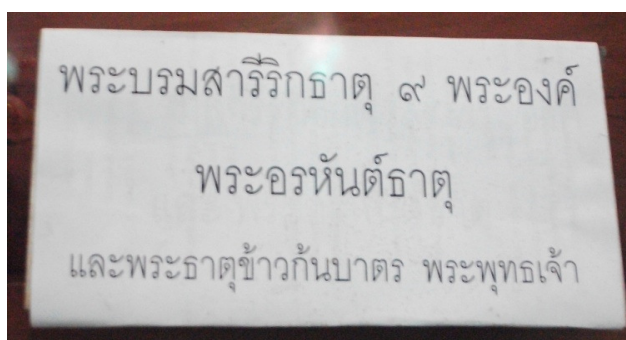

ภาพประกอบ 13 โบสถ์วัดสุทธาวาส

ภาพประกอบ 14 พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่อุโบสถหลังใหม่

ภาพประกอบ 15 ป้ายพระบรมสารีริกธาตุ

ภาพประกอบ 16 รอยพระพุทธรูป

มัสยิดอัลฟุรกอน ตั้งอยู่เลขที่ 53 หมู่ 1 บ้านตลาดเวะฮ์ ในเขตปกครองของ องค์การบริหารตำบลลาดบัวหลวง ตัดถนนสายไม้ตรา-ลาดบัวหลวง ก่อตั้งโดยเช็ค อาลี อีชา นักเผยแผ่ศาสนาอิสลามชาวอิยิปต์ เดินทางเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2507 โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อเผยแผ่และสอนศาสนาอิสลาม และภาษาอหรับในประเทศไทย สมรสกับหญิงไทย และได้โอนสัญชาติเป็นไทยในสมัยของจอมพลถนอม กิตติขจร ได้รับหนังสืออนุญาตสร้างมัสยิด จากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2533 ใช้เวลาก่อสร้าง 4 ปี ใช้งบประมาณที่ได้มาจากครอบครัว ลูกศิษย์และอิสลามิกชนในการก่อสร้างทั้งสิ้น 10 ล้านบาท และได้จดทะเบียน เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2536 เป็นมัสยิดตัวอย่างแห่งเดียวในประเทศไทย ที่ไม่มีการ สูบнуหรีในบริเวณมัสยิดเลย

ปัจจุบันมัสยิดอัลฟุรกอน มีเช็ค อาลี อีชา เป็นอิหม่าม เป็นผู้แทนสันนิบาตมุสลิม แห่งโลกในประเทศไทย นายมาลิก โยธาสมุทร เป็นคอเด็บ และนายสนั่น ไกรจิต เป็นบิหลัน มัสยิด แห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนา และเป็นศูนย์การเรียนการสอนนอกระบบของศูนย์การศึกษาอกระบบ ของอำเภอลาดบัวหลวง

3.2 ประเพณี

ประเพณีทำบุญ เช่น ทำบุญวันขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันสงกรานต์ ทำบุญในวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา และประเพณีสงกรานต์ มีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เป็นต้น

3.3 แหล่งธรรมชาติ

องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวงมีแหล่งธรรมชาติเป็นคลอง 5 สาย ได้แก่ คลองพระยาบันลือ คลองसान คลองเมฆขลา และคลองสระพังโคตร

3.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง

สินค้าพื้นเมือง ได้แก่ ภาพประดิษฐ์จักรกมะพร้าว เป็นวัตถุดิบที่ใช้รมะพร้าวผลิตโดยกลุ่มผลิตภัณฑ์จักรกมะพร้าวและกะลามะพร้าว หมู่ 3

ส่วนอาหารพื้นเมือง นอกจากมีรับประทานแล้ว ยังมีไว้จำหน่าย ได้แก่ ผลไม้ดอง เช่น มะม่วงดอง ฝรั่งดอง กระท้อนดอง มะขามดอง ฯลฯ เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หมู่ที่ 6

4. องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย

ภาพประกอบ 17 องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย

4.1 โบราณสถาน

องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย มีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดปทุมวัน ถูกสร้างขึ้นเป็นวัด ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2455 เดิมชื่อว่า “วัดคลองญี่ปุ่น” เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดปทุมวัน” ปี 2483 เป็นวัดในสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ 23 สิงหาคม 2477

วัดปทุมวัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านคลองญี่ปุ่น ตำบลหลักชัย ริมฝั่งคลองญี่ปุ่น สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 17 ไร่ เขตวิสุงคามสีมากว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร

ความสำคัญของวัดปทุมวัน จำแนกได้ดังนี้

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาจิตใจด้านคุณธรรมจริยธรรม วัดปทุมวันมีชื่อเสียงด้านเป็นศูนย์อบรมคุณธรรมจริยธรรม ทางวัดมีกิจกรรมมากมายในการส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม การเข้าค่ายพุทธบุตร ปัจจุบันได้ขอตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสศึกษาหลักธรรม เพื่อใช้คุณธรรมจริยธรรมนำทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. เป็นสถานที่จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ทางวัดปทุมวันจัดเป็นประจำ คือ กิจกรรมทำบุญตักบาตร และ เวียนเทียน ในช่วงวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา นอกจากนี้กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้ว วัดปทุมวันยังจัดกิจกรรมเนื่องในเทศกาลประเพณีและวันสำคัญ ๆ อื่น ๆ อีก เช่น การทำบุญตักบาตรในเทศกาลขึ้นปีใหม่ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุเนื่องในเทศกาลประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และทางวัดปทุมวันยังอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีการแข่งขันเรือยาว โดยทางวัดได้จัดประเพณีการแข่งขันเรือยาวชิงถ้วย พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นประจำทุกปี มีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วัดปทุมวัน ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนั้นวัดจึงมีครูพระสอนศีลธรรมจำนวน 2 รูป คือ เจ้าอาวาสวัด 1 รูป และพระลูกวัดอีก 1 รูป โรงเรียนที่ครูพระสอนศีลธรรมได้เข้าไปสอนคือ โรงเรียนอูปลพันธ์ โรงเรียนลาดบัวหลวงไพโรจน์วิทยา โรงเรียนวัดลาดบัวหลวง (สหมิตรศึกษา) และ โรงเรียนวัดปทุมวัน เป็นอุทยานการศึกษาวัดปทุมวันได้รับการคัดเลือกเป็นอุทยานการศึกษา ประจำปี 2549 จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ปูชนียวัตถุและถาวรวัตถุที่สำคัญ

1. พระพุทธรูปโบราณ พระพุทธรูปโบราณ จำนวน 5 องค์ เป็นพระพุทธรูปเนื้อสำริด ความสูง 2.5 เมตร เป็นปางห้ามสมุทร 1 องค์ ปางห้ามญาติ 4 องค์ จีวรลายดอกพิกุล อายุประมาณ 300 กว่าปี รูปแบบสมัยอยุธยาตอนปลาย เดิมมีทั้งหมด 6 องค์ แต่ได้มอบให้กับวัดหลักชัยไป 1 องค์ ประวัตินี้ความเป็นมาของพระพุทธรูปทั้ง 5 องค์นี้ ไม่มีปรากฏเป็นหลักฐาน

2. พระพุทธรูปปางวิชัย พระพุทธรูปองค์นี้ ไม่มีชื่อปรากฏ ปางมารวิชัย เนื้อสำริด หน้าตักกว้าง 5 นิ้ว สูง 11 นิ้ว อายุประมาณ 200 กว่าปี สมัยรัตนโกสินทร์ ชาวบ้านคนหนึ่งเอามามอบให้วัดปทุมวันเพราะลูกหลานแย่งกัน เลยตัดสินใจมอบให้กับวัด ปัจจุบันพระพุทธรูปองค์นี้เก็บรักษาไว้ที่หอสวดมนต์

3. ถาวรวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ อาคารเสนาสนะของวัดปทุมวัน อุโบสถกว้าง 6 เมตร ยาว 14 เมตร สร้างพ.ศ.2513 โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ศาลาการเปรียญกว้าง 14 เมตร ยาว 34 เมตร สร้างด้วยไม้ หอสวดมนต์ทรงไทย ใต้ถุนสูง สร้างด้วยไม้สักทองทั้งหลัง กว้าง 12 เมตร ยาว 25 เมตร ชั้นล่างเป็นที่อบรมเยาวชน กุฏิสงฆ์ทรงไทยประยุกต์เรือนแฝด จำนวน 12 หลัง สร้างด้วยไม้สัก ทั้งสิ้น หอฉันทรงไทยใต้ถุนสูง สร้างด้วยไม้สักทอง กว้าง 12 เมตร ยาว 20 เมตร และฌาปนสถาน

4. จิตรกรรมฝาผนัง จิตรกรรมฝาผนังของวัดปทุมวัน อยู่ที่หอสวดมนต์ ส่วนมากเป็นภาพชาดก และภาพพุทธประวัติ การให้สีของแต่ละภาพจะใช้สีโทนอ่อน เพื่อไม่ให้ตัดกับฝาผนังไม้สัก

วัดปทุมวัน มีพระครูวิศาลพัฒนกิจ เจ้าคณะตำบลคู่มือ เป็นเจ้าอาวาส ท่านเป็นทั้งพระนักพัฒนาและพระปฏิบัติพระธรรมวินัย ในปี พ.ศ.2549 ท่านได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา สาขานุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จากกรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้เลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระครูวิศาลพัฒนกิจ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบลคู่มือ และวัดของท่านได้รับการคัดเลือกเป็นอุทยานการศึกษา ประจำปี พ.ศ.2549 จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปัจจุบัน วัดปทุมวันมีจำนวนพระภิกษุสามเณร ที่เข้าจำพรรษาทั้งสิ้น 14 รูป เป็นพระภิกษุ 12 รูป สามเณร 2 รูป

ภาพประกอบ 18 ศาลาเก่าของวัดปทุมวัน

ภาพประกอบ 19 ศาลาหลังใหม่ไม้สักทั้งหลัง

ภาพประกอบ 20 พระปางมารวิชัย และหลวงพ่อยกวัดปทุมวัน

ภาพประกอบ 21 พระพุทธรูป 5 องค์

ภาพประกอบ 22 หลวงพ่อรวย และพระสำริดที่วัดปทุมวัน

4.2 ประเพณี

ประเพณีส่วนใหญ่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีขึ้นบ้านใหม่, ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์, ประเพณีทำบุญวันสำคัญทางศาสนา, ประเพณีทำบุญวันรวมญาติ, ประเพณีการแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ประเพณีปิดทองพระอายุเก่าแก่กว่า 200 ปี และลูกนิมิตหยกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

4.3 แหล่งธรรมชาติ

แหล่งธรรมชาติขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย ได้แก่ คลอง 16 แห่ง ประกอบด้วย คลองหมูกอง คลองหลักชัย คลองรางเนื้อตาย(คลองยายกลิ้ง) คลองรางเนื้อตาย ตะวันตก คลองบึงแขวนหม้อ คลองต้นตาล คลองหม้ออีโดก คลองหนองบัว คลองตาช้าง คลองแสนแสบ คลองโมง คลองคอนโพธิ์ คลองคอนโพธิ์สอง คลองลาดบัวหลวง-บางซ้าย คลองญี่ปุ่นเหนือ และคลองพระยาบันลือ

4.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง

องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย มีสินค้าและอาหารพื้นเมืองหลายรายการ ได้แก่ โครกหญ้าแห้ง สำหรับปักดอกไม้สด หรือทำเป็นพวงหรีด สำหรับประกอบพิธีศพ

เชือกสานจากผักตบชวา ผักตบชวาที่มีอยู่มากมายในท้องถิ่น นำใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยตากแห้งแล้วสานเป็นเชือก สามารถนำไปสานต่อเป็นผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาได้

ดอกไม้จันทน์ สำหรับประกอบพิธีศพ แบบพุทธศาสนา เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน หมู่ 4 บ้านบัวห้วย ตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง

พันธุ์อ้อยสุพรรณ 50 น้ำอ้อยคั้นสด และปลาอบชานอ้อย

5. องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท

องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท มีพื้นที่รับผิดชอบรวมทั้งสิ้น 17,199 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ 27.519 ตารางกิโลเมตร องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท ตั้งอยู่เลขที่ 7 หมู่ที่ 5 ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 โดยเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่ยกฐานะมาจากสภาตำบล เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก (ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่ม 113) และปรับขนาดเป็นองค์กลางตามมติองค์การบริหารส่วนตำบล พระนครศรีอยุธยา ครั้งที่ 3/2551 เมื่อวันที่ 26 มี.ค. 2551

ภาพประกอบ 23 องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท

5.1 โบราณสถาน

ซากหอยทะเลโบราณ ที่หมู่บ้านปิ่นหยาดง เขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท มีการขุดพบในปี พ.ศ.2542 เนื่องจากมีการขุดลอกคลองพระยาบันลือ บริเวณหน้าบ้านเลขที่ 79 หมู่ 3 ตำบลสิงหนาท (คลองพระยาบันลือเป็นคลองที่ขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำท่าจีน ขุดครั้งแรกเมื่อปี 2485) รอดขุดได้ขุดพบซากหอยโบราณเป็นจำนวนมาก อายุประมาณ 5,500 ล้านปี ลักษณะเดียวกับหอยที่พบบริเวณวัดเจดีย์ จังหวัดปทุมธานี (ตามเอกสารโครงการท่องเที่ยวโลกล้านปี อีสานบ้านเฮา ของกรมทรัพยากรธรณี) ซากหอยทะเลโบราณ ลักษณะเหมือนหอยมุก ขนาดกว้าง 8-10 เซนติเมตร ยาว 25-30 เซนติเมตร ต่อมาเมื่อทางวัดเจดีย์หอยทราบเรื่อง ประจวบกับชาวบ้านไม่สนใจ จึงขอไปทำเป็นเจดีย์ไว้ที่วัด โดยใช้รถบรรทุกขนไปได้ประมาณ 2-3 คัน ปัจจุบันยังเหลือซากหอยกองอยู่ริมคลองพระยาบันลือบริเวณหน้าบ้านเลขที่ 79 หมู่ 3 เป็นหลักฐานเพียงเล็กน้อย

ภาพประกอบ 24 ซากหอยทะเลโบราณที่หมู่บ้านปั้นหยาแดง องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท

วัดราษฎร์บำรุง วัดนี้ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2460 ชาวบ้านเรียกว่า “วัดหนองปลา
คูก” สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต มีการเปิดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม ตั้งแต่ปี 2477 จนได้รับ
ยกย่องให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของกรมการศาสนา เมื่อปี พ.ศ. 2518

นอกจากเด่นด้านการศึกษาแล้ว วัดนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้พระพุทธศาสนา ศูนย์
อบรมประชาชนประจำตำบลสิงหนาทอีกด้วย

ภาพประกอบ 25 ทางเข้าวัดราษฎร์บำรุงองค์การบริหารส่วน ตำบลสิงหนาท

5.2 ประเพณี

มีประเพณีแบบไทยๆ ได้แก่ ประเพณีโกนจุก ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีทำขวัญนาค และประเพณีรับขวัญแม่โพสพฯ

ประเพณีทำบุญ ได้แก่ ทำบุญเทศกาลลูกคนหัวปี ทำบุญปีใหม่ ทำบุญวันสงกรานต์, ทำบุญวันสารทไทย ทำบุญวันเข้าพรรษา-ออกพรรษา ทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ประเพณีแบบชาวมุสลิม ได้แก่ การออกบวชอีดีล ฟิตรี การออกฮัจยี อีดีล อัศฮา ประเพณีเชือดสัตว์ ทำกีกะฮ์ พิธีแต่งงานชาวมุสลิม และประเพณีเชือดวัวทำกุรป่าน

5.3 แหล่งธรรมชาติ

มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่ถูกสร้างขึ้นเพียงสายเดียว คือ คลองพระยาบันลือ ที่มีความสำคัญสำคัญต่อชุมชนตำบลสิงหนาทเป็นอย่างยิ่ง

5.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง

มีขนมไทย เช่น หม้อแกง กระจยาสารท ทองหยอด เม็ดขนุน เป็นต้น มีลักษณะหอมหวาน สะอาดถูกสุขลักษณะ รับประทานได้ทุกเพศทุกวัย และเหมาะเป็นของขวัญหรือของฝากให้แก่ญาติผู้ใหญ่ หรือมิตรสหาย เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพทำขนมไทย หมู่ 5

รูปผลิตภัณฑ์	รายละเอียด
	<p>ขนมไทย เช่น หม้อแกง กระจยาสารท ทองหยอด เม็ดขนุน เป็นต้น มีลักษณะหอมหวาน สะอาดถูกสุขลักษณะ รับประทานได้ทุกเพศทุกวัย และเหมาะเป็นของขวัญหรือของฝากให้แก่ญาติผู้ใหญ่ หรือมิตรสหาย</p>

ภาพประกอบ 26 ผลิตภัณฑ์ขนมไทย องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท

6. องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ

ภาพประกอบ 27 องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ

6.1 โบราณสถาน

องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ มีโบราณสถาน เป็นศาสนสถาน 9 แห่ง ประกอบด้วย วัดโพธิ์ประสิทธิ์ วัดนัทรทองคำริชธรรม วัดบันลือธรรม มัสยิดอะมะดียะห์ มัสยิดเนียะมาตุลละาะห์ มัสยิดกอดีรี มัสยิดคอยริยะห์ มัสยิดมะหฺมุดียะห์ และมัสยิดดารุ้ลคอยร็อด และที่มีชื่อเสียง ได้แก่ วัดโพธิ์ประสิทธิ์ เป็นวัดในสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เดิมชื่อ “วัดโพธิ์ประสิทธิ์ ปีนทองหงสประภาสราษฎร์บูรณะ” สาเหตุที่มีชื่อยาวเนื่องจากนายโพธิ์ นางล้วน ปีนทอง ได้ขอซื้อที่ดินบริเวณติดกันของหลวงประสิทธิ์ นรกรรม จำนวน 5 ไร่ และบริจาคที่ดินของตนเองเพิ่ม 10 ไร่ รวม 15 ไร่ เพื่อสร้างวัด ทางหลวงประสิทธิ์ยินดีขายให้แต่มีเงื่อนไขว่า ต้องใส่ชื่อตนเป็นชื่อวัดด้วย จึงตั้งชื่อตามนั้น เมื่อกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการประกาศตั้งเป็นวัดชื่อว่า “วัดโพธิ์ประสิทธิ์” เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2516 วัดโพธิ์ประสิทธิ์ เป็นวัดสร้างขึ้นใหม่ได้รับอนุญาตให้สร้าง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2515 ชาวบ้านจึงเรียก “วัดใหม่” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2521 วัดนี้เป็นแหล่งเรียนรู้พระธรรมวินัย เพื่อพัฒนาจิตใจ มีการอบรมเยาวชนเข้าค่าย ได้รับคัดเลือกให้เป็นสถานทีลานวัด ลานใจ ลานกีฬา ประจำปี 2545 จากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

วัดนัทรทองคำริชธรรม สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2463 เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองขนมจีน เลขที่ 25 หมู่ 3 บ้านหาดทราย ตำบลพระยาบันลือ มีสมณูชาติ แต่ชาวบ้านมักเรียกว่า “วัดคู่ตาดัศร” เพราะตาดัศร เป็นผู้สร้าง วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่ ถึงเทศกาลสำคัญต่างๆ ชาวบ้านนิยมมาร่วมกิจกรรมที่วัดนี้เป็นอันมาก

หลวงพ่อกessler เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สูง 90 เซนติเมตร อายุประมาณ 400 กว่าปี สันนิษฐานว่า เป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนต้น ชาวบ้านเชื่อว่า องค์จริงสร้างด้วยเศียรดอกไม้ว ปัจจุบันหล่อสำริดลงรักปิดทองทับองค์จริงไว้ และเป็นທີ່เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนเป็นอย่างมากในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์

มัสยิดอะมะดียะห์ ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองพระยาบันลือ หมู่ 1 บ้านคอนตาข้าง ตำบลพระยาบันลือ เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ.2472 เดิมเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวทรงปั้นหยา ต่อมาพัฒนาเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2496 มัสยิดแห่งนี้มีการเปิดเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเป็นแห่งแรกของอำเภอลาดบัวหลวง และเป็นที่ตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโดมลักษณะเอียง สูง 27 เมตร ใช้เป็นหอกระจายข่าวและสถานที่ชมทิวทัศน์บริเวณรอบมัสยิด เป็นที่ตั้งของศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ปัจจุบันมัสยิดอะมะดียะห์ มีนายประดิษฐ์ รัตนโกมล เป็นอิหม่าม นายสุวิทย์ เจริญผล เป็นคอเด็บ และนายเกษม แสงสุวรรณ เป็นบิหลัน

ภาพประกอบ 28 มัสยิดอะมะดียะห์ (โดมเอียง)

พิพิธภัณฑ์อู่ข้าวอู่น้ำ ตั้งอยู่ที่โรงเรียนลาดบัวหลวงไพโรจน์วิทยา ตำบลพระยาบันลือ โดย นางสาวประเสริฐ อยู่นาน ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้ริเริ่มตามโครงการเล่าขานตำนานลาดบัวหลวง พ.ศ.2548 เพื่อเก็บรวบรวม ศึกษาและค้นคว้าประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และสืบค้นทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสมัยโบราณ ปัจจุบัน เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน ครูอาจารย์ และประชาชนที่สนใจ โดยสิ่งที่จัดเก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์นั้น ส่วนมากจะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินในสมัยก่อน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากนักเรียน ผู้ปกครอง และครูในโรงเรียนนำมาบริจาคให้เป็นแหล่งเรียนรู้

ภาพประกอบ 29 พิพิธภัณฑ์อู่ข้าวอู่น้ำ

6.2 ประเพณี

ประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ

ประเพณีทำบุญ เช่น ทำบุญเข้าพรรษา-ออกพรรษา ทำบุญวันสำคัญทางศาสนา

6.3 แหล่งธรรมชาติ

มีแหล่งน้ำธรรมชาติ 2 แห่ง ได้แก่ คลองพระยาบันลือ และคลองตากค้อน ซึ่งมีความสำคัญต่อชุมชน ตำบลพระยาบันลืออย่างยิ่ง

6.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง

สินค้าและอาหารพื้นเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ ได้แก่ ดอกไม้จันทน์จากเปลือกข้าวโพด เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปรรูปผลผลิต ศาลารวมใจ หมู่ที่ 4

น้ำพริกปรุงสำเร็จ ใช้สำหรับแกง เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีอาสาพัฒนาตำบลพระยาบันลือ ศาลารวมใจ หมู่ที่ 4

มะพร้าวเสวย ผลิตจากมะพร้าว นำมาควนกับน้ำตาล แล้วนำมาปั่นใส่ห่อ เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร

ไม้แขวนเสื้อมีกลิ่นหอม ทำจากผ้าต่วน โคร่งไม้ยางพารา ลวดชนิดแข็ง ลูกปัดอบหอม บรรจุกล่องละ 8 ชิ้น เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องหอม

7. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือเดิมเป็นสภาตำบลคลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความคล่องตัวในการบริหารงาน ต่อมาได้รับการปรับปรุงฐานะของสภาตำบลให้เป็นนิติบุคคลและเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ในเวลาต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540

ภาพประกอบ 30 องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ

7.1 โบราณสถาน

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ ปกครองพื้นที่ซึ่งมีชาวมุสลิมมากที่สุด ในอำเภอลาดบัวหลวง เพราะมีมัสยิดถึง 7 แห่ง แต่ละแห่งล้วนมีความสำคัญ และที่โดดเด่นเป็นที่น่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาก ได้แก่ มัสยิดรอชีดี ตั้งอยู่ริมคลองพระยาบันลือ เลขที่ 2 หมู่ 2 ตำบลคลองพระยาบันลือ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2492 เดิมเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวทรงปั้นหยา ปัจจุบันได้ย้ายห่างจากที่เดิมไปทางทิศใต้ประมาณ 100 เมตร และพัฒนาเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียวทรงปั้นหยา มีหออาซานข้างมัสยิด สูง 32 เมตร และมีกูโบร์อยู่ทางทิศตะวันตก

นอกจากมัสยิดรอชีดีแล้ว ยังมีมัสยิดอีก 6 แห่ง มัสยิด 6 แห่ง คือ มัสยิดมาลาฮี สงเคราะห์, มัสยิดมุสลิมิน, มัสยิดชาศิริยะฮ์, มัสยิดเนียะฮ์มาตุลุมฮายีร์น, มัสยิดตอริกุก์ยันนะฮ์ และ มัสยิดนูรุลอิสลาม กับมีวัด 1 แห่ง คือ วัดราษฎร์บูรณาราม

ภาพประกอบ 31 มัสยิดรอชีดี ตำบลคลองพระยาบันลือ

7.2 ประเพณี

ประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ การรวมญาติ ประเพณีทำบุญ ประกอบด้วย ทำบุญวันขึ้นปีใหม่ ทำบุญวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีวันมาฆบูชา เป็นต้น

1. ประเพณีกวนสุร่อ
2. ประเพณีทำน้ำซอไฟ
3. ประเพณีเมาริด

ประเพณีตรุษอิดิ้ลฟิตตารี (การออกบวช)

ประเพณีตรุษอิดิ้ลอฎฮา (การออกฮัจ)

7.3 แหล่งธรรมชาติ

มีแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นคลอง 5 สาย ได้แก่ คลองพระยาบันลือ คลองลากค้อน คลองชลประทานสายสี่ คลองหมอนหนึ่ง และคลองพิสนธิ์

7.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง

มีอาหารพื้นเมืองที่ลือชื่อ คือ น้ำพริกแกง เช่น น้ำพริกแกงเผ็ด แกงเขียวหวาน แกงส้ม แกงมัสมั่น น้ำพริกตาแดง น้ำพริกเผา นำไปปรุงอาหารสำเร็จรูปได้รวดเร็วทันใจ ผลิตภัณฑ์จำหน่ายโดย กลุ่มส่งเสริมอาชีพหมู่บ้านมาลาอี 45/13 หมู่ 7

8. องค์การบริหารส่วนตำบลคู้สลอด

องค์การบริหารส่วนตำบลคู้สลอด มีพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งหมดประมาณ 42.72 ตารางกิโลเมตร หรือคิดประมาณ 26,700 ไร่ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคู้สลอด ตั้งอยู่ในพื้นที่ของหมู่ที่ 8 โดยมีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภออำเภอลาดบัวหลวงประมาณ 14 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯประมาณ 55 กิโลเมตร

ภาพประกอบ 32 องค์การบริหารส่วนตำบลคู้สลอด

8.1 โบราณสถาน

องค์การบริหารส่วนตำบลคู์สลอด มีโบราณสถานประกอบด้วย วัดโสภณเจติยาราม ตั้งอยู่เลขที่ 35 หมู่ 7 ตำบลคู์สลอด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างขึ้นเป็นวัดตั้งแต่ พ.ศ.2458 โดยนายบัว นางลูกอิน วงษ์ประดิษฐ์ และนายเนย นางซ็อน ผ่องศรี ร่วมกันบริจาคที่ดิน จำนวน 14 ไร่ ให้เป็นที่สร้างวัด เดิมชื่อว่า “วัดคู์ม็กเม่า” ตั้งชื่อตามหมู่บ้าน ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2466 ในนาม วัดโสภณ อำเภอราชคฤห์ นอกจากนี้ ยังมีวัดคู์สลอด ตั้งอยู่ที่บ้านหลุมตารอด หมู่ 6 (ในเขตปกครองแต่นอกพื้นที่)

วัดโสภณเจติการาม ที่ตั้งเลขที่ 35 หมู่ที่ 7 ตำบลคู์สลอด สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 17 ไร่ วัดโสภณเจติการาม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ.2458 โดยมีนายบัว นางลูกอิน วงษ์ประดิษฐ์ และนายเนย นางซ็อน ผ่องศรี ได้บริจาคที่ดิน จำนวน 14 ไร่ ให้เป็นที่สร้างวัด เดิมชื่อว่า “วัดคู์ม็กเม่า” ตั้งชื่อตามหมู่บ้านคือบ้านคู์ม็กเม่า ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2466 ในนามวัดโสภณ อำเภอราชคฤห์ เขตวิสุงคามสีมากว้าง 15 เมตร ยาว 21 เมตร วัดโสภณเจติการามเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งของอำเภอลาดบัวหลวง อายุรวม 100 ปี สร้างขึ้นตั้งแต่อำเภอลาดบัวหลวงยังอยู่ในความปกครองของอำเภอราชคฤห์ (บางไพร) ดังนั้นประชาชนในเขตอำเภอลาดบัวหลวงจึงให้ความสำคัญกับวัดนี้มาก

ความสำคัญของวัดโสภณเจติการาม

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาจิตใจด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นศูนย์อบรมคุณธรรมจริยธรรม ทางวัดมีกิจกรรมมากมายในการส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม การเข้าค่ายพุทธบุตร
2. เป็นสถานที่จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ทางวัดโสภณเจติการาม ดำเนินการจัดเป็นประจำ คือ การทำบุญตักบาตร และเวียนเทียนในช่วงวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา นอกจากกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้ว วัดโสภณเจติการามยังจัดกิจกรรมเนื่องในเทศกาล ประเพณีและวันสำคัญๆ อื่นๆ อีก เช่น การทำบุญตักบาตรในเทศกาลขึ้นปีใหม่ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุเนื่องในเทศกาลประเพณีวันสงกรานต์

ปูชนียวัตถุ และถาวรวัตถุ ที่สำคัญ

1. หลวงพ่อศรีเพชร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย เป็นที่เคารพนับถือจากชาวบ้านคู์ม็กเม่าและประชาชนบริเวณใกล้เคียงเป็นอย่างมาก เช่น คนที่ป่วยเป็นโรคร้ายมาบนบานขอน้ำมนต์หลวงพ่อไปดื่ม อาบ ทำให้โรคร้ายต่างๆหายได้ บุคคลใดที่ไม่มีบุตร ก็มาบนขอต่อหลวงพ่อ เป็นต้น

2. หลวงพ่ออิน พระพุทธรูปปูนปั้น ปางห้ามสมุทร สูง 39 วา พระครูโสภณธรรมารักษ์ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันเป็นผู้สร้าง ในพ.ศ.2541 เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของวัด เป็นพระพุทธรูปที่สูงที่สุดในอำเภอลาดบัวหลวง

3. ถาวรวัตถุ วัดโสภณเจติการาม มีอาคารเสนาสนะต่างๆ คือ อุโบสถกว้าง 6 เมตร ยาว 19 เมตร สร้าง พ.ศ.2518 โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ศาลาการเปรียญกว้าง 22 เมตร ยาว 17 เมตร สร้างด้วยไม้และคอนกรีต กุฏิสงฆ์จำนวน 12 หลัง เป็นอาคารกึ่งตึกกึ่งไม้สร้างรอบหอสดมภ์

วัดโสภณเจติการาม มีพระครูโสภณธรรมารักษ์เป็นเจ้าอาวาส ปัจจุบันมีจำนวนพระภิกษุสงฆ์เข้าจำพรรษาทั้งสิ้น 17 รูป

ภาพประกอบ 33 ศาลาวัดโสภณเจติการาม

ภาพประกอบ 34 หลวงพ่อศรีเพชรวัดโสภณเจติการาม

ภาพประกอบ 35 ที่ประดิษฐานหลวงพ่อสรีเพชร

8.2 ประเพณี

ประเพณีสงกรานต์ มีกิจกรรมคือ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เป็นอาทิ
ประเพณีแสดงความเคารพในวันสำคัญต่างๆ อาทิ วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ
และเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

8.3 แหล่งธรรมชาติ

มีชลประทาน และคลองธรรมชาติครอบคลุมทั่วพื้นที่ มีลำน้ำ และลำห้วย

8.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง

มีข้าวเหนียวผลไม้ (ฝรั่ง/ขนุน/กล้วย) ประกอบด้วย ข้าวเหนียวผลไม้สำเร็จรูป
และข้าวเหนียวผลไม้ดิบ (ยังไม่ได้ทอด) บรรจุกอง ผลิต โดยกลุ่มสตรีแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร 46
หมู่ที่ 9

ภาพประกอบ 36 ข้าวเหนียวผลไม้

สรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ประกอบด้วย

1. โบราณสถาน ที่สำคัญและเป็นที่รู้จักกันดีไม่เฉพาะแต่ในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือเท่านั้น ได้แก่ วัดลาดบัวหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลสามเมือง ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ หลวงพ่อพุทธวิชัยกมลรังสี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางพุทธชินราช หล่อด้วยทองเหลือง หน้าตักกว้าง 109 นิ้ว ลงรักปิดทองคำแท้ พุทธลักษณะงดงาม ประดิษฐานบนฐานชุกชีภายในอุโบสถ หลวงพ่อผิวเป็นผู้สร้างขึ้นในพ.ศ.2525 ชาวบ้านอำเภอลาดบัวหลวงให้ความเคารพศรัทธามาก วัดสุทธาวาส ตั้งอยู่หมู่ 4 บ้านตะพังโคลน ตำบลลาดบัวหลวง ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ พระบรมสารีริกธาตุ ประดิษฐานอยู่ภายในมณฑปที่หอสวดมนต์ มีประชาชนให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธามาก และหลังไหลไปเคารพสักการะเป็นจำนวนมากทุกวัน วัดปทุมวัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านคลองญี่ปุ่น ตำบลหลักชัย ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ พระพุทธรูปโบราณ จำนวน 5 องค์ เป็นพระพุทธรูปเนื้อสำริด ความสูง 2.5 เมตร เป็นปางห้ามสมุทร 1 องค์ ปางห้ามญาติ 4 องค์ จีวรลายดอกพิกุล อายุประมาณ 300 กว่าปี รูปแบบสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดฉัตรทองดำริธรรม ชาวบ้านมักเรียกว่า “วัดคู่ตาฉัตร” ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองขนมจิน เลขที่ 25 หมู่ 3 บ้านหาดทราย ตำบลพระยาบันลือ เป็นวัดเก่าแก่ ถึงเทศกาลสำคัญต่างๆ ชาวบ้านนิยมมาร่วมกิจกรรมที่วัดนี้เป็นอันมาก ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ หลวงพ่อเกสร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สูง 90 เซนติเมตร อายุประมาณ 400 กว่าปี สันนิษฐานว่า เป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนต้น ชาวบ้านเชื่อว่าองค์จริงสร้างด้วยเกสรดอกไม้ ปัจจุบันหล่อสำริดลงรักปิดทองทับองค์จริงไว้ และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนเป็นอย่างมากในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ วัดโสภณเจติการาม ที่ตั้งเลขที่ 35 หมู่ที่ 7 ตำบลคู้สลอด ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ หลวงพ่อศรีเพชร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย เป็นที่เคารพนับถือจากชาวบ้านคู้แม่และประชาชนบริเวณใกล้เคียงเป็นอย่างมาก เช่น คนที่ป่วยเป็นโรคร้ายมาบนบานขอน้ำมนต์หลวงพ่อก็ไปดื่มไปอาบ บุคคลใดที่ไม่มีบุตร ก็มาบนขอต่อหลวงพ่อก็เป็นต้น หลวงพ่อเย็น พระพุทธรูปปูนปั้น ปางห้ามสมุทร สูง 39 วา พระครูโสภณธรรมารักษ์ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันเป็นผู้สร้าง ในพ.ศ.2541 เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของวัด เป็นพระพุทธรูปที่สูงที่สุดในอำเภอลาดบัวหลวง มัสยิดอัลฟुरคอน ตั้งอยู่เลขที่ 53 หมู่ 1 บ้านตลาดเวาฮ์ ในเขตปกครองขององค์การบริหารตำบลลาดบัวหลวง เป็นมัสยิดตัวอย่างแห่งเดียวในประเทศไทย ที่ไม่มีการสูบบุหรี่ในบริเวณมัสยิดเลย มัสยิดแห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนา และเป็นศูนย์การเรียนการสอนนอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบของอำเภอลาดบัวหลวง มัสยิดอะมะดียะห์ (โคมเอียง) ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองพระยาบันลือ หมู่ 1 บ้านดอนตาช้าง ตำบลพระยาบันลือเดิมเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวทรงปั้นหยา ต่อมาพัฒนาเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น มัสยิดแห่งนี้มีการเปิดเป็นโรงเรียนปอเนาะสอนศาสนาอิสลามเป็นแห่งแรกของอำเภอลาดบัวหลวง และเป็นที่ตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโดมลักษณะเอียง สูง 27 เมตร ใช้เป็นหอกระจายข่าวและสถานที่ชมทิวทัศน์

บริเวณรอบมัสยิด มัสยิดรอซิดี เป็นมัสยิดที่น่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาก เพราะตั้งอยู่ริมคลองพระยาบันลือ เลขที่ 2 หมู่ 2 ตำบลคลองพระยาบันลือ เดิมเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวทรงปั้นหยา ปัจจุบันได้ย้ายห่างจากที่เดิมไปทางทิศใต้ประมาณ 100 เมตร และพัฒนาเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียว ทรงปั้นหยา มีหออาซานข้างมัสยิด สูง 32 เมตร และมีกุโบร์อยู่ทางทิศตะวันตก

2. ประเพณี ที่สำคัญและจัดเป็นประจำทุกปี คือ ประเพณีการแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยสมเด็จพระเทพรัตนฯ ของ องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย นอกนั้นก็เป็งานงานประเพณีทางศาสนา เช่น การแห่เทียนเข้าพรรษา

3. แหล่งธรรมชาติ คือ คลองพระยาบันลือ คลองแห่งนี้เป็วิถีชีวิตชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือทั้งสองฟากฝั่งได้อาศัยดำรงชีวิต คลองพระยาบันลือ ถึงจะเป็นคลองขุดตามประวัติเคยใช้เป็นเส้นทางสัญจรหลัก เมื่อมีการตัดถนนเข้าสู่ชุมชนแล้ว เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ เลียบคลองพระยาบันลือก็มีนโยบายทำโครงการคลองสวยน้ำใส เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรองรับสำหรับนักท่องเที่ยว

4. สินค้าและอาหารพื้นเมือง ของที่ระลึก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย ผลิตภัณฑ์จากรกมะพร้าว ของเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง บ้านทรงไทยย้อย ส่วน ถ้วยเบญจรงค์ของเทศบาลตำบลสามเมือง ผลิตภัณฑ์จากเปลือกข้าวโพด ไม้แขวนเสื้อกลิ่นหอม ของ องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ ส่วนอาหารพื้นเมือง ได้แก่ น้ำพริกรุ่งอรุณ ข้าวสารหอมมะลิบรรจุถุง ของเทศบาลตำบลสามเมือง ปลาอบชานอ้อย ของ องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย ผลิตภัณฑ์ขนมไทย ของ องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท น้ำพริกปรุงสำเร็จ (เครื่องแกง) มะพร้าวสวย ของ องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ น้ำพริกแกง (แกงเผ็ด แกงส้ม) น้ำพริกเผา ของ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ ข้าวเกรียบผลไม้ ของ องค์การบริหารส่วนตำบลคู์ตลอด

ผู้วิจัยขอสรุปแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ ซึ่งประกอบด้วย โบราณสถาน ประเพณี แหล่งธรรมชาติ สินค้าและอาหารพื้นเมือง ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ จะเป็นตัวชี้วัดว่าแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่เป็นอย่างไร ในรูปแบบของตารางเพื่อให้เห็นภาพรวม ดังตาราง 2

ตาราง 2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลอง
พระยาบันลือ

แหล่งท่องเที่ยว อปท.	โบราณสถาน	ประเพณี	แหล่งธรรมชาติ	สินค้าและอาหาร พื้นเมือง
ทต.ลาดบัวหลวง	มีที่ว่าการอำเภอลาดบัวหลวง มีศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	สงกรานต์ (รดน้ำ คำหัวผู้สูงอายุ) ทำบุญ (วันสำคัญ ของไทย) ครูยี่ดี่ล้อฮ้อฮ้อฮ้อ ถือศีลออก	คลองพระยาบันลือ	ผลิตภัณฑ์จาก เปลือกหอย ผลิตภัณฑ์จากรก มะพร้าว ดอกไม้ประดิษฐ์ จากการบูร ผลไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ
ทต.สามเมือง	วัด 2 แห่ง วัดราชบัว หลวง วัดตรีพาราสิมา มัสยิด 5 แห่ง มัสยิดยา มีอุ๊ตก็้อยร้อต, มัสยิด นุรุ้อตอียดะฮ์, มัสยิด ฮาดิ, มัสยิดชาสุริยะห์, และมัสยิดนาชีรุคคิน	สงกรานต์ (รดน้ำ คำหัวผู้สูงอายุ) ทำบุญ (วันสำคัญ ของไทย) เมาลิด	คลอง 11 แห่ง คลองพระยาบันลือ คลองพิสนธ์ คลอง ขวางวัดตรี คลอง ลำรางหนองปลา หมอ คลองใหม่ คลองลำรางสาตี คลองลากค้อน คลองหนึ่ง คลอง ราษฎร์นิยม คลอง หัวสามสิบ และ คลองเก่า	บ้านทรงไทย ย่อส่วน น้ำพริกรุ่งอรุณ ถ้วยเบญจรงค์ ข้าวสารหอมมะลิ บรรจุถุง
อบต.ลาดบัว หลวง	มีวัดสุทธาวาส มีพระบรมสารีริกธาตุ มีมัสยิดอัลฟุรกอน	สงกรานต์ (รดน้ำ คำหัวผู้สูงอายุ) ทำบุญ (วันสำคัญ ของไทย)ทำบุญใน พระพุทธศาสนา	คลอง 4 แห่ง ได้แก่ คลองพระยาบันลือ, คลองสาน, คลอง เมฆขลา, และคลอง สระพังโคลน	ผลไม้ดอง ภาพประดิษฐ์จาก รกมะพร้าว

ตาราง 2 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว อปท.	โบราณสถาน	ประเพณี	แหล่งธรรมชาติ	สินค้าและอาหาร พื้นเมือง
อบต.หลักชัย	มีวัด 3 แห่ง วัดปฐมวัน มีพระพุทธรูปโบราณ 300 กว่าปี มีพระพุทธรูปโบราณ 200 กว่าปี วัดหลักชัย วัดราชปฐมคงคาราม	ทำบุญใน พระพุทธศาสนา แข่งเรือยาวชิง ถ้วยพระเทพฯ ปิดทองพระอายุ เก่าแก่ 200 ปี	คลอง 16 แห่ง คลองหมูกอง คลองหลักชัย คลอง รางเนื้อตาย(คลอง ยายกลิ้ง) คลองราง เนื้อตายตะวันตก คลองบึงแขวนหม้อ คลองต้นตาล คลอง หมู่อีโคก คลอง หนองบัว คลอง ตาช้าง คลองแสน แสบ คลองโมง คลองดอนโพธิ์ คลองดอนโพธิ์สอง คลองลาดบัวหลวง- บางซ้าย คลอง ญี่ปุ่นเหนือ และ คลองพระยาบันลือ	โครงหญ้าแห้ง (เพื่อทำพวงหรีด) ผลิตภัณฑ์จาก ผักตบชวา ดอกไม้จันทน์ ปลาอบชานอ้อย
อบต.สิงหนาท	มีซากหอยทะเล โบราณ 5.5 พันปี มีวัดราษฎร์บำรุงวัด พัฒนาตัวอย่าง มีมัสยิดมุฮัมมัดดิยะห์	โกนจุก ทำบุญเทกระจาด ลูกคนหัวปี ออกบวช ถือศีลอด	คลองพระยาบันลือ	ผลิตภัณฑ์ขนม ไทย (หม้อแกง กระยาสารท ทองหยอด)

ตาราง 2 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	โบราณสถาน	ประเพณี	แหล่งธรรมชาติ	สินค้าและอาหารพื้นเมือง
อปท. อบต.พระยา บันลือ	มีวัดโพธิ์ประสิทธิ์ มีหลวงพ่อเกษรวัดคู์ตา ฉัตร วัดโพธิ์ประสิทธิ์ วัด ฉัตรทองคำธรรม วัด บันลือธรรม มีมัสยิด 6 แห่ง มัสยิดอะมะดิยะห์ มัสยิดเนียะมาตุ์เลาะห์ มัสยิดกอดีรี มัสยิด คอบรียะห์ มัสยิดมะห์ มูดิยะห์ และมัสยิด คารู์ลคอบรีออต มีพิพิธภัณฑ์อุ้วอุ้วน้ำ	สงกรานต์ (รดน้ำดำ หัวผู้สูงอายุ) ทำบุญใน พระพุทธศาสนา อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมไทย	คลองพระยา บันลือ คลองลากค้อน	ผลิตภัณฑ์จากเปลือก ข้าวโพด น้ำพริกปรุงสำเร็จ (เครื่องแกง) มะพร้าวเสวย ไม้แขวนเสื้อกลิ่นหอม
อบต.คลองพระยา บันลือ	มีวัดปทุมธาราม มีมัสยิด 7 แห่ง มัสยิด รอซิดี มัสยิดมาลาอี สงเคราะห์, มัสยิดมุสลิม มิน, มัสยิดชาดีรียะฮ์, มัสยิดเนียะมาตุ์ลุมุฮา ยี่รัน, มัสยิดตอริ์กุลยัน นะฮ์ และมัสยิดนูร์ด อิสลาม	สงกรานต์ (รดน้ำดำ หัวผู้สูงอายุ) ทำบุญวันรวมญาติ กวนสุร่อ เมาริด ตรุษอควีลฟิดตารี (ออกบวช)	คลอง 5 แห่ง คลองพระยา บันลือ คลองลาก ค้อน คลอง ชลประทานสายสี่ คลองหมอนหนึ่ง และคลองพิสนธ์	น้ำพริกแกง (แกงเผ็ด แกงส้ม) น้ำพริกเผา
อบต.คู์สลอด	มีวัดโสภณเจติยาราม มีพระพุทธรูป ศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปยืนสูง ที่สุดในอำเภอ	สงกรานต์ (รดน้ำดำ หัวผู้สูงอายุ) ทำดีเพื่อพ่อ แห่งเทียนพรรษา		ข้าวเกรียบผลไม้

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชน เลียบคลองพระยาบันลือ

1. เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง

1.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา เทศบาลตำบลลาดบัวหลวงได้กำหนด

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

1.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางบกและทางน้ำอย่างทั่วถึง และเพียงพอ มีความสะดวกและทันสมัย แนวทางการพัฒนา

1) ขยายระบบบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งทางบก ทางน้ำ ไฟฟ้า ประปา ทำเทียบเรือ และอื่นๆ

2) การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค

1.1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาบ้ำบัดและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนา

1) บำบัดและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดวางระบบน้ำเสีย ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

2) ดำเนินการสร้างจิตสำนึก และความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนอาชีพ กลุ่มอาชีพให้แก่ประชาชน แนวทางการพัฒนา

1) ส่งเสริมสนับสนุนอาชีพ กลุ่มอาชีพให้แก่ประชาชน

2) ส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยว สถานท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอื่นๆ

1.1.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านพัฒนาสังคม เพื่อส่งเสริมการศึกษาในระบบและนอกระบบในท้องถิ่น ส่งเสริมศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แนวทางการพัฒนา

1) ส่งเสริมการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบภายในท้องถิ่น

2) ส่งเสริมสนับสนุนศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมในชุมชน

3) ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วม เกิดการรวมตัวสร้างชุมชนเข้มแข็ง

1.1.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเมือง – การบริหาร เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาระบบคุณภาพเครื่องมือ อุปกรณ์ และบุคลากรขององค์กร รวมทั้งสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อส่งเสริมระบบประชาธิปไตย แนวทางการพัฒนา

- 1) ดำเนินการพัฒนากระบวนการคุณภาพเครื่องมือ อุปกรณ์ และบุคลากรขององค์กร
- 2) ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อส่งเสริมระบบ

ประชาธิปไตย

1.2 บุคลากร ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป รวมบุคลากรทั้งหมด 57 คน จำแนกได้ดังนี้

- 1.2.1 ข้าราชการ 14 คน
- 1.2.2 ลูกจ้างประจำ 1 คน
- 1.2.3 พนักงานจ้างตามภารกิจ 21 คน
- 1.2.4 พนักงานจ้างทั่วไป 21 คน

1.3 งบประมาณ จากแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 ในการจัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรม ที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกด้าน ของเทศบาลตำบลลาดบัวหลวงเป็นงบประมาณทั้งสิ้น 5,183,500.- บาท

1.4 การจัดการ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ของเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง ตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปีงบประมาณ 2553 ดังตาราง 3

ตาราง 3 แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2555) ของเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
1	ยุทธศาสตร์ด้านการเมือง – การบริหาร		สำนักปลัด
1.1	โครงการฝึกอบรมและทัศนศึกษา คูงานในและนอกราชอาณาจักร	300,000	
1.2	โครงการฝึกอบรมประชาคม หมู่บ้านและชุมชน	30,000	
1.3	โครงการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของเทศบาล	30,000	
1.4	โครงการจัดทำวารสาร/รายงานกิจการประจำปี	50,000	
	รวมเป็นเงิน	410,000	

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
2	ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		กองสาธารณสุข
2.1	โครงการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม	50,000	สำนักปลัด
2.2	โครงการปลูกต้นไม้ตามพระราชเสาวนีย์ (ต้นราชพฤกษ์)	100,000	
2.3	โครงการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำและลอกวัชพืช	20,000	
2.4	โครงการปลูกต้นไม้ริมทางหลวงแผ่นดิน และภายในเขตเทศบาล	500,000	
	โครงการนำร่องจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลภายในโรงเรียน		
2.5	โครงการประกวดชุมชนสะอาด หน้าบ้านนำมอง	30,000	
2.6	โครงการกิจกรรมมวลชนสัมพันธ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	50,000	
2.7	โครงการกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล	50,000	
2.8	รวมเป็นเงิน	70,000	
		870,000	
3	ยุทธศาสตร์การบริการสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน		กองช่าง
3.1	โครงการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก	1,020,000	
3.2	โครงการขยายเขตไฟฟ้าภายในเขตเทศบาล	300,000	
3.3	โครงการปรับปรุงแหล่งน้ำและขุดลอกคลอง	1,000,000	
3.4	โครงการกำจัดผักตบชวาให้หมดไปจากคลอง	200,000	
3.5	โครงการปรับปรุงริมคลองสวยใส	500,000	
	รวมเป็นเงิน	3,020,000	
4	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านพัฒนาสังคม		กองการศึกษา
4.1	โครงการอุดหนุนเครื่องดนตรีวงดุริยางค์	200,000	สำนักปลัด
4.2	โครงการสนับสนุนอุดหนุนเอกลักษณ์ของไทย	60,000	
4.3	โครงการงานประเพณีวันสงกรานต์	100,000	
4.4	โครงการประเพณี แห่เทียนเข้าพรรษา	60,000	
4.5	โครงการสืบสานประเพณีลอยกระทง	100,000	
4.6	โครงการประเพณีแข่งเรือยาวประจำปี	200,000	
4.7	โครงการอบรมและศึกษาดูงานของคณะผู้บริหาร สมาชิก	200,000	
	พนักงาน และคณะกรรมการชุมชน		
	รวมเป็นเงิน	920,000	

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
5	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และรายได้		สำนักปลัด
5.1	โครงการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ฝึกอบรมอาชีพ	130,000	กองช่าง
5.2	โครงการสนับสนุนกลุ่มอาชีพต่างๆ	200,000	
5.3	โครงการปรับปรุงตลาดน้ำลาดบัวหลวง และปรับปรุง ภูมิทัศน์รอบๆ เขตเทศบาล	3,000,000	
5.4	พัฒนาสินค้าหัตถกรรม ของที่ระลึก และ โภชนาการ รวมเป็นเงิน	50,000 4,300,000	
	รวมงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยววัฒนธรรม	9,520,000	

2. เทศบาลตำบลสามเมือง

2.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา เทศบาลตำบลสามเมือง ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมดังต่อไปนี้

2.1.1 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้เทศบาลตำบลสามเมืองมีการจัดการที่โปร่งใสตรวจสอบได้ และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมการบริหารจัดการแนวทางการพัฒนา

1) การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน

2) การประเมินผลการปฏิบัติราชการ ต้องมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประเมินการใช้งบประมาณแผ่นดินในการบริหารของเทศบาลตำบลสามเมือง

2.1.2 ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ และปลูกฝังพฤติกรรมของประชาชนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม แนวทางการพัฒนา

1) ให้มีส่วนสาธารณะ แหล่งนันทนาการที่ดี

2) จัดให้มีพื้นที่สาธารณะ มีความสะอาด สวยงามเป็นระเบียบ

3) ให้มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) สร้างจิตสำนึกประชาชนมีความตระหนักในเรื่องสภาพสิ่งแวดล้อม

2.1.3 ยุทธศาสตร์การบริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน จัดให้มีการบริการสาธารณูปโภคพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ฯลฯ ให้ครอบคลุม ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการอย่างทั่วถึง แนวทางการพัฒนา

- 1) จัดให้มีถนนคอนกรีต ลาดยางให้ครอบคลุมทุกพื้นที่
- 2) ทำให้น้ำสะอาด เพื่อการบริโภค อุปโภค
- 3) จัดให้มีแสงสว่างตามชุมชน
- 4) ปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน เช่น ให้มีพื้นที่สาธารณะพื้นที่สีเขียว มีการปลูก

ต้นไม้ตลอดแนวถนน ริมคลอง

2.1.4 ยุทธศาสตร์การศึกษา วัฒนธรรมและประเพณี ให้ประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมกันในส่วนรวม โดยเฉพาะการศึกษาและการได้รับบริการสังคมอื่นๆ สังคมเมืองและชุมชนมีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างยาวนานและต่อเนื่อง มีการส่งเสริมกิจกรรมด้านประเพณี วัฒนธรรม แนวทางการพัฒนา

- 1) จัดให้มีการศึกษาครอบคลุมและเท่าเทียมกัน (การศึกษาเพื่อมวลชน)
- 2) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมศาสนา สังคมวัฒนธรรม ประเพณี นันทนาการ เช่น

การจัดงานประเพณีสงกรานต์ และวันสำคัญทางศาสนา

2.1.5 ยุทธศาสตร์การเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ มุ่งประชาชนมีโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ อาทิเช่น โอกาสของการมีงานทำ ความก้าวหน้าในอาชีพที่ดีกว่า เช่น เพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตและการตลาด แนวทางการพัฒนา

- 1) ส่งเสริมการฝึกอาชีพให้ประชาชน
- 2) สนับสนุนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 3) สนับสนุนกองทุนหมู่บ้าน/กลุ่มออมทรัพย์
- 4) เกษตรอินทรีย์
- 5) ตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP

2.2 บุคลากร ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป รวมบุคลากรทั้งหมด 57 คน จำแนกได้ดังนี้

2.2.1 ข้าราชการ	14 คน
2.2.2 ลูกจ้างประจำ	1 คน
2.2.3 พนักงานจ้างตามภารกิจ	21 คน
2.2.4 พนักงานจ้างทั่วไป	21 คน

2.3 งบประมาณ จากแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ในการจัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกด้านของเทศบาลตำบลสามเมือง เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 28,198,000.- บาท

2.4 การจัดการ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ของเทศบาลตำบลสามเมือง ตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปีงบประมาณ 2553 ดังตาราง 4

ตาราง 4 แผนภูมิ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ของเทศบาลตำบลสามเมือง

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
1	ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการบริหารจัดการ		เทศบาลตำบล
1.1	ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่	10,000	
1.2	จัดทำการเผยแพร่อินเทอร์เน็ต	30,000	
1.3	จัดทำประชามระดับหมู่บ้าน ตำบล	20,000	
1.4	โครงการอบรมดูงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผู้บริหาร สมาชิกเทศบาล และพนักงานเทศบาล	400,000	
1.5	โครงการอบรมดูงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่มสตรี (อุดหนุนกลุ่ม อสม)	160,000	
1.6	โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย	200,000	
	รวมเป็นเงิน	820,000	
2	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติ		เทศบาลตำบล
2.1	โครงการคัดแยกขยะในระดับต่างๆ ระดับโรงเรียน ระดับหมู่บ้าน	50,000	
2.2	โครงการปรับปรุงบ่อขยะ	500,000	
	รวมเป็นเงิน	550,000	
3	ยุทธศาสตร์การบริการสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน		เทศบาลตำบล
3.1	โครงการก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุง ถนน สะพาน ท่อระบายน้ำ และคลอง	17,820,000	
3.2	โครงการกำจัดผักตบชวา และปรับภูมิทัศน์	2,100,000	
3.3	โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ และขยายระบบประปาหมู่บ้าน	1,700,000	
3.4	โครงการพัฒนาขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะ	300,000	
	รวมเป็นเงิน	21,920,000	

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
4	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา		เทศบาลตำบล
4.1	โครงการอุดหนุนโรงเรียน 4 แห่ง เรื่องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	120,000	
4.2	โครงการจัดงานสงกรานต์	100,000	
4.3	โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณี (แห่เทียนพรรษา)	100,000	
4.4	โครงการสืบสานประเพณีลอยกระทง เทศบาลตำบล สามเมือง ร่วมกับ วัดลาดบัวหลวง	500,000	
	รวมเป็นเงิน	820,000	
5	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และรายได้		เทศบาลตำบล
5.1	โครงการฝึกอบรมอาชีพ	150,000	
5.2	โครงการส่งเสริม OTOP	50,000	
5.3	ส่งเสริมการเกษตรปลอดสารพิษ	50,000	
5.4	โครงการฝึกอบรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	50,000	
5.5	โครงการอุดหนุนเกษตรกรอินทรีย์	200,000	
	รวมเป็นเงิน	500,000	
	รวมงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	24,610,000	

3. องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง

3.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง

ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

3.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านบริหารการจัดการ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และรู้ถึงข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่ข่าวสารให้กับประชาชนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาองค์กร และให้ประชาชนรู้ถึงกฎหมายต่างๆ แนวทางการพัฒนา

1) ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองต่างๆ เช่น จัดให้มีผู้รับความคิดเห็นประจำหมู่บ้าน

2) สนับสนุนข่าวสาร สาระความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ให้กับหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ตลอดจนการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนได้ทราบการดำเนินงานของอบต.ทางหอกระจายข่าว หรือสถานีวิทยุชุมชน หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ

3) ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ผู้นำชุมชนต่างๆ ทุกหน่วยงาน โดยให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากที่สุด

3.1.2 ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กและเยาวชน แนวทางการพัฒนา

1) สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมศิลปะ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การแสดงพื้นบ้านต่างๆ ของตำบล

3) ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนผู้สนใจทั่ว ๆ ไป เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

5) จัดตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์ประจำตำบล จัดให้มีอินเทอร์เน็ตประจำตำบล เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลค้นหาความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไป

6) สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ประจำตำบล

3.1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารสาธารณูปโภคพื้นฐาน เพื่อให้การคมนาคมมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนในทุกด้าน ไม่ว่าจะคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า ประปาที่ดี แนวทางการพัฒนา

1) ปรับปรุงถนนจากดินเป็นลูกรัง จากลูกรังให้เป็นหินคลุก จากหินคลุกให้เป็นคอนกรีต

2) พัฒนามาตรฐานระบบประปาหมู่บ้าน ให้มีน้ำประปาทั่วครัวเรือน พร้อมดื่มกินได้โดยผ่านเครื่องกรองน้ำ

3) จัดให้มีไฟฟ้าสาธารณะ (ไฟทาง) ยามวิกาล ให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน

3.1.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีการพัฒนาด้านอาชีพ และส่งเสริมผลผลิต การพัฒนาทางด้านเกษตรและสินค้าให้มีคุณภาพ แนวทางการพัฒนา

1) อบรมและเผยแพร่ให้ความรู้แก่เกษตรกรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มพูนผลผลิต ใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกินได้อย่างเต็มที่

2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ การประกอบอาชีพเสริม เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และให้ทุนสนับสนุนกลุ่มเกษตรกร

3) สนับสนุนการพัฒนาด้านอาชีพและส่งเสริมผลผลิตสินค้าการเกษตรให้มีคุณภาพ มีการจัดอบรมอาชีพต่างๆ เช่นการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และลดการใช้สารเคมีในพื้นที่เกษตรกรรม

4) ส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมช่องทางการตลาด

3.1.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีทั่วหน้า และดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกรุณีกว้าง รวมทั้งอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนา

1) ส่งเสริมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ ไม่เผาฟางทำลายหน้าดิน รณรงค์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ส่งเสริมการใช้สมุนไพรในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

2) ส่งเสริมการรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ อีกทั้งจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เช่น จัดให้มีที่ทิ้งขยะในชุมชนและที่สาธารณะเป็นต้น

3) บำรุงดูแลรักษาแหล่งน้ำให้สะอาดอยู่เสมอ และส่งเสริมการกำจัดวัชพืชในลำคลองทุกหมู่บ้าน

3.2 บุคลากร การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบวหลวง ได้แบ่งบุคลากรตามส่วนการบริหารได้ดังนี้

3.2.1 พนักงานส่วนตำบล จำนวน 10 คน

- 1) ตำแหน่งในสำนักองค์การบริหารส่วนตำบล 5 คน
- 2) ตำแหน่งในส่วนการคลัง 3 คน
- 3) ตำแหน่งในส่วนโยธา 2 คน

3.2.2 ลูกจ้างประจำและพนักงาน จำนวน 20 คน

- 1) ลูกจ้างประจำ 1 คน
- 2) พนักงานจ้าง 19 คน

3.2.3 บุคลากรในส่วนของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 18 คน

- 1) ฝ่ายคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 4 คน
- 2) ฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 14 คน

3.3 งบประมาณ จากแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ในการจัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรมที่ดำเนินงานทั้งหมดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลบวหลวง เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 54,916,054.- บาท

3.4 การจัดการ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง ตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปีงบประมาณ 2553 ตาราง 5

ตาราง 5 แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
1	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ		อบต.
1.1	โครงการทุนการศึกษาแก่นักงานส่วนตำบลและข้าราชการ การเมือง ฯลฯ	300,000	
1.2	โครงการก่อสร้างหอกระจายข่าวไร้สาย (เพิ่มจุด)	100,000	
1.3	โครงการจัดทำป้าย เอกสาร วารสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร	50,000	
1.4	โครงการก่อสร้าง/ปรับปรุงหอกระจายข่าว/ ย้ายหอกระจายข่าว	50,000	
1.5	โครงการจัดซื้อวัสดุภัณฑ์เพื่อกิจการประปา เพื่อปรับสภาพ น้ำ	200,000	
1.6	โครงการปรับปรุงศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล และศูนย์ข้อมูล ข่าวสารของอบต.	50,000	
	รวมเป็นเงิน	750,000	
2	ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา และการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม		อบต.
2.1	โครงการสนับสนุนดนตรีไทยแก่โรงเรียนวัดหญ้าไทร วัดอินทอริ	100,000	
2.2	โครงการแห่เทียนจำนำพรรษา	12,000	
2.3	โครงการประเพณีวันสงกรานต์	300,000	
2.4	โครงการวันสำคัญทางศาสนา และพิธีการสำคัญ และศิลปวัฒนธรรม	50,000	
	รวมเป็นเงิน	462,000	

ตาราง 5 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
3	ยุทธศาสตร์การพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม		อบต.
3.1	โครงการสนับสนุน/ก่อสร้าง/ซ่อมแซม ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนหินคลุก	38,958,854	
3.2	โครงการลาดวัสดุคลุมผิวจราจร	300,000	
3.3	โครงการก่อสร้างประตูระบายน้ำแบบปิดเปิด 6 แห่ง	1,200,000	
3.4	โครงการพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ ระบบประปา และ ปรับปรุงภูมิทัศน์	4,200,000	
3.5	โครงการติดตั้ง/สนับสนุน (ขยายเขต) ไฟฟ้าสาธารณะ รวมเป็นเงิน	1,200,000 45,858,854	
4	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและรายได้		อบต.
4.1	โครงการส่งเสริม/สนับสนุนการผลิตปุ๋ยชีวภาพอินทรีย์	200,000	
4.2	โครงการศึกษาอบรมสัมมนาบุคลากรของสมาชิก อบต. พนักงาน ลูกจ้าง ผู้นำกลุ่มอาชีพ ฯลฯ	300,000	
4.3	ส่งเสริมการฝึกอาชีพแก่ผู้ตกงาน ไม่มีอาชีพ ผู้ที่มีรายได้ ตกเกณฑ์ จปฐ. พร้อมจัดหาตลาดรับซื้อผลิตภัณฑ์	50,000	
4.4	โครงการส่งเสริมสนับสนุน โรงเรียนผู้นำเกษตรกร/ครู อาสา และสนับสนุนการดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนา รวมเป็นเงิน	60,000 610,000	
5	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม		อบต.
5.1	โครงการก่อสร้างเตาเผาขยะจำนวน 7 แห่ง และจัดซื้อถัง ขยะให้แก่ชุมชน รวมเป็นเงิน	100,000 100,000	
	รวมงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	47,780,854	

4. องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย

4.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย ได้กำหนด ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

4.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคมนาคมและระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพื่อให้ประชาชนมีการคมนาคมทางบกและทางน้ำที่สะดวกและรวดเร็ว และได้รับการบริการด้าน สาธารณูปโภคอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ แนวทางการพัฒนา

1) การพัฒนาก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษา ถนน สะพาน ทางเท้า และท่อระบาย น้ำ คั้นดินกั้นน้ำ ศาลาที่พักริมทาง

2) ขยายเขตไฟฟ้า ติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะ และระบบโทรศัพท์

3) การพัฒนาระบบจราจร

4.1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนมีอาชีพมั่นคง และมีรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ แนวทางการพัฒนา

1) พัฒนาส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชน

2) ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

4.1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งน้ำ แนวทางการพัฒนา

1) การพัฒนาขุดคลอง ก่อสร้าง บำรุงรักษาระบบประปา และขยายเขตประปา

2) การพัฒนาสนับสนุนหน่วยงานองค์กรชุมชน ในการดำเนินงานที่สอดคล้อง

กับยุทธศาสตร์

4.1.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เพื่อกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งที่เป็นมลภาวะเป็นพิษ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวทาง การพัฒนา

1) สร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

2) การพัฒนา การบำบัดและการจัดการขยะ

3) การพัฒนา การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม

4) การพัฒนา ปรับปรุงระบบระบายน้ำทิ้ง บำบัดน้ำเสีย

4.1.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาให้การบริหารการ จัดการเป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี รวมทั้งเพื่อให้ประชาชนมีช่องทางใน การรับรู้ข่าวสารที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น แนวทางการพัฒนา

1) การพัฒนาส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของ ชุมชน

2) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงาน
 3) การพัฒนาและปรับปรุงสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ พร้อมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัย
 มาให้บริการประชาชน

4) การพัฒนาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่ชุมชน

4.1.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม แนวทาง
 การพัฒนา

1) การพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่น

2) การพัฒนาส่งเสริมงานประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น

3) การพัฒนาศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

4.2 บุคลากร การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย ได้แบ่งจำนวน
 บุคลากรฝ่ายประจำ จำนวน 20 คน ได้ดังนี้

4.2.1 ตำแหน่งในสำนักปลัด อบต. 11 คน

4.2.2 ตำแหน่งในส่วนการคลัง 4 คน

4.2.3 ตำแหน่งในส่วนโยธา 5 คน

4.3 งบประมาณ จากแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 ในการจัดทำ
 โครงการพัฒนาและกิจกรรมที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบล
 หลักชัย เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 35,253,000.- บาท

4.4 การจัดการ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ของ
 องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย ตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนา
 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปีงบประมาณ 2553 ดังตาราง 6

ตาราง 6 แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
1	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการคมนาคม และระบบ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ		ส่วน โยธา
1.1	การพัฒนาก่อสร้างปรับปรุงรักษาดถนน สะพาน ทางเท้า ท่อ ระบายน้ำ คันดินกั้นน้ำ และศาลาที่พักริมทาง	47,310,000	
1.2	ขยายเขตไฟฟ้า ติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะและระบบโทรศัพท์	4,000,000	
1.3	พัฒนาระบบการจราจร	235,000	
	รวมเป็นเงิน	51,545,000	
2	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ		สำนักงานปลัด
2.1	พัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน	790,000	
2.2	ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพ	45,000	
2.3	ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว	100,000	
	รวมเป็นเงิน	935,000	
3	ยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งน้ำ		
3.1	การขุดลอกคลอง กำจัดผักตบชวา และวัชพืช	200,000	อบต.
3.2	การก่อสร้าง/ปรับปรุง/ซ่อมแซมระบบประปา	1,500,000	ส่วน โยธา
3.3	การขยายเขตประปา	200,000	อบต.
3.4	การขุดเจาะ/ซ่อมบำรุงบ่อบาดาล	800,000	อบต.
	รวมเป็นเงิน	2,700,000	
4	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม		สำนักงานปลัด
4.1	สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	590,000	
4.2	การบำบัดและจัดการขยะ	470,000	
4.3	การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม	300,000	
4.4	ปรับปรุงระบบระบายน้ำทิ้ง บำบัดน้ำเสีย	1,050,000	
	รวมเป็นเงิน	2,410,000	

ตาราง 6 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
5	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ		
5.1	การอบรมสัมมนาเพื่อสร้างประสิทธิภาพการทำงานของผู้นำท้องถิ่น กลุ่มสตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	200,000	อบต.
5.2	การส่งเสริมการผลิตกองทุนพัฒนาอาชีพทุกระดับ	50,000	สำนักงาน
5.3	การสร้างศูนย์ข้อมูลข่าวสารบริการประชาชน	30,000	ปลัด
5.4	การจัดโครงการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่ชุมชน เช่น ทำหนังสือ วารสาร โครงการเสียงตามสาย ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	610,000	อบต. สำนักงาน
	รวมเป็นเงิน	890,000	ปลัด
6	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม		
6.1	โครงการจัดการศึกษานอกระบบ จัดอบรมสัมมนาแก่กลุ่มต่างๆ	100,000	สำนักงาน ปลัด
6.2	การให้บริการอินเทอร์เน็ตประจำตำบล	50,000	
6.3	การจัดงานประเพณีสงกรานต์	60,000	อบต.
6.4	การจัดงานแข่งเรือยาวประเพณี หมู่ 5	50,000	”
6.5	การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน (ควายเหล็ก) หมู่ 8	20,000	”
6.6	การแห่เทียนเข้าพรรษา	20,000	”
6.7	สืบสานวัฒนธรรม (ลิเกเด็ก) หมู่ 8, 9	50,000	”
6.8	ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น	20,000	”
	รวมเป็นเงิน	370,000	สำนักงาน ปลัด
	รวมงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	58,850,000	

5. องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท

5.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท ได้กำหนด ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

5.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน แนวทางการพัฒนา

- 1) ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษา ถนน สะพาน ทางเท้า และท่อระบายน้ำ
- 2) การขยายเขตประปาหรือก่อสร้างประปาหมู่บ้าน
- 3) การขยายเขตบริการ โทรศัพท์สาธารณะให้ทั่วถึง
- 4) การขยายบริการไฟฟ้าให้ทั่วถึง
- 5) การจำกัดน้ำหนักรถบรรทุกของรถยนต์ไม่ให้เกินมาตรฐาน
- 6) การจัดทำผังเมืองรวม
- 7) การขยายเขตคลองชลประทานเพื่อการเกษตร
- 8) การพัฒนาระบบจราจร

5.1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวทางการพัฒนา

- 1) การพัฒนาอาชีพ
- 2) การพัฒนาการศึกษา

5.1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน และพาณิชย์กรรม แนวทางการพัฒนา

- 1) การเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผน
- 2) การส่งเสริมการลงทุน
- 3) การส่งเสริมการพาณิชย์

5.1.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนา

1) การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 2) การจัดระบบบำบัดน้ำเสีย
- 3) การกำจัดและจัดการขยะ
- 4) การควบคุมมาตรฐานความดังของเสียง
- 5) การป้องกันอุทกภัย

5.1.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางการพัฒนา

ท้องถิ่น

1) การส่งเสริมคุณธรรมด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญา

2) การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

5.1.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1) การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

2) การสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว

3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

4) การรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

5) การป้องกันอุบัติเหตุจากการท่องเที่ยว

6) การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

7) การเพิ่มจำนวนและระยะเวลาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

5.1.7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ความยั่งยืน แนวทางการ

พัฒนา

1) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2) การสร้างและการพัฒนาการรวมกลุ่ม (Cluster)

3) ส่งเสริมการเกษตรทฤษฎีใหม่

4) ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน/ท้องถิ่น

5) ส่งเสริม/สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.2 บุคลากร การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท ได้แบ่งส่วนการบริหารออกเป็น ส่วน โดยมีหัวหน้าส่วนของแต่ละส่วน ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่ สำนักปลัด ส่วนการคลัง และส่วนโยธา พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไป พนักงานจ้างเหมาบริการ รวมทั้งสิ้น 23 คน

5.2.1 สำนักงานปลัด 11 คน

5.2.2 ส่วนการคลัง 6 คน

5.2.3 ส่วนโยธา 6 คน

5.3 งบประมาณ จากแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 ในการจัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรมที่ดำเนินงานทั้งหมดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 34,440,292.- บาท

5.4 การจัดการ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท ตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปีงบประมาณ 2553 ดังตาราง 7

ตาราง 7 แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
1	ยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม		ส่วนโยธา
1.1	ปรับปรุง/ซ่อมแซม/ขยายถนน ถนนลูกรัง/พรายโก้/หินคลุก	13,881,292	
1.2	ปรับปรุง/ซ่อมแซมไฟฟ้าสาธารณะ	100,000	
1.3	ปรับปรุง/ซ่อมแซมขุดลอกคลอง	2,270,000	
1.4	ปรับปรุง/ซ่อมแซมสะพานไม้	1,030,000	
1.5	ปรับปรุง/ซ่อมแซมระบบประปา	300,000	
1.6	ปรับปรุง/ซ่อมแซมหอกระจายข่าว	50,000	
1.7	สนับสนุนการปรับปรุง ป้องกันแก้ไข อนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	100,000	
1.8	ทำป้ายบอกทางและสถานที่สำคัญต่างๆ	50,000	
1.9	โครงการกำจัดวัชพืชริมทาง	80,000	
1.10	ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ อบต.สิงหนาท	100,000	
1.11	สนับสนุนถังขยะวางตามหมู่บ้านในเขตตำบลสิงหนาท	100,000	
	รวมเป็นเงิน	18,061,292	
2	ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต		สำนักปลัด
2.1	สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรม โครงการ เกี่ยวกับการศึกษา สนับสนุนโครงการวันเด็กแห่งชาติ	40,000	
2.2	โครงการฉลาดคิด เศรษฐกิจพอเพียง	60,000	
2.3	รวมเป็นเงิน	50,000	
		150,000	
3	ยุทธศาสตร์ด้านพัฒนาส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น		สำนักปลัด
3.1	ส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนา (อิสลาม)	40,000	
3.2	ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาทุกด้าน	60,000	
3.3	สนับสนุนประเพณีวัฒนธรรม	100,000	
3.4	ส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ	100,000	
	รวมเป็นเงิน	300,000	

ตาราง 7 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
4	ยุทธศาสตร์ด้านการเมืองการบริหาร		สำนักปลัด
4.1	ค่าบริการอินเทอร์เน็ต และการพัฒนาอินเทอร์เน็ตระบบ ความเร็วสูง	100,000	
4.2	ค่าจัดซื้อหนังสือพิมพ์ให้ประชาชนในตำบลสิงหนาท	60,000	
4.3	สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น รวมเป็นเงิน	100,000 260,000	
5	ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์		สำนักปลัด
5.1	โครงการพัฒนาประสิทธิภาพของท้องถิ่น เช่น อบรม สัมมนา ของคณะผู้บริหาร ผู้นำ เยาวชน และกลุ่มต่างๆ	500,000	
5.2	สนับสนุนการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการศึกษาของ ผู้บริหาร สมาชิกสภา เจ้าหน้าที่ และผู้มีสิทธิ	300,000	
5.3	สนับสนุนโครงการตั้งจุดตรวจ ให้บริการประชาชน ในช่วงเทศกาลต่างๆ รวมเป็นเงิน	60,000 860,000	
6	ยุทธศาสตร์ด้านการคลังและเศรษฐกิจชุมชน		สำนักปลัด
6.1	สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์และการรวมกลุ่มอาชีพของ ประชาชนในด้านต่างๆ	500,000	
6.2	สนับสนุนกิจกรรมลดรายจ่ายเพิ่มรายได้	300,000	
6.3	สนับสนุนให้กลุ่มอาชีพต่างๆ ได้รับการอบรม การศึกษาดูงาน รวมเป็นเงิน	300,000 1,100,000	
	รวมงบประมาณสนับสนุนการทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	21,831,292	

6. องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ

6.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

6.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการคมนาคมสะดวกรวดเร็ว เพื่อให้การคมนาคมคนละฝั่งคลองติดต่อกันได้สะดวก แนวทางการพัฒนา

- 1) การก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษา ถนน สะพาน ทางเท้า และท่อระบายน้ำ
- 2) การขยายเขตไฟฟ้าในตำบล
- 3) การก่อสร้าง ซ่อมแซม ศาลาที่พักริมทาง
- 4) จัดให้มีการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์

6.1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ส่งเสริมอุตสาหกรรมและหัตถกรรมในครัวเรือน ประชาชนจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้นและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แนวทางการพัฒนา

- 1) พัฒนาส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชน
- 2) การพัฒนาตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง

6.1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนและประชาชนมีการศึกษาดี รักษาและสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย เพื่อรักษาภูมิปัญญาชาวบ้าน แนวทางในการพัฒนา

- 1) การเพิ่มศักยภาพในโรงเรียน
- 2) การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเด็กนักเรียน
- 3) การส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของไทย

6.1.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เพื่อกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งที่เป็นมลภาวะเป็นพิษ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวทางการพัฒนา

- 1) พัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติให้สะอาดและสร้างภูมิทัศน์ริมคลองให้สวยงาม
- 2) จัดหาที่เผายขยะให้ชุมชน

6.2 บุคลากร การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พระยาบันลือได้แบ่งบุคลากรตามส่วนการบริหารได้ดังนี้

- 6.2.1 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ จำนวน 10 คน
- 6.2.2 พนักงานส่วนตำบล จำนวน 8 คน
- 6.2.3 พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 1 คน

6.3 งบประมาณ จากแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 ในการจัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 34,580,000.- บาท

6.4 การจัดการ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ ตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปีงบประมาณ 2553 ดังตาราง 8

ตาราง 8 แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
1	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน		ส่วน โยธา
1.1	โครงการก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษา ถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ	11,700,000	
1.2	โครงการขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะ	900,000	
1.3	โครงการก่อสร้าง/ปรับปรุง/ซ่อมแซมศาลาที่พักผู้โดยสาร	200,000	
1.4	โครงการก่อสร้าง/ติดตั้ง/ปรับปรุง ป้ายประชาสัมพันธ์	200,000	
	รวมเป็นเงิน	13,000,000	
2	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการคลังและเศรษฐกิจชุมชน		สำนักปลัด
2.1	โครงการสนับสนุนส่งเสริม ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพต่างๆ ให้ประชาชน	640,000	
2.2	โครงการจัดทำแปลงสาธิตตามแนวพระราชดำริ	100,000	
2.3	โครงการสนับสนุนถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร โครงการ	100,000	
2.4	จัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ทางการเกษตร	100,000	
	รวมเป็นเงิน	940,000	
3	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และเพื่อการ เกษตรกรรม		ส่วน โยธา
3.1	โครงการส่งเสริมและปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้าน	3,500,000	
3.2	โครงการขุดลอกคลองพระยาบันลือ และคลองส่งน้ำ	1,000,000	
	รวมเป็นเงิน	4,500,000	

ตาราง 8 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
4	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่น		สำนักปลัด
4.1	โครงการจัดกิจกรรมครอบครัวผู้สูงอายุ/วันสงกรานต์	200,000	
4.2	โครงการจัดประเพณีสืบสานแห่เทียนพรรษา	30,000	
4.3	โครงการอนุรักษ์การละเล่นอย่างไทย	50,000	
4.4	โครงการส่งเสริม/สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น	50,000	
4.5	โครงการปรับปรุง/บูรณะสุสานเก่า เพื่อเป็นแหล่งศึกษาทาง โครงการ	100,000	
		งบประมาณ (บาท)	
5	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเมือง การบริหาร		สำนักปลัด
5.1	โครงการพัฒนาระบบการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน	300,000	
5.2	โครงการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้นำ และ อบต. ทั้งในและต่างประเทศ	900,000	
5.3	โครงการปรับปรุงศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล และเว็บไซต์ของ อบต.พระ ยาบันลือ	130,000	
5.4	โครงการจัดประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็น ความต้องการใน ชุมชน	50,000	
	รวมเป็นเงิน	1,380,000	
6	ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติ		ส่วน โยธา/ สำนักปลัด
6.1	โครงการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล และส่งเสริมให้มีการนำของเหลือใช้ กลับมาใช้ใหม่	500,000	
6.2	โครงการกำจัดวัชพืชในชุมชน/คูคลองทุกคูคลอง	200,000	
6.3	โครงการปลูกป่าชุมชน/ปลูกต้นไม้ตามชายคลอง และ ข้างถนน	200,000	
6.4	โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่สาธารณะ/บริเวณที่ทำการ อบต. โครงการรักรักษ์คลองพระยาบันลือ	200,000	
6.5	โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เลียบบคลองพระยาบันลือ และทุกคูคลองให้ สวยงาม	200,000	
6.6	รวมเป็นเงิน	200,000	
		1500,000	
	รวมงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	21,750,000	

7. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ

7.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

7.1.1 ยุทธศาสตร์ด้านสาธารณูปโภค เพื่อดำเนินการก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษา เส้นทางคมนาคมภายในตำบล วางท่อระบายน้ำ พัฒนาระบบประปาหมู่บ้านให้มีคุณภาพสะอาดปลอดภัยและทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ดำเนินการก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด สวยงาม พัฒนาระบบจราจร การติดต่อสื่อสาร และการไฟฟ้าของตำบลให้สะดวกและทั่วถึง แนวทางการพัฒนา

- 1) ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษา ถนน สะพาน ทางเท้า และท่อระบายน้ำ
- 2) พัฒนาระบบประปาหมู่บ้าน
- 3) พัฒนาระบบชลประทาน
- 4) พัฒนาระบบจราจร
- 5) พัฒนาระบบการติดต่อสื่อสาร
- 6) พัฒนาระบบไฟฟ้า

7.1.2 ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมธุรกิจและการประกอบอาชีพ โดยส่งเสริมอาชีพต่างๆ ให้มีความเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมและเน้นความสามัคคีภายในกลุ่ม เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการพัฒนา

- 1) พัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ
- 2) ส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชน

7.1.3 ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข เพื่อพัฒนา สภาพแวดล้อมของตำบลให้มีความสวยงาม พัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมชุมชน ตลอดจนการนำทรัพยากรมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มประสิทธิภาพ ในการปรับปรุงฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นรากฐานการพัฒนา ทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจแบบยั่งยืน โดยทุกองค์กรมีส่วนร่วม แนวทางการพัฒนา

- 1) สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) จัดระบบบำบัดน้ำเสีย
- 3) บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย
- 4) พัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานชุมชน

7.1.4 ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมทั่ววัย เพื่อเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงสืบต่อไปอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม แนวทางการพัฒนา

- 1) พัฒนาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2) ส่งเสริม อนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.2 บุคลากร การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือได้แบ่งบุคลากรตามส่วนการบริหารได้ดังนี้

- 7.2.1 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ จำนวน 14 คน
- 7.2.2 พนักงานส่วนตำบล จำนวน 10 คน
- 7.2.3 พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 11 คน

7.3 งบประมาณ จากแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 ในการจัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรมที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 66,064,850.- บาท

7.4 การจัดการ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ ตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปีงบประมาณ 2553 ดังตาราง 9

ตาราง 9 แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553 – พ.ศ. 2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
1	ยุทธศาสตร์ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน		ส่วนโยธา/ สำนักปลัด
1.1	โครงการก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษา ถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ ฯลฯ	24,531,021	
1.2	โครงการพัฒนาระบบประปาหมู่บ้าน	4,150,000	
1.3	โครงการพัฒนาระบบชลประทาน	2,500,000	
1.4	โครงการพัฒนาระบบจราจร	850,000	
1.5	โครงการเสียดตามสายทั้งพื้นที่ในตำบล	1,000,000	
1.6	โครงการซ่อมแซมไฟส่องทางสาธารณะ	200,000	
	รวมเป็นเงิน	33,231,021	

ตาราง 9 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
2	ยุทธศาสตร์ด้านบริหารและการปกครอง		สำนักปลัด
2.1	โครงการชุมนุมประตู่ 4 แห่ง 1 ตำบล	1,000,000	
2.2	โครงการจัดทำเว็บไซต์ของ อบต.	50,000	
2.3	สนับสนุนทุนการศึกษาแก่บุคลากร ระดับปริญญาตรี/โท	280,000	
2.4	โครงการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน พนักงานส่วนตำบล คณะผู้บริหาร ส.อบต. ผู้นำชุมชน	400,000	
2.5	โครงการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน	100,000	
2.6	โครงการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน/ตำบล	20,000	
2.7	โครงการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย และ การมีส่วนร่วมของประชาชน	10,000	
	รวมเป็นเงิน	1,860,000	
3	ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ		สำนักปลัด
3.1	โครงการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ	700,000	
3.2	โครงการวิถีชีวิตยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	150,000	
3.3	โครงการสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมอาชีพทางการเกษตร	700,000	
3.4	โครงการส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างปูน ช่างไฟ โดยการจัดหาวิทยากรอบรม	50,000	
	รวมเป็นเงิน	1,600,000	
4	ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข		สำนักปลัด
4.1	โครงการป้ายรณรงค์การรักษาสิ่งแวดล้อม	10,000	
4.2	โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์	250,000	
4.3	โครงการประกวดหมู่บ้านน่าอยู่	700,000	
4.4	โครงการกำจัดนกปากห่าง	30,000	
4.5	โครงการหนึ่งคน หนึ่งต้น หนึ่งฝ่น เพื่อประชาชนชาวไทย	30,000	
4.6	โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ	50,000	
4.7	โครงการบำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย	640,000	
	รวมเป็นเงิน	1,710,000	

ตาราง 9 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
5	ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และภูมิ ปัญญาท้องถิ่น		สำนักปลัด
5.1	โครงการธนาคารขยะรีไซเคิล	40,000	
5.2	โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอด ชีวิต	50,000	
5.3	โครงการจัดตั้งศูนย์สอนศาสนา หมู่ที่ 5	30,000	
5.4	โครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย	10,000	
5.5	โครงการจัดซื้อหนังสือพิมพ์/วารสารประจำหมู่บ้าน	70,000	
5.6	โครงการประดิษฐ์ดอกไม้และงานใบตอง	37,600	
5.7	โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน	25,000	
	รวมเป็นเงิน	262,600	
	รวมงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	38,663,621	

8. องค์การบริหารส่วนตำบลคูสลอด

8.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลคูสลอด ได้กำหนด
ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

8.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อมุ่งหวังให้มีเส้นทาง
คมนาคมที่ครบถ้วนและใช้การได้ดี ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในทุกด้าน มีระบบประปา
ที่ดี มีแหล่งน้ำใช้ที่เพียงพอต่อการเกษตรและคมนาคม การระบายน้ำที่ดี มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย
ให้บริการแก่ประชาชน แนวทางการพัฒนา

1) ก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซม บำรุงรักษา ถนน สะพาน ทางเท้า และท่อ
ระบายน้ำ

2) ปรับปรุงแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค

3) ก่อสร้าง ปรับปรุงสาธารณสมบัติ

8.1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริมและฝึกอบรมให้
ประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพประจำที่มั่นคง เพียงพอต่อการดำรงชีวิต แนวทางการพัฒนา คือ พัฒนา
ส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎร

8.1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารขององค์กรตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการวางแผน การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี การส่งเสริมการลงทุน การพาณิชย์กรรม ตลอดจนการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น แนวทางการพัฒนา

- 3) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีเพื่อการเกษตร
- 2) ส่งเสริมให้มีการลงทุนในด้านต่างๆ

8.1.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสภาพแวดล้อมของแม่น้ำ คู คลอง ให้มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีและเพื่อให้สอดคล้องกับการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล แนวทางการพัฒนา คือ ปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม

8.1.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการรักษาและส่งเสริมภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น แนวทางการพัฒนา

- 1) จัดสร้างศูนย์บริการการเรียนรู้ของชุมชน
- 2) เผยแพร่และอบรมให้ประชาชนได้มีความรู้ในเรื่องการประกอบอาชีพ
- 3) ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.2 บุคลากร การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคูสลอด ได้แบ่งส่วนการบริหารออกเป็น 3 ส่วน โดยมีหัวหน้าส่วนของแต่ละส่วน ได้แก่ สำนักปลัด ส่วนการคลัง และส่วนโยธา พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ รวมทั้งสิ้น 20 คน

- 8.2.1 สำนักงานปลัด 4 คน
- 8.2.2 ส่วนการคลัง 3 คน
- 8.2.3 ส่วนโยธา 3 คน
- 8.2.4 ลูกจ้างประจำ/พนักงานจ้างตามภารกิจ 10 คน

8.3 งบประมาณ จากแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 ในการจัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรมที่ดำเนินงานทั้งหมดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลคูสลอด เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 89,940,000.- บาท

8.4 การจัดการ โครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูสลอด ตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปีงบประมาณ 2553 ดังตาราง 10

ตาราง 10 แผนภูมิโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553 – พ.ศ.2555) ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูสลอด

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
1	ยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน		อบต. /อบจ.
1.1	กลุ่มงานถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก	21,888,000	กรมส่งเสริม
1.2	กลุ่มงานก่อสร้างถนนลาดยาง	11,000,000	การเกษตร
1.3	กลุ่มงานก่อสร้าง/ปรับปรุงถนนดินลูกรัง	7,180,000	
1.4	กลุ่มงานซ่อมแซมถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก/ลาดยาง	500,000	
1.5	กลุ่มงานก่อสร้างประตูเปิด-ปิด/ฝังก่อระบายน้ำ	200,000	
1.6	กลุ่มงานก่อสร้าง/ปรับปรุง/ซ่อมแซมสะพาน	9,000,000	
1.7	กลุ่มงานก่อสร้าง/ขยายระบบประปาหมู่บ้าน	4,400,000	
1.8	กลุ่มงานอาคาร/ศาลาเอนกประสงค์	1,900,000	
1.9	กลุ่มงานไฟฟ้า	2,140,000	
1.10	กลุ่มงานหอกระจายข่าว	400,000	
	รวมเป็นเงิน	58,608,000	
2	ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต		อบต./
2.1	การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	1,000,000	กรมส่งเสริม
	- โครงการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ		การเกษตร/
	- โครงการจัดตั้งศูนย์ผลิตน้ำบริโภคนครจวบ		แรงงานจังหวัด
	- โครงการจัดฝึกอบรมด้านการเกษตร		
	- โครงการส่งเสริมอาชีพสตรี		
	- โครงการส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพาะเห็ด		
	- โครงการสร้างศูนย์ฝึกอาชีพเยาวชน ต.คูสลอด		
	- โครงการจัดตั้งสหกรณ์การค้ำน้ำมันเพื่อการเกษตร		
	- โครงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร		
2.2	งานสวัสดิการชุมชน	95,000	อบต.
	- โครงการเสริมสร้างศักยภาพองค์กรสตรีระดับหมู่บ้าน		
	- โครงการพัฒนาศักยภาพชมรมผู้สูงอายุ		

ตาราง 10 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
2.3	ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา - โครงการพัฒนาทักษะชีวิต - โครงการจัดหาสื่อในการประชาสัมพันธ์ - โครงการอบรมภาษาอังกฤษสำหรับเด็กและเยาวชน - โครงการห้องสมุดไอที รวมเป็นเงิน	220,000 1,315,000	
3	ด้านการพัฒนาการบริหารงานขององค์กร ตามหลักธรรมาภิบาล		อบต.
3.1	- โครงการส่งเสริมการใช้ข้อมูลสารสนเทศชุมชน - โครงการจัดทำป้ายบอกทาง ชี้อถนนและคลอง	420,000	
3.2	โครงการจัดตั้งศูนย์บริการร่วม		
3.3	โครงการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น รวมเป็นเงิน	420,000	
4	ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		อบต.
4.1	โครงการหนึ่งคน หนึ่งฝ่น หนึ่งต้น	30,000	
4.2	โครงการจัดสร้างสวนสาธารณะประจำตำบลคู่สลอด	100,000	
4.3	โครงการบำรุงรักษาทางสาธารณะ	100,000	
4.4	โครงการก่อสร้างเตาเผาขยะชุมชน	200,000	
4.5	โครงการสร้างจิตสำนึกในการปลูกและบำรุงรักษาดูแล รักษาต้นไม้ รวมเป็นเงิน	20,000 450,000	

ตาราง 10 (ต่อ)

ที่	โครงการ	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ
5	ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น		อบต.
5.1	โครงการส่งเสริมประเพณีวันครอบครัว วันผู้สูงอายุ วันสงกรานต์	80,000	
5.2	โครงการส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น	50,000	
5.3	โครงการทำบุญเชิญขวัญแม่โพสพ	50,000	
5.4	โครงการแห่เทียนจำนำพรรษา	20,000	
5.5	โครงการจัดจ้างครูสอนดนตรีไทยและสากล	250,000	
5.6	โครงการจัดซื้อครุภัณฑ์เครื่องดนตรีไทยและสากล	300,000	
	รวมเป็นเงิน	750,000	
	รวมงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	61,543,000	

สรุป แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ จำแนกได้ 4 ประเด็นหลัก คือ

1. ด้านยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบ
คลองพระยาบันลือ ได้ใช้แผนพัฒนาสามปี (2553-2555) เป็นหลัก ยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่จะเป็นไป
ในแนวเดียวกัน คือ

1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการคมนาคม และระบบสาธารณูปโภค
สาธารณูปการ ได้แก่ การก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุง เส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ
การพัฒนาแหล่งน้ำ ขยายระบบประปาหมู่บ้าน และขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะ

1.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา
ท้องถิ่น โดยทำการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

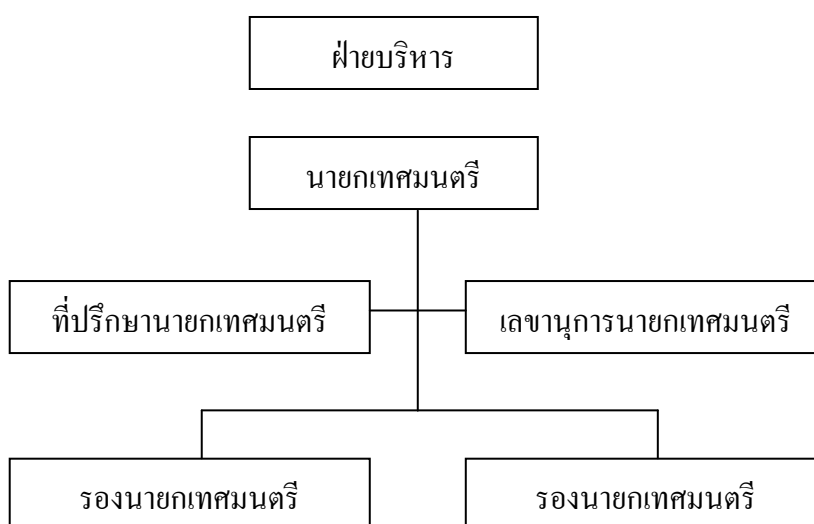
1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและรายได้ มีการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์และการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชนในด้านต่างๆ เพื่อเป็นสินค้า OTOP รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

1.4 ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำการรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ยังจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุน เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ และการกำจัดขยะของชุมชน

1.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการบริหารจัดการ เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของท้องถิ่น โดยทำการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มศักยภาพผู้นำและ อบต. การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น เช่น การจัดประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาระบบการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน

2. ด้านบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ มี 2 รูปแบบ คือ เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยมี เทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง และเทศบาลตำบลสามเมือง นอกนั้นเป็น อบต. 6 แห่ง ได้แก่ ลาดบัวหลวง หลักชัย สิงหนาท พระยาบันลือ คลองพระยาบันลือ และคูสลอด

2.1 โครงสร้างเทศบาลตำบล ซึ่งโครงสร้างการบริหารงานเทศบาลตำบลประกอบด้วยองค์กร 2 องค์กร คือ สภาเทศบาล และคณะผู้บริหาร ดังภาพประกอบ 37

ภาพประกอบ 37 แผนภูมิโครงสร้างเทศบาลตำบล

2.1.1 ฝ่ายบริหาร นายกเทศมนตรี มาจากการเลือกตั้ง เป็นผู้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรี จำนวน 2 คน ที่ปรึกษาและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ ควบคุมและรับผิดชอบการบริหารกิจการของเทศบาลตามกฎหมาย และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะผู้บริหาร และกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น

2.1.2 สภาเทศบาล ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาลที่ราษฎรเลือกตั้ง จำนวน 12 คน มีหน้าที่ ตราเทศบัญญัติ อนุมัติงบประมาณและพิจารณาตามที่กฎหมายกำหนด ตรวจสอบควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร

2.2 โครงสร้างและกระบวนการบริหารงานบุคคลองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.)

3. งบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ มีการจัดทำงบประมาณประจำปีเช่นเดียวกับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ ตามแผนการดำเนินงานประจำปี ในการจัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกด้าน ยกเว้นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ หรือโครงสร้างพื้นฐาน จะได้งบประมาณจากจังหวัดหรือส่วนกลางด้วย เพราะโครงการส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการก่อสร้างปรับปรุงถนน ซึ่งใช้งบประมาณจำนวนมาก

4. การบริหารจัดการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือได้จัดทำโครงการพัฒนาตามแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา สำหรับโครงการที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น จะเห็นว่ามีอยู่ในยุทธศาสตร์แทบทุกด้านทั้งทางตรงและทางอ้อม

ตอนที่ 3 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

การศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยนำมาเสนอที่ประชุมเพื่อสังเคราะห์ให้ได้รูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา พบว่า มีการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล โดยนายกองค์กรบริหารส่วนตำบลและสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบลร่วมกันกำหนดนโยบายและประกาศนโยบายต่อสาธารณชนให้ทราบโดยมีการระบุในแผนพัฒนาตำบลประจำปีและแผนพัฒนาตำบล 3 ปี การดำเนินการจัดการขององค์กรบริหารส่วน

ตำบลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยแสดงถึงส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น นโยบายมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นและองค์กร รวมทั้งขนาดของกิจกรรมและบริการที่องค์กรดำเนินการอยู่ มีความเหมาะสม มีการแสดงความมุ่งมั่นสำหรับการปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของกิจการบริหารส่วนตำบล มีการกำหนดขอบเขตของนโยบายวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการ มีการระบุเป็นลายลักษณ์อักษรนำไปสู่การปฏิบัติ และเปิดเผยให้สาธารณชนหรือประชาชนในท้องถิ่นรับทราบ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ

1.1 ด้านการคมนาคม และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ โครงการส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จะเน้นในด้านการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การก่อสร้างหอดึงน้ำประปา การก่อสร้างสะพาน การลงลูกรังซ่อมถนน การก่อสร้างถนนลาดยาง และการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นต้น

1.2 ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการพัฒนาที่สำคัญ คือ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต โครงการจัดตั้งศูนย์สอนศาสนา โครงการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

1.3 ด้านเศรษฐกิจและรายได้ โครงการหลัก คือ สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์และการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชนในด้านต่างๆ โดยการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

1.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมได้แก่ โครงการก่อสร้างเตาเผาขยะ โครงการโครงการขุดลอกคลอง โครงการกำจัดผักตบชวาในแม่น้ำลำคลองของตำบล โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เลียบบคลองพระยาบันลือ และทุกคลองให้สวยงาม

2. บุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ มีการระบุกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีไว้อย่างชัดเจน ตามบทบาทหน้าที่ข้อบังคับขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงมีการพัฒนาขีดความสามารถและให้การสนับสนุน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จำเป็นต้องกำหนดบทบาทให้ชัดเจนด้วยเช่นกัน ได้แก่

2.1 การกำหนดผู้รับผิดชอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดตัวบุคคลให้ชัดเจนสำหรับโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อจะได้มีเวลาและรับผิดชอบได้เต็มที่

2.2 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว

2.3 อาสาสมัครการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งนักเรียน นักศึกษา และเยาวชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วย

3. งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณเป็นไปตามแผนการดำเนินงานประจำปี งบประมาณ จะเห็นได้ว่างบประมาณส่วนใหญ่จะเน้นในด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังมีงบประมาณพอสมควรสำหรับด้านพัฒนาส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงด้วย โดยเฉพาะในด้านต่อไปนี้

3.1 การประชาสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการประชาสัมพันธ์ไว้ในลักษณะการเข้าถึงข้อมูลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ไม่ได้มีงบเฉพาะสำหรับการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เพราะฉะนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะต้องมีการตั้งงบเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนไว้ด้วย

3.2 การบูรณะ ปรับปรุง แหล่งท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้งบประมาณใหญ่ปรับปรุงแหล่งน้ำ ดังจะเห็นได้จากโครงการรักษาล่องพระยาบันลือ โครงการปรับปรุงริมคลองสวยใส และโครงการปรับปรุงตลาดน้ำลาดบัวหลวง เป็นต้น ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ยังมีโบราณสถานที่มีชื่อเสียง มีผู้คนศรัทธาเลื่อมใสเป็นจำนวนมาก เช่น วัด มัสยิด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อบูรณะ ซ่อมแซม โบราณสถานต่างๆ เป็นประจำ

3.3 การพัฒนาบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณในการจัดการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไว้ในแผนการดำเนินงานด้วย

4. การบริหารจัดการ เป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนทรัพยากรทั้งสามประการ คือ ยุทธศาสตร์ บุคลากร และงบประมาณ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีสภาพการพัฒนาอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องศึกษาและนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ได้แก่

4.1 แผนพัฒนาการท่องเที่ยว การวางแผนการจัดการท่องเที่ยว จำเป็นจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญ ดังนั้นในการดำเนินการจัดการของแต่ละชุมชน อาจมีรูปแบบเป็นสหกรณ์ ชมรม กลุ่ม หรือเรียกชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสม ชุมชนเจ้าของพื้นที่เป็นผู้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนด ตลอดถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการจัดการและการทำงานร่วมกัน โดยการกำหนดกลยุทธ์ที่สำคัญไว้ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 สร้าง พัฒนา พื้นฟู และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวโดยมีแนวทางการดำเนินการคือ สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบล อำเภอ และจังหวัด พื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาเพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักตามประเภทสินค้าการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตามศักยภาพและโอกาส

กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ โดยมีแนวทางการดำเนินการคือ ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพัฒนาและบริหารธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อขยายฐานเศรษฐกิจและวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนและสร้างมาตรฐานสินค้า เพิ่มปริมาณและคุณภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ฯ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก

กลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มมาตรฐานการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการคือ เพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จัดให้มีระบบบริการข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนามาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการคือ จัดทำมาตรฐานความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่งเสริมบริการที่เป็นธรรมและแก้ไขปัญหา การเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

4.2 การประชาสัมพันธ์ เป็นการติดต่อสื่อสารสองทางเพื่อส่งเสริมความเข้าใจ การยอมรับและร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน สถาบัน กับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ที่เห็นเด่นชัดคือ ช่วยลดช่องว่างแห่งการสื่อสารในสังคม สร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในสังคม สร้างความรับผิดชอบต่อสังคม สร้างความเข้าใจต่อองค์กร และช่วยให้เกิดการพัฒนาเครื่องมือสื่อสาร เทคโนโลยีใหม่ จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ได้มีแผนจัดทำประชาสัมพันธ์อยู่ในยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาอยู่แล้ว เช่น โครงการจัดหาสื่อในการประชาสัมพันธ์ โครงการจัดทำเว็บไซต์ของ อบต. เป็นต้น แต่ก็ควรจะเน้นการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งมีกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นด้วย เช่น

4.2.1 การให้ข่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเผยแพร่ข่าวสารทั้งในเรื่องการให้บริการ การให้สัมภาษณ์ ของผู้บริหารและเหตุการณ์สำคัญของชุมชนผ่านสื่อต่างๆอย่างสม่ำเสมอ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร

4.2.2 การตีพิมพ์ เป็นการประชาสัมพันธ์ชุมชน โดยการจัดทำนิตยสาร เพื่อแจกหรือจำหน่ายแก่ผู้ที่สนใจ

4.2.3 เหตุการณ์พิเศษต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการจัดกิจกรรมพิเศษอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

4.2.4 กิจกรรมให้บริการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการช่วยเหลือและให้บริการสังคมอย่างต่อเนื่อง เช่น การเงินอุดหนุนในงานแข่งขันกีฬา การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจน เป็นต้น

4.2.5 สื่อเฉพาะของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีสัญลักษณ์ และใช้ข้อความประชาสัมพันธ์ที่เป็นของชุมชน นอกจากนี้อาจจะมีเครื่องแบบของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวเป็นเอกลักษณ์ด้วยก็ได้

4.3 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการกำหนดประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญได้แก่

4.3.1 สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ทั่วทุกภาคของแผ่นดินไทยมีวัดวาอาราม โบสถ์ และมัสยิดตั้งอยู่ด้วยความศรัทธาของผู้คน ทั้งเพื่อเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน มีทั้งวัด โบสถ์ มัสยิดเก่าแก่ อายุนับร้อยปี ซึ่งงามตาด้วยศิลปะสถาปัตยกรรมในยุคต่างๆ บางแห่งมีตำนานเรื่องเล่าที่น่าทึ่งเสริมเข้าไปอีกด้วย สำหรับวัด โบสถ์ มัสยิดที่เพิ่งก่อสร้างในยุคหลังๆ นี้ ก็มีความงดงามด้วยรูปแบบศิลปะสถาปัตยกรรมร่วมสมัยนำไปเยือนไม่แพ้กัน ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

1) วัด เป็นสถานที่ที่สะท้อนถึงศรัทธาในพุทธศาสนา ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป โดยมีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือเป็นสถานที่ที่นำมาซึ่งความสงบทางใจ

2) โบสถ์ เป็นสถานที่ที่สะท้อนถึงศรัทธาในคริสต์ศาสนา ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป โดยมีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือเป็นสถานที่ที่นำมาซึ่งความสงบทางใจ

3) มัสยิด เป็นสถานที่ที่สะท้อนถึงศรัทธาในศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป โดยมีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือเป็นสถานที่ที่นำมาซึ่งความสงบทางใจ

2) ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำลำคลอง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงความชื่นเย็นและอุดมด้วยสรรพชีวิต ซึ่งสามารถเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

3) ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต ได้แก่ หมู่บ้าน ชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนได้ดีที่สุด โดยเฉพาะหมู่บ้านและชุมชนที่มีการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจะได้ไปกิน นอน ใช้ชีวิตเหมือนชาวบ้านแทบทุกอย่างเลยทีเดียว นอกจากนี้ยังมี ตลาด ตลาดน้ำ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เต็มไปด้วยสีสันของวิถีชีวิตไทยดั้งเดิม และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมด้วยอาหารหลากหลาย ในราคาย่อมเยา

4.4 การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทนั้น การจัดกิจกรรมต้องทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กัน นับว่าเป็นการพักผ่อนที่ได้ประโยชน์ในแง่ของสมองและจิตใจเป็นอย่างยิ่ง

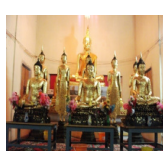
ท่องเที่ยว 1 วัน “อิมใจ ได้บุญ ไหว้พระ 5 วัด” ท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน “สัมผัสธรรมชาติที่บ้านขุนขลุ่ย ชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ

รูปแบบที่ 1

ท่องเที่ยว 1 วัน “อิมใจ ได้บุญ ไหว้พระ 5 วัด”

ค่าใช้จ่าย ผู้ใหญ่ท่านละ 500 บาท เด็กคนละ 250 บาท (ค่ารถ ค่าอาหารว่าง และอาหารกลางวัน)

- 8.00 ขึ้นรถพร้อมกันจากจุดเริ่มต้น หน้าห้างบิ๊กซีบางใหญ่ นนทบุรี บริการอาหารว่างบนรถ
- 9.00 กราบพระขอพร วัดแรกที่วัดปทุมวัน ตำบลหลักชัย
- พระพุทธรูปโบราณ สมัยอยุธยาตอนปลาย อายุประมาณ 300 กว่าปี จำนวน 5 องค์ เนื้อสำริด ความสูง 2.5 เมตร เป็นปางห้ามสมุทร 1 องค์ ปางห้ามญาติ 4 องค์ จีวรลายดอกพิกุล
  - พระพุทธรูปปางวิชัย เนื้อสำริด หน้าตักกว้าง 5 นิ้ว สูง 11 นิ้ว อายุประมาณ 200 กว่าปี สมัยรัตนโกสินทร์
  - หลวงพ่อหยก พระมณีรัตนมงคล
  - หลวงพ่อรวย พระเก่าแก่ศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด

ภาพประกอบ 38 ภาพรวมวัดและพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของวัดปทุมวัน

10.00 วัดที่ 2 วัดลาดบัวหลวง ตำบลสามเมือง

- ใหว้พระประธาน หลวงพ่อพุทธวิชัยมงคลรังสี การบนบานกับท่าน ใช้การอธิษฐานอย่างเดี่ยว งคการปิดทอง
- ชมวิหารวิหารกตัญญูกตเวทีตา สร้างแบบจัตุรมุข ตรงกลางหลังคา มีเจดีย์ทรงระฆังคว่ำ บรรจุพระธาตุ เก็บอัฐิและรูปหล่อของหลวงพ่อบิวดานประดูและหน้าต่างแกะสลักลายเป็นเรื่องราวเกียรติ์ลงรักปิดทองสวยงาม
- เช่าบูชาเหรียญหลวงพ่อบิวด พระครูวิชัยมงคลเขตต์ (บิวด ภาสวง โณ) ท่านเป็นศูนย์ รวมศรัทธาและจิตใจของชาวลาดบัวหลวง เพราะท่านเป็นพระนักพัฒนาและ มีศิลปปฏิบัติที่ดีเยี่ยม

ภาพประกอบ 39 ภาพรวมของวัดลาดบัวหลวง

11.00 วัดที่ 3 วัดสุทธาวาส (วัดตะพัง โคลน) ตำบลลาดบัวหลวง

- พระบรมสารีริกธาตุ ปุชนิยวัตถุที่สำคัญของวัดสุทธาวาส ซึ่งประชาชนให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธามาก
- รอยพระพุทธบาท
- พระพุทธมุนี พระประธาน ประดิษฐานอยู่อุโบสถหลังใหม่ที่สวยงามมาก

ภาพประกอบ 40 ภาพรวมพระบรมสารีริกธาตุและอุโบสถวัดสุทธาวาส (วัดตะพัง โคลน)

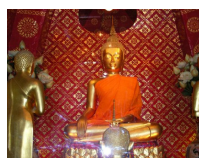

- 12.00 รับประทานอาหารที่มีเนื้อที่ขิงที่บ้านขุนขลุ่ย อิ่มอร่อยกับถ้วยเตี๋ยวสูตรโบราณ เสริมด้วยอาหารพื้นบ้าน (ข้าวหม้อ + แกงหม้อ) ปิดท้ายด้วยน้ำแข็งไสหวานเย็นชื่นใจ แล้วเดินทางไปไหว้พระวัดที่ 4 ต่อไป
- 13.30 วัดที่ 4 วัดโสภณเจติยาราม (วัดคู่มักเม้า) ตำบลคูส์ตลอด
- หลวงพ่อศรีเพชร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย เป็นที่เคารพนับถือเป็นอย่างมาก เชื่อกันว่าถ้าเป็นโรคร้ายมาบนบานขอน้ำมนต์หลวงพ่อไปดื่มอาบ ทำให้โรคร้ายต่างๆหายได้ นอกจากนี้ก็มาบนขอบุตรต่อหลวงพ่อ
  - หลวงพ่อเย็น พระพุทธรูปปูนปั้น ปางห้ามสมุทร สูง 39 วา เป็นสัญลักษณ์ของวัด และเป็นพระพุทธรูปที่สูงที่สุดในอำเภอลาดบัวหลวง

ภาพประกอบ 41 หลวงพ่อศรีเพชร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย วัดโสภณเจติยาราม (วัดคู่มักเม้า)

- 14.30 ก่อนจะถึงวัดคู์ตาฉัตร ทางเราจะพาท่านเยี่ยมชมชุมชนชีวิตใหม่พระยาบันลือ “หมู่บ้านมั่นคง” ต้นแบบการใช้ชีวิตตามวิถีทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 15.30 วัดที่ 5 วัดฉัตรทองคำริธรรม (วัดคู์ตาฉัตร) ตำบลพระยาบันลือ ซึ่งเป็นวัดสุดท้ายของรายการ
- หลวงพ่อเกสร เป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนต้น อายุประมาณ 400 กว่าปี สันนิษฐานว่าองค์จริงสร้างด้วยเศสตรดอกไม้ ปัจจุบันหล่อสำริดลงรัก ปิดทองทับองค์จริงไว้ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนเป็นอย่างมากในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์

ภาพประกอบ 42 อุโบสถและหลวงพ่อกะสรวัดฉัตรทองคำริธรรม(วัดคู์ตาฉัตร)

16.30 พาทำนซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชนต่างๆ ที่ศูนย์เรียนรู้ อ.ลาดบัวหลวง ของอาจารย์ยงยุทธ นิรัตน์ ที่นี้มีผักสดปลอดสารพิษ ราคาข่อมเยาสำหรับแม่บ้านให้เลือกซื้อด้วย

17.30 พาทำนกลับสู่จุดเริ่มต้น หน้าห้างบิ๊กซีบางใหญ่ นนทบุรี โดยสวัสดิภาพ
รูปแบบที่ 2

ท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน “สัมผัสธรรมชาติที่บ้านขุนขลุ่ย ชุมชนเลียบบลองพระยา
บันลือ”

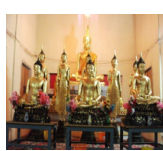
ค่าใช้จ่าย ผู้ใหญ่ท่านละ 1,000 บาท เด็กคนละ 500 บาท (ค่ารถ ค่าที่พัก
ค่าอาหารทุกมื้อ ตลอดการเดินทาง)

วันแรก

8.00 ขึ้นรถพร้อมกันจากจุดเริ่มต้น หน้าห้างบิ๊กซีบางใหญ่ นนทบุรี บริการอาหารว่าง
บนรถ

9.00 กราบพระขอพร ที่วัดปทุมวัน ตำบลหลักชัย

- พระพุทธรูปโบราณ สมัยอยุธยาตอนปลาย อายุประมาณ 300 กว่าปี จำนวน 5 องค์ เนื้อสำริด ความสูง 2.5 เมตร เป็นปางห้ามสมุทร 1 องค์ ปางห้ามญาติ 4 องค์ จีวรลายพิกุล
- พระพุทธรูปปางวิชัย เนื้อสำริด หน้าตักกว้าง 5 นิ้ว สูง 11 นิ้ว อายุประมาณ 200 กว่าปี สมัยรัตนโกสินทร์
- หลวงพ่อหยก พระมณีรัตนมงคล
- หลวงพ่อรวย พระแก้วแก้วศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด

ภาพประกอบ 43 ภาพรวมวัดและพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของวัดปทุมวัน

10.00 ไปต่อที่วัดลาดบัวหลวง ตำบลสามเมือง

- ใ้หัวพระประธาน หลวงพ่อพุทธวิชัยมงคลรังสี การบนบานกับท่าน
ใช้การอธิษฐานอย่างเดี่ยว งคการปิดทอง
- ชมวิหารวิหารกตัญญูกตเวทีตา สร้างแบบจัตุรมุข ตรงกลางหลังคามีเจดีย์
ทรงระฆังคว่ำ บรรจุพระธาตุ เก็บอัฐิและรูปหล่อของหลวงพ่อฝิว
บานประดูและหน้าต่างแกะสลักลายเป็นเรื่องราวเกียรติ์ล้งรักปิดทอง
สวยงาม
- เช่าบูชาเหรียญหลวงพ่อฝิว พระครูวิชัยมงคลเขตต์ (ฝิว ภาสวณฺโณ)
ท่านเป็นศูนย์
รวมศรัทธาและจิตใจของชาวลาดบัวหลวง เพราะท่านเป็นพระนักพัฒนา
และมีศิลปปฏิบัติที่ดีเยี่ยม

ภาพประกอบ 44 ภาพรวมของวัดลาดบัวหลวง

- 11.00 เยี่ยมชมชุมชนชีวิตใหม่พระยาบันลือ “หมู่บ้านมั่นคง” ดันแบบการใช้ชีวิต
ตามวิถีทางเศรษฐกิจพอเพียง เราจะพักรับประทานอาหารเที่ยงที่นี่ ท่านจะอิม
อร่อยกับอาหารพื้นบ้านที่ให้อร่อยรสชาติถูกปากถูกใจ ท่ามกลางบรรยากาศแสนสบาย
แบบชนบท

ภาพประกอบ 45 หมู่บ้านมั่นคงตำบลพระยาบันลือ

13.30 เวชชมความงามแปลกตาของมัสยิดอะมะดียะห์ (โดมเอียง)

ภาพประกอบ 46 มัสยิดอะมะดียะห์ (โดมเอียง)

14.30 ไหว้พระอีกครั้งที่วัดโสภณเจติยาราม (วัดคู่มักเม่า) ตำบลคูสลอด

- หลวงพ่อศรีเพชร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย เป็นที่เคารพนับถือเป็นอย่างมาก เชื่อกันว่าถ้าเป็นโรคร้ายมาบนบานขอน้ำมนต์หลวงพ่อไปดื่มอาบ ทำให้โรคร้ายต่างๆหายได้ นอกจากนี้ก็มาบนขอบุตรต่อหลวงพ่อ
- หลวงพ่อเย็น พระพุทธรูปปูนปั้น ปางห้ามสมุทร สูง 39 วา เป็นสัญลักษณ์ของวัด และเป็นพระพุทธรูปที่สูงที่สุดในอำเภอลาดบัวหลวง

ภาพประกอบ 47 หลวงพ่อศรีเพชร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย วัดโสภณเจติยาราม (วัดคู่มักเม่า)

- 15.30 เข้าพักที่บ้านขุนขลุ่ย (ร้อยตรี มณี อารีราษฎร์) เราจะปล่อยให้ท่านได้จัดเก็บสัมภาระ และพักผ่อนตามอัธยาศัยจนถึง 18.00 รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ท่ามกลางบรรยากาศที่อบอุ่น เสมือนคนในครอบครัวเดียวกัน
- 19.00 เสร็จจากอาหารเย็น จะมีการจัดกิจกรรมให้ท่านได้มีส่วนร่วม เริ่มจากการสืโวไอลิน และเป่าขลุ่ย จากขุนขลุ่ยเจ้าของบ้าน ต่อจากนั้นจะมีสออนดนตรีไทยให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เป็นกิจกรรมที่สนุกมากสำหรับทุกเพศทุกวัย

ภาพประกอบ 48 ภาพความประทับใจที่บ้านขุนขลุ่ย (ร้อยตรีมณี อารีราษฎร์)

22.00 ได้เวลาพักผ่อน แล้วพบกันใหม่ในวันรุ่งขึ้น เพื่อเตรียมตัวไปทำบุญตักบาตร ประมาณ 5.30 (แจ้งความประสงค์จะตักบาตรให้ทางคณะผู้จัดทราบก่อน 16.00 ลูกทัวร์เสียค่าใช้จ่ายเอง)

วันที่สอง

5.30 ทำกิจวัตรประจำวันเสร็จ เก็บสัมภาระขึ้นรถ เตรียมตัวไปตักบาตรที่วัดอินทอารี

6.30 ถึงวัดอินทอารี ให้เวลาตักบาตรทำบุญจนถึง 7.30

7.30 รับประทานอาหารเช้าร่วมกันที่วัดอินทอารี จนถึงเวลา 9.00 เตรียมตัวเดินทางกลับ ระหว่างทางจะมีการแวะสถานที่สำคัญๆ รวมทั้งซื้อของฝากของที่ระลึก

9.30 พาท่านเยี่ยมชมสถานที่ รวมทั้งซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชนต่าง ๆ ที่ศูนย์เรียนรู้ อ.ลาดบัวหลวง ของอาจารย์ ยงยุทธ นิลรัตน์ ที่นี่มีผักปลอดสารพิษ ราคาเยี่ยมเยา

12.00 รับประทานอาหารที่นี่ เสร็จแล้วให้เวลาท่านได้พักผ่อนตามอัธยาศัย แล้วเริ่มเดินทางต่อ

14.30 กราบขอพรพระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนกลับบ้านที่วัดสุทธาวาส (วัดตะพังโคตร) ตำบลลาดบัวหลวง - พระบรมสารีริกธาตุ ปูนียวัตถุที่สำคัญของวัดสุทธาวาส ซึ่งประชาชน ให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธามาก

- รอยพระพุทธรูปบาท

- พระพุทธรูปปูนี พระประธาน ประดิษฐานอยู่อุโบสถหลังใหม่ที่สวยงาม

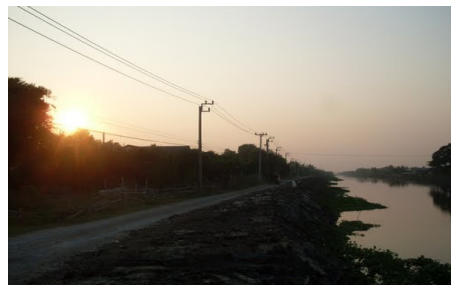
ภาพประกอบ 49 รวมพระบรมสารีริกธาตุ และอุโบสถวัดสุทธาวาส (วัดตะพังโคตร)

16.00 รับประทานอาหารเย็นที่ร้านอาหาร ครัวคารา 2

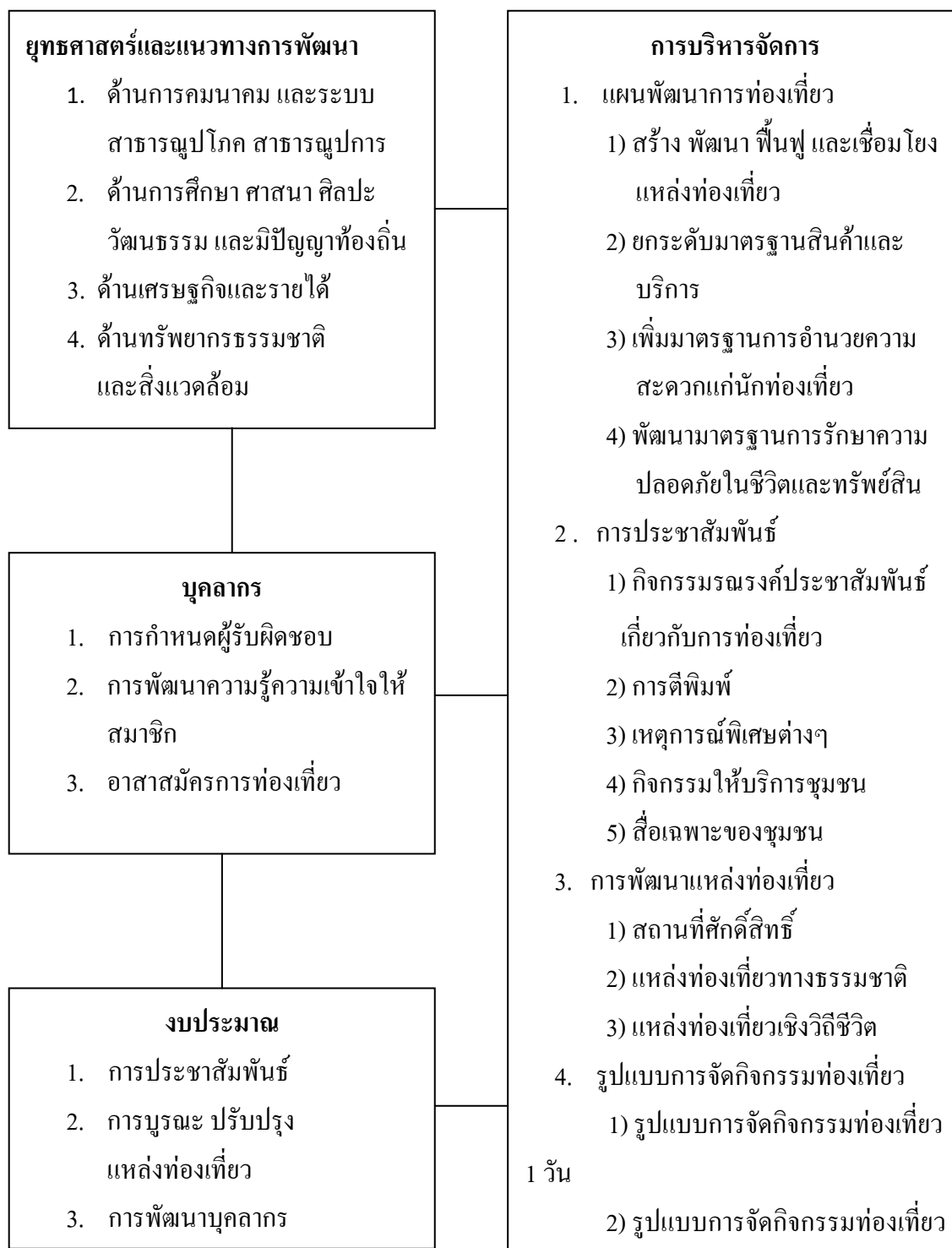
18.00 พาท่านกลับสู่จุดเริ่มต้น หน้าห้างบิ๊กซีบางใหญ่ นนทบุรี โดยสวัสดิภาพ

ภาพประกอบ 50 ทู้งนา และภาพยามเย็นของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชน
เลียบคลองพระยาบันลือ

ภาพประกอบ 51 แผนภูมิ รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ
2. เพื่อการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

สรุปผล

ตอนที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

1. ความเป็นมา คลองพระยาบันลือเป็นคลองขุดเชื่อมระหว่าง แม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อปี พ.ศ. 2485 ในเขตอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี กับ แม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีระยะทางประมาณ 42,500 เมตร (42.5 กม.) มีระยะทางผ่านพื้นที่อำเภอลาดบัวหลวง ประมาณ 19 กิโลเมตร เริ่มต้นที่ตำบลหลักชัย สิ้นสุดที่ตำบลพระยาบันลือ คลองพระยาบันลือเป็นแหล่งน้ำหลักที่สำคัญสำหรับการอุปโภค – บริโภค และทำการเกษตรของประชาชนในอำเภอลาดบัวหลวง และยังเป็นคลองที่ใช้ระบายน้ำเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาคูทกภัย รวมทั้งยังเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืชน้ำ สัตว์น้ำ ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ ที่เป็นอาหารสำคัญของประชาชนอำเภอลาดบัวหลวง นอกจากนี้ในอดีตยังเป็นเส้นทางคมนาคม เพื่อการ

สัญจรและขนส่งสินค้าที่สำคัญ จึงนับว่าคลองพระยาบันลือมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอลาดบัวหลวงเป็นอย่างยิ่ง (โครงการรักษาคคลองพระยาบันลือ. 2553-2555 : 1)

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ประกอบด้วย

2.1 โบราณสถาน ที่สำคัญและเป็นที่ยุ้จักกันดีไม่เฉพาะแต่ในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือเท่านั้น ได้แก่

2.1.1 วัดลาดบัวหลวง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลสามเมือง ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ หลวงพ่อพุทธวิชัยกมลรังสี ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางพุทธชินราช หล่อด้วยทองเหลือง หน้าตักกว้าง 109 นิ้ว ลงรักปิดทองคำแท้ พุทธลักษณะงดงาม ประดิษฐานบนฐานชุกชีภายในอุโบสถ หลวงพ่อผิว เป็นผู้สร้างขึ้นในพ.ศ.2525 ชาวบ้านอำเภอลาดบัวหลวงให้ความเคารพศรัทธามาก

2.1.2 วัดสุทธาวาส ตั้งอยู่หมู่ 4 บ้านตะพังโคตร ตำบลลาดบัวหลวง ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ พระบรมสารีริกธาตุ ประดิษฐานอยู่ภายในมณฑปที่หอสวดมนต์ มีประชาชนให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธามาก และหลังไหลไปเคารพสักการะเป็นจำนวนมากทุกวัน

2.1.3 วัดปฐมวัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านคลองญี่ปุ่น ตำบลหลักชัย ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ พระพุทธรูปโบราณ จำนวน 5 องค์ เป็นพระพุทธรูปเนื้อสำริด ความสูง 2.5 เมตร เป็นปางห้ามสมุทร 1 องค์ ปางห้ามญาติ 4 องค์ จีวรลายดอกพิกุล อายุประมาณ 300 กว่าปี รูปแบบสมัยอยุธยาตอนปลาย

2.1.4 วัดฉัตรทองดำริธรรม ชาวบ้านมักเรียกว่า “วัดคู่ตาฉัตร” ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองขนมจีน เลขที่ 25 หมู่ 3 บ้านหาดทราย ตำบลพระยาบันลือ เป็นวัดเก่าแก่ ถึงเทศกาลสำคัญต่างๆ ชาวบ้านนิยมมาร่วมกิจกรรมที่วัดนี้เป็นอันมาก ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ หลวงพ่อเกสร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สูง 90 เซนติเมตร อายุประมาณ 400 กว่าปี สันนิษฐานว่า เป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนต้น ชาวบ้านเชื่อว่า องค์จริงสร้างด้วยเกสรดอกไม้ ปัจจุบันหล่อสำริดลงรักปิดทองทับองค์จริงไว้ และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนเป็นอย่างมากในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์

2.1.5 วัดโสภณเจติการาม ที่ตั้งเลขที่ 35 หมู่ที่ 7 ตำบลคู้ตลอด ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ คือ หลวงพ่อศรีเพชร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย เป็นที่เคารพนับถือจากชาวบ้านคู้ มักเฝ้าและประชาชนบริเวณใกล้เคียงเป็นอย่างมาก เช่น คนที่ป่วยเป็นโรคร้ายมาบนบานขอน้ำมนต์ หลวงพ่อไปดื่มไปอาบ บุคคลใดที่ไม่มีบุตร ก็มาบนขอต่อหลวงพ่อ เป็นต้น หลวงพ่อยืน พระพุทธรูปปูนปั้น ปางห้ามสมุทร สูง 39 วา พระครูโสภณธรรมารักษ์ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันเป็นผู้สร้าง ในพ.ศ. 2541 เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของวัด เป็นพระพุทธรูปที่สูงที่สุดในอำเภอลาดบัวหลวง

2.1.6 มัสยิดอัลฟรกอน ตั้งอยู่เลขที่ 53 หมู่ 1 บ้านตลาดเวาฮ์ ในเขตปกครองขององค์การบริหารตำบลลาดบัวหลวง เป็นมัสยิดตัวอย่างแห่งเดียวในประเทศไทย ที่ไม่มีการสูบบุหรี่ในบริเวณมัสยิดเลย มัสยิดแห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ศาสนา และเป็นศูนย์การเรียนรู้การสอนนอกระบบของศูนย์การศึกษาอกระบบของอำเภอลาดบัวหลวง

2.1.7 มัสยิดอะมะดียะห์ (โดมเอียง) ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองพระยาบันลือ หมู่ 1 บ้านดอนตาช้าง ตำบลพระยาบันลือ เดิมเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวทรงปั้นหยา ต่อมาพัฒนาเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น มัสยิดแห่งนี้มีการเปิดเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเป็นแห่งแรกของอำเภอลาดบัวหลวง และเป็นที่ตั้งสำนักงานคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโดมลักษณะเอียง สูง 27 เมตร ใช้เป็นหอกระจายข่าวและสถานที่ชมทิวทัศน์บริเวณรอบมัสยิด

2.1.8 มัสยิดรอซิดี เป็นมัสยิดที่น่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาก เพราะตั้งอยู่ริมคลองพระยาบันลือ เลขที่ 2 หมู่ 2 ตำบลคลองพระยาบันลือ เดิมเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวทรงปั้นหยา ปัจจุบันได้ย้ายห่างจากที่เดิมไปทางทิศใต้ประมาณ 100 เมตร และพัฒนาเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียวทรงปั้นหยา มีหออาซานข้างมัสยิด สูง 32 เมตร และมีกุโบร์อยู่ทางทิศตะวันตก

2.2 ประเพณี ที่สำคัญและจัดเป็นประจำทุกปี คือ ประเพณีการแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยสมเด็จพระเทพรัตนฯ ของ อบต.หลักชัย นอกนั้นก็เป็งานประเพณีทางศาสนา เช่น การแห่เทียนเข้าพรรษา

2.3 แหล่งธรรมชาติ คือ คลองพระยาบันลือ คลองแห่งนี้เป็วิถีชีวิตชุมชนเลียบบ คลองพระยาบันลือทั้งสองฟากฝั่งได้อาศัยดำรงชีวิต คลองพระยาบันลือ ถึงจะเป็นคลองขุดตามประวัติเคยใช้เป็นเส้นทางสัญจรหลัก เมื่อมีการตัดถนนเข้าสู่ชุมชนแล้ว เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ เลียบคลองพระยาบันลือก็มึนโยบายทำโครงการคลองสวยน้ำใส เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรองรับสำหรันักท่องเที่ยว

2.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง ของที่ระลึก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย ผลิตภัณฑ์จากกระมะพร้าว ของเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง บ้านทรงไทยย่อส่วน ถ้วยเบญจรงค์ ของเทศบาลตำบลสามเมือง ผลิตภัณฑ์จากเปลือกข้าวโพด ไม้แขวนเสื้อกลิ่นหอม ของ อบต.พระยาบันลือ ส่วนอาหารพื้นเมือง ได้แก่ น้ำพริกรุ่งอรุณ ข้าวสารหอมมะลิบรรจุถุง ของเทศบาลตำบลสามเมือง ปลาอบชานอ้อย ของ อบต.หลักชัย ผลิตภัณฑ์ขนมไทย ของ อบต.สิงหนาท น้ำพริกปรุงสำเร็จ (เครื่องแกง) มะพร้าวเสวย ของ อบต.พระยาบันลือ น้ำพริกแกง (แกงเผ็ด แกงส้ม) น้ำพริกเผา ของ อบต.คลองพระยาบันลือ ข้าวเกรียบผลไม้ ของ อบต.คู้สลอด

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชน
เลียบคลองพระยาบันลือ จำแนกได้ 4 ด้าน คือ

1. ด้านยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ได้ใช้แผนพัฒนา
สามปี (2553-2555) เป็นหลัก ยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่จะเป็นไปในแนวเดียวกัน คือ

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการคมนาคม และระบบสาธารณูปโภค
สาธารณูปการ ได้แก่ การก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุง เส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ การพัฒนา
แหล่งน้ำ ขยายระบบประปาหมู่บ้าน และขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะ

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น โดยทำการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ส่งเสริมและ
อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและรายได้ มีการพัฒนาและส่งเสริม
อาชีพให้แก่ประชาชน สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์และการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชนในด้านต่างๆ
เพื่อเป็นสินค้า OTOP รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

4. ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำการรณรงค์เพื่อ
สร้างจิตสำนึกตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ยัง
จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุน เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ และการกำจัดขยะของชุมชน

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการบริหารจัดการ เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพ
ของท้องถิ่น โดยทำการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มศักยภาพผู้นำและ อบต. การ
สนับสนุนการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น เช่น การจัดประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นและความ
ต้องการของชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน

2 ด้านบุคลากร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ มี 2 รูปแบบ คือ
เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยมี เทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลลาดบัว
หลวง และเทศบาลตำบลสามเมือง นอกนั้นเป็น อบต. 6 แห่ง ได้แก่ ลาดบัวหลวง หลักชัย สิงหนาท
พระยาบันลือ คลองพระยาบันลือ และคูสลอด

1. โครงสร้างเทศบาลตำบล ซึ่งโครงสร้างการบริหารงานเทศบาลตำบล
ประกอบด้วยองค์กร 2 องค์กร คือ สภาเทศบาล และคณะผู้บริหาร

1.1 ฝ่ายบริหาร นายกเทศมนตรี มาจากการเลือกตั้ง เป็นผู้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรี จำนวน 2 คน ที่ปรึกษาและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ ควบคุมและรับผิดชอบการบริหารกิจการของเทศบาลตามกฎหมาย และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะผู้บริหาร และกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น

1.2 สภาเทศบาล ประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาลที่ราษฎรเลือกตั้ง จำนวน 12 คน มีหน้าที่ ตราเทศบัญญัติ อนุมัติงบประมาณและพิจารณาตามที่กฎหมายกำหนด ตรวจสอบควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร

2. โครงสร้างและกระบวนการบริหารงานบุคคลองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีนายกองค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บริหาร แบ่งส่วนงานออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 ส่วนสำนักปลัด มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ

2.1.1 งานบริหารทั่วไป

2.1.2 งานนโยบายและแผน

2.1.3 งานกฎหมายและคดี

2.1.4 งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2.2 ส่วนการคลัง มีหน้าที่รับผิดชอบ

2.2.1 งานการเงิน

2.2.2 งานบัญชี

2.2.3 งานจัดเก็บรายได้

2.2.4 งานทะเบียนทรัพย์สินและพัสดุ

2.3 ส่วนโยธา มีหน้าที่รับผิดชอบ

2.3.1 งานก่อสร้าง

2.3.2 งานออกแบบและควบคุม

2.3.3 งานสาธารณูปโภค

2.3.4 งานผังเมือง

3. ด้านงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคล่องพระยาบันลือ มีการจัดทำงบประมาณประจำปีเช่นเดียวกับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ ตามแผนการดำเนินงานประจำปี ในการจัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรมที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในทุกด้าน ยกเว้นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ หรือโครงสร้างพื้นฐาน จะได้งบประมาณจากจังหวัดหรือส่วนกลางด้วย เพราะโครงการส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการก่อสร้างปรับปรุงถนน ซึ่งใช้งบประมาณจำนวนมาก

4. ด้านการบริหารจัดการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือได้จัดทำโครงการพัฒนาตามแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา สำหรับโครงการที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น จะเห็นว่ามีอยู่ในยุทธศาสตร์แทบทุกด้านทั้งทางตรงและทางอ้อม

ตอนที่ 3 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

การศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยนำมาเสนอที่ประชุมเพื่อสังเคราะห์ให้ได้รูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

จากการศึกษาพบว่า มีการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกันกำหนดนโยบายและประกาศนโยบายต่อสาธารณชนให้ทราบโดยมีการระบุในแผนพัฒนาตำบลประจำปีและแผนพัฒนาตำบล 3 ปี ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ

1. ด้านการคมนาคม และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ โครงการส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จะเน้นในด้านการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การก่อสร้างหอดักน้ำประปา การก่อสร้างสะพาน การลงอุโมงค์ลอดถนน การก่อสร้างถนนลาดยาง และการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นต้น

2. ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการพัฒนาที่สำคัญ คือ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต โครงการจัดตั้งศูนย์สอนศาสนา โครงการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

3. ด้านเศรษฐกิจและรายได้ โครงการหลัก คือ สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์และการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชนในด้านต่างๆ โดยการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โครงการก่อสร้างเตาเผาขยะ โครงการโครงการขุดลอกคลอง โครงการกำจัด

ฝึกตบชวาในแม่น้ำลำคลองของตำบล โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เลียบบคลองพระยาบันลือ และทุก
คลองให้สวยงาม

2. บุคลากร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ มีการระบุกำหนด
บทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีไว้อย่างชัดเจน ตามบทบาทหน้าที่ข้อบังคับ
ขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงมีการพัฒนาขีดความสามารถและให้การสนับสนุนเพื่อให้การ
ปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ในขณะเดียวกันการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จำเป็นต้องกำหนดบทบาทให้
ชัดเจนด้วยเช่นกัน ได้แก่

1. การกำหนดผู้รับผิดชอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดตัว
บุคคลให้ชัดเจนสำหรับ โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อจะได้
มีเวลาและรับผิดชอบได้เต็มที่

2. การพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว

3. อาสาสมัครการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนและ
ส่งเสริมให้กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งนักเรียน นักศึกษา และเยาวชน ได้เข้ามามีส่วนร่วม
ในกิจกรรมต่างๆ ด้วย

3. งบประมาณ

การจัดสรรงบประมาณเป็นไปตามแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ จะ
เห็นได้ว่างบประมาณส่วนใหญ่จะเน้นในด้าน โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม ควรจัดสรร
งบประมาณเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยตรงด้วย โดยเฉพาะในด้านต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการ
จัดสรรงบประมาณสำหรับการประชาสัมพันธ์ไว้ในลักษณะการเข้าถึงข้อมูลการบริหารงานของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ไม่ได้มีงบเฉพาะสำหรับการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว
เพราะฉะนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะต้องมีการตั้งงบเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์
ในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนไว้ด้วย

2. การบูรณะ ปรับปรุง แหล่งท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นใช้งบประมาณใหญ่ปรับปรุงแหล่งน้ำ ดังจะเห็นได้จาก โครงการรักษาคคลองพระยาบันลือ โครงการ
ปรับปรุงริมคลองสวยใส และ โครงการปรับปรุงตลาดน้ำลาดบัวหลวง เป็นต้น ในขณะที่แหล่ง
ท่องเที่ยวของชุมชนเลียบบคลองพระยาบันลือ ยังมีโบราณสถานที่มีชื่อเสียง มีผู้คนศรัทธาเลื่อมใสเป็น

จำนวนมาก เช่น วัด มัสยิด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสมควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานต่างๆ เป็นประจำ

3. การพัฒนาบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณในการจัดการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ไว้ในแผนการดำเนินงาน

4. การบริหารจัดการ

เป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนทรัพยากรทั้งสามประการ คือ ยุทธศาสตร์ บุคลากร และงบประมาณ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีสภาพการพัฒนาอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องศึกษาและนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. แผนพัฒนาการท่องเที่ยว การวางแผนการจัดการท่องเที่ยว จำเป็นจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ๆ เข้ามา มีบทบาทสำคัญ ดังนั้นในการดำเนินการจัดการของแต่ละชุมชน อาจมีรูปแบบเป็นสหกรณ์ ชมรม กลุ่ม หรือเรียกชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสม ชุมชนเจ้าของพื้นที่เป็นผู้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนด ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการจัดการและการทำงานร่วมกัน โดยการกำหนดกลยุทธ์ที่สำคัญไว้ 4 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 สร้าง พัฒนา พื้นฟู และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการคือ สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในตำบล อำเภอ และจังหวัด พื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาเพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก ตามประเภทสินค้าการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตามศักยภาพและโอกาส

กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพัฒนาและบริหารธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อขยายฐานเศรษฐกิจและวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนและสร้างมาตรฐานสินค้า เพิ่มปริมาณและคุณภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ฯ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก

กลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มมาตรฐานการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ เพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จัดให้มีระบบบริการข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนามาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการดำเนินการ คือ จัดทำมาตรฐานความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่งเสริมบริการที่เป็นธรรมและแก้ไขปัญหา การเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

2. การประชาสัมพันธ์ เป็นการติดต่อสื่อสารสองทางเพื่อส่งเสริมความเข้าใจ การยอมรับและร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน สถาบัน กับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ได้มีแผนจัดทำประชาสัมพันธ์อยู่ใน ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาอยู่แล้ว เช่น โครงการจัดหาสื่อในการประชาสัมพันธ์ โครงการ จัดทำเว็บไซต์ของ อบต. เป็นต้น แต่ก็ควรจะเน้นการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งมีกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นด้วย เช่น

2.1 การให้ข่าว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรเผยแพร่ข่าวสารทั้งในเรื่องการให้บริการ การให้สัมภาษณ์ ของผู้บริหารและเหตุการณ์สำคัญของชุมชนผ่านสื่อต่างๆอย่าง สม่ำเสมอ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร

2.2 การตีพิมพ์ เป็นการประชาสัมพันธ์ชุมชนโดยการจัดทำนิตยสาร เพื่อแจกหรือจำหน่ายแก่ผู้ที่สนใจ

2.3 เหตุการณ์พิเศษต่างๆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการจัด กิจกรรมพิเศษอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.4 กิจกรรมให้บริการชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการ ช่วยเหลือและให้บริการสังคมอย่างต่อเนื่อง เช่น การเงินอุดหนุนในงานแข่งขันกีฬา การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจน เป็นต้น

2.5 สื่อเฉพาะของชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีสัญลักษณ์ และใช้ข้อความประชาสัมพันธ์ที่เป็นของชุมชน นอกจากนี้อาจจะมีเครื่องแบบของเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวเป็นเอกลักษณ์ด้วยก็ได้

3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการกำหนดประเภทแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมไว้เป็น 4 แหล่ง ได้แก่

3.1 โบราณสถาน รวมถึง โบราณวัตถุด้วย สถานที่หรือวัตถุที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จัดว่าเป็นของโบราณได้ แต่ก็ขึ้นอยู่กับให้ความสำคัญด้านองค์ประกอบด้วย การดูแลเอาใจ ใส่อย่างเห็นคุณค่า พร้อมทั้งจะฟื้นฟูขึ้นมาปรับปรุงให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งเมื่อมีการ อนุรักษ์ไว้ก็เกิดมูลค่าเพิ่ม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน เช่น วัดวา อาราม โบสถ์ และมียึดตั้งอยู่ด้วยความศรัทธาของผู้คน ทั้งเพื่อเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรม ทางศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน มีทั้งวัด โบสถ์ มัสยิดเก่าแก่ อายุนับร้อยปี ซึ่งงามตา ด้วยศิลปะสถาปัตยกรรมในยุคต่างๆ บางแห่งมีตำนานเรื่องเล่าที่น่าฟังเสริมเข้าไปอีกด้วย สำหรับวัด โบสถ์ มัสยิดที่เพิ่งก่อสร้างในยุคหลังๆ นี้ ก็มีความงดงามด้วยรูปแบบศิลปะสถาปัตยกรรมร่วมสมัย นำไปเยือนไม่แพ้กัน ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ วัดเป็นสถานที่ที่สะท้อนถึง ศรัทธาในพุทธศาสนา ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป โดยมีจุดร่วมที่เหมือนกัน ก็เป็น

สถานที่ที่นำมาซึ่งความสงบทางใจ โบสถ์เป็นสถานที่ที่สะท้อนถึงศรัทธาในคริสต์ศาสนา ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป โดยมีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือเป็นสถานที่ที่นำมาซึ่งความสงบทางใจ มัสยิด เป็นสถานที่ที่สะท้อนถึงศรัทธาในศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป โดยมีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือเป็นสถานที่ที่นำมาซึ่งความสงบทางใจ

3.2 ประเพณี หมายถึง กิจกรรมที่เป็นประจำอันเกิดจากความเชื่อ ค่านิยม ที่สังคมยอมรับ ไม่ว่าจะเป็นการละเล่นพื้นบ้าน การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านประเภทต่างๆ ซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง พิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล เหล่านี้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ยิ่งถ้าประเพณีที่มีความโดดเด่นกว่าที่อื่น ก็ยิ่งจะเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเท่านั้น แม้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เป็นต้น ก็เป็นที่สนใจสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างแน่นอน

3.3 แหล่งธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำลำคลอง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงความชื่นเย็นและอุดมด้วยสรรพชีวิต ซึ่งสามารถเที่ยวได้ตลอดทั้งปี วิถีแห่งการดำรงชีวิตของชุมชนก็นับเป็นแหล่งธรรมชาติของการท่องเที่ยวได้เช่นกัน แม้แต่การต้อนรับด้วยอภยาศัยไมตรี มีเสน่ห์แก่สายตาผู้มาพบเห็นก็เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เช่นกัน หมู่บ้าน ชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนได้ดีที่สุด โดยเฉพาะหมู่บ้านและชุมชนที่มีการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจะได้ไปกิน นอน ใช้ชีวิตเหมือนชาวบ้านแทบทุกอย่างเลยทีเดียว นอกจากนี้ยังมี ตลาด ตลาดน้ำ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เต็มไปด้วยสีสันของวิถีชีวิต ไทยดั้งเดิม และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมด้วยอาหารหลากหลาย ในราคาย่อมเยา

3.4 สินค้าและอาหารพื้นเมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกเช่นกัน เพราะเป็นปัจจัยสี่ที่สำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภที่นั้น การจัดกิจกรรมต้องทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กัน นับว่าเป็นการพักผ่อนที่ได้ประโยชน์ในแง่ของสมองและจิตใจเป็นอย่างยิ่ง

รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เลียบคลองพระยาบันลือ สามารถจัดกิจกรรมท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นตัวอย่างไว้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 ท่องเที่ยว 1 วัน ไหว้พระ 5 วัด กับรูปแบบท่องเที่ยว 1 คืน 2 วัน เพื่อสัมผัสธรรมชาติบ้านทุ่งแห่งกรุงเก่า ชมลีลาการเป่าลุ่ยของขุนลุ่ยสะท้านทุ่งแห่งกรุงศรี

รูปแบบที่ 1 ท่องเที่ยว 1 วัน กิจกรรม อิ่มใจได้บุญไหว้พระ 5 วัด ค่าบริการ ผู้ใหญ่ ละ 500 บาท เด็ก 250 ราคานี้รวมค่ารถ ค่าอาหารว่าง และอาหารกลางวัน นักท่องเที่ยวต้องขึ้นรถ

พร้อมกัน ณ จุดนัดพบหน้าห้างบิ๊กซี สาขาบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เวลา 08.00 น. และหลังจากไหว้พระครบ 5 วัดแล้ว รถจะกลับมาส่งนักท่องเที่ยว หน้าห้างบิ๊กซีบางใหญ่ นนทบุรีที่เดิม เวลา 18.00 น.

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดแรก วัดปทุมวัน ตำบลหลักชัย ไหว้พระพุทธรูปโบราณ สมัยอยุธยาตอนปลาย อายุกว่า 300 ปี จำนวน 5 องค์ พระพุทธรูปสำริด อายุกว่า 200 ปี สมัยรัตนโกสินทร์ หลวงพ่อหยก พระมณีนรุตดมงคล และหลวงพ่อรวย พระเก่าแก่ศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด วัดที่ 2 วัดลาดบัวหลวง ตำบลสามเมือง ไหว้พระประธาน หลวงพ่อพุทธวิชัยกมลรังสี ชมวิหารวิหารกตัญญูกตเวทิตา แบบจัตุรมุข มีเจดีย์ทรงระฆังคว่ำบนหลังคา ที่บรรจุพระธาตุ เก็บอัฐิและรูปหล่อของหลวงพ่อดีว ชมบานประตูดู หน้าต่างแกะสลักลายเป็นเรื่องราวเกียรติลึงรักปิดทองสวยงาม บูชาเหรียญหลวงพ่อดีว พระครูวิชัยกมลเขตต์ (ดีว ภาสวณฺโณ) พระผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวลาดบัวหลวง วัดที่ 3 วัดสุทธาวาส หรือวัดตะพังโคลน ตำบลลาดบัวหลวง นมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ปูนียวัตถุที่สำคัญของวัดสุทธาวาส นมัสการรอยพระพุทธรูปบาท (จำลอง) ชมและนมัสการพระพุทธรูนิ ที่สวยงามประดิษฐานในอุโบสถ ถึงเวลา 12.00 น. รับประทานอาหารที่บ้านขุนขลุ่ยสะท้านทุ่งแห่งกรุงศรี (ร.ต.มณี อารีราษฎร์) อิ่มอร่อยกับก๋วยเตี๋ยวสูตรโบราณ เสริมด้วยอาหารพื้นบ้าน ข้าวแกง ปิดท้ายด้วยน้ำแข็งใส หวานเย็นชื่นใจ จากนั้นเดินทางไปวัดที่ 4 วัดโสภณเจติยาราม หรือวัดคุ้มกเม่า ตำบลคูสลอด นมัสการหลวงพ่อสรีเพชร พระพุทธรูปที่เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์พิชิตโรคภัยด้วยการดื่มน้ำมนต์ของหลวงพ่อกัน แม้คนอยากมีลูกมานมัสการขอก็ได้ สมประสงค์งานหมายนักท่องเที่ยวทั้งหลายจึงไม่ควรพลาด จากนั้นไปนมัสการและชมความงามหลวงพ่อดีว พระพุทธรูปปูนปั้น ปางห้ามสมุทร ที่สูงที่สุดในอำเภอลาดบัวหลวง ก่อนถึงวัดสุดท้ายท่านจะได้สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนแบบใหม่ “หมู่บ้านมั่นคง” ต้นแบบการใช้ชีวิตตามวิถีทางเศรษฐกิจพอเพียง วัดที่ 5 วัดฉัตรทองคำริชธรรม หรือวัดคูตาฉัตร ตำบลพระยาบันลือ ซึ่งเป็นวัดสุดท้าย ท่านจะได้กราบขอพรหลวงพ่อกุศล อายุกว่า 400 ปี สมัยอยุธยาตอนต้น องค์จริงสันนิษฐานว่าสร้างด้วยเศียรดอกไม้ว ปัจจุบันหล่อสำริดลึงรักปิดทองทับองค์จริงไว้ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนเป็นอย่างมาก จากนั้น ท่านจะได้ซื้อผักสดปลอดสารพิษ และของที่ระลึกจากชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง ถึงเวลา 17.30 เดินทางกลับสู่จุดเริ่มต้น หน้าห้างบิ๊กซี สาขาบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยสวัสดิภาพ

รูปแบบที่ 2 ท่องเที่ยว 1 คืน 2 วัน สัมผัสธรรมชาติที่บ้านขุนขลุ่ย ชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ค่าบริการ ผู้ใหญ่ 1,000 บาท เด็ก 500 บาท ราคานี้รวมค่ารถ ค่าที่พัก ค่าอาหารทุกมื้อตลอดการเดินทาง วันแรก เวลา 08.00 น. พร้อมกัน ณ จุดนัดพบ หน้าห้างบิ๊กซีสาขาบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี บริการอาหารว่างบนรถ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กราบพระพุทธรูปโบราณ สมัยอยุธยาตอนปลาย อายุกว่า 300 ปี ที่วัดปทุมวัน ตำบลหลักชัย พระพุทธรูปสำริด อายุกว่า 200 ปี สมัยรัตนโกสินทร์ หลวงพ่อ

หยก พระมณีนันทนมงคล และหลวงพ่อรวย พระเก่าแก่ศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด ต่อไปวัดลาดบัวหลวง ตำบลสามเมือง ใหว่พระประธาน หลวงพ่อพุทธวิชัยกมลรังสี ชมวิหารวิหารกัณฐกเวทิตา แบบจัตุรมุข มีเจดีย์ทรงระฆังคว่ำบนหลังคา ที่บรรจุพระธาตุ เก็บอัฐิและรูปหล่อของหลวงพ่อดีว ชมบานประตุน้ำต่างแคะสลักลายเป็นเรื่องราวเกียติ์รักปิดทองสวยงาม บูชาเหรียญหลวงพ่อดีว พระครูวิชัยกมลเขตต์ (ดีว ภาสวณฺโณ) พระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวลาดบัวหลวง จากนั้นไปวัดสุทธาวาส (วัดตะพังโคลน) ตำบลลาดบัวหลวง นมัสการพระบรมสารีริกธาตุ ปุชนียวัตถุที่สำคัญของวัดสุทธาวาส นมัสการรอยพระพุทธรูปบาท (จำลอง) ชมและนมัสการพระพุทธรูนิ ที่สวยงามประดิษฐานในอุโบสถ เยี่ยมชมชุมชนชีวิตใหม่พระยาบันลือ “หมู่บ้านมั่นคง” ต้นแบบการใช้ชีวิตตามวิถีทางเศรษฐกิจพอเพียง และท่านจะอิมอร้อยกับอาหารพื้นบ้านที่ให้อรรถาธิบายถูกใจ ท่ามกลางบรรยากาศแสนสบายแบบชนบท ณ หมู่บ้านมั่นคงแห่งนี้ จากนั้นแวะชมความงามแปลกตาของมัสยิดอะมะเคียะห์ (โคมเอียง) ศาสนสถานของพี่น้องชาวไทยมุสลิม ถัดจากนั้นไป นมัสการหลวงพ่อดีวพระพุทธรูปที่เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์พิชิตโรคร้ายหาย ด้วยการดื่มน้ำมนต์ของหลวงพ่อดีว แม้คนอยากมีลูกมานมัสการขอก็ได้สมประสงค์งานหมายนักท่องเที่ยวทั้งหลายจึงไม่ควรพลาด จากนั้นไปนมัสการและชมความงามหลวงพ่อดีว พระพุทธรูปปูนปั้น ปางห้ามสมุทร ที่สูงที่สุดในอำเภอลาดบัวหลวง เวลา 15.30 น. เข้าพักที่บ้านขุนขลุ่ย (ร.ต.มณี อารีราษฎร์) ให้ท่านจัดเก็บสัมภาระและพักผ่อนตามอัธยาศัย จนถึงเวลา 18.00 น. รับประทานอาหารเย็นท่ามกลางบรรยากาศที่อบอุ่นเสมือนคนใน ครอบครัวเดียวกัน เสร็จจากอาหารเย็น จะมีการจัดกิจกรรมให้ท่านได้มีส่วนร่วม เริ่มจากการสืโวโกลิน และเป่าขลุ่ย จากขุนขลุ่ยเจ้าของบ้าน ต่อจากนั้นจะมีสอนดนตรีไทยให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เป็นกิจกรรมที่สนุกไม่จำกัดเพศและวัย เวลา 22.00 น. ราตรีสวัสดิ์ ท่านใครประสงค์จะไปบาตรตอนเช้า ให้แจ้งความประสงค์ไว้กับคณะผู้จัดทราบล่วงหน้าเวลา 16.00 น. เพื่อจะได้เตรียมอาหารไว้ทำบุญตามศรัทธา

วันที่สอง พบกันเช้าวันใหม่เวลา 05.30 น. ทำบุญตักบาตรพระ ทำกิจวัตรประจำวัน เสร็จ เก็บสัมภาระขึ้นรถ เตรียมตัวไปตักบาตรที่วัดอินทวารี มีเวลาเต็มที 1 ชั่วโมง (06.30-07.30 น.) รับประทานอาหารเช้าร่วมกันที่วัดอินทวารี เวลา 09.00 น. เดินทางกลับระหว่างทางจะมีการแวะสถานที่สำคัญๆ รวมทั้งซื้อผักสดปลอดสารพิษ ราคาขอมเยา และของฝากจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอลาดบัวหลวง ถึงเวลา 12.00 น. รับประทานอาหารที่นี่ เสร็จแล้วให้เวลาท่านได้พักผ่อนตามอัธยาศัย แล้วเริ่มเดินทางไปกราบขอพรพระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนกลับบ้านที่วัดสุทธาวาส (วัดตะพังโคลน) ตำบลลาดบัวหลวง พระบรมสารีริกธาตุ ปุชนียวัตถุที่สำคัญของวัดสุทธาวาส ซึ่งประชาชนให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธามาก รอยพระพุทธรูปบาท (จำลอง) พระพุทธรูนิ พระประธานประดิษฐานอยู่อุโบสถหลังใหม่ที่สวยงามมาก รับประทานอาหารเย็นที่ร้านอาหาร ครัวคารา 2 อิม แล้วเดินทางกลับสู่จุดนัดพบ หน้าห้างบิ๊กซีบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยสวัสดิภาพ

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. ผลวิจัยพบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ โดยมีสถานที่ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการเพิ่มเติมชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือมีสิ่งต่างๆที่น่าสนใจคือวัดต่างๆมีพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์และมีอายุเก่ากว่า 300 ปี เป็นที่เคารพของคนในท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป ในบริเวณเลียบคลองพระยาบันลือและมีปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัยมากที่สุดคือด้านเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์และรับจ้างทั่วไป ตำบลหลักชัยมีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีระบบชลประทานเต็ม 100% และอยู่ภายใต้โครงการส่งน้ำเจ้าเจ็ดบางยี่หน สามารถปลูกข้าวได้ 3 ครั้ง/ปี นอกจากนี้ตำบลหลักชัยยังเป็นแหล่งปลูกอ้อยรับประทานรสดี มีชื่อเสียงและปลูกพืชอื่นๆ ได้แก่ มะม่วง มะพร้าว น้ำหอม มะนาว ชมพู่ กระท้อน ฝรั่ง การทำสวนผักชนิดต่างๆ เช่น ผักคะน้า กวางตุ้ง ผักกาดหอม หัวไชเท้า ฯลฯ มีการเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงกุ้ง ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ทำสวนกล้วยไม้ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ 21,771 ไร่ ของตำบลหลักชัย มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ มีผลผลิตทางการเกษตรหลากหลายและมีจำนวนมากพอที่จะเป็นวัตถุดิบป้อนให้โรงงานอุตสาหกรรมประเภทแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และผู้ประกอบการสามารถลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมผลผลิตทางการเกษตรได้ในอนาคต และมีคลองพระยาบันลือไหลผ่านสามารถทำจุดนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในอนาคต(ตลาดน้ำ) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mill และ Morrison (1992 : 201) กล่าวว่าท่องเที่ยวจะต้องประกอบไปด้วย สิ่งดึงดูดใจซึ่งเป็นเป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาในพื้นที่ สิ่งที่อำนวยความสะดวกที่ให้บริการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว สาธารณูปโภคและการขนส่งที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ และสุดท้ายคือการต้อนรับอย่างมีมิตรไมตรี และมนัส สุวรรณ และคณะ (2541 : 4) กล่าวถึง ทรัพยากรท่องเที่ยวว่าเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว และเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือน หรือไปท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้คือ

ประเภทที่ 1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติ สามารถดึงดูดใจให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น

ประเภทที่ 2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถาน และ โบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความประสงค์หรือประโยชน์ของมนุษย์เองทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดให้คนไปเยือนหรือท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น

ประเภทที่ 3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมเป็น แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดต่อกันมาตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่ เช่น สภาพชีวิตในชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก การแสดงสินค้าพื้นบ้าน การแข่งขันกีฬา งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น และสอดคล้องกับ มนต์ สุวรรณ และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ณ วัดพระธาตุคอกยสุเทพธรรมมหาวิทยาลัย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ คณะกรรมการวัด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยว คือ อยู่ใกล้ชิดกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ซึ่งประกอบด้วย พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ น้ำตก หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง (บ้านคอกย) อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย และวัดพระธาตุคอกยสุเทพ ได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์กลางของระบบส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีระบบนิเวศต่างๆ สวยงาม เช่น ป่าไม้ เหมาะสมสำหรับการเดินป่า แต่ปัญหาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ คือ ความขัดแย้งระหว่างหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวและระบบการบริหารจัดการ มีความขัดแย้งกันระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ได้มีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้เลย และสอดคล้องกับ เปรมจิต พรหมสารเมธี (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประวัติและความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีจำนวนมาก ทั้งที่เป็นศาสนสถานและโบราณสถานวิถีชีวิตชนเผ่าแหล่งบันเทิงเชิงธุรกิจ มีประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบันและศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกัน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่เป็นศาสนสถานและโบราณสถาน ส่วนใหญ่ได้รับการจัดตั้งหรือบูรณะซ่อมแซมโดยองค์พระมหากษัตริย์และข้าราชการในช่วงการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับชีวิตและชนเผ่า ได้แก่ เกาะเกร็ด ตลาดน้ำตลิ่งชัน และถนนข้าวสาร เกิดขึ้นควบคู่กับการก่อตั้งชุมชน ซึ่งเป็นแสดงถึงวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนและลักษณะเฉพาะของวิถีชนเผ่า สำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทบันเทิงเชิงธุรกิจ ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อการบันเทิงและธุรกิจเป็นการเฉพาะ และสอดคล้องกับ วันสาธิต ศรีสุวรรณ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มน้ำตาปีมีเอกลักษณ์เป็นของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของประวัติความเป็นมา ชุมชนลุ่มน้ำตาปีเป็นชุมชนที่มีมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ต่อมาได้มีการติดต่อค้าขายทางทะเลกับอาหารจีน และเชื่อว่าเป็นที่ตั้งของอาณาจักรศรีวิชัย ประชากรที่อาศัยในชุมชน แบ่งกลุ่มเชื้อชาติได้ 3 กลุ่ม คือ ไทยจีน เขมร และมลายู การตั้งถิ่นฐานประชาชนเคลื่อนย้ายมาจากการอาศัย ในถ้ำ ใน

พื้นที่ป่าในเขต อำเภอพนม อำเภอตาขุน อำเภอกีรีรัฐนิคม วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่โดดเด่นคือ เรื่อง ภาษาวรรณกรรมการเล่นพื้นบ้าน ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาชีพ ศิลปหัตถกรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมาศึกษา เรียนรู้ เยี่ยมชม และสอดคล้องกับ จิราวรรณ กาวีละ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สาเหตุที่ทำให้การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านวัวลายเปลี่ยนแปลงไปเพราะเกิดปัญหาในหลักองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ การประกอบอาชีพเครื่องเงินนั้นไม่สามารถผลิตให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าเพราะต้นทุนสูง ลูกค้าไม่มั่นใจในคุณภาพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ให้การสนับสนุน 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านวัวลาย มีอุปสรรคในเรื่องของสภาพถนนที่คับแคบมีสิ่งกีดขวาง แหล่งท่องเที่ยวกระจายตัว และปัญหาขยะ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้านวัวลาย ที่จอดรถ ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และห้องน้ำ สาธารณะไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับ กรรณิการ์ บุรศิริรักษ์ (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า หลังการดำเนินงาน โครงการหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน สถานทางเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลง โดยมีรายได้สูงขึ้น มีการออมทรัพย์ มีกำลังในการบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีเวลาอยู่ในชุมชนจำกัด ในด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีทั้งด้านลบและด้านบวก พบว่า ด้านลบการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มเจ้าบ้านสมาชิกโฮมสเตย์ ประชานการดำเนินงาน และชุมชน ปัญหามลภาวะทางเสียง ปัญหาขยะ และปัญหาความเป็นส่วนตัวของชุมชนและสมาชิกเจ้าบ้าน โฮมสเตย์ที่ขาดความเป็นอิสระและเสียดสิทธิในการใช้พื้นที่ในบ้านตนเอง ส่วนผลกระทบด้านบวก พบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพใหม่ เกิดความรักหวงแหนและภาคภูมิใจที่จะอนุรักษ์รูปแบบบ้านทรงไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวหวงแหนถิ่น จากผลดังกล่าวแสดงถึงคุณประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนระดับรากหญ้า ตลอดจนการอนุรักษ์รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านทรงไทยและภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อจรรโลงคุณค่าและรักษาเอกลักษณ์และทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ในการศึกษาพบว่า แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยผลการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ จึงทำให้การดำเนินการพัฒนาประสบความสำเร็จต้องอาศัยชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ ฐสวัสดิ์ สุขเลี้ยง (2545 : 12-13) ได้ให้แนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ 9 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจในชุมชน
  2. การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความต้องการของชุมชนว่าจะต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด
  3. วิธีการและความถี่ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่นเพราะจะเป็นเครื่องวัดความต้องการประเภทและจำนวนนักท่องเที่ยวของท้องถิ่นนั้น ๆ ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการพยายามที่จะทำให้ท้องถิ่นเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรให้มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงต้องมีความระมัดระวังและต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เอาไว้ด้วยเพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่เงินทุน และแรงงาน รวมทั้งนักบริหารทางการท่องเที่ยวควรมาจากชุมชนเจ้าของท้องถิ่นเพื่อที่ท้องถิ่นจะสามารถควบคุมการพัฒนาทางการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้
- การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและงานเทศกาลที่จัดขึ้นเพื่อนักท่องเที่ยว เรื่องราวและงานเทศกาลที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์วิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น

ก่อนที่จะลงมือพัฒนาการท่องเที่ยว ควรพยายามขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้เรียบร้อยและสอดคล้องกับ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2542 : 27) กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวว่าประกอบไปด้วย

1. สิ่งดึงดูดใจ สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่และเหตุการณ์
2. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร
3. การเข้าถึง ต้องมีระบบการขนส่ง ประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ และผู้ประกอบการและสอดคล้องกับ พระครูมงคลวิลาส บุญโสม (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาและศักยภาพของการท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการนั้น ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างเขื่อน ได้รวมตัวกันหาข้อตกลงร่วมกับทางหน่วยงานของรัฐ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องที่ดินทำกิน ในที่สุดทางรัฐบาล

ได้ขอที่ดินจากชาวบ้าน และสร้างเป็นตลาดน้ำ เพื่อรองรับผลผลิตชุมชน และเพื่อการท่องเที่ยว ประชาชนและองค์กรต่างๆ ได้ร่วมมือกันทำงานในการพัฒนาและการจัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง นำโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีการให้บริการการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดกิจกรรมชมธรรมชาติ พายเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำหรือนั่งเรือคู้ห้อยในแม่น้ำเจ้าพระยา มีการจัดประชาสัมพันธ์ทาง โทรทัศน์ ทางอินเทอร์เน็ต และวารสารการท่องเที่ยวต่าง ๆ มีคณะกรรมการจัดการการบริหารงานทั่วไป มีพนักงานรักษาความปลอดภัยและพนักงานรักษาความสะอาดและสำหรับแนวทางพัฒนาการจัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการนั้น ในอนาคตมีความพยายามในการรักษาระดับมาตรฐานของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ควบคู่ไปกับการรักษาธรรมชาติในท้องถิ่นเอาไว้เป็นอย่างดี และปลูกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้ตระหนักต่อคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ระมัดระวัง ป้องกัน และลดผลกระทบในด้านต่างๆ ที่อาจมีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับ วาทีนี หมอไทย (2552 : บทคัดย่อ)

ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมุลตอนบน ในอดีตการจัดการการท่องเที่ยวนั้น เกิดขึ้นโดยผู้นำชุมชนและผู้นำส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนรวมกลุ่มจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ สมาชิกสภาจังหวัดจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอในพื้นที่กลุ่มน้ำมุลตอนบนและผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตพื้นที่ ได้ร่วมกันบุกเบิกสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวและขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พื้นที่กลุ่มน้ำมุลตอนบนส่วนใหญ่ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์และงดงามมีความพร้อมทางด้านศักยภาพการพัฒนา และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานสากล สภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมุลตอนบน พบว่าไม่ปฏิบัติตามแผนที่ตั้งไว้ การพัฒนาพื้นที่ไม่เล็งเห็นความสำคัญของทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ระบบเครือข่ายถนนไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีระบบรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาบุคลากร ไม่สอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยว ไม่นำศิลปวัฒนธรรมประเพณีการแสดงพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นสื่อในการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยวไม่เป็นปัจจุบัน งบประมาณ ไม่เพียงพอ ขาดการประสานงานกับชุมชน การสร้างกลุ่มควบคุมไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สถานที่ท่องเที่ยว ขาดการกระตุ้นใจ และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ด้านที่พัก สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ถึงขยะ เป็นต้น ชุมชนขาดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์พลังงาน มีกองทุนไม่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน สินค้าส่วนใหญ่เป็นประเภทเดียวกัน ขาดการสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่แปลกใหม่ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มน้ำมุลตอนบน ควรปฏิบัติตามแผนพัฒนาสามปี ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผน

ควรพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ควรมีการสร้างระบบเครือข่าย ชมรม กลุ่มเยาวชน ชมรมกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมครบด้าน การสร้าง กระบวนการท่องเที่ยวควรนำศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ริมฝั่งน้ำมูลมาเป็นสื่อในการจัดการ การท่องเที่ยว สนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน การจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านควรมี รูปแบบที่ชัดเจน ควรส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยบูรณาการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใน ชุมชนเข้าไว้ในหลักสูตร โรงเรียน เพื่อเป็นการปลูกฝังเยาวชนให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมภาคีเครือข่าย มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ควรทำแผ่นพับหรือป้าย เชิญชวนประหยัคพลังงาน จัดกิจกรรมการรณรงค์การลดภาวะโลกร้อน เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดี ต่อชุมชนและนักท่องเที่ยว สินค้าและชุมชนควรสนับสนุนเงินกองทุนหรือสวัสดิการ จากหน่วยงาน ภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น และสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และเป็นสินค้า OTOP ที่ได้มาตรฐานของชุมชน และสอดคล้องกับ ขวัญสุดา จันชวิทย์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมสองแห่งในเมืองเก่าอยุธยา ที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่นกรณีศึกษาการจัดการแบบมูลนิธิกับ แบบชุมชนดั้งเดิม ผลการศึกษาความคิดเห็นชุมชนต่อการจัดการ 2 รูปแบบ พบว่าการจัดการกลุ่ม มูลนิธิให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่าการจัดการของชุมชนดั้งเดิม ในด้านเศรษฐกิจการจัดการด้าน อนุรักษ์และการจัดสรรเงินรายได้เพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนการจัดการ โดยกลุ่มชุมชนดั้งเดิมให้ประโยชน์ ต่อชุมชนมากกว่าการจัดการของกลุ่มมูลนิธิในด้านการเข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน การมี ส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ การใช้ประโยชน์พื้นที่ ความเหมาะสมของกิจกรรม ในพื้นที่ศึกษา ผลตอบแทนทางอ้อมจากการจัดการต่อชุมชน และผลตอบแทนทางอ้อมจากการจัดการ ต่อครัวเรือน ส่วนการจัดการในด้านคุณภาพ สิ่งแวดล้อม ชุมชนมีความคิดเห็นว่าเป็นพื้นที่ของกลุ่มมูลนิธิ มีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่าพื้นที่ของกลุ่มชุมชนดั้งเดิม ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ผลการวิจัยสรุปว่าการจัดการของกลุ่มชุมชนดั้งเดิมให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นที่มีที่ อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ได้มากกว่า เพราะการจัดการเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนการ จัดการของกลุ่มมูลนิธิแม้มีการจัดสรรเงินรายได้เพื่อพัฒนาหน่วยงานต่างๆในชุมชน ทั้งเป็นการให้ ประโยชน์ต่อกลุ่มคนเพียงบางคนหรือพื้นที่ของตน และสอดคล้องกับ สมา ญ ระนอง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนศิริ วง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การจัดการด้านการ ท่องเที่ยวของชุมชนศิริวงมี 3 ลักษณะ คือ 1. กลุ่มทุน มีหน้าที่ในการจัดหาและระดมทุนเพื่อให้เกิดมี ทุนหมุนเวียนในชุมชนมากที่สุดคนออกนอกนั้นยังเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆรวม ไปถึงการจัดสวัสดิการในส่วนของการรักษาพยาบาล การศึกษา และการพัฒนาชุมชนด้วย 2. กลุ่ม อาชีพ มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพ ให้สมาชิกภายในชุมชนมีอาชีพเสริมนอกจากทำการเกษตรเพียง

อย่างเดี่ยว เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนกลุ่มอาชีพเอง เป็นเสมือนแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งภายในชุมชนด้วย 3. กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ มีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์และควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกให้คนภายในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกลุ่มดูแลเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนที่ริ้วด้วย และกลุ่มตัวอย่างความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการด้านการท่องเที่ยว ในเรื่องการทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ความรู้ที่รักชุมชนเพิ่มขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนตนเอง ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆตามลำดับ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการประชุม มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการประเมินผล และสอดคล้องกับ รัฐิตยา หิรัณยหาค (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวกรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ศักยภาพของชุมชนเพื่อการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวนั้นนอกจากจะต้องมีความพร้อมด้านองค์ประกอบที่ดึงดูดใจอัน ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ตลอดจนสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การบริหารจัดการภายในชุมชนที่ดี โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ จะต้องรู้และเข้าใจในสสารูป (Image) ของพื้นที่นั้นๆ หากพัฒนาโดยไม่คำนึงถึงสสารูปของพื้นที่ จะทำให้เสียสสารูปเดิม ซึ่งเคยเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาถึงเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา และไม่ได้พบกับสิ่งที่เขาคาดหวังไว้ จะเกิดความรู้สึกในด้านลบ และจะไม่มาแหล่งท่องเที่ยวนั้นอีก ทั้งนี้ได้เสนอแนะข้อคิดเห็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดของการบริหารจัดการที่ดี อันทำให้การพัฒนาล่าช้าหรือไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งไม่ควรมองข้าม ได้แก่ การวางขอบเขตอำนาจรับผิดชอบที่ไม่ชัดเจน ความคิดเห็นที่แตกต่างไม่ตรงกัน ก่อให้เกิดความแบ่งแยกแยะและก้าวก่ายการทำงาน นำมาซึ่งความขัดแย้ง ส่วนปัญหาและอุปสรรคอีกประการหนึ่ง คือ ความขัดแย้งในเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ จากการศึกษาพบว่าทั้ง 2 เทศบาล และ 6 อบต. ได้รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนสอดคล้องกับ พูลทรัพย์ สวยมิ่งตุลาพันธ์ และคณะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด พบว่า ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีกับการท่องเที่ยวที่ผ่านมา กล่าวคือ ชุมชนเชื่อว่า การท่องเที่ยวที่ผ่านมาทำลายความเข้มแข็งและวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนั้น รัฐยังแย่งการจัดการท่องเที่ยวไปจากประชาชน ชุมชนโดยส่วนใหญ่ไม่รู้จักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ก็คาดหวังว่า การท่องเที่ยว

ที่จัดโดยชุมชนจะช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ ถ้าชุมชนจะจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง วัตถุประสงค์อันดับแรกที่ชุมชนต้องการคือ การสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน อันดับที่สองคือ เพื่อการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ส่วนการเผยแพร่ของดีของชุมชน และการศึกษาร่วมกันของชุมชนเป้าหมายกับนักท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์อันดับรองลงมา และสอดคล้องกับ สมชาย สนั่นเมือง (2541 : 25-33) ศึกษาถึงชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วม การพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า ความเกี่ยวข้องของชุมชนกับการท่องเที่ยวสามารถกำหนดได้ใน 2 ลักษณะ คือ ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นตั้งแต่การเตรียมการ การวางแผน การควบคุมดูแล การใช้ทรัพยากรการมีส่วนร่วมในการบริการและการได้รับผลประโยชน์จากการบริการ โดยชุมชนซึ่งจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมที่ดีต้องให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มมากกว่าส่วนบุคคล และสอดคล้องกับ สุพล ชัยพร (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลาวเวียงเป็นชนชาติลาวกลุ่มหนึ่ง ที่ถูกนำมาจากนครเวียงจันทร์ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว มาตั้งถิ่นฐานในภาคกลาง ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี นครปฐม สระบุรี สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ได้นำวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองมาด้วย ปัจจุบันมีการปรับตัวทางวัฒนธรรมและมีรูปแบบสังคมวัฒนธรรมเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ ส่วนลาวโซ่งได้อพยพจากแคว้นสิบสองจุไทย ประเทศเวียดนาม มาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่บางส่วนของแถบตะวันตก ภาคกลาง และภาคเหนือของประเทศไทย บริเวณจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี นครสวรรค์ พิจิตร และพิษณุโลก ปัจจุบัน ลาวโซ่งมีการปรับตัวทางวัฒนธรรม มีรูปแบบทางสังคมวัฒนธรรมเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตนเอง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของลาวเวียงที่ได้รับคัดสรรเพื่อการจัดกิจการโฮมสเตย์ ประกอบด้วย อาหารประเภท ตำป่น ขนมจีนน้ำยา ประเพณีบุญบั้งไฟ บุญข้าวจี่ สารทลาว สงกรานต์ การสู้วัวในงานมงคล การละเล่น ประเภทหมอลำ ลำแคน รวมทั้งการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง มีเป้าประสงค์เพื่อการบริหารที่ฝึกและนำเที่ยวสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ชาติพันธุ์ลาวโซ่ง โดยยึดหลักการสำคัญ 5 หลักการคือ 1) การอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน 3) บริการที่ยึดนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ 4) การสัมผัสชีวิตจริง 5) ความโปร่งใสและเป็นธรรม และสอดคล้องกับ อุดร วงษ์ทับทิม (2544 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลแม่สี อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ศึกษาปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว ในด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อหาองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมและหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่

เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ทรัพยากรในทุกชุมชนของตำบลแม่ฮีเป็นของผู้คนในทุกระดับ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และเตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นให้ประชากรในชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรง ตั้งแต่คิดวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ ประเมินผล และรับผลประโยชน์ในทางตรงและทางอ้อม เป็นกระบวนการพัฒนาจากรากที่ เหมาะสมกับบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และลดการผูกขาดโดยภาคธุรกิจลงยิ่งไปกว่านั้น การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมบทบาทของชาวบ้านในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่ต้องจัดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ชุมชนในการดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเท่าที่ผ่านมาและกำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังขาดการจัดการในเรื่องของรูปแบบและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นจริงกับการดำเนินชีวิตของผู้คน ทั้งนี้ เพราะผู้จัดการท่องเที่ยวไม่ใช่บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนั้น จึงทำให้ไม่เข้าใจวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอย่างแท้จริง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงมุ่งไปที่กิจกรรมเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม บางครั้งนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและแตกแยกภายในชุมชน ทั้งนี้ เพราะชุมชนมิได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง ทั้ง ๆ ที่เขาเหล่านั้นเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอย่างแท้จริง

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบริหารจัดการมากขึ้นในทุกๆ ขั้นตอน ในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อที่จะได้รับรู้ปัญหาต่างๆกับการพัฒนาท่องเที่ยวและรับทราบถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรของตนเองและปลูกฝังแนวคิดให้ชุมชนตระหนักในความสำคัญของชุมชนของตน รักและหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น

1.2 ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดการการเรียนการสอนให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนได้ศึกษาหาความรู้ โดยให้ท้องถิ่นมาร่วมกันผลิต และสร้างหลักสูตรการอนุรักษ์มรดกท้องถิ่นได้ต่อไป

1.3 การพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ควรมุ่งเน้นแต่เฉพาะการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว แต่เพียงอย่างเดียว ควรคิดคำนึงในเรื่องของความสามารถขีดจำกัดในการรองรับของนักท่องเที่ยวและเป็นที่พึงพอใจสำหรับผู้มาเยือน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 คลองพระยาบันลือเป็นคลองที่ขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำท่าจีน โดยเริ่มต้นที่อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไหลผ่านอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ไปสิ้นสุดที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในอดีตนอกจากจะมีประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมและเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมแล้ว ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเรืออีกด้วย โดยมีเรือท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ ล่องมาทางวัดไผ่โรงวัว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเข้ามาเยี่ยมชมชมศิลปะต่างๆ ปัจจุบันได้ยกเลิกไปแล้วเพราะมีการสร้างถนนสาย ลาดบัวหลวง-ไม้ตรา และสายตลิ่งชัน-สุพรรณบุรี เพื่อใช้เป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมติดต่อกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการศึกษาเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมขึ้นมาใหม่อีกครั้ง โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะทำนุบำรุงรักษาสภาพแห่งวิถีชุมชนให้ยั่งยืนสืบต่อไป

2.2 ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ.2547 – 2551 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. กรุงเทพฯ : ไร่ไทยเพลส, 2547.
- ก่อ สวัสดิพาณิชย์. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา : ชุดวิชาฝึกอบรมการวางแผนพัฒนาการศึกษาแบบบูรณาการในระดับจังหวัด หน่วยที่ 1. กรุงเทพฯ : กองนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529.
- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อส่องวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2539.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สถิติข้อมูลการท่องเที่ยวในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กองสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544.
- ภรณ์การ์ บูรศิริรักษ์. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.
- ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานวิจัยและพัฒนากรมการพัฒนาชุมชน, 2542.
- ขวัญสุดา ชันชวิทย์. การเปรียบเทียบการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสองแห่งในเมืองเก่าอยุธยาที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษา : การจัดการแบบมูลนิธิ กับ แบบชุมชนดั้งเดิม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2539.
- งามพิศ สัตย์สงวน. “วัฒนธรรมหัวในสังคมไทย,” วัฒนธรรมตัวในสังคมไทยและนานาชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- จิราพร ชวีชีเชียร. “การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการทางวัฒนธรรม,” มิตรครู. 26(21) : 13–16 ; พฤศจิกายน, 2527.
- จิราวรรณ กาวิละ. ทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. บ้านกับเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ชนัญ วงศ์วิภาค. นิเวศวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ม.ป.ป.
- ชยันต์ วรรณระภูมิต. “ข้อสังเกตในการศึกษาวัฒนธรรม,” ล้านนาคดีศึกษา. 1(3) : 10–16 ; กันยายน–ธันวาคม, 2529.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. โครงการวิถีทรรศน์ วิถีไทย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.

- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และวิศนิ ศิลาตระกูล. “ภูมิปัญญาชาวบ้านเทคโนโลยีพื้นฐานบ้านและ
แหล่งวิทยาการในชุมชน,” เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 1-8 การพัฒนาและการใช้
แหล่งวิทยาการในชุมชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ธนบุรี : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.
- ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2538.
- อุบพัน พรหมโยธี. ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. นครปฐม : ศูนย์ศึกษานโยบาย
สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532.
- ทรงคุณ จันทกร. การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม. กอปลินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2549.
- ธวัช ปุณโณทก. ทิศทางหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ : หมู่บ้าน, 2531.
- นพรัตน์ มุณีรัตน์. การสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
2541.
- นวลน้อย ธนะชัยศรี. การศึกษาศักยภาพชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2552.
- นิคม มุสิกคามะ. ข้อบ่งชี้ของวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2545.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. วัฒนธรรมความจน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2541.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ :
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- บัญญัติ แก้วส่อง และคณะ. รายงานผลการประเมินผลโครงการพัฒนาขนาดเล็กภาคอีสาน.
ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. องค์กรชุมชน : 6 กรณีศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น :
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.
- ปฐม นิคมานนท์. รายงานการวิจัยการค้นหาคำความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน
ชนบทไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2538.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- ประมวญ นิคคินสัน. คติชนชาวบ้าน การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา
อินเตอร์เนชั่นแนล, 2521.

- ปรีชา นุ่มสุข. มานุษยวิทยาเบื้องต้น. สงขลา : โรงพิมพ์สงขลา, 2528.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2541.
- เปรมจิต พรหมสารเมธี. การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยว
นานาชาติในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- แปลก สนธิรักษ์. ระเบียบสังคมประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา,
ม.ป.ป.
- พงศธร เกษสำลี. “10 คำถามทางด้านวัฒนธรรม,” ใน เอกสารประกอบการสัมมนางานเทศกาล
เที่ยวเมืองไทย ปี 2543 ททท. 40 ปี ย้ายอยู่กับที่หรือก้าวไปข้างหน้า. หน้า 46-51.
กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543.
- พลอยศรี โบราณนนท์. “สองนครแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : เกียวโต-เชียงใหม่,”
เชียงใหม่และเกียวโต : ฝึกฝนใจเมือง. เชียงใหม่ : มิ่งเมือง, 2539.
- พระครูมงคลวิลาส บุญโสภณ. การจัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้งแบบมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรม. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
2552.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, 2537.
- พะยอม วงศ์สารศรี. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภา,
2545.
- พัทธา สายหู. ขุมสมบัติความทางวิชาการ : ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ. จิตวิทยาสังคม. เชียงใหม่ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, 2528.
- พูนพิสมัย ดิสกุล. พิธีของทุกคน. ชนบุรี : นวนชาติการพิมพ์, 2504.
- ไพฑูรย์ มีกุลศล. การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ไทยกวย. กรุงเทพฯ : สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2531.
- ภราเดช พัทฒวิเชียร. “หลากหลายมุมมองภาคการท่องเที่ยวปี 2544,” วารสารธุรกิจท่องเที่ยว.
14 ; มกราคม, 2544.
- ภารดี มหาจันทร์. วัฒนธรรมและประเพณี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน,
2532.

- ภูสวัสดิ์ สุขเลี้ยง. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยโป่งผาลาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- มธุรส ปรารบไพรี. ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). เชียงใหม่ : โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- มณี พะยอมยงค์. วัฒนธรรมล้านนาไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.
- มยุรี วัดแก้ว. การศึกษาโครงสร้างสังคมของลาวโซ่ง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521.
- มัลลิกา สิริพิศ. “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว,” ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. หน้า 12-15. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2542.
- เมตตา เสวตเลข. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวประเภทนันทนาการ : ศึกษาเฉพาะกรณีสวนสัตว์ดุสิต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.
- รัฐทิศา หิรัญยหาด. แนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- รัตนะ บัวสนธิ์. การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.
- เรณู เหมือนจันทร์เชย. การศึกษาอิทธิพลของความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทยโซ่ง ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาหมู่บ้านแหลมกระเจา 2 อำเภอคอนคม จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. “การอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว,” ใน เอกสารประกอบการอบรม มัคคุเทศก์รุ่นที่ 3. หน้า 41-47. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2543.
- วาทีณี หมอไทย. แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยองค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.

- วชิราภรณ์ วรรณดี. “ศัพท์วัฒนธรรม,” วารสารภาษาและวัฒนธรรม. 10(2) : 120 ; กรกฎาคม-ธันวาคม, 2534.
- วิกิร ตันฉวทูทโธ. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : ภาควิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
- วิชา ทราวแสง. การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย และวรรณคดีไทยด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาเอกภาษาไทยในวิทยาลัยครู. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2537.
- วิชิต นันทสุวรรณ. “ภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนา,” วารสารแนวคิดของสารคดี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541.
- วีรนาถ มานะกิจ. พฤติกรรมของบุคคลในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2539.
- วันสาด ศรีสุวรรณ. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ลุ่มน้ำตาปี. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- ศุภวัลย์ พลายน้อย. การตอบสนองต่อภาวะวิกฤติเศรษฐกิจต่อภาคประชาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : วศินการพิมพ์, 2545.
- สมา ณ ระนอง. การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอบ้านสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2545.
- สมชาย สนั่นเมือง. “ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว,” จุลสารการท่องเที่ยว. 17(2) : 25-3 ; เมษายน-มิถุนายน, 2541.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. ศักยภาพเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน : คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำ ชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาในชนบท. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2540.
- สมศักดิ์ ศรีสันต์สุข และคณะ. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมือง สังคมและวัฒนธรรม ในชุมชนบ้านเขย บ้านไทยคำและบ้านไทยลาว : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2530.
- สนิท สัมครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาทางสังคม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- _____. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

- สาริต กฤตลักษณ์. การศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาโบราณสถานในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ โดยความร่วมมือของชุมชน. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- สามารถ จันทร์สุรย์. “ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร,” ใน เอกสารสัมมนาวิชาการ เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน. หน้า 23-29. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2536.
- สุพล ชัยทร. การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงและลาวโซ่งในภาคกลางของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- สุภางศ์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์. รากฐานแห่งชีวิต : วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : หมู่บ้าน, 2533.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, 2542.
- อดิน ระพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : วศินการพิมพ์, 2527.
- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ. แผนพัฒนาสามปี. พระนครศรีอยุธยา : องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระยาบันลือ, 2553-2555.
- องค์การบริหารส่วนตำบลคู์สลอด. แผนพัฒนาสามปี. พระนครศรีอยุธยา : องค์การบริหารส่วนตำบลคู์สลอด, 2553-2555.
- องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ. แผนพัฒนาสามปี. พระนครศรีอยุธยา : องค์การบริหารส่วนตำบลพระยาบันลือ, 2553-2555.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย. แผนพัฒนาสามปี. พระนครศรีอยุธยา : องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย, 2553-2555.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาลลาดบัวหลวง. แผนพัฒนาสามปี. พระนครศรีอยุธยา : องค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาลลาดบัวหลวง, 2553-2555.
- องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง. แผนพัฒนาสามปี. พระนครศรีอยุธยา : องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวหลวง, 2553-2555.

- องค์การบริหารส่วนตำบลสามเมือง. แผนพัฒนาสามปี. พระนครศรีอยุธยา : องค์การบริหารส่วนตำบลสามเมือง, 2553-2555.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท. แผนพัฒนาสามปี. พระนครศรีอยุธยา : องค์การบริหารส่วนตำบลสิงหนาท, 2553-2555.
- อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- อุดร วงษ์ทับทิม. “การท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม อ.ปาย,” ใน เอกสารประกอบการเสวนาทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอนอย่างยั่งยืน. หน้า 17-23. แม่ฮ่องสอน : สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2544.
- อุทัย หิรัญโต. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : พีระพัทธนา, 2522.
- อังกุล สมคะเนย์. สภาพปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. ภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์, 2541.
- โอชา จันทรสว่าง. “การมีส่วนร่วมของประชาชน นั้นทำฉันใด,” วารสารพัฒนาชุมชน. 28(3) : 50 – 54, 2532.
- Collier, Alan and Harraway Sue. The New Zealand Tourism Industry. Auckland : Longman, 1997.
- Fennell, David A. Ecotourism an Introduction. London : Routledge, 1999.
- Gunn, C. A. Travel and Hospitality Reswarch : A Handbook for Managers and Researchers. New York : John Wiley & Sons. Inc., 1994.
- Haviland, William A. Cultural Anthropology. 8th ed. Harcourt Brace Company : USA, 1996.
- Haywood, Michael K. Responsible and Responsive Tourism Planning in the Community. Tourism Management, 1988.
- Hugehes, George. The Cultural Construction of Sustainable Tourism. Tourism Management, 1995.
- Inskeep, Edward. Tourism Planning an Integrated and Sustainable Development Approach. New York : Thomson Publishing Inc., 1991.

- Jim, Sato. "Proceedings of Regional Seminar on Natural Resources and Environment in the Greater Mekong Sub-region," Toward a New Generation of Resource Professionals. Changrai : TTP, 2006.
- Lickorish, Leonard J. and Carson L, Jenkins. An Introduction to Tourism. East Kilbride : Thomsson Litho Ltd., 1997.
- Lowie, Robert. Social Organization. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1954.
- Maslow, A.H. Motivation and Personality. New York : Harper and Brothers, 1974.
- Mill, Robbert and Alastair M, Morrison. The Tourism System : An Introductory Text. 2nd ed. New Jersey : Prince – Hall International Inc., 1992.
- Pond, Kathleen Lingle. The Professional Guide : Dynamics of Tour Guiding. New York : Van Nostrand Reinhold, 1993.
- Richards, Greg. Cultural Tourism in Europe. UK : Biddles Ltd., Guildford, 1995.
- Swarbrooke, J. Sustainable Tourism Management. London : CABI Publishing, 1999.
- World health Organization. Primary Health Cares. Geneva, 1978.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

ชุดที่ 1

แบบสัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informants)

คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และ
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

2. ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้แก่ผู้รู้ (Key Informants) เกี่ยวกับการ
จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

3. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
พร้อมกับช่องบันทึกการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์.....5.....ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

4. ผู้สัมภาษณ์ได้แก่ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยที่ได้รับมอบหมาย

5. ให้อ่านคำชี้แจงเพิ่มเติมในแต่ละตอนก่อนการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

1. ผู้ให้การสัมภาษณ์ชื่อ.....สกุล.....
อาชีพ.....เพศ.....วุฒิการศึกษา.....รายได้.....
ที่อยู่เลขที่.....ถนน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
ความเชี่ยวชาญ.....ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม .....ปี
2. ผู้สัมภาษณ์ชื่อ.....สกุล.....สถานภาพ.....
3. วันที่ทำการสัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....
เวลา.....น. ถึง.....น. รวมเวลาสัมภาษณ์.....นาที
4. สถานที่ทำการสัมภาษณ์.....
5. อุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. สภาพทั่วไปของชุมชน
  - 1) ที่ตั้ง.....
  - 2) ความเป็นมา.....
  - 3) ประชากร.....
    - (1) ชาติพันธุ์ .....
    - (2) การศึกษา.....
    - (3) กลุ่มอายุ.....
    - (4) อาชีพ / รายได้.....
  - 4) การปกครอง.....
  - 5) การสาธารณสุข.....
  - 6) สภาพโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน.....
2. สภาพทางวัฒนธรรม
  - 1) ศาสนา.....สัดส่วนผู้นับถือศาสนา.....
  - 2) กิจกรรมทางศาสนา

กิจกรรม	เวลาดำเนินการ/สถานที่	สภาพการดำเนินการที่ผ่านมา

- 3) ความเชื่อของชาวบ้าน

ประเภท	ลักษณะ

4) ขนบธรรมเนียมประเพณี

ประเพณี	มีมาแต่เมื่อใด	สภาพปัจจุบัน

5) องค์กร การจัดการ และธรรมเนียมปฏิบัติต่อกันของคนในชุมชน

ชื่อองค์กร	ภารกิจ	การบริหาร	สภาพปัจจุบัน

ธรรมเนียมการปฏิบัติต่อกันของคนในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์

.....
 .....
 .....

6) โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชื่อ	ที่ตั้ง	ความสำคัญ

7) ปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	ปัญหา	สาเหตุ

ตอนที่ 3

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

1. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์ประกอบ	สภาพการจัด	ลักษณะที่เป็นจุดแข็งและโอกาสที่เอื้อต่อการพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยว ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน		

ตอนที่ 4

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

องค์ประกอบ	สภาพที่พึงประสงค์/แนวทางการพัฒนา
1. เป้าประสงค์ (ท่านต้องการให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือมีสภาพอย่างไร)	
2. ภารกิจ (จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องทำอะไรบ้าง)	
3. กลยุทธ์ (จะมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำคัญอะไรบ้างที่เชื่อมั่นในความสำเร็จ ระบุตามลำดับความสำคัญ)	
4. รูปแบบการจัด (มีรูปแบบและวิธีการจัดการอย่างไร การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงจะได้รับความนิยม และสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้)	
5. การจัดการ (จะต้องดำเนินการบริหารจัดการอย่างไรที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือสำเร็จได้)	
6. เงื่อนไขความสำเร็จ (มีเงื่อนไข , มาตรการอะไรบ้างที่จะทำในการพัฒนาการท่องเที่ยวสำเร็จ)	

ตอนที่ 5
ความคิดเห็นทั่วไป

ท่านมีความเห็นเพิ่มเติมอะไรบ้างเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

.....

.....

.....

.....

.....

ชุดที่ 2

ผู้ปฏิบัติการการทอ่งเที่ยว CI (Casual Informants)

คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติการการทอ่งเที่ยวเที่ยวเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการทอ่งเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

2. ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้แก่ผู้ปฏิบัติการการทอ่งเที่ยว CI (Casual Informants) เที่ยวกับการจัดการทอ่งเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

3. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พร้อมกับช่องบันทึกการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์.....5.....ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แหล่งทอ่งเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการทอ่งเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาการทอ่งเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

4. ผู้สัมภาษณ์ได้แก่ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยที่ได้รับมอบหมาย

5. ให้อ่านคำชี้แจงเพิ่มเติมในแต่ละตอนก่อนการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

1. ผู้ให้การสัมภาษณ์ชื่อ.....สกุล.....
อาชีพ.....เพศ.....วุฒิการศึกษา.....รายได้.....
ที่อยู่เลขที่.....ถนน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
ความเชี่ยวชาญ.....ประสบการณ์ด้านการทอ่งเที่ยวทางวัฒนธรรม .....ปี
2. ผู้สัมภาษณ์ชื่อ.....สกุล.....สถานภาพ.....
3. วันที่ทำการสัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....
เวลา.....น. ถึง.....น. รวมเวลาสัมภาษณ์.....นาที
4. สถานที่ทำการสัมภาษณ์.....
5. อุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. สภาพทั่วไปของชุมชน

- 1) ที่ตั้ง.....
- 2) ความเป็นมา.....
- 3) ประชากร.....
  - (1) ชาติพันธุ์ .....
  - (2) การศึกษา.....
  - (3) กลุ่มอายุ.....
  - (4) อาชีพ / รายได้.....
- 4) การปกครอง.....
- 5) การสาธารณสุข.....
- 6) สภาพโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน.....

2. สภาพทางวัฒนธรรม

- 1) ศาสนา.....สัดส่วนผู้นับถือศาสนา.....
- 2) กิจกรรมทางศาสนา

กิจกรรม	เวลาดำเนินการ/สถานที่	สภาพการดำเนินการที่ผ่านมา

3) ความเชื่อของชาวบ้าน

ประเภท	ลักษณะ

4) ขนบธรรมเนียมประเพณี

ประเพณี	มีมาแต่เมื่อใด	สภาพปัจจุบัน

5) องค์กร การจัดการ และธรรมเนียมปฏิบัติต่อกันของคนในชุมชน

ชื่อองค์กร	ภารกิจ	การบริหาร	สภาพปัจจุบัน

ธรรมเนียมการปฏิบัติต่อกันของคนในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์

.....

.....

.....

6) โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชื่อ	ที่ตั้ง	ความสำคัญ

7) ปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	ปัญหา	สาเหตุ

ตอนที่ 3

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

1. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์ประกอบ	สภาพการจัด	ลักษณะที่เป็นจุดแข็งและโอกาสที่เอื้อต่อการพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยว ปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน		

ตอนที่ 4

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

องค์ประกอบ	สภาพที่พึงประสงค์/แนวทางการพัฒนา
1. เป้าประสงค์ (ท่านต้องการให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือมีสภาพอย่างไร)	
2. ภารกิจ (จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องทำอะไรบ้าง)	
3. กลยุทธ์ (จะมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำคัญอะไรบ้างที่เชื่อมั่นในความสำเร็จ ระบุตามลำดับความสำคัญ)	
4. รูปแบบการจัด (มีรูปแบบและวิธีการจัดการอย่างไร การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงจะได้รับความนิยม และสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้)	
5. การจัดการ (จะต้องดำเนินการบริหารจัดการอย่างไรที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือสำเร็จได้)	
6. เงื่อนไขความสำเร็จ (มีเงื่อนไข , มาตรการอะไรบ้างที่จะทำในการพัฒนาการท่องเที่ยวสำเร็จ)	

ตอนที่ 5

ความคิดเห็นทั่วไป

ท่านมีความเห็นเพิ่มเติมอะไรบ้างเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

.....

.....

.....

.....

.....

ชุดที่ 3

นักทอ้งเที่ยวและประชาชนทั่วไป GI (General Informants)

(เน้นความต้องการ แบบการทอ้งเที่ยวที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนา)

คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสัมภาษณ์นักทอ้งเที่ยวและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับ ความต้องการแบบการทอ้งเที่ยวที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาข้อเสนอแนะในการจัดการการทอ้งเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

2. ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้แก่นักทอ้งเที่ยวและประชาชนทั่วไป GI (General Informants)

ที่มาทอ้งเที่ยวในชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

3. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พร้อมกับช่องบันทึกการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์.....4.....ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักทอ้งเที่ยวและแบบแผนการทอ้งเที่ยว

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทอ้งเที่ยวทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

4. ผู้สัมภาษณ์ได้แก่ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยที่ได้รับมอบหมาย

5. ให้อ่านคำชี้แจงเพิ่มเติมในแต่ละตอนก่อนการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

1. ผู้ให้การสัมภาษณ์ชื่อ.....สกุล.....
อาชีพ.....เพศ.....วุฒิการศึกษา.....รายได้.....
ที่อยู่เลขที่.....ถนน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
ความเชี่ยวชาญ.....ประสบการณ์ด้านการทอ้งเที่ยวทางวัฒนธรรม .....ปี
2. ผู้สัมภาษณ์ชื่อ.....สกุล.....สถานภาพ.....
3. วันที่ทำการสัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....
เวลา.....น. ถึง.....น. รวมเวลาสัมภาษณ์.....นาที
4. สถานที่ทำการสัมภาษณ์.....
5. อุปกรณ์ประกอบการสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2

ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและแบบแผนการท่องเที่ยว

1. วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาอำเภอลาดบัวหลวงจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของท่าน

.....
 .....

2. ท่านเดินทางมาด้วยวิธีใด.....

.....
 .....

3. จำนวนผู้ร่วมเดินทางของท่านในครั้งนี้มีกี่คน.....

.....
 .....

4. ลักษณะการเดินทางของท่านในครั้งนี้มีลักษณะอย่างไร.....

.....
 .....

5. พาหนะที่ท่านใช้ในครั้งนี้ คืออะไร.....

.....
 .....

6. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณของท่านในการเดินทางครั้งนี้ประมาณเท่าใด.....

.....
 .....

7. เส้นทางเดินทางของท่านในครั้งนี้เริ่มต้นที่ใด และจะสิ้นสุดที่ใด.....

.....
 .....

8. ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวของท่านในหนึ่งปี (โดยเฉลี่ย) กี่ครั้ง.....

.....
 .....

9. สาเหตุที่ท่านเดินทางมาเที่ยวจังหวัด.....

.....
 .....

10. ในการจัดการบริหารงานของเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวอ.ลาดบัวหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา
ท่านคิดว่าเพียงพอหรือไม่.....

11. ท่านต้องการข้อมูลอะไรบ้าง ของแหล่งท่องเที่ยวอ.ลาดบัวหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา.....

12. ป้ายบอกทาง สื่อความหมาย เหมาะสม เข้าใจและเพียงพอ หรือไม่.....

13. สภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะอย่างไร.....

14. การให้บริการร้านอาหาร / เครื่องดื่ม มีบริการเพียงพอ และสะอาด หรือไม่ .....

15. การบริการโทรศัพท์ สาธารณะ มีบริการเพียงพอ และสามารถใช้งานได้ดี หรือไม่.....

16. การบริการห้องน้ำ / ห้องสุขา สะอาดและเพียงพอหรือไม่.....

17. การบริการน้ำดื่ม / น้ำใช้มีเพียงพอหรือไม่.....

18. ท่านต้องการกิจกรรมในแหล่งชุมชนบริเวณแหล่งท่องเที่ยว หรือไม่.....

19. ท่านต้องการผู้นำเที่ยว (มัคคุเทศก์) หรือไม่.....

20. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับคุณภาพของผู้นำเที่ยวในท้องถิ่น.....
.....
.....
21. ท่านสนใจใช้บริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือไม่.....
.....
.....
22. ท่านต้องการความรู้ข้อมูล ประวัติของแหล่งท่องเที่ยว หรือไม่.....
.....
.....
23. ท่านมีความปลอดภัยในการเยี่ยมชมสถานที่ หรือไม่.....
.....
.....
24. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในเรื่องการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยว .....
.....
.....
25. ท่านคิดว่าการจัดเก็บขยะมูลฝอย หรือถังขยะเพียงพอ และถูกสุขลักษณะหรือไม่.....
.....
.....

ตอนที่ 3

ข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

1. ท่านมีข้อเสนอแนะในการจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างไร.....

.....

.....

2. ท่านต้องการให้มีการพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างไร.....

.....

.....

3. สวัสดิภาพ และความปลอดภัย ควรมีรูปแบบ และลักษณะอย่างไร.....

.....

.....

4. ด้านการบริหารจัดการ ควรมีรูปแบบ หรือลักษณะอย่างไร.....

.....

.....

5. ท่านต้องการอยากให้มีการพัฒนาหรือจัดการอย่างเร่งด่วน คือ เรื่องใด.....

.....

.....

ตอนที่ 4

ความคิดเห็นทั่วไป

ท่านมีความเห็นเพิ่มเติมอะไรบ้างเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ

สระขวัญ บุรณะกิติ

ผู้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบ

คลอง

พระยาบันลือ

 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (KI) ผู้ที่ได้รับผลกระทบ (CI)

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....สถานที่.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษา.....

4. ศาสนาที่นับถือ.....

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

1. ลักษณะอาชีพและรูปแบบการประกอบอาชีพ

.....

.....

.....

.....

2. แบบแผนการผลิตด้านปัจจัยการผลิตและความสัมพันธ์ของการผลิต

.....

.....

.....

.....

3. รายได้ รายจ่าย หนี้สิน การออม

.....

.....

.....

4. แหล่งอาหารและแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้

.....

.....

.....

5. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

6. โครงสร้างครอบครัว

.....

.....

.....

7. คุณภาพชีวิต

.....

.....

.....

8. ความสัมพันธ์ในชุมชน

.....

.....

.....

9. กลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

.....

.....

.....

.....

10. ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี ภูมิปัญญา

.....

.....

.....

**ส่วนที่ 3 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบ
คลองพระยาบันลือ**

1. การกำหนดเป้าหมาย

.....

.....

.....

.....

2. การวางแผน

.....

.....

.....

.....

3. การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

.....

5. การแบ่งปันผลประโยชน์

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียน

คลอง

พระยาบันลือ

ชื่อ - สกุล ผู้สัมภาษณ์.....วันเดือนปีที่สัมภาษณ์.....
เวลา.....สถานที่.....

สภาพทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์

เพศ.....อายุ.....ปี สถานภาพสมรส.....ศาสนา.....
อาชีพ.....ระดับการศึกษา.....รายได้ต่อเดือน.....บาท

บทสัมภาษณ์

1. ในฐานะที่ท่านอยู่ในชุมชนนี้ ท่านมีความคิดเห็นว่าชุมชนของท่านมีอะไรที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมแล้วเกิดความพอใจอยากมาเที่ยวอีก

.....
.....
.....

2. ท่านคิดว่าท่านมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของท่านอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

แบบสำรวจภาคสนาม

เรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบ
คลองพระยาบันลือ

ชื่อชุมชน/หมู่บ้าน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

1. สภาพทั่วไปและข้อมูลเบื้องต้น

1.1 อาณาเขตติดต่อ (พื้นที่ของหมู่บ้านแต่ละด้านติดกับที่ใดบ้าง)

ทิศเหนือ.....
ทิศใต้.....
ทิศตะวันออก.....
ทิศตะวันตก.....

1.2 ข้อมูลประชากร

1.2.1 หมู่บ้านนี้มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น.....ครัวเรือน
แยกเป็นครัวเรือนตามทะเบียนราษฎร.....ครัวเรือน
ครัวเรือนที่มีประชากรอยู่จริง.....ครัวเรือน

1.2.2 จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง.....คน
แยกเป็นเพศชาย.....คน เพศหญิง.....คน

1.3 ด้านการประกอบอาชีพ (ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอะไรบ้าง รายได้เฉลี่ยของ
ครัวเรือนเป็นเท่าใด)

.....
.....
.....

1.4 ด้านการศึกษา (ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับใด)

.....
.....
.....

1.5 ด้านความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี

ศาสนาที่นับถือ.....

จำนวนศาสนสถานในหมู่บ้าน.....แห่ง ได้แก่.....

.....

จำนวนผู้เผยแพร่ศาสนา.....รูป / คน

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน.....

.....

1.6 ด้านภาษาที่ใช้.....

1.7 ชาติพันธุ์ของประชากร.....

1.8 สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน

1.8.1 การคมนาคมเป็นอย่างไร

.....

1.8.2 มีโทรศัพท์ (ประจำบ้าน / มือถือ) กี่ครัวเรือน

.....

1.8.3 มีการบริการสาธารณะ (โรงพยาบาล / สถานีอนามัย / โรงเรียน / ศูนย์บริการ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศาลาประชาคม สนามกีฬา โทรศัพท์สาธารณะ
 ฯลฯ) หรือไม่

.....

2. ประวัติความเป็นมาของชุมชน/หมู่บ้านเป็นอย่างไร

.....

3. ระบบการบริหารจัดการของชุมชน

3.1 ชุมชนของท่านมีกลุ่ม/องค์กร/ชมรมอะไรบ้าง มีการบริหารจัดการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3.2 ชุมชนของท่านมีระบบการแบ่งปันผลประโยชน์กันบ้างหรือไม่ ถ้ามีมีรูปแบบในการแบ่งปันกันอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3.3 ชุมชนของท่านเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร ใครเป็นผู้กำหนดแนวทางการแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

บันทึกการสนทนากลุ่ม

1. ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. เป้าประสงค์ (อยากให้การท่องเที่ยวเป็นอย่างไร)
3. ภารกิจ (ต้องทำอะไรบ้าง)
4. กลยุทธ์ (ทำอย่างไร)
5. แบบการจัด
6. การจัดการ

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลี้ยง
 คลองพระยาบันลือ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (KI)

ผู้ที่ได้รับผลกระทบ (CI)

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....สถานที่.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษา.....

4. ศาสนาที่นับถือ.....

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลี้ยง
 คลองพระยาบันลือ

1. ลักษณะอาชีพและรูปแบบการประกอบอาชีพ

.....
 .....
 .....

2. แบบแผนการผลิตด้านปัจจัยการผลิตและความสัมพันธ์ของการผลิต

.....
 .....
 .....

3. รายได้ รายจ่าย หนี้สิน การออม

.....
 .....
 .....

4. แหล่งอาหารและแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้

.....

.....

.....

.....

5. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

.....

6. โครงสร้างครอบครัว

.....

.....

.....

.....

7. คุณภาพชีวิต

.....

.....

.....

.....

8. ความสัมพันธ์ในชุมชน

.....

.....

.....

.....

9. กลุ่มหรือองค์กรในชุมชน

.....

.....

.....

.....

10. ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี ภูมิปัญญา

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

1. การกำหนดเป้าหมาย

.....

.....

.....

2. การวางแผน

.....

.....

.....

3. การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

5. การแบ่งปันผลประโยชน์

.....

.....

.....

แบบบันทึกการประชุม

เรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเสียบ

คลองพระยาบันลือ

วาระการประชุม (วันที่ประชุม) (เวลาที่ประชุม) (สถานที่ประชุม)

เรียกประชุมโดย	
ชนิดของการประชุม	
ผู้อำนวยการความสะดวก	
ผู้จัดบันทึกการประชุม	
ผู้ควบคุมเวลาประชุม	
ผู้เข้าร่วมประชุม	

หัวข้อการประชุม

(เวลาที่จัดสรร)

(หัวข้อการประชุม)

(ผู้นำเสนอ)

การหารือ	
สรุป	
สิ่งที่จะดำเนินการ	บุคคลที่รับผิดชอบ
	เวลาที่กำหนด

(เวลาที่จัดสรร)

(หัวข้อการประชุม)

(ผู้นำเสนอ)

การหารือ	
สรุป	
สิ่งที่จะดำเนินการ	บุคคลที่รับผิดชอบ
	เวลาที่กำหนด

(เวลาที่จัดสรร)	(หัวข้อการประชุม)	(ผู้นำเสนอ)
การหารือ		
สรุป		
สิ่งที่จะดำเนินการ	บุคคลที่รับผิดชอบ	เวลาที่กำหนด

(เวลาที่จัดสรร)	(หัวข้อการประชุม)	(ผู้นำเสนอ)
การหารือ		
สรุป		
สิ่งที่จะดำเนินการ	บุคคลที่รับผิดชอบ	เวลาที่กำหนด

ผู้สังเกตการณ์	
ทรัพยากรบุคคล	
บันทึกย่อพิเศษ	

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

- กิตติกานต์ สุขสาลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระขวัญวิทยาลักษร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.
- ขวัญตา ไตรสินธุ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญวิทยาลักษร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่หมู่ 6 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2553.
- จำนง สมทรัพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญวิทยาลักษร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่หมู่ 6 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2553.
- จำเนียร สัมพันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญวิทยาลักษร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่หมู่ 6 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2553.
- จรรยา อุดมเจริญสมบัติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญวิทยาลักษร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่หมู่ 3 ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2553.
- ชาญชัย รัตนบุรี นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระขวัญวิทยาลักษร์
บุรณะกิติ ผู้สัมภาษณ์ ที่อำเภอลาดบัวหลวง และอำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2553.
- ชะริชะ เจริญสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญวิทยาลักษร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2553.
- ชาพิณะธ์ เจริญสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญวิทยาลักษร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่หมู่ 2 ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2553.
- แดง อาดำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญวิทยาลักษร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่หมู่ 2 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2553.

- ชนกฤต อมรรัตวิชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่หมู่ 2 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2553.
- น้ำอ้อย มงคลสละ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่หมู่ 2 ตำบลแคออก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2553
- ปริญญา พรณพฤกษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่หมู่ 5 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2553.
- ปิยะนุช หวังประเสริฐ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่หมู่ 1 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2553.
- เพ็ญศรี ปานสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวสระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่หมู่ 2 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2553.
- พาดิมา ศาสตร์ศิลป์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่หมู่ 4 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2553.
- ภาวิณี ภูษาทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่หมู่ 2 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2553.
- ทองเพิ่ม ปิ่นทอง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอลาดบัวหลวง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,
 สระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่อำเภอลาดบัวหลวง
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2553.
- บุญสม เพชรน้อย นักวิชาการวัฒนธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ
 เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอลาดบัวหลวง และอำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2553.
- ประสิทธิ์ นาคฤทธิ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระขวัญกุลภัทร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2553.

- ปราณี กำไพสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาภัสสร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่หมู่ 6 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2553.
- พงษ์เทพ รุ่งเรือง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระริญญาภัสสร
บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2553.
- พงษ์ศิลป์ มั่งศิลป์ กำนันแห่นบทองคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระริญญาภัสสร บวรณะกิติ
เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2553.
- พระครูวิศาลพัฒนกิจ เจ้าอาวาสวัดปทุมวัน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระริญญาภัสสร บวรณะกิติ
เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553.
- พระสมุห์สมรภักย์ อนุบาลโย เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระริญญาภัสสร บวรณะกิติ
เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553.
- มณี อารีราษฎร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระริญญาภัสสร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2553.
- มาเรียม เรื่องปราชญ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาภัสสร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2553.
- มารีญา เรื่องปราชญ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาภัสสร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2553.
- มยุรี ศิริพันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาภัสสร บวรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2553.
- ขงยุทธ นิลรัตน์ ผู้นำเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระริญญาภัสสร บวรณะกิติ
เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2553.

- รุ่งราวรรณ พึ่งคุ้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสำรวย มีสมชัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ตำบลคู้สลอด อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2553.
- รวีวรรณ อาดำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาลภัสร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่หมู่ 2 ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2553.
- เรณู สิทธิประเสริฐ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสำรวย มีสมชัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2553.
- ลัดดา แก่นตะเคียน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาลภัสร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ตำบลสามเมือง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.
- ลัดดา สมพันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาลภัสร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.
- ลำควน ธิสาจารย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาลภัสร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.
- วันเพ็ญ ททรัพย์กลิ่น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาลภัสร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.
- วันนี เรืองปราชญ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาลภัสร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.
- วิรัช ไข่มแสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาลภัสร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.
- สามารถ เรืองปราชญ์ เกษตรอำเภอลาดบัวหลวง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระริญญาลภัสร์ บุรณะกิติ
 เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2553.

สมชาย มิชูพร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระขวัญญาณภัสตร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553.

สมศักดิ์ ฤกษ์อนันต์ อดีตกำนันตำบลลาดบัวหลวง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระขวัญญาณภัสตร์ บุรณะกิติ
เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2553.

สรชา อินดิจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสำรวย มีสมชัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553

สมัย สุดใจดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสำรวย มีสมชัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.

สิริกกร โกญจันต์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระขวัญญาณภัสตร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2553.

สาลี เจริญสุข สอนศาสนาอิสลามตำบลพระยาบันลือ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สระขวัญญาณภัสตร์ บุรณะกิติ
เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2553.

สำรวย มีสมชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ที่ตำบลพระยาบันลือ สระขวัญญาณภัสตร์ บุรณะกิติ
เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2553.

สุคนธ์ สุดทองกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสำรวย มีสมชัย เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.

สุไชนิ เจริญสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญญาณภัสตร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.

เสาวรส ตริวาสน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระขวัญญาณภัสตร์ บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลสามคู่ม อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.

เสาวนีย์ ภาสดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาภัสสร บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.

อภิณพ ผิวทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาภัสสร บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.

อารี แก้วมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายตำรวจ มีสมชัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.

อนุธิดา พรรณพฤษ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวสระริญญาภัสสร บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.

ฮารุน ศรีเจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวสระริญญาภัสสร บุรณะกิติ เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ตำบลสามเมือง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553.

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ศธ 0530.7(2)

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน วัฒนธรรมจังหวัดอุดรธา

ด้วย นางสาวสระริญา นูระกะกิติ นิสิตระดับปริญญาเอก รหัส 49181660017 รุ่นที่ 2 สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ดร.ยิ่ง กิรติบุรณะ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.จกพรรดิ วัฒนา เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน พิจารณาเห็นว่าเขตพื้นที่ของท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิต ดังนั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตดังกล่าวเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อนำไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ถูกต้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทอง)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

บัณฑิตศึกษา โทร. 0-4374-2827 ภายใน 6133

ที่ ศธ 0530.7(2)

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอบขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน วัฒนธรรมอำเภอตลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้วย นางสาวสระริญา นูระณิกิติ นิสิตระดับปริญญาเอก รหัส 49181660017 รุ่นที่ 2 สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ดร.ยิ่ง กิรติบุรณะ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.จักพรรดิ วัฒนา เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน พิจารณาเห็นว่าเขตพื้นที่ของท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิต ดังนั้น จึงใคร่ขอบขออนุญาตให้หนังสือดังกล่าวเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อนำไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ถูกต้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต ขอบขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทอง)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

บัณฑิตศึกษา โทร. 0-4374-2827 ภายใน 6133

ที่ ศธ 0530.7(2)

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้วย นางสาวสระริญา นูระกะกิติ นิสิตระดับปริญญาเอก รหัส 49181660017 รุ่นที่ 2 สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ดร.ยิ่ง กิรติบุรณะ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.จักพรรดิ วัฒนา เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน พิจารณาเห็นว่าเขตพื้นที่ของท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิต ดังนั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตดังกล่าวเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อนำไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ถูกต้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทอง)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

บัณฑิตศึกษา โทร. 0-4374-2827 ภายใน 6133

ที่ ศธ 0530.7(2)

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน กำนันตำบลหลักชัย

ด้วย นางสาวสระริญา นูระณะกิติ นิสิตระดับปริญญาเอก รหัส 49181660017 รุ่นที่ 2 สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ดร.ยิ่ง กิรติบุรณะ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.จักพรรดิ วัฒนา เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน พิจารณาเห็นว่าเขตพื้นที่ของท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิต ดังนั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตดังกล่าวเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อนำไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ถูกต้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทอง)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

บัณฑิตศึกษา โทร. 0-4374-2827 ภายใน 6133

ที่ ศธ 0530.7(2)

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน เกษตรอำเภอตลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้วย นางสาวสระริญา นูระณะกิติ นิสิตระดับปริญญาเอก รหัส 49181660017 รุ่นที่ 2 สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ดร.ยิ่ง กิรติบุรณะ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.จักพรรดิ วัฒนา เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน พิจารณาเห็นว่าเขตพื้นที่ของท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิต ดังนั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิสิตดังกล่าวเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อนำไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ถูกต้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทอง)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

บัณฑิตศึกษา โทร. 0-4374-2827 ภายใน 6133

ที่ ศธ 0530.7(2)

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิติกรเก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน อบต.พระยาบันลือ

ด้วย นางสาวสระริญา นูระณะกิติ นิสิตรดับปริญญาเอก รหัส 49181660017 รุ่นที่ 2 สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนากาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ดร.ยิ่ง กิรดิบุระ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.จักพรรดิ วัฒนา เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน พิจารณาเห็นว่าเขตพื้นที่ของท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิต ดังนั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นิติกรดังกล่าวเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อนำไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ถูกต้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทอง)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

บัณฑิตศึกษา โทร. 0-4374-2827 ภายใน 6133

ที่ ศธ 0530.7(2)

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลพระยาบันลือ

ด้วย นางสาวสระริญา บุรณะกิติ นิสิตระดับปริญญาเอก รหัส 49181660017 รุ่นที่ 2 สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ดร.ยิ่ง กิรดิบุรณะ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.จกพรดิ วัฒนา เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน พิจารณาเห็นว่าเขตพื้นที่ของท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนิสิต ดังนั้น จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้หนังสือดังกล่าวเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อนำไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ถูกต้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทอง)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

บัณฑิตศึกษา โทร. 0-4374-2827 ภายใน 6133

ที่ ศธ 053021/พิเศษ(4)

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร
เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร 10300

10 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญประชุมสัมมนางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

เรียน ผู้นำภูมิปัญญาด้านดนตรีไทยและสากล

ด้วย นางสาวสระริญา บุรณะกิติ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ และกำหนดประชุมสัมมนาวิพากษ์ผลงานวิจัยดังกล่าว ในวันอาทิตย์ที่ 10 พฤษภาคม 2553 เวลา 09.00 น. - 12.00 น. ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลพระยาบันลือ ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เพื่อให้การประชุมสัมมนางานวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ได้ข้อมูลถูกต้องเป็นจริง สอดคล้องกับตามสภาพของพื้นที่ที่จะส่งผลงานวิจัยเกิดประโยชน์ต่อ รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ มหาวิทยาลัยฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านได้โปรดไปเข้าร่วมประชุมสัมมนาฯ ตามกำหนดการดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทอง)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

ที่ ศธ 053021/พิเศษ(5)

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร
เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร 10300

10 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญประชุมสัมมนางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

เรียน ภูมิปัญญาด้านการจัดการรวมกลุ่มธนาคารชุมชน ตำบลพระยาบันลือ

ด้วย นางสาวสระขวัญ บุระกิติ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ และกำหนดประชุมสัมมนาวิพากษ์ผลงานวิจัยดังกล่าว ในวันอาทิตย์ที่ 10 พฤษภาคม 2553 เวลา 09.00 น. - 12.00 น. ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลพระยาบันลือ ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เพื่อให้การประชุมสัมมนางานวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ได้ข้อมูลถูกต้องเป็นจริง สอดคล้องกับตามสภาพของพื้นที่ที่จะส่งผลงานวิจัยเกิดประโยชน์ต่อ รูปแบบการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ มหาวิทยาลัยฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านได้โปรดไปเข้าร่วมประชุมสัมมนาฯ ตามกำหนดการดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทจร)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

ที่ ศธ 053021/พิเศษ(6)

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
หน่วยบริการวิชาการกรุงเทพมหานคร
เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร 10300

10 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญประชุมสัมมนางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ

เรียน ประชาชนหมู่บ้านมั่นคง

ด้วย นางสาวสระริญา บุรณะกิติ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ และกำหนดประชุมสัมมนาวิพากษ์ผลงานวิจัยดังกล่าว ในวันอาทิตย์ที่ 10 พฤษภาคม 2553 เวลา 09.00 น. - 12.00 น. ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลพระยาบันลือ ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เพื่อให้การประชุมสัมมนางานวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ได้ข้อมูลถูกต้องเป็นจริง สอดคล้องกับตามสภาพของพื้นที่ที่จะส่งผลงานวิจัยเกิดประโยชน์ต่อ รูปแบบการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองพระยาบันลือ มหาวิทยาลัยฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านได้โปรดไปเข้าร่วมประชุมสัมมนาฯ ตามกำหนดการดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทจร)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสระขวัญลาภัสร์ บุรณะกิติ
วันเกิด	วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2508
สถานที่เกิด	อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 16/16 หมู่บ้านชนาลิน หมู่ 2 ตำบลบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 12000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	เจ้าหน้าที่พยาบาล
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตึก ภปร. ชั้น 6 1873 ถนนพระราม 4 เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) วิชาเอกสุขศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2546	ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2555	ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

